

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1927.

Första kammaren.

Nr 37.

Lördagen den 28 maj f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 21 och den 24 innevarande månad.

Upplästes följande till kammaren inkomna handling:

Kungl. universitetet i Uppsala, som den 15—16 september innevarande år kommer att högtidlighålla 450-årsminnet av sitt instiftande, har härmed äran inbjuda Riksdagens Första Kammare att genom tre representanter deltaga i denna högtidlighet. Universitetet utbeder sig uppgift före den 15 juni å de personers namn, som utsetts att vid festen representera kammaren.

Uppsala 1 april 1927.

Å Universitetets vägnar:

Ludvig Stavenow,
Universitetets n. v. Rektor.

Herr **andre vice talmannen**: Jag tillåter mig hemställa, att kammaren behagade besluta att antaga den erhållna inbjudningen och att vid ifrågavarande fest låta representera sig av en deputation av tre ledamöter, som, tillika med tre suppleanter, torde få utses å dag, som därför bestämmes.

Denna hemställan bifölles.

Föredrogs ånyo första särskilda utskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kommunalskattelag m. m. jämte i ärendet väckta motioner.

*Förslag
till kommu-
nalskattelag
m. m.*

I en den 22 februari 1927 till riksdagen avlåten, till dess första särskilda utskott överlämnad proposition, nr 102, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden samma dag, föreslagit riksdagen att antaga ett förslag till kommunalskattelag.

Vidare hade Kungl. Maj:t i särskilda till riksdagen avlåtna och till dess första särskilda utskott överlämnade propositioner föreslagit riksdagen att antaga följande författningsförslag, nämligen:

i proposition nr 103 förslag till förordning om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt,

i proposition nr 104 förslag till

1:o) förordning om kommunal progressivskatt, och

2:o) förordning om utjämningskatt,

Första kammarens protokoll 1927. Nr 37.

*Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)*

- i proposition nr 105 förslag till lag om skogsaccis,
i proposition nr 134 förslag till förordning om skatt vid utskiftning av aktiebolags och solidariska bankbolags tillgångar,
i proposition nr 149 förslag till
1:o) förordning med särskilda bestämmelser angående nobelstiftelsens skyldighet att utgöra inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1927 samt
2:o) förordning angående frihet för nobelstiftelsen från kommunal progressivskatt för år 1927,
i proposition nr 204 förslag till
1:o) förordning om ändrade grunder för utgörande av vissa utlagor,
2:o) förordning om ändrad lydelse av 3 § första stycket i förordningen den 23 oktober 1908 (nr 128, sid. 1) angående bevilningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter samt
3:o) förordning angående det belopp, varmed kommunal inkomstskatt för gemensamt kommunalt ändamål skall utgöras,
i proposition nr 205 förslag till förordning angående understöd av skatteutjämningsmedel åt synnerligt skattetyngda kommuner samt
i proposition nr 210 förslag till taxeringsförordning.

I samband med propositionerna hade utskottet till behandling förehäft ett flertal i ämnet väckta motioner.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet avfattat sin hemställan i 17 punkter, av vilka den sista var indelad i moment. I punkterna 1—14 hade hemställts, att riksdagen måtte för sin del antaga 14 särskilda, i bilagor 1—14 införda författningsförslag.

Beträffande sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr von Sneidern: I avseende å föredragningen av första särskilda utskottets utlåtande nr 1 tillåter jag mig hemställa,

att detsamma företages till avgörande punktvis och punkten 17, där så erfordras, momentvis;

att vid behandlingen av punkten 1 först må föredragas 2 § av utskottets förslag till kommunalskattelag (bilaga 1) och att därvid överläggning må äga rum beträffande utlåtandet i dess helhet;

att därefter föredrages återstående delar av nämnda lagförslag, där så erfordras, paragrafvis, varvid de till särskilda paragrafer hörande anvisningar föredragas i samband med vederbörande paragrafer samt promulgationsstadganden, ingress och rubrik förekomma sist;

att sedan förslaget till kommunalskattelag blivit genomgånget i sin helhet, utskottets hemställan i punkten 1 föredrages;

att var och en av punkterna 3, 4, 6, 13 och 14 företages till avgörande på det sätt, att först föredrages vederbörande författningsförslag, där så erfordras, paragrafvis, med anvisningar, där sådana förekomma, i samband med de paragrafer, till vilka de höra, samt promulgationsstadganden, ingress och rubrik sist, varefter utskottets hemställan i vederbörande punkt föredrages;

att, där föredragning av författningsförslag sker paragrafvis, endast paragrafernas ordningsnummer må uppnämnas och uppläsning av texten ej behövas eller särskild proposition på varje paragraf framställas, så framt ej sådant särskilt begäres, samt att, efter det samtliga paragrafer i ett författningsför-

slag blivit på detta sätt genomgångna, proposition framställles gemensamt rörande alla de paragrafer, som icke förut varit föremål för beslut;

att ej heller i övrigt författningstext må behöva uppläsas i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres;

att för den händelse något av författningsförslagen kommer att i sin helhet eller i en eller annan del återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att, vid ärendets förnyade behandling, i avseende å de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som kunna föranledas av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar; samt

att utskottet lämnas öppen rätt att i avseende å nummerbeteckning av paragrafer och moment vidtaga sådana ändringar, som påkallas av kamrarnas beslut.

Vad herr von Sneidern sålunda hemställt bifölls.

Punkten 1.

Utskottets förslag till kommunalskattelag (Bilaga 1).

2 §.

Denna paragraf lydde:

Allmän kommunalskatt är dels fastighetsskatt, dels kommunal inkomstskatt. Såsom underlag för fastighetsskatt påföres skattskyldig:

för jordbruksfastighet: sex skatteören för varje fulla etthundra kronor av fastighetens jordbruksvärde, fem skatteören för varje fulla etthundra kronor av fastighetens tomt- och industrivärde samt fyra skatteören för varje fulla etthundra kronor av fastighetens skogsvärde;

för annan fastighet: fem skatteören för varje fulla etthundra kronor av fastighetens taxeringsvärde.

Såsom underlag för kommunal inkomstskatt påföres skattskyldig ett skatteöre för varje krona beskattningsbar inkomst.

Etthundra skatteören bilda en skattekrona.

I en av herrar *Bärg, Wigforss, Nothin, Norling, Åkerberg, Eriksson* i Grängesberg, *Larsson* i Västerås, *Lindqvist* i Halmstad, *Sköld, Andersson* i Prästbol och *Pettersson* i Hällbacken vid utlåtandet avgiven reservation hade under punkt 1 hemställts, att riksdagen måtte

dels avslå ej mindre Kungl. Maj:ts prop. nr 102 än även utskottets hemställan under punkterna 1 och 2, utom vad gällde verkställande av fastighetstaxering;

dels i stället antaga det som bilaga A till reservationen intagna förslag till förordning om särskilda grunder för utgörande av kommunalutskylder för åren 1928 och 1929 m. m.;

dels ock med bifall till vad Kungl. Maj:t i prop. nr 102 föreslagit om verkställande av fastighetstaxering med de ändringar, som föranleddes dels av befränsning till vad anginge den allmänna fastighetstaxeringen år 1928 och den särskilda fastighetstaxeringen år 1929, dels ock av att nu gällande kommunalskatteprovisorium skulle bestå, antaga som resp. bilaga B., C. och D. till reservationen intagna förslag till

a) förordning om allmän fastighetstaxering 1928;

b) förordning med instruktion för värdering av skogsmark och växande skog vid allmän fastighetstaxering år 1928; samt

c) förordning om fastighetstaxering år 1929.

*Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)*

Förslag
till kommunalskattelag
m m.
(Forts.)

Vid 2 § av nu förevarande lagförslag hade reservation avgivits

1) av herr *Magnusson* i Tumhult, som med instämmande av herrar *Frändén*, *Brännström* och *Petersson* i Lerbäcksbyn på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte besluta, att paragrafen skulle erhålla följande lydelse:

Allmän kommunalskatt — — — (= utskottets förslag) — — — skattskyldig:

för jordbruksfastighet: fem skatteören för varje fulla etthundra kronor av fastighetens jordbruksvärde, fem — — — (= utskottets förslag) — — — skattekrona.

i vilket yrkande herr *K. Oscar Ericson* och herr *Johansson* i Kälkebo instämt;

2) av herrar *Sederholm*, *Jeansson* och *Borell*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr statsrådet **Lyberg**: Herr talman! Det komplex av skattepropositioner, som riksdagen nu har att besluta om, spänner över hela området för direkt beskattning i svenskt samhällsliv, dock så, att de personliga skatternas borttagande eller omläggning icke ansetts böra i detta sammanhang upptagas till prövning. Såväl reellt som formellt är som bekant härvid kommunalskatteförslaget den centrala punkt, omkring vilken allt det övriga grupperar sig, förslagen om skogsaccis, om kommunal progressivskatt, om vägskatt, om landstingsskatt och om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt. I nära samband med vägskatten står den konsumtionsskatt, som uttages av motortrafikanterna och som ju, även den, i år är föremål för förslag till förändringar. Mera fristående äro däremot förslagen om den s. k. utskiftningsskatten samt om utjämningskatten och skatteutjämningsförfarandet.

Vad sålunda föreslås är emellertid icke lika omvälvande som det är omfattande, vilket måhända däremot kunnat sägas, om kommunalskatteförslaget hade gått in för de ifrågasatta nyheterna: en särskild fristående objektskatt på fastighet och på näring samt en särskild skogsskatt, som skulle ersätta så gott som hela de för närvarande utgående skatterna på fastighets skogsvärde och avverkat virke. Vad som föreslås i kommunalskattepropositionen bygger ju i allt väsentligt på det gamla systemet. Det är endast beträffande en punkt i detta gamla systems principer, som en avsevärd ändring ifrågasättes, och detta gäller en punkt, där praktiskt taget alla varit ense om att orättvisor förefinnas i gällande regler. Övriga nyheter i kommunalskattepropositionen och i de propositioner, som anknyta sig till densamma, äro visserligen mångahanda och nog så betydelsefulla. De utgöra ingalunda, som man emellanåt har hört sägas och som det förefaller mig, som om de socialdemokratiska reservanterna ville påstå, allenast sådant, som avser den redaktionella utformningen — en uppsnyggning av de nuvarande skattelagarnas uppställning och avfattning. Men det karakteristiska för dessa nyheter är, att de i allmänhet icke behöva utbytas, för den händelse man skulle gå in för ett nytt system, att de i själva verket regelmässigt passa in i såväl det ena som det andra systemet och att man ansett dem vara behövliga oberoende av ett eventuellt systemskifte.

Det måste under sådana förhållanden, förefaller det mig, te sig såsom rätt onaturligt, att man låter genomförandet av detta av praktiskt taget alla önskat och gillade bliva beroende av ett systemskifte, som möjligen i framtiden kan komma att äga rum och för vilket i själva verket detta nya icke skulle komma att utgöra något hinder. Att på detta sätt binda det icke omstridda öde vid det omstridda synes mig så mycket mera oegentligt, som motsätningsgarna i den principstrid, vid vars utgång man skulle binda det icke omstridda, så småningom kommit att alltmera avtrubbas. 1897 års fjortonmannakommitté, vilken hade till ordförande andra kammarens mångårige talman, doktor

Förslag
till kommunalskattelag
m. m.

(Forts.)

Herslow och till ledamöter sådana personer som skatteexperten doktor Cavalli och ett par framskjutna bonderepresentanter i andra kammaren, medgav visserligen, att den princip, som låge till grund för ett fristående objektskattesystem, kunde anses i och för sig berättigad, men gick i alla fall emot tanken på en omläggning av skattesystemet i dylik riktning och föreslog ett system av alldeles samma art som 1920 års provisorium. Det var egentligen endast en av kommitténs ledamöter, en skattetekniker, kammarrättsrådet Östberg, som ifrågasatte en omläggning i riktning mot ett fristående objektskattesystem. När därefter utredningen av kommunalskatteproblemet överlämnades till tre skattetekniker, två landskamrerare och ett f. d. kammarrättsråd, kom frågeställningen: »skatt efter intresse» eller »skatt efter förmåga» inom kommunerna att skjutas i förgrunden och överskuggade allt annat. Man grupperade sig i två läger, vilka ivrigt kämpade för var sitt av dessa två skattesystem. På detta sätt tillspetsades läget, en regering sprängdes på principstriden, och så kom 1920 års proposition. Men redan motiveringen för det därpå följande avslaget och skatteprovisoriet lade i själva verket om frågan. Man förnekade egentligen icke det fristående objektskattesystemets teoretiska företrädare, men man försökte lägga direkt praktiska synpunkter på frågan, och man ansåg sig redan kunna konstatera, att detta systems anhängare började skjuta intressesynpunkten i bakgrunden och i stället såsom avgörande skäl för objektbeskattningen framhålla *skatteobjektets beskaffenhet*. Denna benägenhet tog sig ytterligare uttryck i den efter 1921 arbetande nya kommunalskattekomittén. Även här hade, såvitt man kan förstå, skatteteknici ledningen — genom kammarrättspresidenten-ordföranden, en landskamrerare samt ett kammarrättsråd. Kommittémajoriteten gick visserligen in för det fristående objektskattesystemet såsom en komplettering till kommunalskattesystemet i övrigt men förklarade, att kommittén ej funnit anledning att till diskussion upptaga frågan om huruvida kommunalbeskattningen borde bygga väsentligen å principen »skatt efter intresse» eller å principen »skatt efter förmåga», utan funnit detta spørsmål vara av föga praktisk betydelse. »Problemet blir», säger kommittén, »att fördela skattsumman på kommunens skattdragande medlemmar så rimligt och skäligt, d. v. s. så rättvist som möjligt.» Därmed har ju strängt taget det hela gjorts beroende av en skälighetsprövning utan någon principiell teoretisk inriktning.

Om man nu efter detta, utan att förut hava knutit sig fast vid en viss position, står i valet mellan dessa två olika meningsriktningar, kan man givetvis icke undgå att taga ett starkt intryck därav, att flertalet skatteteknici förordnat det fristående skattesystemet. Vid studium av deras argumentering är man rätt villig att erkänna, att detta system ter sig såsom rättvist och avgjort har en del tekniska fördelar, och man förstår så väl, att teknici och teoretici omhulda och försvara detta system. Men man får också ett annat intryck. Man får intrycket av att anhängarna av det nya systemet så småningom börjat förlora tron på möjligheten att i praktiken utforma denna teori på ett rättvist sätt i ett system, omfattande alla de skatteobjekt, som ansetts böra ingå i systemet för att detta skall bli fullständigt; att man ryggat tillbaka för systemets fulla genomförande; att man vidare är villig att erkänna, att det praktiskt taget icke går att väga graden av det intresse, vilket skulle vara grundläggande för skattetungans fördelning; och slutligen att man söker utfinna s. k. repartitionstal, vilka icke äro baserade på intressesynpunkten utan vilka framför allt sägas avse att garantera, att det *icke* inträder någon förändring i den nuvarande fördelningen av skattebördan mellan olika kategorier skattskyldiga.

Man frågar sig då: Är det tillrådligt att övergiva vårt gamla, visserligen bristfälliga, kommunala skattesystem — vilket dock tillämpats alltifrån våra kommunallagars tillkomst utan att kommunerna eller fastighetsägarna eller

Förslag
till kommu-
nalskattelag
m. m.

(Forts.)

överbud taget de skattskyldiga i gemen klagat över detta systems fördelaktighet i och för sig — för vissa skattetekniska fördelar och för en teoretisk rättvisa, som i alla fall blir haltande, eftersom det, såvitt man hittills har kunnat finna, icke går att i systemet infoga det ena ledet, nämligen näringsskatten — en rättvisa, vilken för övrigt ter sig skäligen ofullständig, även när det gäller förhållandet mellan fastighetsägarna inbördes, mellan skuldsatta och icke skuldsatta, mellan lika taxerade men olika inkomstgivande fastigheter, beträffande vilka rättvisa dock framför allt förmenats bli skipad genom det nya systemet. Att utöver en av skuldsättning och avkastning oberoende *lägre* fastighetsskatt införa en skatt, vilken står i relation till *hela* den behållna inkomsten av fastigheten, ter sig ju knappast i och för sig rättvisare än att, såsom nu är fallet, utöver en *högre* dylik fastighetsskatt hava en skatt, vilken står i relation till blott en *del* av samma inkomst, nämligen den del, som återstår, sedan man avdragit vad som motsvarar fastighetsskatten. Jag vet, att man säger, att detta beror helt och hållet på hur man sätter repartitionstalen. Ja, detta är just den stora frågan: Hur skall man fixera repartitionstalen?

Är det tillrådligt att taga detta nya system, med vilket man trots en däremot stridande utgångspunkt säger sig icke syfta till att förändra fördelningen av skattebördan mellan olika grupper av skattskyldiga, men vilket, hur man än väljer repartitionstal, skulle — jag upprepar det — obestriddligen under vissa konjunkturer och i vissa kommuner, låt vara undantagsvis, medföra en avsevärd överflyttning av denna skattebördan från vissa kategorier skattskyldiga till andra?

Med allt erkännande åt det fristående skattesystemets förtjänster har jag för min del icke kunnat annat än besvara dessa frågor med *nej*. Lika med 1897 års skattekommitté skulle jag vilja säga: Hade det gällt ett rent nyskapande, hade man haft att räkna endast eller huvudsakligen med nya beskattningsfaktorer, hade man haft anledning att reflektera på de fristående objektskatterna eller, såsom 1897 års kommitté uttryckte sig, den fristående kommunala förmögenhetsskatten. Men vi måste räkna med våra hävdvunna skatteförhållanden och våra svenska kommuners egenart samt deras sociala och ekonomiska uppgifter. Att i strid med dessa hävdvunna förhållanden ge sig in på något nytt, vars verkningar äro högeligen osäkra, bör väl icke ske utan mycket starka skäl, då det ju i alla fall här gäller ett mycket ömtåligt område. Och då man baserar sitt förord för fristående kommunala objektskatter på den allmänna uppfattningen, att, medan statsbeskattningen bör taga hänsyn till den renodlade skatteförmågan, man skulle för kommunernas vidkommande på grund av vissa beskattningsföremåls större intimitet med och större beroende av de kommunala åtgärderna medtaga en del fristående objektskatter, är jag en smula tvivlande. Jag sätter ett litet frågetecken för detta resonemang framför allt med hänsyn till det kommunala livets utveckling och den utveckling från fristående objektskatter till andra skatteformer, som vår svenska skattehistoria kan uppvisa. Detta »större beroende» av kommunala åtgärder gäller för övrigt i mycket ringa grad, när man kommer till *länskommunerna*, landstingen, vilka man dock allmänt anser skola hava samma skattesystem som primärkommunerna, och man kan säga, att detsamma gäller *även* beträffande förhållandet till *staten*, ehuru naturligtvis här i ännu mera försvagad grad. Det är ju så, att våra kommuner, även primärkommunerna, hava att fylla en hel del statsuppgifter och att för täckande av kostnaderna härför till dem utgå tillskott i form av statsbidrag och bidrag av skatteutjämningsmedel, vid vilkas uttagande man sålunda icke tager någon som helst hänsyn till beskattningsföremålets större beroende av de kommunala åtgärderna. Det skulle i själva verket härigenom bli en rätt egendomlig korsning; man använder för alldeles samma uppgifter skatter, vilka uttagits efter helt olika principer.

Jag skall icke trötta med att ytterligare tala om denna så småningom alltmåra avmattade principstrid. Det kan för ögonblicket icke bli fråga om ett resultat i positiv lagstiftningsväg enligt det nya systemet. Resultatet av riksdagens beslut i år måste, såvitt jag förstår, bli *det gamla systemets bibehållande* tills vidare. Frågan är bara — ehuru detta icke är »bara» — huruvida det skall bli *det gamla systemet med betydande förbättringar* eller *det gamla systemet utan förbättringar*. De socialdemokratiska reservanterna och, tänker jag, kanske andra med dem anse, att det senare bör ske. Men om man i likhet med dessa tvivlare menar, att man icke bör gå in för något, som kallas en definitiv lagstiftning, varför då icke taga något, som man gärna kan kalla för en provisorisk lagstiftning men en provisorisk lagstiftning *med* förbättringar? Varför inte, i stället för att, såsom reservanterna föreslå, antaga det gamla provisoriet för tiden till 1930 eller längre, antaga ett nytt, bättre provisorium för samma tid?

Jag vill i förbigående säga, att detta senare synes mig ha varit det mest konsekventa från reservanternas synpunkt, även om man velat fortsätta principstriden. Ty det är ju detta man vill göra. Även om den mattats, vill man ändå hålla den vid liv; man vill alltjämt utreda.

Man spårar visserligen även i reservanternas uttalanden, att dessa det nya systemets anhängare, av vilka flera äro väl insatta i de skattetekniska problemen och ha ägnat ett förtjänstfullt och intresserat arbete åt deras lösning, dock känna sig stå på en smula vacklande grund och nu egentligen strida om en princip mest för principens egen skull. Det heter sålunda i den socialdemokratiska reservationen, att »utsikter för närvarande saknas att i riksdagen genomföra ett dylikt förslag», d. v. s. det nya systemet, och vidare, att »särbeskattningen å fastighet bör utsträckas till att gälla jämväl andra beskattningsföremål såsom t. ex. näringsföretag». Efter nära trettio års utredning kan man således icke peka på mer än ett »t. ex.». Det heter vidare: »Hittills har man icke lyckats finna en praktisk lösning av problemet», nämligen att införa fristående objektskatter annat än för fastighet, men man tror tydligen, att det dock skall lyckas att så småningom hitta någon väg, på vilken man kan genomföra, vad som hittills misslyckats. Man vinkar mot fastighetsägarna med andra beskattningsföremål än fastigheter i ett sådant system, under det att man i alla fall samtidigt säger — åtminstone har man hittills sagt det — att man icke vill införa något som rubbar den nuvarande fördelningen av skattebördan olika skattskyldigkategorier emellan. Alltså skola vi nu åter igen sätta papperskvarnen i gång; de trettio åren och de tiotusen trycksidorna äro tydligen icke tillräckliga. Man säger, att det är fråga om en ganska begränsad utredning, ty nu skola vi endast jaga efter dessa andra beskattningsföremål. Men det är vackert så, då det egentligen är detta, som utredningarna hittills till icke oväsentlig del rört sig om. Men för övrigt, reservanterna säga ju, att det är meningen, att allt skall tagas upp »i ett sammanhang», bland annat också utredningen om bolagsbeskattningen. Nu vill jag gärna erkänna, att en eventuell utredning rörande detta senare skatteproblem nog för med sig en sista undersökning av möjligheten att införa näringssskatter. Jag vill därvid erinra, att, om det lyckas oss att finna lämpliga föremål för en *fristående* objektskatt, bör det också lyckas att finna lämpliga ytterligare beskattningsföremål för en garantiobjektskatt, varom ytterligare utredning har påyrkats av några bondeförbundsreservanter. Men vad jag ber om är detta: Låt oss icke i denna utredningssyndaflod draga med även allt det obestriddligen behöfliga och egentligen icke omstridda! Jag vet icke, varför just nu parollen har blivit »allt i ett sammanhang». När 1920 års proposition framlades, rörde den endast den kommunala beskattningen och i själva verket blott en del därav, eftersom man då icke hade upptagit frågan om landstingsbeskattningen och vägs-katten. Jag

Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)

Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)

tillåter mig vädja till dem, som möjligen äro tveksamma, att icke låta denna principstrid hindra förbättringarna. Jag vill erinra om, att det icke är nog med, att den striden, som det tycks, i det oändliga uppskjuter en modernare *skattelagstiftning*, utan den är ägnad att också sätta krokben för ett mera rationellt och effektivt *taxeringsförfarande*. Ty en ny taxeringsförfordning måste givetvis, liksom varje taxeringsförfordning, baseras på de skatteregler, som givits, men att gå in för en ny taxeringsförfordning, samtidigt som man säger, att en massa nya sådana regler, alldeles oavsett vilket system man väljer, snart skall genomföras, är naturligtvis mindre lämpligt.

Hur svårt det är att rättvist avpassa repartitionstalen, då man skall gå in för ett nytt skattesystem, även om man är ense om utgångspunkten och även om det endast gäller jämkningar i ett gammalt system, vars verkningar man känner, framgår av de svårigheter, som mött, då det gällt att införa ändringar i det gamla systemet på den punkt, som jag nyss antytt, nämligen beträffande *skogsbeskattningen*. Man har varit ense om att skogen är för hårt beskattad. Man är ense om att vi på grund av flera samverkande omständigheter kommit från en klar underbelastning i skattehänseende av den växande skogen till en obestridlig överbelastning av skogsvärdet. Man insåg detta, då 1920 års provisorium infördes, och man förutsatte då, att redan påföljande år rättelse skulle ske, men det har icke lyckats ännu. Mot skogsägarnas avgjort berättigade krav att få lättnad i sin skattebörd har stått kommunernas intresse av att icke förlora alltför mycket av sitt skatteunderlag. Mot skogsägarnas intresse att få betala skogsskatten, då inkomsten från skogen erhålles, d. v. s. då avverkningen sker, har stått kommunernas krav att ha ett någorlunda konstant skatteunderlag oberoende av avverkningarnas växlingar. Så föreslog kommunalskattekommitténs majoritet en lösning och minoriteten en annan, bägge utgående från samma synpunkt, nämligen att den växande skogens skattebelastning skulle bliva relativt lika stor som den brukade jordens. Propositionen har nu sökt gå en tredje väg, vilken principiellt syftade till att man i huvudsak skulle komma fram till detsamma som enligt kommunalskattekommitténs förslag och som alltså går ut på att inskränka skogsbeskattningen till vad som svarar mot atgående garantiskatt efter underlaget 6 procent å den växande skogens värde men med fördelning på dels en garantiskatt, mindre än den nuvarande och oberoende av avverkningen, och dels en fristående skogsskatt, som vi fortfarande kallat för skogsaccis. Av fruktan för vådliga rubbningar särskilt i skogskommunernas skatteunderlag har jag emellertid nödgats förorda, att den förra, d. v. s. garantiskatten, bibehölles vid en så hög procentsats som 4 och att man, vad primärkommunerna beträffar, skulle pålägga en skogsaccis, som motsvarade 3 procent och icke, som man rätteligen borde hava gjort, de 2 procent, som bortfallit av garantiskogsskatten. I stället skulle till landstingen utgå en skogsaccis *mindre* än bortfallande garantiskatt. Nu har utskottet föreslagit en fjärde väg, som visserligen nära ansluter sig till propositionen, särskilt så till vida som även utskottet ansett, att man icke kunnat sänka garantiskatten mer än som propositionen ifrågasatte eller till 4 procent, men som dessutom innebär *dels* en lindring över lag, i vad angår primärkommunerna, varjämte det föreslås, att de för landstingen bortfallande 2 procenten icke skulle evalveras i någon skogsaccis alls, och *dels* att en maximering av skogsaccisen införes, som innebär, att kommuner med lägre genomsnittsutdebitering än 12 procent skulle få röra sig med relativt större skogsaccis än kommuner med högre genomsnittsutdebitering än 12 procent.

Vad beträffar lindringen överhuvud av skogsaccisen, vill jag säga, att jag, då jag i propositionen ju principiellt intagit den ståndpunkten, att såvitt möjligt ytterligare en lindring bort beredas skogsägarna, icke har något att erinra mot vad utskottet nu ansett sig kunna förorda. Huvudsaken är, att de 4 procenten

garantiskatt icke sänkes. Däremot vill jag säga, att maximeringen av skogsaccisen är ganska irrationell. Visserligen finnas vissa omständigheter, som tala för en sådan maximering, men då jag nu för min del accepterar den, nödgas jag på samma gång framhålla, att jag icke är blind för, att jämkningar måhända komma att behövas i vad som sålunda i detta avseende eventuellt kommer att bli lag.

Det är en fråga alldeles utanför principstriden, som 1920 års skatteprovisorium fört fram i förgrunden och som för den skull varken den senast verkställda utredningen eller regeringsförslaget kunnat underlåta att i olika hänseenden uppmärksamma. Det är frågan om *familj- och ortsavdragen* samt deras verkningar. Innebörden av dessa allmänna avdrag i vad angår kommunalbeskattningen är ganska lärorik. Deras följder voro säkerligen icke förutsedda av 1920 års riksdag. Ifrågavarande avdragsbestämmelser tillkommo utan nämnvärd strid, under det att man uttömde sina krafter på systemfrågan. Nu illustreras deras innebörd bjärt av de provtaxeringar, som sedermera verkställts. Vad landsbygden beträffar, har det visat sig, att den kommunalt beskattningsbara inkomsten, som förut varit ungefär 83 procent av den taxerade, till följd av avdragen sjunkit till ungefär 53 procent. På landsbygden har med andra ord ungefär $\frac{3}{8}$ av den beskattningsbara inkomsten bortfallit, och dessa avdrag ha jämte en del andra förhållanden haft till följd, att fastighetsägarna på landsbygden fått en relativt betydligt högre skattebörda än förut. Därjämte ha vi att uppmärksamma många andra för dessa avdrags verkningar betydelsefulla spörsmål såsom avdragens differentiering med hänsyn till olika ortsgrupper, relationen mellan avdragen för ogifta och familjeförsörjare, för hustru och för barn, avdragsrättens tekniska utformning etc.

Den s. k. bankningens bibehållande har propositionen icke velat förorda. I enlighet med kommunalskattekommitténs enhälliga hemställan och, som det syntes, en enstämmig opinion har jag, trots bankningens obestridda förtjänster för möjliggörande av en smidig fördelning av skattebelastningen, ansett mig böra förorda, att bankningen skulle slopas såsom mycket svårbegriplig för de skattskyldiga, ofta icke tillämpad och ofta, då den tillämpades, felaktigt tillämpad av taxeringsmyndigheterna. Nu finner jag, att utskottet — i detta utskott sitta fyra av de kommittémedlemmar, som tillstyrkt bankningens slopande — som det förefaller, enhälligt ansett sig kunna förorda bibehållande av bankningsregeln. Jag accepterar med nöje utskottets förslag, som tydligen innebär, att man enligt utskottets mening numera så pass länge tillämpat bankningsregeln, att de därmed förenade svårigheterna och regelns svårbegriplighet icke längre äro så vägande moment. Jag vill också säga, att de omarbetningar av förslagen, som föranletts av bankningsregelns bibehållande, i stort sett äro sådana, att jag icke har något att erinra däremot utan att jag tvärtom anser dem på vissa punkter vara förbättringar, ehuru jag, utan att nu närmare ingå på den saken, måste erkänna, att de kanske också i något hänseende äro försämringar.

Genom de föreslagna lättnaderna i skogsbeskattningen för primärkommunerna och för landstingens vidkommande samt i någon mån även genom omjusteringar av ortsavdragen ha ju delvis de genom 1920 års beslut inträdda förskjutningarna till fastighetsägarnas nackdel neutraliserats. Men det har framför allt varit angeläget för regeringen att lindra den ökade *vägskattebörda*, som särskilt genom detta provisorium har kommit att tynga fastighetsägarna på landsbygden. Regeringsförslaget om ökad andel åt väghållningsdistrikten för täckande av väghållningskostnaden är ett uttryck för denna strävan, men framför allt har regeringen velat vinna nämnda syfte genom att i sammanhang med kommunalskattereformen söka återföra vägs-katten till det läge, vari den befann sig före 1920 års provisorium. Det framgår väl tydligt nog av propo-

*Förslag
till kommu-
nalskatte-
lag
m. m.
(Forts.)*

Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)

sitionen i detta ämne, att det huvudsakligen varit farhågor för en allt för häftig överflyttning av skattebördan, som gjort, att regeringen icke ansett sig kunna gå något längre, men det framgår även, att det förslag, som nu framlagts härutinnan, givetvis måste ses i samband med kommunalskattepropositionen.

Jag har härefter icke mycket att tillägga. Det har framhållits, att så många *viktiga skattepörmål undanskjutits*, ehuru dock ett så omfattande förslag framlagts. Jag vill därtill säga, att förslagen äro många nog och invecklade nog ändå och att vad som föreslås är tillräckligt ägnat att komplicera frågan. Man skall ju icke gapa över för mycket. Det är ganska betecknande, att när ett av regeringsförslagen ifrågasätter, att den kommunala progressivskatten skulle förvandlas till en landstingsprogressivskatt — detta enligt min mening på mycket goda skäl och såvitt jag förstår utan några påvisbara nämnvärda olägenheter — har detta tydligen varit alldeles för nytt för riksdagen. Jag kan erkänna, att jag för min del förutsåg, att riksdagen skulle finna det vara för nytt och att jag därför till en början, trots de därmed förenade fördelarna, var ganska obenägen att framlägga förslaget. Men det är mycket betecknande, att en sådan nyhet trots sitt berättigande icke har någon som helst möjlighet att slå igenom på en gång. Jag bör för övrigt beträffande de undanskjutna frågorna säga, att de visserligen utgöra delar av det hela men dock kunna anses såsom avskilda beskattningsområden för sig.

Detta är t. ex. obestriddigen fallet med *aktiebolagsbeskattningen*, till vilken nära ansluter sig frågan om *kooperationens beskattning*, och jag har för den skull ansett, att utredningen härom icke borde föranleda uppskov med framläggandet av det övriga. När jag i alla fall ansett mig kunna föreslå en viss lättnad beträffande aktiebolags och ekonomiska föreningars beskattning genom upphävande av den s. k. mångdubbla beskattningen, genom ändring beträffande *moder- och dotterbolagsbeskattning*, så förvånar man sig kanske icke över, att jag icke vågat gå längre. Att jag vågat gå så pass långt beror på, att 1920 års riksdags beslut förutsatte, att denna fråga borde snarast upptagas, att en utredning om saken har blivit verkställd och att denna mångdubbla beskattning är alldeles unik för Sverige och obestriddigen ofta utgör ett hinder för en lämplig organisation av och investering i stora för landet nyttiga industrieföretag. Jag erkänner, att man, vad särskilt detta förslag beträffar, icke kunnat utreda vad det statsfinansiellt kommer att betyda, men att det icke är oöverkomliga saker det är fråga om är uppenbart. En utredning härom har mycket stora vanskligheter, ty den förutsätter, att man skall taga reda på alla aktieinnehavare och alla andelar i ekonomiska föreningar, som aktiebolag och ekonomiska föreningar ha på olika håll. För övrigt har det också den vanskligheten, att, som bekant, den nuvarande beskattningen föranleder en fördelning av inkomster, som i själva verket icke ger en riktig bild av verkligheten, utan som föranletts just av den orimligt hårda beskattningen.

I övrigt och till sist vill jag säga, att det förefaller mig, som om vi litet var borde ha klart för oss, att det är så, att den, som gapar över mycket, ofta mister hela stycket. När i flera riksdagsmotioner ifrågasatts att på rak arm sänka repartitionstalet, 6 procent, för jordbruksfastigheter till 5 procent och lägre, vill jag visserligen icke alls uttala mig om, huruvida detta krav är berättigat eller icke berättigat i och för sig. Men jag vill hålla för troligt, att även de, som anse, att detta krav obestriddigen är berättigat, dock skola finna, att en dylik ändring på rak arm i ett skattesystem, som tillämpats allt sedan den kommunala självstyrelsens tillkomst, att en sådan låt vara kanske icke så betydlig lindring i en skattebörd, som i alla fall nog på grund av den långa tid den tillämpats fått karaktären av realonus, skulle vara mindre välbetänkt, verka allt för brådstörtad och kanske medföra verkningar som särskilt

anhängarna av lättnader för fastighetsägarna i beskattningshänseende skulle finna ganska ovälkomna. För övrigt, om vi börja att rucka på de gamla repartitionstalen, så komma nya försök att rucka icke att utebliva, och det kan icke förnekas, att vad nu ifrågasättes dock är någonting, som icke under de sista decennierna ansetts vara aktuellt. Det är visserligen sant, att 1897 års beskattningskommitté upptog tanken på en sådan lindring, men sedermera har det, som sagts, icke varit vidare tal om en dylik förändring, och i varje fall borde väl en sådan föregås av någon mera officiell och mera ingående undersökning angående verkningarna.

Jag tror nu visserligen icke, att jag är mannen att kunna övertyga om, att detta krav icke bör genast genomföras, men jag anser mig ändå pliktig att vädja till dem, som anse, att det bör genomföras, att icke låta tanken på omöjligheten att nu få detta krav realiserat förleda sig att säga nej till allt det övriga av alla oomstridda och enligt allas mening nyttiga och nödvändiga — att icke säga nej till vad som betyder fördelar icke minst för fastighetsägarna men framför allt fördelar för de skattskyldiga i allmänhet, fördelar med hänsyn till beskattningssystemets och taxeringsväsendets effektivitet.

Jag hemställer, herr talman, att kammaren ville på den föredragna punkten biträda vad Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit.

Herr Wigforss: Herr talman! Fastän denna fråga är en av de allra största, som riksdagen i år har att behandla, är det sannolikt, att debatten icke kommer att kvantitativt åtminstone svara däremot, och jag skall försöka att vara synnerligen kort, även om detta skulle tydas av herr finansministern så, som att saken kommer att avgöras i trötthetens tecken och att opponentererna mot regeringens och utskottets förslag skulle blivit mera tveksamma i fråga om sin principiella ståndpunkt.

Saken ter sig åtminstone för mig på ett rakt motsatt sätt. Jag har snarast det intrycket, att tröttheten eller avtrubbningsen kan vara en följd av, att garantiskattesystemets positioner under de sista åren ha blivit så sönderskjutna, att även försvararna av detta system knappast försökt uppehålla skenet av, att de finna, att det är ett rationellt beskattningssystem. Men man har låst fast sig en gång, och allra starkast skedde det 1920 vid den lösning man då stannade vid. Det har blivit, skulle jag vilja säga, en politisk fråga i stället för att förut ha varit en ren sakfråga. Detta gör, att hoppet om att kunna bryta igenom den politiska gränsen i detta ögonblick är mycket litet, och det är därför, som vi i den reservation, som vi fogat till utskottets betänkande, icke ha ansett det lönt att komma fram med ett yrkande om bifall till ett skattesystem, som vi själva anse vara rationellt, utan vi ha funnit, att den enda möjligheten att förebygga fastlåsandet av ett irrationellt system ligger däri, att vi föreslå ett uppskov med hela det definitiva avgörandet av denna fråga.

Man må komma ihåg, att ett av de problem, som det under denna trettioåriga utredning gällt att lösa, har blivit löst. Frågan har varit om man skulle kunna skapa ett beskattningssystem, som mera rättvist fördelade skattebördan mellan de olika skattedragarna, och man skulle kunna säga, att 1920 års kungl. proposition, som i detta fall varit utgångspunkten för de sista årens diskussion, försökt att lösa frågan i ett tag genom att föreslå dels en fristående objektskatt och dels så stora skattefria avdrag, att man därigenom kunde överflytta en del av skattebördan från de mindre löntagarna till övriga skattedragande.

1920 års förslag vann icke riksdagens bifall, men vi alla erkänna, att det beslut, som då fattades, löste frågan åtminstone till en viss gräns på den

*Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)*

Förslag
till kommu-
nalskattelag
m. m.
(Forts.)

punkten, att man genom att införa de skattefria avdragen ganska väsentligt lättade på de mindre löntagarnas skattebörd.

När regeringens proposition i år kom fram, väckte den en stark opposition från det parti jag tillhör, just därför att man ansåg, att det skedde ett tillbakasteg från 1920 års ståndpunkt genom införande av fasta, skattefria avdrag, som icke lika smidigt anpassade sig efter de olika inkomstklasserna, och det blev då praktiskt taget nödvändigt — och det giver jag propositionen rätt uti — att sänka dessa avdrag ganska väsentligt med påföljd att för en del inkomsttagare i små villkor skattetrycket väsentligen skulle ha ökats.

När nu utskottet på den punkten avvikit från Kungl. Maj:ts proposition, enär det bibehållit bankningen och nästan bibehållit de avdrag, som för närvarande finnas, så kunna vi från vår sida — jag talar då närmast för lönarbetarklassen — vara relativt tillfredsställda och med ett visst lugn se det beslut, som möjligen i dag kommer att fattas. Men därför att vi på den punkten, om jag så må säga, från en trängre klassintressesynpunkt kunna vara relativt litet missnöjda, så innebär det icke, att vi kunna finna oss i eller medverka till, att andra frågor, som denna trettioåriga utredning avsett att lösa, förbli olösta. I varje händelse kunna vi icke medverka till att de bli olösta.

Frågan har icke såsom av herr finansministerns anförande tycktes framgå bara en teknisk och teoretisk karaktär. Det förvånar mig, att finansministern i sitt anförande så många gånger kom tillbaka till detta, att det endast skulle vara en tvist om det teoretiska, en tvist om principer och skatteteknik. Det kan icke kallas för att vara endast en teoretisk tvistefråga, om den ene skattedragaren får bära en oproportionerligt stor skattebörd i jämförelse med den andre, och det få de skuldsatta fastighetsägarna, vilka få bära en tyngre skattebörd än de skuldfria, så länge vi ha detta garantiskattesystem. Det kan också sägas med fullt fog från fastighetsägarehåll och från jordbrukarehåll: varför i all världen skall den särskilda skatt, som garantisystemet innebär, vila bara på fastighetsägarna; finnes det verkligen icke andra beskattningsföremål i kommunerna, som kunna vara lämpliga att bära den extra belastning, som man anser vara nödvändig? Jag kan icke se, att detta är teorier. Det är teorier liksom alla andra formuleringar av verkligt praktiska problem, men att det är ett praktiskt problem skall man icke blunda för. Det är det praktiska problem, som man under trettio år försökt att lösa, ehuru nu Kungl. Maj:ts proposition och utskottets utlåtande innebär, att man skulle resignera inför detsamma och säga, att det är olösligt.

Utskottets utlåtande börjar i motiveringen med att säga, att detta utlåtande liksom också Kungl. Maj:ts proposition innebär ett senkommet erkännande åt 1897 års kommitté. Ja, det är riktigt, men då 1897 års kommitté framlagt sitt förslag om denna garantiskatt och sedan det blivit kritiserat ihjäl, hade man icke tänkt sig, att det skulle tagas upp igen, förrän man år 1920, när det gällde att skapa ett provisorium, vågade sig på att gå fram på den linjen.

Men det finnes ingen, såvitt jag förstår, som bättre kritiserat detta system än 1897 års kommitté själv, när den uttryckligen säger, såsom var och en kan läsa: vi vilja egentligen ha enbart en inkomstskatt, som går ut efter folks skatteförmåga, men, säges det, det är icke möjligt att hålla sig bara till inkomstskatten, därför att det då skulle kunna inträffa, att jordbrukare, som icke haft någon inkomst av sina fastigheter, skulle slippa betala skatt, och att jordbrukare, som vore mycket skuldsatta, skulle få mycket liten skatt. För att undvika den olyckan, att jordbrukare, som befinna sig i en svag ställning, skulle slippa undan med lindrigare skatt än jordbrukare i en bättre ekonomisk ställning, måste man skapa ett garantiskattesystem. Jag kan icke se annat, än att 1897 års kommitté själv givit den allra kraftigaste kritik av detta

system, som det överhuvud taget är möjligt att leverera, och sedermera har man också allmänt ansett, att detta system borde avföras ur räkningen.

När 1920 års utskott ändå gick på den linjen, får man komma ihåg, att utskottet uttryckligen förklarade — och det kunna ju de medlemmar av denna kammare, som deltog i debatten då, erinra sig — att problemet om rättvisa mellan olika fastighetsägare icke blev löst genom detta förslag, som ju också endast var ett provisorium. Alltså fann man sig försvarad att gå in för detta garantiskattsystem just därför, att man förklarade, att det var ett provisorium. Det ligger visserligen något, kan man säga, konsekvens i, att herr finansministern, när han försvarade detta system, föll tillbaka på samma linje och sade: Detta är visserligen ett omfattande förslag, men man må gärna för mig betrakta det som ett provisorium. Hade det varit tal om ett definitivt förslag med alldeles nya linjer, skulle det fristående objektsystemet legat närmast till hands.

Nu kan jag icke se, varför man i detta läge skall ha ett nytt provisorium, om man tänker sig, att det inom en relativt kort tid skall ersättas av något annat. Herr finansministern frågade här: Varför har man icke i den socialdemokratiska reservationen sagt: Vi vidhålla vår principiella ståndpunkt, vi vilja ha ett annat system, men vi vägra icke att taga de förbättringar detta system utan tvivel innebär tills vidare, vi godtaga propositionen såsom ett provisorium? På den frågan vill jag helt öppet svara, att jag icke tror, att det beslut, som man möjligen kommer att fatta i dag, kommer att bli provisoriskt. Det skall icke någon tro, att om detta trettioåriga utredningsarbete slutar med det beslut, som utskottet föreslår, det finnes någon faktisk möjlighet att inom den närmaste tiden taga upp saken på nytt. Men om det vore möjligt att efter ett par år taga upp frågan på nytt, vill jag säga, att det utgör ett ytterligare skäl för att icke godkänna utskottets förslag. Kan man tänka sig något värre, än att, sedan nu skattemyndigheter och skattedragare under ett antal år hunnit vänja sig vid det nuvarande systemet i dess tekniska utformning, de 1927 skulle få ett i många detaljer helt olika beskattningssystem, som de skulle sätta sig in och arbeta sig in i med tanke på, att det om några år skulle rivas upp. Jag tror, att man ur ren principiell synpunkt kan säga, att man, om Kungl. Maj:t och utskottet vinner striden i dag, icke kan dölja för sig, att vi få lov att finna oss i saken under en lång tid.

En annan fråga, som vid skatteomläggningen skulle lösas, var den om de mindre löntagarnas lättnader i beskattningshänseende, och denna fråga har i en viss utsträckning blivit löst. Men den andra frågan om jordbruksfastigheterna ensamma skola bära den s. k. garantiskatten, den frågan har, skulle jag tro, kommit i ett förändrat läge med varje år som gått. Det var icke så onaturligt kanske år 1897, att man skulle tänkt sig, att den särskilda skattebörda, som man ansåg, att vissa beskattningsföremål i kommunerna skulle åläggas, enbart skulle vila på jordbruksfastigheterna, ty överallt, där jordbruksfastigheterna dominera, överallt, där jordbrukarna intaga en dominerande ställning, kan man tydligen säga, att det är deras egendom, som utgör grundvalen för kommunernas liv. Men i samma mån som vi få ett annat samhälle än ett rent jordbrukssamhälle, i samma mån som industrien växer fram och näringsföretag av alla andra slag växa fram, i samma ögonblick som förmögenheter samlas, som icke placeras i fastigheter, så kan man verkligen erkänna, att jordbrukarna ha rätt, när de säga: Varför i all världen skola vi ensamma bära den där garantiskatten? Herr finansministern har säkerligen liksom andra hört det ständiga talet från jordbrukarhåll, där man säger: här skifta tre stycken barn i en familj arvet; den ene får en jordbruksfastighet och han får sedan betala särskild skatt för att trygga kommunernas skattebehov; den andre får ett kontant kapital och han blir fri från saken, och den

*Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)*

*Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)*

tredje lägger ned kapitalet i en längre utbildning, skaffar sig en säker ställning och en god inkomst och han slipper också undan billigare.

Jag skall villigt erkänna, att det möter svårigheter att på denna väg söka skipa rättvisa, men att det skulle vara omöjligt är icke riktigt att i detta ögonblick säga.

Man svarar naturligtvis: ni ha ju icke själva vågat att komma fram med förslag om en näringsskatt; 1920 års förslag, som ansågs vara besvärligt, var kanske bättre än de senare förslag, som kommit fram. Ja, det kan vara riktigt, och det är möjligt, att det icke går att skapa en näringsskatt, som är på samma gång någorlunda jämnt vilande och tillräckligt enkel att tillämpa, men kanske svårigheterna ha legat däri, att man försökt att finna en näringsskatt, som skulle kunna tillämpas på alla olika slag av näringsföretag. Det är därför, som man fått kombinera ihop så många faktorer, och det är det som gjort, att saken blivit så invecklad. Om man i fortsättningen kunde gå in på linjen och se, om man icke möjligen kunde skapa ett par, tre olika former av näringsskatt, anpassade efter olika näringars karaktär, förefaller det mig, som om man åtminstone hade skäl att icke anse frågan vara utagerad i detta ögonblick.

Sedan kommer jag åter till en fråga, som jag redan berört, nämligen skillnaden emellan den skuldsatte och den skuldfrie fastighetägaren, skillnaden mellan en fastighetsägare med dålig inkomst och en annan fastighetsägare med god inkomst, skillnaden mellan en fastighetsägare med många barn och en annan fastighetsägare med inga barn. Jag kan icke se, att herr finansministern har rätt, då han säger: ter det sig så mycket rättvisare, att på en fast objektskatt lägga inkomstskatt på hela inkomsten, ter det sig så mycket rättvisare, fastän man inom denna inkomstskatt differentierar mellan de olika ställda, än att införa en högre garantiskatt och sedan differentiera i fråga om den överskjutande inkomsten? Jo, det är klart, att det rättvisa ligger däri, såsom var och en förstår, att ju högre man kommer med denna garantiskatt desto omöjligare blir varje differentiering. Var och en erkänner, att om vi finge upp garantiskatten till t. ex. 10 procent på fastighetens taxeringsvärde, skulle möjligheten att differentiera vara i största utsträckning utesluten, och ju längre ned vi gå med denna garantiskatt, ju större blir möjligheten att differentiera. I samma ögonblick som garantiskatten försvinner är det ju en ren inkomstskatt, där man differentierar helt och hållet. Det är tydligt, att ju lägre man kan hålla repartitionstalet i fråga om den särskilda beskattningen, desto större möjlighet får man att differentiera och skipa rättvisa. Ingen kan förneka, att man, när det gäller en fristående objektskatt, har möjlighet att gå väsentligt lägre ned, än när det gäller denna garantiskatt, såsom ju Kungl. Maj:ts proposition och utskottets utlåtande visa, där man icke vågat släppa de 6 procenten på jordbruksfastigheter.

För övrigt nämnde finansministern — och det står i propositionen och har framförts som ett ganska avgörande argument — att jordbrukarna själva inte äro missnöjda över denna orättvisa. Jag vet verkligen inte, vad jordbrukarna i det fallet mena. Man har ju inte sett någon särskilt stark opinion komma från de skuldsatta jordbrukarna, men jag kan inte tolka jordbrukarnas häftiga kritik av de 6 procenten på något annat sätt, än att jordbrukarna anse, att de äro för hårt belastade för ögonblicket. Att sedan denna jordbrukarnas känsla av att vara för hårt belastade tar sig uttryck på det sättet, att de önska vältra över en del av sin skatt på löntagarna, det menar jag är deras stora misstag. Om de i stället sagt: Vi skola försöka att vinna den lättnad i beskattningen, som kan vara rimlig för vissa jordbrukare, som ha det sämre ställt, att vinna den på andra vägar, nämligen genom att låta de icke skuldsatta jordbrukarna och de, som ha det bättre ställt, bära den, men införa avdragssystem för de

skuldsatta, om de sagt, att de skulle finna andra beskattningsföremål, som kunna övertaga en del av den skattebörd, som nu vilar på de jordbrukare, som ha det sämst ställt, så skulle jag ha funnit detta vara en rationell utväg. Men det är också en utväg, som ligger helt och hållet i linje med kravet, att man i detta ögonblick inte skall fatta definitivt beslut utan gå in på förnyad utredning.

Denna förnyade utredning tror jag kan komma att ge resultat. Och så länge vi från vår sida äro övertygade om, att en sådan utredning kan komma att ge resultat, så länge äro vi inte beredda att genom ett definitivt beslut slå fast, att detta 30-åriga utredningsarbete skall ha runnit ut i sanden. Det må vara riksdagens övriga partier förunnat att slå fast detta beslut, som säkerligen kommer att bli definitivt för lång tid framåt. I det beslutet vill i alla händelser inte det parti jag tillhör medverka.

Jag skall därför be att i första punkten få yrka bifall till den av herr Bårg m. fl. vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr von Sneidern: Herr talman, mina herrar! Herr Wigforss har här deklarerat, att resultatet av det 30-åriga utredningsarbetet icke har lett in på de nya banor, som han önskat, utan att riksdagen här har erbjudits att antaga och befästa ett skattesystem, som i och för sig har gamla anor, men vilket man under dessa 30 år har riktat sig emot. Ligger det verkligen däri någon anledning att beklaga sig? Har man icke lika mycket rätt att säga, att i denna omständighet, att utredningsarbetet ej lett till det av herr Wigforss önskade resultatet, ligger ett erkännande av, att vad man under en lång tid har haft, icke har varit så felaktigt, att man icke med viss förbättring kan fortsätta på den gamla vägen? Är det icke alltid en förtjänst hos ett skattesystem, att det icke vidtager rubbningar utan att nödvändiga skäl för sådana finnas? Jag tror, att statsrådet i propositionen på ett kortfattat sätt har angivit den ståndpunkt i avseende på förändringar i skattesystemet, som är den riktiga. Gamla skatter, sade han, äro goda skatter. Det är ett gammalt yttrande, och jag tror man har skäl att i detta ögonblick minnas detta och taga vara på vad därmed kan vara förenligt. Herr Wigforss ansåg, att man nu mindre talade om skillnaden mellan de fristående fastighetsskatterna och garantiskatten, icke därför att man kommit varandra närmare och att man insett, att de skiljaktigheter, som finnas, ej äro så överväldigande, som man för ett tiotal år sedan ansåg, utan fastmer därför att garantiskattesystemets anhängare för sin del måste erkänna, att deras positioner voro så sönderskjutna, att ingenting mer var att säga. Jag undrar, om herr Wigforss icke därvidlag något misstager sig och om han icke själv i dag har givit erkännande åt att systemet icke är förenat med så stora brister, som han själv vill låta påskina, då han icke tvekar att här föreslå, att vi för en avsevärd tid framåt skola bibehålla samma system och tillämpa detsamma. Här föreligger visserligen ett förslag från hans sida att förlänga det på två år, men i samma ögonblick är han beredd att föreslå en utredning om den del av skatteproblemet, som hittills har varit det mest svåråtkomliga och mest svår lösta. Har man icke på detta fält kommit längre under de år som gått, är det väl ej sannolikt, att man under den närmaste tiden skall komma längre, utan vi ha att se framåt mot många år ännu av ovisshet och osäkerhet under fortsatta utredningar enligt det av herr Wigforss angivna receptet.

Den anmärkning, som har riktats emot det nuvarande systemet och som skulle vara anledning till, att herr Wigforss och hans meningsfränder icke kunna gå med på det, är, att det bygger, som man säger, på icke rationella grunder. Ja, vad kan menas därmed? Det är visserligen sant, att åtskilliga, ja, jag är villig att erkänna, kanske flertalet skatteteknici har ställt sig på de fristående fastighetsskatternas sida, men beror ej till en icke oväsentlig del detta stånd-

*Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)*

Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)

punktstagande därpå, att de fristående fastighetsskatterna — och det äro vi villiga, att från vår sida erkänna — faktiskt erbjuda en lättare och bättre teknisk lösning av skatteproblemet än garantiskatterna? Men går man åter och ser till den allmänna meningen bland dem, som träffas av garantiskatterna, så tror jag man måste säga, att deras mening har gått i annan riktning. För dem har det varit så synnerligen naturligt, att när det gällde att skilja sig från den gamla ackordskatten, som tillämpades före 1920, då det gällde såväl för jordbruksfastigheter som för andra fastigheter att skatta 6 eller 5 % av taxeringsvärdet, men icke mera — i händelse av större inkomster, så sluppo dessa fastighetsägare från skatt för överskottet — och anmärkningar gjordes mot dessa förhållanden, anmärkningar, vilka särskilt skärptes genom de starkt ökade inkomsterna under kristiden, så låg det ganska nära till hands för dessa att säga: Ja, vi skola betala för dessa större inkomster, men vi garantera till kommunerna den ackordskatt, som vi hittills haft, dessa 6 och 5 %, för att kommunerna icke skola berövas sitt nödvändiga skatteunderlag.

Det är den synpunkten, tror jag, som har varit den avgörande för fastighetsägarna, och det är den, som jag anser, att man har all anledning att fästa sig vid. Jag vill naturligtvis icke säga, att man i en fråga som denna nödvändigt skall gå den väg, som är den mest populära, men man har dock i en skattelagstiftning i alldeles särskild grad anledning att se till, huruvida man kan följa sådana vägar, som äro de mest framkomliga och mot vilka skatteobjekten opponera sig minst. Man har, när sådant ställningstagande förekommer, anledning att vända sig till skatteteknici och se, om de kunna lösa problemet efter föreslagna linjer, och så har nu skett, och det har befunnits möjligt att så göra, om än jag är villig erkänna, att den andra vägen, den med de fristående fastighetsskatterna, är enklare. Men det är dock en möjlighet att gå fram med garantiskatter, och det har visat sig under de år, som dessa skatter tillämpats, att de beskattade i stort sett ha varit belåtna med vad som förekommit. Häri ligger naturligtvis den allra starkaste anledning till att icke gå in på några nya och oprövade vägar.

Nu har man sagt: Ja, de som ha yttrat sig i denna fråga äro de rikare, det är de som icke ha skulder o. s. v. Det är huvudsakligen de rika jordägarnas — om vi nu närmast hålla oss till jordägarnas — åsikter som ha kommit fram. Ja, är det verkligen det? Jag kan vara villig att säga, att det inom åtskilliga korporationer kanske i huvudsak är de större jordbrukarna, som ha låtit sin röst höras, men är det verkligen dessa jordägare, som äro minst skuldtvunga? Jag tror ingalunda, att så är fallet. Men vad som däremot är visst, det är, att det är de större jordegendomarna, som i främsta rummet drabbas av den orättvisa, som här framhålles, eller skiljaktigheten mellan de skuldfria och de skuldbelastade egendomarna, och detta därför att, vid beskattning av de mindre jordegendomarna, i denna beskattning ingår vid sidan av kapitalräntan relativt taget, i jämförelse med de större egendomarna, så mycket av ren arbetsinkomst. För dessa mindre jordegendomar blir därför inkomsten i procent av det taxerade värdet räknat så mycket högre än för de större egendomarna, att garantien för dessa minde egendomar kommer att i så ofantligt mindre utsträckning tagas i anspråk, än vad som är förhållandet vid de större. Jag är naturligtvis icke av den uppfattningen, att man ej skall fästa sig vid de svårigheter, som de större jordbrukarna för närvarande ha att genomgå, men jag hyser den meningen, att man, då det större jordbruket icke har opponerat sig emot denna skatt, ej har någon särskild anledning att fästa sig vid de skiljaktigheter, som här av herr Wigforss har påpekats.

Då frågar man sig: Varför har det större jordbruket ställt sig på denna ståndpunkt? Ja, såvitt jag förstår, är det av den kloka anledningen, att man där ser vad man har, men man vet icke vad man kan få. Man kan fästa sig

vid att beträffande de fristående fastighetsskatter, som här så varmt rekommenderas, har såsom deras största förtjänst framhållits av deras försvarare, att de äro så rörliga, att de äro så lätta att anpassa efter de olika behov, som kunna göra sig gällande, men efter vad man i varje särskilt fall anser vara rättvist. Ja, rättvist? Vem är det som avgör det? Det rättvisa skall ju prövas av oss här. Det skall prövas av statsmakterna, och så mycket ha vi dock lärt oss, att all skattläggning icke kan undgå att taga hänsyn till och i viss mån få spår av de olika intressen, som i varje läge äro de dominerande. Så har det varit hela vår skattehistoria igenom, och att framtiden därvidlag skulle utgöra något undantag, har man väl här knappast anledning att antaga. Är det någon här, som verkligen tror, att fastighetsägareintresset under den närmaste framtiden kommer att bli starkare representerat än det för närvarande är, att det har möjlighet att här vare sig nu genomdriva de lättnader, som man från enstaka håll hör begäras, eller har man sannolikhet för att det i framtiden skall sätta starkare spår på skattelagstiftningen än som för närvarande är möjligt? Jag tror icke, att det är fallet, och under sådana omständigheter är det för mig, och jag tror även för de jordbrukare, som här tidigare ha låtit höra sig i de yttranden, som här föreligga från de korporationer, vilka yttrat sig, alldeles klart, att det är bättre att bibehålla vad som finnes och nöja sig med det läge, vari man är, än att riskera rubbningar och ändringar i framtiden, detta vare sig man kastar sig in på de fristående fastighetsskatterna, som naturligtvis utgöra en ännu osäkrare grund, eller om man nu går in på rubbning av de repartitionstal, som under många årtionden ha vunnit hävd och som av statsrådet påpekades i viss mån ha fått karaktären av realonus.

Nu säger herr Wigforss: Vi skola icke kasta oss in på att binda oss vid någonting. Man binder sig vid detta system, som han för sin del anser vara oriktigt, om man tager det nu, och det innebär en orättvisa mot jordägarna, därför att man uttager garantiskatt endast av dessa, som han sade. Han tänkte icke på de andra fastighetsägarna, som det är samma förhållande med. Man skall söka få fram andra objekt, som man kan belägga med skatt, menade han. Ja, det är ju så sant, att det skulle vara förenat med en icke oväsentlig fördel, om man kunde plocka fram några nya objekt för beskattning, varigenom det kunde bli lättare för den andra kategorien, men hur länge ha vi icke arbetat på dessa försök och misslyckats? Är det verkligen så sannolikt, att man kan komma fram till lyckligt resultat nu, då man icke gjort det hittills? Har man icke hellre anledning att ett ögonblick tänka efter, hur sådana nya skatter eventuellt kunde komma att verka? Det är fråga om, som herr Wigforss yttrade, andra näringsföretag och förmögenheter. Ja, vad är mera flyktigt än en förmögenhet? Och föreligger icke en högre grad av flyktighet beträffande ett näringsföretag än i fråga om jorden? Jorden är dock det fasta grundlaget i kommunen. Jorden har denna egenskap till fördel och skada för sig själv. Den kan icke komma bort. Den är den fasta grund, på vilken kommunen dock måste bygga, men allting annat har möjlighet att röra på sig. Vi veta, huru företagen draga sig för att komma till kommuner, där det är höga skatter. Ju mer man tynger företagen med skatter är det givet, att det blir en ökad tendens hos dem att draga sig ifrån kommuner, där skatten är uppdriven. Jag menar, att resultatet för de kommuner, som hoppas på ökad beskattning av näringsarna, kan bli alldeles motsatsen mot vad man väntar sig, därigenom att företagsamheten drager sig därifrån i stället för att komma dit. Jag tror därför, att denna invit, som herr Wigforss riktade till det speciella jordbruksintresset, har detta all anledning att taga med mycket stor försiktighet, och då den socialdemokratiska reservationen anknuter sig till en motion av herr Olsson i Kullenbergstorp, vilken särskilt sagt ifrån, att en eventuell näringskatt icke

*Förslag
till kommu-
nalskattelag
m. m.
(Forts.)*

Förslag
till kommu-
nalskattelag
m. m.
(Forts.)

på något sätt får träffa jordbruket, så skulle jag vilja säga till reflektanterna på samarbete, att de borde taga skriftligt på, att verkligen hela det socialdemokratiska partiet är med om en lösning efter herr Olssons i Kullenbergstorp linje, innan de gå vidare på denna väg.

I det inledningsanförande, som statsrådet hållit, har han gått in på nästan alla de frågor, som av herr Wigforss berördes, varför det i många delar skulle bli ett upprepande, om även jag därvidlag ingick i svaromål. Jag tror därför, att det kan vara bäst förenligt med vårt långa arbete i dag, att jag för ögonblicket icke längre uppehåller mig vid dessa frågor utan avvaktar, om nya inlägg kunna komma. Jag vill endast påpeka, att vi stå dock nu i viss mening vid slutpunkten av ett långvarigt och ingående utredningsarbete och att det under ett sådan arbete är ett verkligt behov, att man någon gång gör en hopsummering. Man behöver i all verksamhet allt emellanåt göra ett bokslut, utan att detta hindrar det fortsatta arbetet. Vi ha nu, tror jag, kommit till en sådan punkt, där man verkligen har inhöstat så mycket av verkligt värde, att det är fullt befogat att taga vad man för närvarande kan få och uppskjuta till framtiden de eventuella ändringar och jämkningar, som kunna bli behövliga.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den föredragna paragrafen.

Herr Ericson, Oscar: Herr greve och talman! Efter 30 års utredningar hade man verkligen haft rätt att vänta ett skatteförslag, som i någon mån skapade mera rättvisa de olika kategorierna emellan, än vad detta nu för riksdagen framlagda och av första särskilda utskottet till antagande förordade förslaget gör. Då riksdagen år 1920 antog nu gällande provisorium, så var väl meningen den, att när denna fråga åter kom på kamrarnas bord för att få en definitiv lösning, den skulle vara så utredd och genomtänkt, att den borde skipa, om ej full, så dock en större rättvisa gentemot de skattskyldiga, såväl mellan som inom de olika kategorierna, än vad det nu gällande provisoriet gör. Jag undantager därvid skogsbeskattningen, som förut har varit alltför hård, men nu i detta förslag erhållit någon liten lättnad. I övrigt är det i stort sett det nuvarande provisoriet, som föreslås att gälla för en avsevärd tid framåt, låt vara i någon mån tekniskt förbättrat.

Att fastigheter endast skola garantibeskattas för att säkerställa kommunernas tillgång till skattekonor finner jag ej vara riktigt. Även andra värden borde möjligen för att fylla detta behov garantibeskattas. Jordbrukets ekonomi och räntabilitet är sannerligen för närvarande icke sådan, att det kan ge anledning till att hårdare beskatta detsamma än andra näringar.

Ehuru jag biträtt utskottets beslut rörande garantiskatteprincipen som lämpligaste formen för fastigheters kommunala beskattning, så kan jag däremot ingalunda finna det vara med rättvisan överensstämmande, att repartitionstalet å jordbruksfastighet skall vara 6 procent. Jag har därför instämt i herr Magnussons i Tumhult yrkande i hans vid detta utlåtande fogade reservation, vari föreslås för jordbruksfastighet fem skatteören för varje fulla etthundra kronor av fastighetens jordbruksvärde. I motionerna nr 272 i första kammaren och nr 364 i andra kammaren föreslås 4 % för såväl fastigheten som den växande skogens rotvärde såsom lämpligaste och rättvisaste garantiskatteprocent, men som förståelse inom utskottet för detta skattetal ej vunnits, har jag och min medreservant, herr Johansson i Kälkebo, för att icke försvåra skattefrågans lösning, anslutit oss till herr Magnussons i Tumhult reservation.

Jag yrkar således bifall till första punkten med den ändring, som har föreslagits av herr Magnusson i Tumhult rörande de fem procenten.

Herr Wigforss har i dag gjort sig till talesman för jordbrukarklassen. Det är ju mycket glädjande att från detta håll få höra några förståelsens ord i

kammaren, i synnerhet som vi tidigare vid många tillfällen, då det gällt jordbrukarnas bästa, från det hållet icke mött någon förståelse. Jag tror emellertid, att detta hans yttrande i dag väl får tolkas så, att det är just för tillfället, som andan härutinnan fallit på honom. Och då han förordar en objektskatt av 4 % såsom varande den lämpligaste och som skulle skipa mera rättvisa de olika jordbrukarna emellan, så tror jag dock, att detta icke är alldeles riktigt. Man får väl ändå tänka sig, att även med ett repartitionstal av 6 % — vilket jag dock ej anser, att vi böra gå in för — är fördelaktigare än objektskatt av 4 %. En fristående objektskatt enligt herr Bärge's motion bliver under alla förhållanden en hårdare beskattning än garantiskatt. Det är ju så, att vi enligt garantiskattesystemet ha rättighet att avdraga garantiskattesumman från inkomsten, men den skatt, som socialdemokraterna här föreslå, skulle ju komma som ett påbröd utöver inkomsterna i öfrigt, och det finner jag visst icke vara rättvist. Jag tror för min del, att jordbrukarna ute i bygderna icke skulle förstå uttagandet av en sådan skatt å en inkomst, som de ej skulle ha rättighet att avdraga såsom redan varande beskattad.

Finansministern varnade oss i sitt anförande här för att sänka repartitionstalet, men man måste dock komma ihåg, att även inkomsten över garantiskatten skall beskattas, vilket icke var fallet före antagandet av 1920 års provisorium. Om nu en jordbrukare har en inkomst utöver garantiskatten, så skall den ju beskattas. Då menar jag, att det icke är någon risk, även om vi sänka repartitionstalet till 5 %. Detta skulle ge de skuldbelastade större möjlighet att göra skuldavdrag och även familjeavdrag. Om vi taga såsom exempel en egendom, taxerad till 15,000 kronor, så skall ju en sådan med ett repartitionstal av 6 % i alla fall lämna en garantiskatt för 900 kronors inkomst på densamma. Om vi säga, att repartitionstalet är 5 %, får denne jordbrukare givetvis ytterligare ett avdrag av 150 kronor, och med hänsyn till de små förhållanden, i vilka vi jordbrukare leva, betyder även ett så litet kapital ganska mycket för vår ekonomi.

Jag skall icke, herr talman, upptaga tiden längre. Såsom jag förut nämnt, yrkar jag bifall till herr Magnussons i Tumhult vid denna punkt avgivna reservation, vari han har föreslagit ett repartitionstal av 5 %. Jag kommer även att här begära votering.

Herr Sederholm: Jag tror det är lyckligt, att vi i dagens debatt icke ha givit oss in på ett dryftande av de principiella fördelarna och förtjänsterna hos de två skattesystem, varom striden har stått, objektskatt eller garantiskatt. Det är väl ändå inte riktigt att här blott komma med påståenden och säga, att det ena är mera rationellt än det andra. Man måste därvid söka få en samman- syn av alla de olika faktorer, både av skatteteknisk och annan natur, som där inverka, innan man ger sig på en saldering, och när man sedan kommer till denna saldering mellan de olika förslagen, ja, då är det så många osäkra och irrationella faktorer, som spela in och ofta nog också äro avgörande, att man icke kan räkna på att få ett slutgiltigt avgörande i fråga om vad som under alla förhållanden eller ens under vissa förhållanden kan vara det rätta. Man är härvidlag också i mycket hög grad, såsom utskottets ordförande här anför, bunden av, huru förhållandena för närvarande ligga till och huru de gestalta sig, huru den stora skattedragande allmänheten ser och känner med avseende på dessa skatteformer. Jag är alldeles ense med honom däri, att man måste ha tungt vägande skäl för att frångå dessa former, allrahelst som nu, när vi ha sju års erfarenhet av huru detta skattesystem verkar, efter dessa erfarenheter just de personer, vilka det här gäller att lagstifta för, på det allvarligaste ha undanbett sig de nya s. k. rationella skatteformerna och önska att få behålla dem, som de nu hunnit vänja sig vid. Är icke detta en tillräcklig

*Förslag
till kommu-
nalskattelag
m. m.
(Forts.)*

*Förslag
till kommu-
nalskattelag
m. m.
(Forts.)*

anledning till att skatterna också böra få stå kvar på dessa grunder och att man bör söka tillämpa dem på sådant sätt, att de komma att bli i möjligaste mån rättvisa? Det är endast från de kategorier av samhällsmedborgare, vilka icke skulle komma att drabbas av dessa objekt- och garantiskatter, som vi mött denna omtanke om vad som för jordbrukarna eller fastigheterna kan vara det mest rationella och riktiga.

När det för övrigt här talas så mycket om att uppnå en rättvis beskattning med avseende på de skuldsatta och icke skuldsatta, så få vi ju komma ihåg, att om vi utgå från nuvarande provisoriska förhållanden och jämföra dem med vad kommunalskattekommittén föreslagit, nämligen att det skulle utgå en objektskatt av 4 % på jordbruksfastigheter och att sedermera inkomsten skulle beskattas så att säga från botten, då fordras det enligt garantiskattesystemet, för att antalet skattekrönor skall bli lika stort, en beskattningsbar inkomst, som endast motsvarar 2 % av fastighetens värde. Det är väl alldeles klart, att ingen jordbrukare i längden kan hålla på och driva sitt jordbruk, om inkomsten jämte värdet av hans personliga arbete icke skulle komma att överstiga 2 % av fastighetens värde. Den måste i medeltal komma att överstiga detta mycket, särskilt vad beträffar de mindre jordbrukarna. Resultatet härav blir givetvis, att beskattningen under normala förhållanden kommer att vid en rättvis och riktig uppskattning av deras inkomst bli hårdare och tyngre med ett objektskattesystem, som är byggt på dessa grunder och på dessa repartitionstal.

Då möter man den invändningen, att det är möjligt att genom en nedsättning av repartitionstalen komma till en rättvis skattegrund, som åstadkommer en lika tung belastning för fastighetsägarna som om man bibehåller nuvarande repartitionstal och garantiskattesystem. Detta är en riktig invändning; man kan verkligen på detta sätt nå en jämvikt. Vi komma då ned till ett så lågt repartitionstal för den fristående objektskatten, att kommunerna komma att lida brist på beskattningsföremål under kritiska tider. Hela systemet med en särskild skatt, vare sig det är en objektskatt eller garantiskatt, utöver den vanliga inkomstskatten är ju grundat på att man utgår ifrån att inkomsten kan komma att flyta och inom många kommuner i regel flyter så ojämnt, att kommunerna utan dessa skatteformer skulle sakna tillgång till nödigt antal beskattningsföremål och att därför en objektskatt eller garantiskatt måste tillgripas. Men då måste denna skatt också tillgripas i den omfattning, att den ger kommunerna erforderlig ökning i antalet beskattningsföremål och skattekrönor.

En minskning av objektskatterna, så att de bli jämbördiga med garantiskatterna i fråga om skattedragarnas belastning, kommer alltså att medföra så låga repartitionstal, att de icke komma att ge kommunerna tillräckliga beskattningsföremål och den garanti, som de behöva, och om man å andra sidan höjer objektskatterna, så komma dessa vid rättvis beskattning i övrigt och normala förhållanden för jordbruksnäringen att medföra en övervältring, en överbelastning på jordbruket. Det är ju rätt naturligt, att under sådana förhållanden fastighetsägarna så enstämmigt ställt sig på den nuvarande garantibeskattningsens grund, och jag tror, att, åtminstone hittills, inga skäl hava blivit anförda, som kunnat rubba min uppfattning, att därvidlag Kungl. Maj:ts proposition vilar på en rättvis och riktig grund, en grund, som uppskattas och erkännes som den rätta och riktiga av alla dem det närmast rör och som också är i Kungl. Maj:ts proposition tekniskt så utformad, att den icke möter några svårigheter i tillämpningen, åtminstone inga svårigheter, som icke erfarenheten har visat kunna på ett lyckligt sätt övervinnas.

Med avseende å den föredragna paragrafen och särskilt de repartitionstal, som där finnas angivna, kan jag icke underlåta att göra en del erinringar. Jag

vill då först dröja med några ord vid det repartitionstal, som blivit satt på jordbruksfastighet, nämligen 6 procent. I 1921 års kommunalskattekommitté utgick man vid början av arbetet ifrån att ett avvägande av skattebördan med avseende å en förskjutning därav mellan olika klasser av medborgare icke kunde ingå i kommitténs uppdrag, då därtill krävdes helt andra förutsättningar än kommittén ansåg sig sitta inne med. Man utgick ifrån att repartitionstalen liksom förslaget överhuvud taget skulle i huvudsak ansluta sig till den nuvarande fördelningen av skattebördan och att det sedermera finge bli ett övervägande, där politiska, sociala och andra skäl bleve avgörande, om man skulle kunna och om man borde företaga en rubbning, någonting som ju lätt kunde ske, då repartitionstalen lätt kunde ändras utan att rubba förslaget. Reserveranternas alternativ konstruerades så, att det i den tävlan, som då rådde mellan objektskatte- och garantiskattesystemen, skulle bli i möjligaste mån jämförbart med kommittéförslaget. Frågan om en förändring av repartitionstalen eller en förändring i fördelningen av skattetrycket, vilket sammanhänger med detta, skulle komma till stånd eller icke, var knappast föremål för några överläggningar eller överväganden. Detta är anledningen till att det finns praktiskt taget ingenting i detta betänkande angående hur en rättvis avvägning av skattetrycket mellan de olika samhällsklasserna rent förutsättningslöst borde ordnas. Jag kan icke neka till att för mig synas ganska starka skäl vara anförda för en jämkning av repartitionstalet för jordbruksfastighet ifrån 6 till 5 procent. Det är ju så, att i fråga om kravet på en garanti finnas ju inga rationella skäl till att denna skall vara större för jordbruksfastighet än för annan fastighet. Det är därför också rätt naturligt, att ett krav på likställighet framkommit, och jag vill på det bestämdaste bestrida, att detta krav kommit såsom en reaktion emot det nuvarande provisoriets beskattning av jordbrukarna eller på grund av uppfattningen, att denna beskattnings anordnande såsom garantiskatt skulle vara ett olämpligt system. Men jag måste å andra sidan medgiva, att frågan om ett lämpligt avvägande av repartitionstalet, om man skall gå in för 5 eller 6 procent, är synnerligen komplicerad och att man under utskottets behandling icke varit i tillfälle att utreda den så grundligt som saken kräver. Jag förstår därför mycket väl, att det kan anföras starka betänkligheter emot att nu omedelbart gå ned till 5 procent. Ett övervägande och en undersökning av denna sak synes mig vara synnerligen önskvärda och av behovet påkallade och likaså synes mig önskligt, att det förslag, som av en sådan utredning kan föranledas, måtte föreläggas riksdagen.

Emellertid är det en annan sida av frågan om dessa repartitionstal, som gör mig minst sagt lika betänksam, och det är förslaget om repartitionstalet 0.04 på växande skog. Det har framförts såsom ett enstämmigt önskemål från skogsmän och för övrigt även från andra, som äro både jordbrukare och skogsmän, icke att skogen skulle få lindring i den beskattning, den har att bära, i jämförelse med andra beskattningsföremål — denna börda bör avvägas rättvist i förhållande till skogens skattekraft, därvidlag råder ingen meningsskiljaktighet — men däremot att skatten skulle bli lagd så, att den komme att utgå i sammanhang med avverkningen och i förhållande till denna. Det är då skogsägaren får sin inkomst från skogen, det är då hans skattekraft som skogsägare är störst, och icke under den tid, när skogen står och växer och mera är att betrakta som en produktionsfaktor än som en färdig vara. Det är under tillväxttiden, det är så betungande för skogsägaren att år efter år ha att bära en betydande skatt, som han ofta har svårt att skaffa medel till. Just genom detta förhållande, att skatten i förslaget — såsom även nu sker — till en betydande del lägges på den växande skogen, kommer fortfarande denna skattebörda att påvila skogen under den tid den icke ger inkomst eller i varje fall ger en mindre inkomst än den har att bära skatt för. Detta är icke lyckligt, och

*Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)*

*Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)*

det verkar därhän, att skattesystemet kommer att utgöra en direkt lockelse, till och med ofta ett tvång för jordägaren att pressa ned det växande skogskapitalet till det minsta möjliga och kanske mindre än det minsta möjliga, så långt som skogslagarna medgiva och kanske till och med på andra sidan om denna gräns. Det är olyckligt att lagstifta på ett sådant sätt, att man spolierar eller åtminstone genom skattesystemet bidrar att spoliera skogen som produktionsfaktor, vilken ju är en av våra nationalekonomiskt värdefullaste tillgångar, och jag beklagar, att utskottet icke lyckats komma längre ned än till ett repartitionstal av 0,04. Kommunalsskattekommittén var nere i 0,01 och lade i stället den övervägande skatten på avverkningen i form av skogsskatt.

Det, som nu här föranlett både Kungl. Maj:t och utskottet att bibehålla detta tal, 0,04, var ju vissa norrlandskommuners behov av beskattningsföremål och risken för att de på grund av den betydelse, som skogsbruket och särskilt den växande skogen såsom beskattningsföremål där äger, skulle förlora en så betydande del av sina beskattningsföremål, att skattetrycket i övrigt skulle bli orimligt tungt. Jag tror, att man här kunnat komma till en lycklig och även för dessa trakter tillfredsställande lösning genom att ordna skattelagstiftningen med olika marginaler för olika delar av landet. Jag beklagar, att denna väg icke blev utskottets, och jag tror också att man måste vara betänkt på att framdeles söka få en förskjutning av skattebördan, så att den mindre lägges på den växande skogen och mera på skogen vid avverkningen.

I övrigt innebär ju utskottets förslag i förhållande till Kungl. Maj:ts betydande förbättringar i fråga om skogens beskattning, och jag vill påstå, att denna beskattning nu torde vara konstruktivt riktigt lagd genom att den satts i förbindelse med kommunens skattetryck samt att det också satts en maximering av skogsaccisen. Det är ju så, att all skogsinkomst kommer i varje fall att få deltaga i den kommunala beskattningen precis som varje annan inkomst, och att det här är fråga om den garanti, som därutöver skall bäras av skogen. Jag tror då att det är riktigt, att man ser till just med avseende å den växande skogen, att det sättes en gräns för garantien, så att denna icke kommer upp i värden som kunna bli rent orimliga i förhållande till skogens verkliga värde.

Herr Wigforss berörde betydelsen av de skattefria avdragen. Herr statsrådet har också varit inne på denna sak, och han påpekade betydelsen av de skattefria avdragen i detta system, och berörde, huru de kommo att bli införda vid 1920 års riksdag och hur man då efter, som han uttryckte det, ett rättvist avvägande av skattebördan vad beträffar löntagarna gav dessa betydligt ökade avdrag. Jag är den förste att erkänna, att förhållandena före 1920 icke medförde ett rättvist avvägande av de skattefria avdragen för de mindre inkomsttagarna, men jag vågar påstå, att det steg ut i det vida okända, som togs 1920, säkerligen icke skulle tagits, om man då kunnat blicka in i framtiden och se innebörden av denna överflyttning av skattebördan. Det var ju ändå en våldsam överflyttning, då genom dessa förändringar i avdragen fastighetsägarna, som förut burö 19 procent av skattetrycket inom kommunerna, i stället kommit att få bära 33 procent. Nu utgår man ifrån att om man stannade vid samma skattefria avdrag som då bestämdes, skulle detta innebära ett bibehållande av vad man 1920 gick in för. Detta är icke riktigt, ty vi hava sedan dess haft en deflation, som medfört, att samma skattefria avdrag, på ett visst antal kronor, vilket då infördes, nu i realiteten innebär förhållandevis betydligt större avdrag. En förskjutning är därför påkallad av förändringarna i penningvärdet, och Kungl. Maj:t har ju också ifrågasatt en sådan förskjutning, som emellertid icke fullt motsvarar penningvärdets stegring under denna tid. Det förslag, utskottet här kommit med, innebär ju icke en minskning i avdragen, motsvarande den stegring, som penningvärdet undergått, men det innebär i alla fall en

förskjutning i riktning mot det nominella värdet av detta avdrag. Det hade varit önskligt, och jag tror det varit försvarligt och rättvist, om denna förskjutning gått något längre, så att avdragen minskats ytterligare, men å andra sidan har det ju ett visst värde, att man kunnat nå enighet i utskottet angående denna fråga, och jag vill därför icke motsätta mig bifall till utskottets förslag i detta hänseende.

Jag ber för övrigt att få stryka under, att här har sagts, att man nu gick till en slutgiltig lösning av kommunalskattefrågan. Man kan nog emellertid knappast tala om att man kommer till en slutgiltig lösning i en sådan fråga. Livet förändrar sig, förhållandena inom näringslivet ävenså, överhuvud taget förändra sig alla de grunder, varpå ett skattesystem, som hänför sig till det levande livet, skola grundas. Dessa förhållanden bli aldrig stabila, och skattesystemet och skatteförhållandena måste ändras i förhållande till dem. Något ständigt bestående går man ju sålunda icke in för, och jag är viss om, att ifall vi nu gå in för detta förslag, innebär det kanske för en tid framåt en lösning av frågan, men det innebär icke en förändring eller en förskjutning, som kommer att bestå oberoende av det ekonomiska livets växlingar. Jag förmenar också, att detta system, som man nu skulle gå in för eller rättare sagt bibehålla, säkerligen kommer att i en framtid bli utsatt för förändringar, modifikationer och förbättringar, och om nu riksdagen går in för ett repartitionstal av 6 procent för jordbruket, är jag övertygad om att en utredning angående detta repartitionstal kommer att på ett eller annat sätt sättas i gång och att, om resultatet av denna utredning ger skäl för att det skulle innebära större rättvisa och riktigare utformning av skattelagen, om man satte repartitionstalet till 5 procent, ett sådant förslag också kommer att föreläggas riksdagen.

Jag skall, herr talman, tills vidare icke framställa något yrkande. Jag vill endast uttala den förhoppningen, att detta förslag måtte i så vitt möjligt oförändrat skick vinna riksdagens bifall.

Herr Rune: Herr talman, mina herrar! I verkligheten är det ju så, att man här har att välja mellan utskottets förslag, som ju är ungefär detsamma som Kungl. Maj:ts förslag, och avslag. Och vad innebär då ett avslag? Ja, om man granskar den reservation, som mest direkt och bestämt går på avslag, finner man, att det icke blott innebär, att frågan för närvarande avslås — den måste ju dock någon gång lösas — utan enligt denna reservation innebär det även, att riksdagen skulle i samband med avslaget anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, på vad sätt och i vad mån tryggheten åt kommunerna av tillgång på fasta beskattningsunderlag må kunna, oavsett i vilken form detta skall ske, komma att åvila jämväl andra beskattningsföremål än fastighet.

Då frågar jag: har icke en sådan utredning skett? Vi veta ju, att kommunalskattefrågan varit föremål för utredning under bortåt 30 år, och de sista utredningsåren har man just sysslat med frågan, hur man skulle kunna åstadkomma en fristående objektbeskattning, som skulle kunna träffa de skatte- dragande rättvist.

Sedan den kungl. propositionen 1920 kom fram med förslaget om fristående objektsskatter och detta förslag blev av riksdagen avvisat, tillsattes ju 1921 års kommunalskattekommitté. Kommitténs majoritet gick ju in för att skriva en skattelag, där fristående objektsskatter ingingo. Jag var av motsatt mening; jag var icke med på detta, men den rättvisan vill jag göra kommitténs majoritet, att nog bemödade den sig mycket allvarligt under de fyra år, som kommitténs arbete pågick, om att åstadkomma ett klokt och förståndigt förslag i fråga om den fristående objektbeskattningen. Jag tror, att litet var inom kommittén hyste den meningen, att man lyckats ganska bra i fråga om den fristående objektsskatten på fastighet, men denna skatt förutsätter i alla

*Förslag
till kommunalskatte-
lag
m. m.
(Forts.)*

*Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)*

fall som ett komplement, för att icke orättvisan skall bli allt för stor, att man även skulle kunna införa en fristående objektskatt på näring. För mig, som redan från början ställt mig på andra sidan, och som vägrade tro, att man skulle kunna, på ett rättvist sätt, lösa frågan om en fristående objektskatt på näring, var det av mycket stort intresse att under utredningsåren sitta och bevittna de stora bemödanden och det stora arbete, som majoriteten nedlade på att lösa frågan om att införa en sådan skatt och att få den något så när rättvis. Jag fick under detta arbete allt mer och mer den uppfattningen, att det faktiskt är ett olösligt problem att åstadkomma en fristående objektskatt på näring, en s. k. näringsskatt, som drabbar skattedragarna rättvist. Näringsföretagen ha ju så olika struktur och äro av så olika beskaffenhet, att det är ogörligt att i det fallet ernå rättvisa.

Jag vill icke gå allt för djupt in i kritiken av näringsskatten, men när den förste talaren påstår, att garantiskattesystemets positioner äro fullständigt sönderskjutna, vill jag säga, att är det något, som blivit ordentligt sönderskjutet, är det försöket att framkonstruera en rättvis näringsskatt, och när alla yttranden kommit in från myndigheter och andra rörande kommunalskattekommitténs förslag, var väl nästan den enda punkt, om vilken så gott som fullständig enighet syntes råda, att någon näringsskatt kunde det icke vara tillrädligt att pålägga. Men, som jag tror, äro alla ense om, att en objektskatt på näring är en förutsättning, för att det skall vara rättvist att lägga en fristående objektskatt på fastighet, och när försöket att få en rättvis närings-skatt totalt misslyckats, tror jag, att man måste säga, att därmed är också positionen för en fristående objektskatt på fastighet bra nog sönderskjuten.

Nu säges det här från annat håll, att man vill ha en utredning om möjligheten att lägga garantiskatten på bredare bas. Man vill nämligen från bondeförbundshåll ha en utredning rörande möjligheten och lämpligheten av en sådan utsträckning av garantiskattesystemet, att även andra värden än fastigheter åläggas garantiskatt. Ja, även det utredningskravet har redan tillgodosetts. Det är nämligen på det viset, att i kommunalskattekommittén utarbetades ett särskilt förslag, som gick därpå ut, att man skulle söka få garantiskatt även på annan egendom än på fastigheter. Detta utarbetades fullständigt separat och komplett, och det finns i tryck bilagt kommunalskattekommitténs betänkande. Det kallades B-förslaget. B-förslaget innehöll just en utsträckning av garantiskattesystemet till annat än fastighet, och det innefattar således den utredning som från bondeförbundshåll begärts. Detta försök gjordes i kommunalskattekommittén av mycket skickliga skatteexperter, det vågar jag påstå — jag räknar nu icke de riksdagsmän, som voro där, för sådana, men det fanns inom kommittén representanter för kammarrätten och landskamrerarna, vilka representerade en mycket stor sakkunskap på området. Resultatet blev i alla fall, mina herrar, att i slutupploppet var det ingen av kommitténs åtta ledamöter, som vågade ansluta sig till detta förslag om garantiskatt på annan egendom än fastigheter.

Jag vill därmed ha sagt, att de, som önska, att ett avslag skulle följas av en ny utredning, varigenom man kunde hoppas på ett bättre förslag i denna riktning, ha nog skäl att låta det hoppet fara, ty utredningen har verkligen på senare tid varit inriktad på detta spörsmål, men det har icke gått att komma till något resultat.

Beträffande herr Wigforss' anförande, där han på ett enligt min uppfattning synnerligen sympatiskt sätt gjorde sig till talesman för jordbrukarna och frågade: »Varför skola de ensamma bära kommunens garanti?», vill jag säga, att om man verkligen från det hållet i skattefrågan vill skynda det betryckta jordbruket till undsättning, förvånar det mig i alla fall, att man dels vill hålla på objektskatterna — ty det kan ingen övertyga mig om att man icke

inom den gruppen gör — dels att man icke vill vara med om den skäligen lätt-
nad, som beredes jordbruket genom minskning i vägskattebördan. Jag vill
nämligen erinra herrar lantmän och även andra här i kammaren om att det
är endast från socialdemokratiskt håll, som man yrkar bestämt avslag på för-
slaget om en lindring av vägskattebördan, och jag tycker, att det rimmar
rätt illa, att man från det hållet, samtidigt som man vill pålägga jordbruket
ytterligare bördor, vill gå i kompani med jordbrukarna för att få en utredning
om, hur man skall få andra att bära en del av jordbrukarnas bördor. Det
var också ganska intressant, när herr Wigforss närmare utvecklade sin tanke-
gång. Det var tydligen klart för honom, att på löntagarna fick icke över-
vältras mera skatt, ty deras skattebördan var tung nog, men det var meningen
påstod han att genom att skatterna blevo bättre avvägda de olika jordbrukar-
na emellan skipa rättvisa mellan mer ekonomiskt starka och mindre ekono-
miskt starka jordbrukare. Men, mina herrar, det är nog så, att jordbrukarna
stå i regel i våra kommuner icke ensamma om att bära kommunens skatte-
bördan. Vore det så, medger jag, att det icke kunde vara mycket att invända
emot om man pålägger jordbruket eller fastighetsägarna en fristående objekt-
skatt. Men det skär sig nog, när det kommer till en avvägning mellan dessa
och andra kategorier av skattedragare, och då vågar jag påstå, att hur svårt
det än är att avgöra, hur ett objektskattesystem kommer att verka, kommer
det alltid att verka så, att det blir en förskjutning i skattebördan från lön-
tagarna till fastighetsägarna. Det verkar på ett sådant sätt, att den skuld-
satte jordägaren i jämförelse med sin icke skuldsatte granne får en relativ
lättnad, d. v. s. han har den trösten, att då han betalar högre skatt, får hans
skuldfrie granne betala en ännu högre skatt. Men resultatet blir i alla fall, att
fastighetsägarna genom en fristående objektskatt få påtaga sig större del av
bördan än utan sådan objektskatt. Vem kommer detta tillgodo, mina herrar?
Jo, naturligtvis de övriga skattedragarna i kommunen, och det är just huvud-
saken löntagarna. Det går nog an att tala vackra ord om att man icke vill
åstadkomma en övervältring från löntagarna till jordbrukarna, men resultatet
blir i alla fall, att om den ena kategorien får en ökad skatt, så får den andra
en minskad. Kommunalskattebördan är ju sådan, att om man lättar den på
det ena hållet, åstadkommer detta en tyngre skatt på det andra.

Det synes mig sålunda, att om det är något som i detta fall är sönder-
skjutet, är det nog principen om den fristående objektskatten, och det är min
tro, även om avslagsyrkandet skulle segra, och det skulle ifrågasättas en ut-
redning i den riktning, som herr Wigforss föreslog. Han sade, att det visser-
ligen inte gått så bra med denna utredning hittills, och att man icke hade rik-
tigt lyckats finna på, huru man skulle lägga detta garantiskattesystem så att
det skulle bli mera rättvist, men att man ju kunde försöka utreda en gång
till, så skulle det väl alltid gå att hitta på någonting. — Ja, när man i så
många år och särskilt under de sista åren inom kommunalskattekommittén
sökt inrikta sig på detta, tror jag icke, att man skall göra sig några illusioner
beträffande en ny utredning. Frågan i all dess nakna verklighet är den:
skall man lägga en fristående objektskatt på näringarna och därigenom över-
vältra en ökad skatt på dessa och minska skatten för löntagarna? Det är
spörsmålet, mina herrar. Hur man än försöker med dimbildning och fraser
fördölja detta, är dock detta innebörden av hela denna sak. Åtminstone kan
jag icke se någon annan innebörd.

Om jag sedan skulle tala något om frågan angående ett repartitionstal av 5
eller 6 procent för jordbruksfastighet, vill jag endast säga, att det finns väl
ingen, som icke gärna skulle se, att jordbruket finge sin skattskyldighet något
minskad, om detta icke automatiskt medförde, att andra skattedragande finge
sin skattskyldighet ökad. Nu vill jag beträffande garantiskatten säga — det

*Förslag
till kommu-
nalskattelag
n. m.
(Forts.)*

*Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)*

har sagts förut — att det ju icke under utredningen riktats någon anmärkning mot dessa 6 procent men väl mycket starka och, såsom jag finner, befogade anmärkningar mot den hårda skogsbeskattning, som enligt provisoriet är lagd på skogsbruket. Nu har man i den kungl. propositionen och i utskottets förslag sökt tillgodose rättvisan så tillvida, att man har minskat skogsbeskattningen, och det är ju klart, att denna minskning kommer lantbrukarna till godo, åtminstone alla dem — och det är väl de flesta — som hava skog på sina hemman. Man har alltså, mina herrar, icke riktat någon anmärkning mot garantiskatten på jordbruket men väl mot skogsbeskattningen. Nu lindrar man skogsbeskattningen så, att man anser, att en rättvis avvägning uppnåtts mellan skogsbeskattningen och garantiskatten på jordbruket. Om man nu ytterligare skulle i en hastig vändning sänka garantiskatten för jordbruket, kommer detta att menligt inverka på skogsbeskattningen, och då har man rubbat den rättvisa avvägning, man velat åstadkomma genom att sätta garantiprocenten för skogen till 4 och för jordbruket till 6. Man får sålunda noga betänka, att en till synes befogad minskning av beskattningen i detta fall för jordbrukarna rubbar rättvisan i beskattningen för andra kategorier, nämligen både för skogsägarna och för löntagarna. Det är sålunda en avvägning, som måste ske. Systemet kan icke ensidigt rubbas, uppbyggt med så invecklade och så många olika faktorer, som det är. Det är därför, mina herrar, som jag icke kan anse, att det kan gå an — åtminstone icke för närvarande — att göra någon minskning i denna procent för jordbruket. Jag måste ju säga, att om man jämför en jordbrukare med en liten lägenhetshavare t. ex. i ett stationssamhälle på landet, kunna ju taxeringsvärdena på deras fastigheter vara ungefär desamma, låt oss säga 10,000 kronor. Då får lantbrukaren i alla fall både bostad och vedbrand och en hel del naturaförmåner såsom mjölk och smör m. m., som en gård lämnar. Den andre får sin bostad och kanske inte mera. Det är sålunda, synes det mig, även ur den synpunkten icke obefogat, att det är en liten skillnad på en procent mellan garantiskatten på jordbruksfastigheten och den andra fastigheten.

För övrigt är det ju så, som jag tror förut antytts, att garantiskatten mindre drabbar de små jordbrukarna. De komma nog alltid att få en inkomst, som uppgår till 6 procent av taxeringsvärdet på sina gårdar. Men på större gårdar, där man har lejd arbetskraft, är det nästan nationalekonomiskt omöjligt att, åtminstone i vissa delar av vårt land, komma upp till en nettoinkomst, som motsvarar 6 procent av taxeringsvärdet. Det är detta lantbruk, som ibland drabbas hårt av garantiskatten, men de små drabbas icke så hårt. Men om man tänker på antalet lantbruk, så skulle man kanske komma sanningen ganska nära, om man säger, att de verkligt stora lantbruken utgöra allra högst 5 procent av alla bruksdelar, som finnas här i landet. Då är frågan: skall man skriva lagar för de 5 eller de 95 procenten lantbruk i vårt land?

Hur jag ser denna sak, mina herrar, kan jag inte finna annat, än att det förslag, som Kungl. Maj:t och utskottet lämnat till riksdagen, i stort sett tillfredsställer rätt stora fordringar på en rättvis skattelag, och jag ber, herr talman, att i den föredragna punkten få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Herr Wohlin: Herr greve och talman! Det är ju i dag herr Runes stora dag. Han känner det själv, ty hans anförande var fullt av självförtroende. Sålunda förklarade han bland annat, att min principiella uppfattning om kommunalskattesystemets mest rationella anordning har blivit »fullständigt sönder-

skjuten». Jag får dock anmärka, att vad herr Rune därom hade att säga ingalunda var en sådan kanonad, som kom denna min uppfattning att ramla samman som en ruin.

Jag har nu liksom städse förut uppfattningen, att, sedan man övergått till kommunal inkomstskatt jämväl för fastighetsägare, det kommunala skattesystemet är mest rationellt, som bygger på kommunal inkomstskatt jämte vid sidan därav stående, lämpligt avvägda objektskatter av skilda naturer. Garantiskattesystemet, där den erforderliga objektbeskattningen ingår i själva den kommunala inkomstskatten, är en icke endast teoretiskt och principiellt mindre lycklig anordning, utan den medför även praktiska olägenheter, och den förekommer för övrigt, såvitt jag känner, icke i något främmande land. De mångåriga utredningarna i detta ämne här i vårt land ha under växlande förutsättningar gått ut på att finna en lämplig anordning, varigenom man skulle kunna under depressionstider trygga kommunernas behov av erforderligt antal skatte-kronor. De skatteexperter, som under årens lopp deltagit i dessa utredningar, hava därvid praktiskt taget enhälligt funnit en sådan anordning för detta ändamål lämpligast, som skapar den erforderliga garantien vid sidan av den kommunala inkomstskatten genom vissa minimiskatter på härför lämpade olika beskattningsunderlag. Som herr statsrådet erinrade, har denna princip också varit vägledande för majoriteten inom den sista kommunalskattekommittén.

Jag vill säga, att det i själva verket är ganska förvånande, att denna fråga om företrädena av å ena sidan ett »garantiskattesystem» och å den andra ett »objektskattesystem» kunnat i den svenska kommunalskattepolitikens historia ge upphov till så skarpa meningsutbyten och, åtminstone vid ett tillfälle, till så stora politiska konsekvenser. Ty i grund och botten hänför sig ju den politiska sidan av ämnet till avvägningen mellan olika yrkesgruppers kommunala skattskyldighet. Men man kan åvägabrinda en viss önskad sådan avvägning vare sig att man har det ena eller det andra systemet. Man kan genom en väl lagd objektbeskattning ernå ungefär samma fördelning av det kommunala skattetrycket mellan å ena sidan jordbrukarna och andra näringsidkare samt å andra sidan löntagare som man åstadkommer genom t. ex. det garantiskattesystem, som föreslås i den förevarande propositionen. Man kan också genom ett lämpligt val av repartitionstal åstadkomma en förskjutning i skattetrycket mellan de olika yrkesgrupperna i den ena eller andra riktningen. De båda systemen äro således politiskt sett icke av den från varandra artsilda natur, att frågan behövde ur de politiska intressekonflikternas synpunkt ges så stora dimensioner, som fallet understundom varit. Jag vet ju mycket väl, att 1920 års provisorium kom till i en svår politisk situation, då de borgerliga grupperna inom riksdagen hade att ta ståndpunkt till en kungl. proposition med förslag till kommunalskattelag, vars teoretiska konstruktion enligt min uppfattning i många hänseenden var ganska god, men där repartitionstalen voro sådana, att förslaget, om det gått igenom, i orimligt hög grad hade kommit att övervältra kommunalskattetrycket på näringsidkare av olika slag. Under trycket av detta regeringsförslag drevos de borgerliga fraktionerna att söka komma med ett motförslag. Jag riktar ingen anmärkning mot, att man vid sådant förhållande för att undvika den hotande faran av ett alltför hårt skattetryck på jordbruk och andra näringar gick in för ett kommunalskatteprovisorium, byggt på garantibeskattningsens grund och avsett att vara en övergångsanordning, till dess man finge större klarhet i fråga om riktlinjerna för en definitiv kommunalskatteform längre fram i tiden.

Nu ha sedan dess sju år gått. Såvitt jag kan finna, ha de grupper av riksdagen, som år 1920 samverkade för skapandet av detta provisorium, visserligen i åtskilliga stycken vunnit vissa fördelar, men å andra sidan råkat ut för missödet, att kommunalskatteprovisoriet blivit ofantligt mycket mera tyngande

*Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)*

Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)

för jordbruket, än vad man vid tiden för dess införande tänkte sig. Herr Sederholm har medgivit riktigheten av detta förhållande, då han erinrade om att detta »steg ut i det okända», man tog för sju år sedan, resulterat i att fastighetsägarnas skattebörd, från att före kommunalskatteprovisoriet hava varit omkring 19 procent, numera stigit till 33 procent, d. v. s., som även herr statsrådet anført, med över 50 procent. Denna utveckling har varit en följd av de stora skattefria avdragen, rörande vilka år 1920 ej synnerligen mycken diskussion kom att uppstå. Men jag vågar göra gällande, att hade man vid det tillfället försökt med ett kommunalskatteprovisorium av den andra konstruktionen, d. v. s. med en kommunal inkomstskatt samt vissa vid sidan därav stående objektskatter, så hade jordbrukets faktiska skattetunga blivit mindre än den blivit på grund av det provisorium, som nu varit rådande. Ty om man hade infört en fristående objektskatt med lämpligt avvägt repartitionstal, hade ju jordbrukarna kunnat tillgodogöra sig de skattefria avdragen i långt större utsträckning än vad som under de gångna åren varit möjligt. Ehuru man icke kan med någon visshet uttala sig om saken, vågar jag hålla för möjligt — måhända för sannolikt — att till och med om den av herr Swartz avgivna reservationen med dess repartitionstal av 4 procent blivit riksdagens beslut, övervältringen från löntagarna till jordbrukarna icke hade blivit större än den nu faktiskt blivit, utan måhända mindre. Och om man hade valt ett repartitionstal av 3, så hade övervältringen på jordbrukarna blivit vida mindre än nu.

Jag anser alltså i likhet med herr statsrådet, att motsättningarna mellan de båda olika systemens principiella anhängare borde hava avtrubbats på grund av de gjorda erfarenheterna och att man icke borde i denna stund betrakta dessa olika systems företrädare såsom opererande på skilda *politiska* linjer. De operera nog, om jag så får uttrycka mig, mera på olika skattetekniska linjer, och man kan, även om man som jag företräder uppfattningen, att ett system med fristående objektskatter är bättre, mycket väl arbeta för en lösning, som för stora grupper av yrkesutövare skulle vara förmånligare än en lösning enligt garantiskattesystemets princip. Detta förhållande gör, att jag under erkännande av de i viss mån begripliga skäl, som kommit större delen av riksdagens borgerliga grupper att, såsom jag förmodar, stanna vid garantiskattesystemets principer, likväl håller före, att när det gäller en *definitiv* kommunalskatte-reform, man icke gärna bör släppa ur sikte tanken att söka få denna reform ur skattetekniska synpunkter i möjligaste mån rationell. Allenast om det varit fråga om ett fortsatt provisorium med de förbättringar av det nuvarande, som regeringspropositionen i många detaljer otvivelaktigt innebär, skulle man nu kunnat acceptera detta som en ytterligare förlängd övergångsform till vad man ur mina synpunkter tror med tiden kommer att pressa sig fram såsom den lyckligaste lösningen. Men nu har herr statsrådet i propositionen själv sagt, att den lösning, som här förberedes, har utsikt att bestå under en avsevärd tid framåt, varmed han måste avse årtionden för att inte säga någon mansålder. Då måste jag säga, att det är ganska orimligt att begära, att vi, som i princip intaga en annan ställning, skola gå med på en dylik på så lång sikt lagd definitiv kommunalskatte-reform. Herr statsrådet har också kanske något litet missförstått de historiska perspektiven. Han anförde nämligen till försvar för sin ståndpunkt, att den anordning, som nu föreslås till definitivt genomförande, har en parallell i den historiska utvecklingen från de fristående objektskatter till andra skattesystem, och det kan ju icke vara något annat herr statsrådet tänkte på än de gamla jord- eller grundskatter, som på sin tid fingo vika för den moderna inkomstbeskattningen av år 1910. Jag anser, att denna parallell är fullkomligt missvisande, ty här rör det sig icke alls om jordbeskattning i gammal bemärkelse, utan här är det endast fråga om att finna den lämpligaste formen för trygghand av kommunernas ekonomi under

depressionstider. Parallellen är oriktig, därför att det i ena fallet gäller staten och i det andra kommunerna, men den är även oriktig i sig själv, då det ju nu gäller helt andra problem än under 1800-talet. Herr statsrådet sade också, att vi måste räkna med våra hävdvunna skatteformer och därför stanna vid detta förslag. Jag får då erinra om att våra »hävdvunna» skatteformer på kommunalbeskattningens område övergåvos år 1920 vid antagandet av kommunalskatteprovisoriet. Då infördes ju en kommunal inkomstskatt jämväl för fastighetsägarna, och den »hävdvunna» princip, som herr statsrådet i detta sammanhang anförde, daterar sig alltså från sju år tillbaka.

Herr Sederholms anförande var prägladt av beklaganden och ledsnad över att så många principer och förhoppningar, som omfattats av högern, icke blivit iakttagna och uppfyllda i det föreliggande utskottsförslaget. Han konstaterade, att repartitionstalet 6 hade blivit bibehållet och hemställde om en utredning angående detta repartitionstal med framläggande i en framtid för riksdagen av utredningens resultat, varav han då hoppades på ett lägre repartitionstal. På tal om skogsbeskattningen erinrade han om det viktiga faktum, att den sista kommunalskattekommittén stannat vid ett repartitionstal av 0.01, medan utskottets förslag i enlighet med den kungl. propositionen ställt sig vid siffran 0.04. Det är ju en högst avsevärd skärpning av skogsbeskattningen jämfört med vad kommunalskattekommittén senast uttalade sig för, och jag tror, att det skall bli ganska svårt för herr Sederholm att få det önskemål realiserat, som han uttalade, nämligen att efter antagandet av denna lag få till stånd utredning angående omläggningen av skogsbeskattningen i den av honom önskade mildare riktningen. Likaså tror jag, att den väg han tänkte sig med en utredning angående användningen av olika repartitionstal i fråga om skogsbeskattningen inom olika delar av riket, redan under utskottsbehandlingen av detta ärende har visat sig vara oframkomlig, varför även denna förhoppning torde vara grundad på rätt osäkra förutsättningar.

Men det är icke blott det nu sagda som gör, att jag för min del finner, att den kommunala skattefrågan kommit in i vad jag måste kalla en återvändsgränd. En bland de anmärkningar, som år 1920 riktades mot den då gjorda kompromissen, gällde den kommunala progressivskatten. I likhet, som jag tror, med många av dem, som då av företrädesvis politiska skäl sågo sig nödsakade att acceptera den kommunala progressivskatten, håller jag före, att denna skatt är en av de mest irrationella skatter, som vi hava i Sverige. Progressivitet vid inkomstbeskattningen bör vara förbehållen den statliga beskattningen, och progressivitet vid kommunal inkomstbeskattning anser jag varken principiellt böra förekomma eller vara praktiskt önskvärd. Den kommunala progressivskatten har verkat i högsta grad menligt på den större företagarsamheten inom näringslivet, företrädesvis industrien. Sammanställer man den progressivskala, som är gällande för denna skatt, med de stora skattefria avdragen, får man — och det få industriens representanter icke glömma — en totalbild av den kommunala beskattningens progressivitet, som torde vara något ganska enastående i Europa. Även sådana länder, där man på grund av statsfinansiella och andra svårigheter nödgats tillgripa progressivitet vid beskattningen i mycket stor omfattning, hava likväl knappast någon motsvarighet till den nuvarande kommunala progressivskatten i Sverige, sådan denna ter sig i sammanhang med de skattefria avdragen.

I en kommun, där det finns ett större industriellt företag, får detta icke sällan betala den övervägande delen av kostnaderna för fattigvårdsväsen och skolväsen. De stora grupper av kommunernas invånare, som draga nytta av skolorna, däribland stora grupper ganska välsituerade löntagare, gå för närvarande praktiskt taget fria från delaktighet i denna beskattning. Jag har alltid trott, att det skulle ha varit en lycklig lösning, om man kunde komma ifrån

*Förslag
till kommunalskatte-
lag
m. m.
(Forts.)*

*Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)*

denna kommunala progressivskatt helt och hållet. Politiskt sett kan det tyckas vara en ganska svår sak att komma ifrån en en gång beslutad skatt. Men jag tror, att den svenska industrien skulle vinna på om det bleve möjligt att bli av med den kommunala progressivskatten, mot det att man på andra näringsföretag än jordbruket lade en varsam, väl konstruerad näringskatt eller en dylik motsvarande skatt, vilken dessutom skulle ha den stora fördelen att avvägbringa större rättvisa mellan jordbruket och andra näringar i den kommunala beskattningen.

Min förhoppning har alltså varit, att riksdagen vid slutbehandlingen av denna stora fråga skulle ha stannat vid ett kommunalt skattesystem, som skatte-tekniskt varit riktigast, som vidare varit så utformat, att jordbruket och andra näringar icke orimligt drabbades av den kommunala skattetungan jämfört med löntagarna, som ytterligare inneburit att ingen kommunal progressivskatt funnits, som än vidare åstadkommit en viss rättvisa mellan jordbruket och andra näringar genom att den beskattning, som kräves för trygghet av kommunernas ekonomi under depressionstider, fördelats på ett jämnare sätt mellan olika ifrågakommande skatteunderlag, och där slutligen frågan om det interkommunala skatteutjämningsproblemet icke lösts i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts proposition och utskottets förslag, utan där de erforderliga medlen för skatteutjämnningen mellan olika kommuner tagits på statsbeskattningens väg och uppförts på budgeten i vanlig ordning, i avvaktan på den allmänna utredning om den interkommunala skatteutjämnningens problem, som icke är verkställd under förarbetena till denna kungl. proposition, men som tränger till sin lösning. Sammanfattar jag därför mina skäl för avslag på utskottsförslaget, kommer jag till det resultatet, att den kungl. propositionen och det därpå byggda utskottsbetänkandet väl i en rad särskilda punkter innebära förbättringar vid jämförelse med det nu gällande provisoriet, men att samma proposition och utskottsbetänkande i sin principiella byggnad och vid utformningen av många viktiga sidor av detta problem icke fört frågan fram till den lösning, som jag anser skulle vara den bästa.

Man säger, att den föreslagna lagen endast bör uppfattas som ett provisorium. Herr statsrådets hela anförande var egentligen ett anförande till förmån för att detta system borde bli provisoriskt — hela hans uppläggning av frågan var så tveksam med hänsyn till de principer, det här gäller, att man nästan uppfattade detta anförande som uttryck för en önskan, att den av honom föreslagna lagen skulle komma att bli ett provisorium och icke ett definitivt skattesystem. När han likväl slutade med att förorda den till antagande, tror jag, liksom en föregående talare, att hans intentioner icke komma att bli följda, utan att systemet kommer att bestå under så lång tid, att dess brister, dess otvetydiga brister, komma att falla alltmer i ögonen. Detta gäller icke minst landets jordbrukare, som i två viktiga hänseenden måste anses missgynnade genom denna reform, nämligen dels därutinnan, att den kommunala garantibeskattnings, som här föreslås, praktiskt taget är lagd allenast på fastighet och i tusentals av rikets kommuner alltså företrädesvis eller uteslutande på jordbruksfastighet, och dels och för det andra därigenom, att den stora fråga, som man dock aldrig kan komma ifrån, nämligen frågan om en viss bättre rättvisa mellan skuldsatta och icke skuldsatta jordbrukare icke är löst, utan att orättvisan i detta hänseende kvarstår fullt ut i sin nuvarande och gamla utsträckning. Jag tror, att det väl går för sig att låta det nuvarande kommunalskatteprovisoriet räcka ännu några år, att det väl låter sig göra att under denna tid taga under omprövning dessa båda sistnämnda, för jordbruket så viktiga spörsmål, och att ingen fara hotar, när man intar en sådan ståndpunkt. Faran skulle ligga däruti — och här berör jag slutligen med några ord den allmän-politiska sidan av frågan — att om detta förslag avslås, man skulle få en socialdemo-

kratisk proposition i kommunalskattefrågan, dels lagd efter principer, som man på borgerligt håll i allmänhet icke önskar, och dels så utformad att den för jordbruket skulle medföra större olägenheter och nackdelar än denna proposition och detta utskottsbetänkande medföra. Utskottets ärade ordförande, herr von Sneidern, betonade mycket starkt denna synpunkt. Han utgick från att detta är det bästa förslag, som det svenska jordbruket kan räkna med — under nuvarande politiska tider, förmodar jag — och att om man nu icke godkänner det samma, så får man i framtiden bereda sig på sämre och för jordbrukets utveckling menligare förslag. Jag får härtill säga, att om det skulle komma en socialdemokratisk regering snart nog igen, vilket ju är mycket möjligt, vilken regering efter ett eventuellt avslag på frågan i dag toge upp problemet från sina utgångspunkter och med sina intressebetonade synpunkter, så lära väl utsikterna för ett sådant förslag åtminstone i denna kammare icke vara större än de voro 1920, utan snarare mindre. Om återigen utvecklingen skulle gå i den riktningen, att den socialdemokratiska politiken får en starkt ökad maktställning i detta land, med möjlighet att genomdriva sina uppfattningar — alltså även på detta område — i långt större utsträckning än hittills, ja, mina herrar, då förmodar jag, att en av de första åtgärder, som en i en sådan maktposition sittande socialdemokrati skulle vidtaga, bleve att riva upp det beslut, som man nu antar skall komma att fattas, och föra fram sina synpunkter, alldeles oavsett vad vi ha beslutat i dag. Jag menar, att den politiska risken att nu fälla detta förslag är i det förra fallet icke nämnvärt att räkna med, och i det senare fallet är situationen sådan, att det ungefär kan komma på ett ut vilket man gör.

För min personliga del är det omöjligt att övergiva en gammal uppfattning, som jag haft sedan femton år tillbaka, även om denna uppfattning måhända är politiskt mindre opportun. Jag står ju i denna fråga i en viss motsättning till den övervägande delen av de borgerliga grupperna i riksdagen. Men jag saknar varje anledning att, liksom vissa av mina meningsfränder från 1920, ändra åsikt i denna sak. För övrigt får jag säga, därmed anknyttande till vad jag inledningsvis yttrade, att om det också är herr Runes stora dag i dag, så blir det måhända inom en framtid, kortare än mången tror, någon annan skattepolitikens stora dag — och herr Runes stora natt.

Herr Borell: Herr greve och talman, mina herrar! Jag skall tillåta mig att beröra några frågor, hörande till detta ämne, vilka under den hittills gångna debatten åtminstone icke direkt varit föremål för diskussion. Innan jag gör detta, skall jag emellertid med några ord framhålla de skäl, som föranlett mig att i huvudsak ansluta mig till det föreliggande, på garantiskattesystemet uppbyggda förslaget.

När riksdagen år 1920 gick in för det nuvarande provisoriet och yrkade på en fortsatt utredning av frågan, gav riksdagen icke några direkta direktiv för denna utredning. Riksdagen förutsatte emellertid, att det kunde finnas nödvändigt att jämte en skatt på inkomst införa objektskatt i en eller annan form, men betonade, att man, när det gällde denna objektskatt och dess anordnande, måste se till, huruvida och i vilken mån den var bärkraftig från skatteförmågens synpunkt. Riksdagen gav härigenom uttryck för den uppfattningen, att den enda verkligt rationella grunden för ett skattesystem är skattens uttagande efter förmåga, d. v. s. att grunden bör vara den verkliga inkomsten. Att detta är riktigt är väl ovedersägligt och har icke heller från något håll bestritts. Det är visserligen sant, att även om man som grund för beskattningen lägger den verkliga inkomsten, så kan man dock icke komma ifrån att till en viss grad komma in på beräkningar, nämligen när det skall avgöras i vad mån en större inkomst har större skattekraft än en mindre inkomst, och i vilken mån en större inkomst således bör beskattas procentuellt högre än en mindre, d. v. s.

*Förslag
till kommu-
nalskattelag
m. m.
(Forts.)*

*Förslag
till kommun-
alskattelag
m. m.
(Forts.)*

vid uppgörandet av progressivskalorna. Men i detta fall har man dock det faktiska underlaget av den verkliga inkomsten. Så snart man däremot kommer in på ett system av objektskatt, vare sig man vill taga ut objektskatten av objektet på grund av någon förmodad inneboende skattekraft hos objektet utöver den skattekraft, som motiveras av den avkomst detta skatteobjekt lämnar, eller man vill grunda objektskatten på kommunernas nödvändiga behov av ett visst antal skattekrönor — så snart man sålunda beräknar skatten icke efter den verkliga inkomsten utan efter andra faktorer — så är man inne på ett område, där felkällorna äro talrikare och sålunda också felsluten talrikare än vid ett skattesystem, byggt på skatt efter förmåga.

Nu är det emellertid obestriddt, att, när det gäller kommunalskatt, man icke kan nöja sig med endast beskattning efter förmåga, ty kommunerna ha ju till sitt förfogande allenast ett begränsat antal skatteobjekt, som kommunerna icke efter behag kunna öka och på vilka den för varje gång nödvändiga utgiftssumman måste utslås. Det är därför nödvändigt, för att icke den skatt, som kommer att belasta varje särskild skattekröna, under vissa förhållanden skall bli oskäligen eller orimligt, att skaffa sig en garanti för ett visst minimum av skattekrönor. Så långt äro nog alla ense. Men när det gäller att motivera, varför en sådan objektskatt är berättigad och hur en sådan objektskatt med utgångspunkt från dess berättigande bör anordnas, gå meningarna isär. En mening håller före, att objektet, och jag syftar nu närmast på fastigheterna, som i förevarande situation ju äro det aktuella objektskattföremålet, ha en egen inneboende skattekraft, som är större än den skattekraft, som representeras av avkastningen, och således motiverar, att man jämte full beskattning av inkomsten uttar en fristående objektskatt. En annan mening återigen gör gällande, att någon sådan extra skattekraft icke finnes hos de skatteobjekt, som nu äro i fråga, utan att det enda teoretiska berättigande för objektskatten, är att söka i den princip, som man plägar kalla intresseprincipen men som jag hellre skulle vilja kalla nödvändighetsprincipen, d. v. s. principen om kommunens ovillkorliga behov av ett visst minimiantal skattekrönor.

När man talar om den extra skattekraft, som vissa skatteobjekt skulle ha, har man särskilt beträffande jordbruksfastigheterna velat göra gällande, att jordbruket skulle ha en sådan extra skattekraft, att jordbruket således skulle vara skattekraftigare än andra skatteföremål, t. ex. inkomsten. Detta har man givetvis icke kunnat visa, utan det är endast ett påstående, som man har velat styrka genom ett annat påstående, det nämligen, att den avkastning, som jordbruket lämnar, har en annan valör än avkastningen av andra skatteföremål, t. ex. av inkomsten. Detta beror emellertid i själva verket icke på någon inneboende egenskap hos skatteobjektet utan hänför sig till taxeringen. Ty om avkastningen av jordbruket har större skattekraft än annan avkastning, måste detta bero på, att man taxerar denna jordbrukets avkastning lägre än man taxerar avkastningen av andra skatteföremål, exempelvis av inkomst. Om man åter efter samma grund värderar avkastningen av jordbruksfastighet och avkastningen av andra skatteföremål, förefinns ingen sådan skillnad i skattekraft, och det föreliggande förslaget går också in för att söka åstadkomma jämnhet i taxeringen uti ifrågavarande hänseende.

Är det sålunda på det sättet, att fastighet som sådan icke har någon större skattekraft än andra skatteobjekt, utan att den enda grunden för objektskatten är kommunens behov av ett visst minimiantal skattekrönor, synes det mig, att detta måste leda till, att man måste sätta garantiskattesystemet rent principiellt framför objektskattesystemet. Ty är utgångspunkten riktig, skall man ju i varje moment, vid varje beskattningsåtgärd icke taga ut mera av objektskatten än som på grund av kommunens behov av ett visst minimum av skattekrönor är alldeles nödvändigt i de särskilda fallen, och såvitt jag förstår anpassas detta

behov smidigare och lättare genom garantiskattesystemet än genom ett system av fristående objektskatter, som äro till sitt belopp en gång för alla fastställda. När man tar ut objektskatten efter garantiskattesystemet, tar man ju i varje fall, om repartitionstalet är väl avvägt, icke ut mer än vad som är alldeles nödvändigt. Är inkomsten av fastighet lika stor som den beräknade inkomsten efter det repartitionstal, man bestämt sig för, utgör garantiskatten ingen objektskatt. Är inkomsten mindre, så täcker objektskatten just den lucka, som finns mellan den beräknade avkastningen och den del av beskattningen för fastighet, som vilår på den verkliga inkomsten.

Ser man saken rent praktiskt, är det ju klart, att man kan avväga repartitionstalen så, att det fristående objektskattesystemet icke pressar hårdare än objektskatten enligt garantiskattesystemet. Detta kan väl ske i teorien, men det torde väl icke kunna förnekas, att det är mycket svårt, för att icke säga omöjligt, att i praktiken finna ett repartitionstal för den fristående objektskatten, som icke med växlingar i fastigheternas avkastningsförmåga medför förskjutningar och ojämnheter i beskattningen de olika beskattningsobjekten emellan. Det är således huvudsakligen ur synpunkten av att garantiskattesystemet smidigare anpassar sig efter och gör mindre avsteg ifrån det enda rationella systemet, skatt efter förmåga, som jag för min del måste sätta garantiskattesystemet såsom skattesystem före objektskattesystemet. Den utredning, som förefinnes och för vilken statsrådet i propositionen redogjort, ger ju vid handen, hurusom de verkställda provtaxeringarna visa, hur ojämnt objektskatten med det föreslagna repartitionstalet skulle komma att verka under växlande konjunkturer för jordbruket. Det är väl sant, att även objektskatter, ordnade efter garantiskattesystemet, kunna medföra sådana ojämnheter och trycka hårdare än nödvändigt är, men man har därvidlag dock den förmånen, att man bibehåller ett system, som blivit prövat och som icke föranlett några sådana svårigheter eller sådana ojämnheter i beskattningen, att någon allmänna opposition yppat sig mot detsamma, medan man däremot, om man skulle övergå till ett fristående objektskattesystem, tar ett steg ut i det ovissa.

Detta, att jag sålunda i princip ansluter mig till garantiskattesystemet utgör för mig naturligtvis intet hinder att, när det gäller att avväga repartitionstalen, ansluta mig till dem, som påyrka en jämkning därhän, att jordbruksfastighet jämställas med annan fastighet med avseende på repartitionstalen. Med min utgångspunkt lägger jag den synpunkten på denna fråga, att om det icke kan visas, att det ur synpunkten av kommunernas behov av garantiskatt är nödvändigt att ha ett högre repartitionstal för jordbruksfastighet än för annan fastighet, så finnes det ingen grund för att bibehålla en sådan skillnad. Såvitt jag vet har det icke visats, knappast ens påståtts, att det ur garantisympunkt skulle vara nödvändigt att ha en procents högre repartitionstal för jordbruksfastighet än för annan fastighet, och detta är för mig tillräckligt att ansluta mig till det förslag, som påyrkar likställighet i detta avseende mellan dem. Detta är ju en följd av min utgångspunkt, då jag för min del bestrider, att vare sig jordbruksfastighet eller annan fastighet har någon egen inneboende särskild skattekraft, som berättigar till en extra beskattning därav i förhållande till andra skatteobjekt, utan detta motiveras enbart av det nödvändiga behovet av ett visst antal skattekrönor. Är det nu så, att detta nödvändiga behov icke påkallar en extra beskattning av jordbruksfastighet, så bortfaller ju grunden för att bibehålla denna skillnad mellan jordbruksfastighet och annan fastighet.

Jag skall efter detta övergå till att säga några ord om de juridiska personernas beskattning, sådan den är anordnad enligt det föreliggande förslaget. Beträffande aktiebolagen, de solidariska bankbolagen och de ekonomiska för-

*Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)*

Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)

eningarna bibehåller förslaget den hittillsvarande dubbelbeskattningen, d. v. s. bolagets vinst beskattas både hos bolaget och hos aktieägarna. Det är ur näringslivets synpunkt att beklaga, att denna dubbelbeskattning fortfarande kommer att bibehållas. Under utredningen har från åtskilliga håll, från handelskamrarna och med alldeles särskild styrka från Sveriges industriförbund, framhållits, hurusom vår nuvarande bolagsbeskattning, kanske med undantag för Norges, är den hårdaste i hela världen, och hurusom den hårda verkligheten har visat, att denna belastning utövar ett tryck på våra näringsföretag, som är till skada för hela vårt näringsliv och sålunda för hela landet. Det hade alltså varit önskvärt, att man redan nu hade kunnat göra någon avlastning och bereda någon lättnad i bolagsbeskattningen. Det är väl knappast längre någon, som tror på den gamla historien, att bolagen, endast på den grund, att de äro konstruerade som bolag, skulle ha någon särskild extra skattekraft. De senaste årens erfarenheter har helt och hållet vederlagt detta, och, även om man icke utan närmare utredning — bland annat, om de statsfinansiella konsekvenserna — kan på en gång gå så långt som till avskaffande av dubbelbeskattningen helt och hållet, hade det dock varit synnerligen önskvärt, om man åtminstone tagit ett första steg på denna väg på sätt påyrkats i en motion i andra kammaren av herr Winkler m. fl. genom att från beskattning undantaga den del av bolagets inkomst, som åtgår till utdelning, dock högst sex procent av aktiekapitalet och reservfonden, och vidtagit motsvarande åtgärd i fråga om ekonomiska föreningar och solidariska bankbolag.

Nu har utskottet emellertid icke ansett sig kunna gå in för detta förslag, och någon reservation på denna punkt är icke afgiven. Med betonande av vikten av, att en lösning av hela bolagsbeskattningsfrågan snarast möjligt kommer till stånd, vill jag i detta avseende icke nu framställa något yrkande. Jag konstaterar emellertid med tillfredsställelse, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet vid behandlingen av denna fråga visat sig behjärta de synpunkter, som av näringslivets män ha framförts, och jag uttrycker den förhoppningen, att denna utredning snart måtte komma till stånd, att den måtte läggas objektivt, och att, såsom finansministern antytt, därvid tages hänsyn även till de nationalekonomiska synpunkterna. Jag upprepar, att det ur näringslivets och hela landets synpunkt är viktigt, att denna fråga kommer till en snabb och gynnsam lösning, och att det är fara i dröjsmål.

Med avseende på bolagsbeskattningen medför ju dock förslaget en lättnad, nämligen den lättnad, som ligger däri, att den s. k. kedjebeskattningen borttagits. Vissa farhågor häremot ha visserligen yppats, men jag tror för min del, att i förhållande till den vikt, denna fråga har för möjligheten särskilt för större industriföretag att på ett ekonomiskt sätt organisera sin rörelse, dessa farhågor, med hänsyn särskilt till de bestämmelser, som i syfte att förekomma missbruk äro föreslagna, icke böra väga tungt.

I detta sammanhang bör jag kanske nämna även några ord om utskiftningsskatten. När B-skatten avskaffades, hade regeringen uppgjort ett förslag om en ersättningsskatt för B-skatten, som omfattade dels en upplösningsskatt, dels en fonderingsskatt. Detta förslag framfördes emellertid icke, då B-skatten avskaffades, huvudsakligen på grund av de anmärkningar av taxeringsteknisk art, som riktades mot detta förslag. Nu har ett nytt förslag till ersättningsskatt utarbetats, avseende införande av en utskiftningsskatt, vilket förslag med en mindre ändring beträffande sin tillämpning av utskottet blivit föreslagen att godkännas. I motioner har emellertid yrkats, att frågan härom borde vila och upptagas till bedömande först i sammanhang med den utlovade utredningen angående bolagsbeskattningen i allmänhet. För min del har jag den uppfattningen, att detta hade varit det enda rationella.

Då enligt min uppfattning det icke finns någon rationell grund för dubbel-

beskattning, kan jag icke finna anledning till att nu, när hela bolagsbeskattningsfrågan skall tagas upp till behandling, taga ett steg i riktning mot ytterligare befästande av principen om dubbelbeskattning. Frågan har enligt min uppfattning kommit in i ett nytt läge, sedan frågan om bolagsbeskattningen hänskjutits till utredning. Jag skulle ha förstått, att man, om det rådde en allmän uppfattning däremot att dubbelbeskattningens system bör orubbat bibehållas, haft svårt att låta den lucka i dubbelbeskattningen, som otvivelaktigt uppstått efter B-skattens upphörande, stå öppen, men då man tänker att ta i övervägande en omläggning av hela bolagsbeskattningsproblemet, hade det väl icke varit särdeles riskabelt att låta den luckan stå öppen, till dess man får hela frågan avgjord, och detta så mycket mindre som vid utarbetandet av förslag till denna utskiftningsskatt avsikten har varit, att den endast skulle bli temporär och skulle inarbetas i ett nytt bolagsskattesystem.

Mot utskiftningsskatten kan man ju för övrigt rikta jämväl vissa sakliga invändningar. Dess syfte är att träffa sådana fall, där bolagsintressenter på ett obehörigt sätt söka undandraga sig dubbelbeskattning genom att underlåta att utdela bolagets vinster för att i sinom tid upplösa bolaget och utdela behållningen, som då undgår dubbelbeskattning. Sådana försök äro emellertid givetvis ganska sällsynt förekommande. I regel är den verkliga anledningen till bolags upplösning, i sådana fall där icke upplösningen sker i avsikt att fortsätta verksamheten under annan form, att bolaget är insolvent eller att tillgångarna åtminstone äro förbrukade i sådan omfattning, att det icke lönar sig att fortsätta med bolagets verksamhet. Genom den ifrågasatta lagen träffar man emellertid i själva verket icke blott sådana fall, då utskiftningsskatt verkligen skulle vara berättigad, utan man träffar också alla sådana fall, där ett bolags upplösning påkallas av en organisatorisk omläggning av bolagets verksamhet och således alla fullt lojala fusioner och liknande ombildningar. Därjämte kan man mot utskiftningsskatten rikta den invändningen, att när det gäller äldre bolag, har man av taxeringstekniska skäl måst gå in för att bestämma ingångsvärdet, icke efter de däri ingående posternas verkliga värde, utan efter deras bokförda värden vid senaste bokslutet eller vid sista redovisningen av likvidatorerna. Det kan således tänkas, att bolag, som under goda tider haft stora inkomster och skrivit ned sina värden med betydliga belopp, vid beräkandet av sitt ingångsvärde endast få räkna med de i förhållande till de verkliga värdena låga bokföringsvärdena. Det blir i så fall en större skillnad mellan ingångsvärdet och det utskiftade beloppet än om man justerat ingångsvärdet efter det verkliga värdet, och följden blir en oskäligt hög utskiftningsskatt. Då jag emellertid icke har kunnat undgå att taga hänsyn till, att utskiftningsskattens införande från åtskilliga håll betraktas såsom en nödvändig förutsättning för borttagandet av kedjebeskattningen, och då jag har den uppfattningen, att kedjebeskattningens borttagande är en större vinst för näringslivet än den olägenhet som godtagandet av utskiftningsskatten medför, har jag slutligen bestämt mig för att på denna punkt icke göra något särskilt yrkande.

Vad beträffar juridiska personers beskattning i sådana fall, där det är fråga icke om dubbelbeskattning utan allenast om enkelbeskattning, går förslaget in för den principen, att man skall beskatta intressenterna i den juridiska personen hos den juridiska personen. Man skulle vid sådant förhållande egentligen utmäta skatten så, att man låte den juridiska personen betala den skatt, som de enskilda personerna skulle ha betalat för dem tillkommande andel av vinsten. Detta låter sig emellertid icke göra på annat sätt än att man räknar med ett genomsnitt av vad de särskilda delägarna i företaget erhålla som andel i vinsten. Detta skulle emellertid medföra stora taxeringstekniska svårigheter. Man har därför föreslagit en proportionell beskatt-

*Förslag
till kommun-
alskattelag
m. m.
(Forts.)*

ning av de juridiska personerna, till sin procent bestämd efter prövning i varje särskilt fall. Mot denna princip har jag för min del ingen invändning att göra, och någon sådan har, såvitt jag vet, icke rests från något håll, men när det gäller att bestämma procenttalet för den proportionella beskattningen, kan jag dock icke underlåta att uttala vissa farhågor för att det sätt, varpå denna procent beträffande vissa skatteobjekt har blivit bestämd, kommer att medföra avsevärda verkningar i statsfinansiellt hänseende. Då därjämte den kommunala progressivskatten bortfaller, kommer det jämväl att medföra en betydlig minskning i åtskilliga städers och samhällets inkomster. Jag tänker särskilt på det sätt, varpå sparbankernas beskattning blivit ordnad. Sparbankerna bliva hädanefter fria från den kommunala progressivskatten, och de skola skatta proportionellt efter ett grundtal av 3 %. Jag sätter i fråga, huruvida icke i detta fall en justering möjligen i framtiden måste vidtagas.

I detta sammanhang skall jag nämna en fråga, vilken jag nog får tillfalle att i ett senare sammanhang ytterligare komma in på, och det är systembolagens beskattning. Det är föreslaget, att systembolag skulle frikallas från all beskattning. Jag skall i detta sammanhang endast säga, att den frågan får ur skattefinansiell synpunkt icke ses fristående utan i samband med den minskning i kommunalskatteinkomst, som inträder genom den av mig nyss omnämnda omläggningen av juridiska personers beskattning.

De ideella föreningarnas beskattning står i visst samband med denna fråga. I väckta motioner har yrkats, att ideella föreningar med kulturellt, fosterländskt eller liknande syfte kommunalt skola beskattas endast för inkomst av fastighet och rörelse samt befrias från all statsbeskattning. Utskottet har däremot föreslagit, att de skulle befrias från den kommunala progressivskatten och med avseende på statsskatten skatta proportionellt efter ett grundtal av 3 %. För min del har jag anslutit mig till utskottets ståndpunkt. Jag förbiser visserligen icke de kulturella skäl, som kunna tala för ett bifall till motionerna, men med hänsyn till det allmänna finansiella läget, och då ett vidare steg på skatteprivilegiernas väg givetvis innebär en överflyttning av skattebördorna på andra redan alltför hårt skattetyngda objekt, har jag för min del icke vågat taga steget längre i detta avseende än utskottet gjort.

Beträffande förslaget om försäkringsbolagens beskattning har ju rätt mycken oro från skilda håll förspotts. Denna oro har kanske föranletts mest därav, att de föreslagna bestämmelserna äro så pass nya, att man mindre än beträffande de övriga skattefrågor, som ha blöts och stötts under många år, har haft tillfälle att sätta sig in i dessa bestämmelserns verkliga innebörd. Det är ju beträffande försäkringsbeskattningen på det sättet, att 1924 års skatteberedning har framlagt alldeles nya regler, som icke ha kunnat — det har legat i sakens natur — så ingående behandlas under utredningstiden som de övriga, sedan gammalt mera aktuella frågorna. Man har befarat, att dessa beskattningsregler för försäkringsbolagen skulle bli synnerligen svåra i tillämpningen, och det är egentligen det skälet, förefaller det mig, som har motiverat kammarrättens avstyrkande i denna punkt. Vad själva frågan beträffar, innebär den ju åtskilliga nyheter bland annat, för livförsäkringsbolagen, en ränteskatt lagd på försäkringstagarnas behållning hos livförsäkringsbolagen, och för de ömsesidiga sakförsäkringsbolagen en skatt på inkomsten av deras fonder. För min del har jag icke kunnat finna annat än att dessa skatter ur rationell synpunkt äro fullkomligt berättigade samt avvägda så, att de icke innebära någon fara för en fortsatt gynnsam utveckling av försäkringsväsendet. Vad beträffar svårigheterna att tillämpa denna skatt, torde denna farhåga vara överdriven, då man betänker, att deklarationsväsendet på detta område ligger i händerna på utbildade sakkunniga, och att dessa företags

verksamhet huvudsakligen är hopad i de stora städerna, där taxeringsnämnderna ha större sakkunskap och ha lättare att vid behov få hjälp av experter. Säkerligen kommer också försäkringsinspektionen att under den första tiden, då svårigheter möjligen kunna yppa sig i detta avseende, lämna erforderlig vägledning.

Om jag således sammanfattar min ställning till det föreliggande förslaget, vill jag säga, att jag är beredd att i huvudsak ansluta mig till utskottets förslag, ehuru förslaget med hänsyn till jordbruket och näringslivet i övrigt visst icke är idealiskt. Såsom förut betonats såväl av herr statsrådet och chefen för finansdepartementet som av utskottets ärade ordförande torde det nu emellertid förefinnas ett verkligt behov att komma till ett mera definitivt ordnande av denna fråga, och det synes mig, att det föreliggande förslaget både materiellt och i formellt hänseende erbjuder så stora fördelar, att ett antagande av detsamma kommer att utgöra en väsentlig förbättring av de nuvarande förhållandena.

Häri instämde herrar *Jeansson* och *Lithander*.

Herr Winberg: Finansministern vädjade till kammaren att icke besluta på sådant sätt, att man nu skulle nödgas sätta papperskvarnen igång igen. Han ansåg nämligen, att det var tillräckligt, att den hade arbetat i 30 år. Herr von Sneidern återigen erinrade om ett uttryck i den kungl. propositionen, där det heter, att »gamla skatter äro goda skatter». Nu skulle jag vilja säga beträffande det förstnämnda, att det är naturligtvis icke avgörande, huru länge papperskvarnen — för att använda det uttrycket — har hållit på att arbeta, utan avgörande är, *vilket resultat den har uppnått*. Om jag håller på att arbeta med en sak så och så lång tid, men icke åstadkommit något, som är av värde, kan det icke vara tillräcklig anledning för mig att avbryta arbetet, enbart därför att jag hållit på så och så länge.

Beträffande sedan talet om att »gamla skatter äro goda skatter» tror jag icke, att man kan taga ett sådant uttryck alltför bokstavligt, ty då skulle man också i konsekvens därmed komma fram till att gamla orättvisor äro goda orättvisor, och så långt lär väl ändå ingen vilja gå. Tvärtom synes det mig, att om bestämmelserna i skattelagstiftningen äro mycket gamla, är det en särskild anledning, att man tittar på dem och undersöker, huruvida de verkligen kunna vara fullt tidsenliga eller ej — alldeles särskilt som förhållandena under sista tiden ju ha kastat om åtskilligt i detta avseende.

Jag har verkligen gjort mig mödan att läsa igenom ej mindre Kungl. Maj:ts proposition i föreliggande fråga än även kommunalskattesakkunnigas betänkande och naturligtvis också det nu föreliggande utskottsutlåtandet, och jag måste säga, att såväl Kungl. Maj:ts proposition som kommunalskattesakkunnigas betänkande äro typiska i ett avseende, nämligen typiska för en tid, då allting — regeringspolitik och parlamentarism — är synnerligen flytande. Det är ingen, som egentligen vill eller vågar gripa sig an med att gå till botten med en fråga, utan man står och väger och undersöker, hur mycket man skall våga ta, för att det skall gå igenom i riksdagen o. s. v. Det återfinner man i Kungl. Maj:ts proposition, och det intrycket får man även, när man läser kommunalskattesakkunnigas betänkande. De senare ha varit inne på en hel del saker, men förklara, att de ha icke ansett skäligt att närmare gå in på frågan.

För att nämna blott en detalj: frågan om den s. k. oförtjänta värdestegringen är väl en sak, som, då det är fråga om att bereda stat eller kommun inkomster, givetvis borde ha varit en av de saker, som man i första hand undersökt. För min del motionerade jag i den frågan för 15 år sedan. Jag fick ett välvilligt svar från vederbörande utskott, däri man meddelade, att den där saken låg del-

*Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)*

vis under utredning och skulle utredas i samband med en del andra saker. På den utredningsvägen ligger saken fortfarande efter 15 år.

Jag förstår, att inför en sådan tafatthet, då det gäller att försöka gripa sig an med en del konkreta saker för att komma fram till något resultat, är det begripligt, om man säger, såsom en del liberala talare gjort i dag, att vad som här föreligger är ungefär så mycket, som man överhuvud taget kan åstadkomma, och vi skola icke gå och inbilla oss, att vi kunna komma längre, utan vi skola därför taga vad som föreligger och vara tacksamma.

Sedan vill jag också erinra om en taktik, som med förkärlek använts här idag, framför allt av herr Rune och även av professor Wohlin, nämligen den, att man kommer fram och säger åt jordbrukarna eller borgarna överhuvud taget: »Nej, akta er för att vara med om att medverka till att detta förslag faller, ty andemeningen hos motståndarna är naturligtvis bara att övervältra ytterligare bördor från löntagarna till jordbrukarna.» Det är en så primitiv taktik, som man tyvärr allt fortfarande får se och bevittna inom riksdagen, att jag icke skall något nämnvärt uppehålla mig därvid.

Skatteproblemet är naturligtvis ett av de viktigaste spörsmål, som överhuvud taget föreligger, icke bara här i vårt land utan över hela världen. Det är ett problem, som man brottas med över allt. Jag erinrar bara om förhållandena i Frankrike förra året, där det visserligen i huvudsak var fråga om statsbeskattning. Parlamentet hade där 6 å 7 olika förslag sig förelagda, vilka avskogs, innan man kom till en provisorisk lösning av frågan. Under debatten i denna fråga förekom det 5 olika regeringsskiften. Här tager man det litet mera varsamt ur regeringspolitisk synpunkt, och därför behöva vi ju icke befara något dylikt.

Vad nu Kungl. Maj:ts förslag beträffar, är det ju ett faktum, att det legaliserar och stabiliserar någonting, som rätt så hastigt kom fram 1920 — då det visade sig, att man på grund av partipolitiska differenser inom parlamentet icke kunde ena sig om en verklig lösning av kommunalskattefrågan — och som vi sedan haft under benämning provisorium. Redan den omständigheten, att de huvudsakligaste grunder, på vilka Kungl. Maj:ts förslag bygger, tillkommit under sådana förhållanden, måste givetvis ställa en synnerligen tveksam inför förslaget att nu fastläsa detta för en tid framåt — det är ju ett faktum, som man icke kan komma ifrån — vare sig det blir för 10 år eller för mansåldrar, som man talat om. Det är vidare klart och tydligt ådagalagt, såvitt jag förstår, att det nuvarande provisoriet, särskilt med dess form av garantibeskattning, åstadkommer synnerligen stora orättvisor i fråga om en hel del fastighetsägare, d. v. s. jordbrukare, med hänsyn till skattebestämmelsernas tillämpning på dem. När man förnekar detta, såsom skedde av en talare nyligen, och säger, att skatteformen i fråga ansluter sig mycket nära till principen om »skatt efter förmåga», då synes det mig, att ett sådant uttalande är det rena hånet, ty ett faktum är, att denna skatteforms rena praktiska tillämpning alldeles bortser ifrån vederbörandes ekonomiska bärkraft. Det är därför som det i det avseendet verkar så orättvist.

Det är också min bestämda mening, att om man överhuvud taget vill gripa sig an med en lösning av kommunalskatteproblemet efter något så när rationella grunder, är det ofrånkomligt, att man måste gå in även för det förslag, som framkommit inom kommunalskattekommittén, d. v. s. om fristående objektskatt i en eller annan form, detta bland annat därför att man därigenom får större möjlighet att komma åt en del skattekällor och även därför att man på så sätt bättre differentierar skattemöjligheterna, så att en kommun icke på grund av kastningar på det ekonomiska livets område en vacker dag står nästan rådvill inför frågan, hur den skall tillgodose det oundvikliga skattebehovet. När man vill anse, att den principen är alldeles sönderskjuten, som

herr Rune t. ex. sade, tror jag nog, att det mer är ett talesätt som man använder för att här möjliggöra genomförandet av en lösning, vilken egentligen, som jag redan framhållit, icke är någon annan lösning än ett knäsättande av det hittills rådande provisoriet, som man på den sidan anser det vara bäst att komma fram med i fruktan för att, om man icke det gör och således får bestämmelserna legaliserade i fastare form än hittills, det skall komma en socialdemokratisk regering om några år med rentav förskräckliga saker på det här området. Nu kan jag försäkra herrarna, att om jag går in för avslag å utskottets förslag, så är det icke alls med någon tanke eller ens med någon önskan, att vi inom de närmaste åren skulle få en socialdemokratisk regering. Erfarenheten har nämligen lärt mig, att under nuvarande politiska och parlamentariska förhållanden är det betydligt mindre utsikter för en socialdemokratisk regering att genomföra ett kommunalskatteförslag som är till fördel för de lägre inkomsttagarna än det skulle vara för en borgerlig regering, som i det avseendet verkligen vill engagera sig för saken på allvar. Jag har alltså i det avseendet icke alls några partipolitiska spekulationer. För övrigt tycker jag, att det skulle kanske vara bäst att försöka, åtminstone så långt som det är möjligt, att behandla och penetrera en fråga sådan som den kommunala skattelagstiftningen utan att sväva alltför mycket ut i rent partipolitiska spekulationer. Naturligtvis kunna vi icke alldeles komma ifrån dessa — det skulle vara för mycket begärt i denna tid — men jag tycker, att man icke mer än nödvändigt skall manifesteras, att man anlägger sådana synpunkter.

Man har här från vissa talare — framför allt från professor Wohlin men även från annat håll — framfört som sin bestämda mening, att när man löste frågan provisoriskt 1920, begick man från borgerlig synpunkt det stora misstaget, att man var med på att bevilja alltför stora skattefria avdrag för löntagare. Nu får jag verkligen säga, att jag förstär icke riktigt, hur man kan göra gällande något sådant, ty, såvitt jag kan förstå, skulle det egentligen icke vara någon som helst mening eller något rimligt i att man lägger skatt på vad man anser vara oundgängligt nödvändigt för att uppehålla livet för en person eller en familj. Hur ställer sig saken för närvarande i det avseendet? Jo, för närvarande är all inkomst, som överstiger 530 kronor för en ensam person i ortsgrupp I, beskattningsbar. Tror verkligen någon människa, att en person, han må leva hur sparsamt som helst, i dessa tider ens på ortsgrupp I kan leva på 530 kronor? Nej, naturligtvis kan han det icke. Om det icke chockerar herrarna alltför mycket, skall jag tillåta mig att meddela en siffra från Ryssland. Det är litet farligt, men jag skyndar mig att trösta herrarna med att uppgiften återfinnes i ett ur borgerlig synpunkt så aktningsvärt och välrenommerat organ som Nya Dagligt Allehanda, och följaktligen borde ni icke ha någon anledning att misstänka, att icke uppgiften är riktig. För min del kan jag också vitsorda, att tidningen i fråga för en gångs skull har en verkligt korrekt uppgift om Ryssland. Där heter det nämligen — det stod att läsa för tre dagar sedan — att i Ryssland äro inkomster som ej överstiga 1,200 rubel skattefria i städerna — 1.200 rubel motsvara ungefär 2.300 kronor — och inkomster på 900 rubel, alltså 1,700 kronor, skattefria på landsbygden. Då är det att märka, att man här allmänt gör gällande, för närvarande kanske också med visst fog, att lönenivån i Ryssland är betydligt lägre än i Sverige, och alltså skulle ett så pass högt avgiftsfritt belopp verka än kraftigare i Ryssland än i Sverige, därest lönenivån i Sverige verkligen är högre.

Nu kan man invända, hur i all rimlighets namn ha då kommunisterna i sin motion kunnat stanna vid att begära att endast inkomster på 900—1,200 kronor skola vara skattefria? Jo, vi ha gjort det, därför att det naturligtvis måste anses orimligt att i det kapitalistiska Sverige begära sådana förmåner för de lägre löntagarna, som äro möjliga i Ryssland.

*Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)*

Det var nu icke detta exempel, jag särskilt ville fästa avseende vid, utan vid saken i sin helhet. Jag måste säga, att när man hör de uttalanden, som gjorts, att man ångrar sig från borgerligt håll, att man 1920 gick med på att låta t. ex. en löneinkomst som ej överstiger 530 kronor för ensam person i ortsgruppen I vara beskattningsfri, måste man få klart för sig, att här lär det icke kunna gå att få någon lösning på kommunalskattefrågan i sådan riktning, att verkligen de små inkomsttagarna kunna anse sina berättigade intressen rimligen tillgodosedda. Och det är kanske känslan för det egna onda samvetets röst, som också gör sig gällande, när man från borgerligt håll à tout prix vill genomdriva en lösning på grundvalen av den kungl. propositionen.

Nu förefaller det mig emellertid, som om trots finansministerns uttalande om att papperskvarnen redan förut arbetat i 30 år, och trots det vackra uttalandet, att gamla skatter äro goda skatter, allting talar för att vid de utredningar, man tidigare anställt, särskilt i fråga om de anvisningar, som givits de sakkunniga, man alltför mycket bortsett från en hel del reella faktorer, som nödvändigt måste undersökas, för att man skall få fram ett skattesystem, som gör det möjligt, att även de lägre löntagarnas intressen kunna vederbörligen beaktas, utan att jordbrukarna därför behöva befara, att man samtidigt kommer att välta över största tyngden på dem. Jag vill i det avseendet peka på den motion, som väckts från kommunistiskt håll, vari det föreslagits, att repartitionstalet skulle sättas till 4 för jordbruks- liksom för andra fastigheter. Man kan tvista, om det skall sättas till 4 eller 5, men för min del måste jag säga, utan att det får i något avseende betraktas som en kurtis för lantmännen eller jordbrukarna, att jag kan icke förstå, hur man över huvud kunnat göra en skillnad mellan jordbruks- och andra fastigheter — d. v. s. jag kan förstå det, i den mån som det är ett utslag av just denna princip, att gamla skatter äro goda skatter. Denna skattedifferentiering i detta hänseende förskriver sig långt tillbaka till en tid då jordbruket var dominerande. Vid den tidpunkten var det klart, att jordbruksfastigheterna ansågos ha ett alldeles särskilt värde och således kunde bära en större börda. Men jag kan i denna dag icke bli på det klara med varför jordbruksfastighet alltså skall åsättas högre repartitionstal än annan fastighet. Jag tänker mig t. ex. en egendom, en fastighet i en större stad, vars såväl försäljningsvärde som inkomster under de senaste 30 åren säkerligen ökats med minst 300 procent, under det värdet på jordbruksfastigheterna liksom deras alster — t. ex. en sådan vara som mjölk — under dessa 30 år knappt ökats mer än 50—60 procent. Jag undrar, om ni jordbrukare ha så synnerligen stor anledning att slå vakt om ett skattesystem, som har sådana praktiska konsekvenser med sig. Och vore det ej kanske skäl, att ni ett ögonblick fäste er vid dessa realiteter hellre än att lyssna till de förfärliga skräckmålningarna, att om ni ej gå med på det förslag, som föreligger, komma arbetarna och löntagarna att vältra över en hel del av sin skattebörda på er. Jag tror, det vore lyckligt för jordbrukarna — jag har även vid föregående tillfällen uttalat det — om de nu justerade sin uppfattning om hur andra samhällsgrupper vilja behandla dem. Det var en annan talare — jag tror det var herr Ericson, som gent emot herr Wigforss uttalade, att dess siréntoner från herr Wigforss sida visserligen voro vackra, men att lantbrukarna under forna tider i riksdagen ej haft att motse någon hjälp från det hållet. Jag undrar, om han då inte syftade på behandlingen av tullfrågorna och menade, att den ställning, man i det avseendet intagit från arbetarklassens representanter, inneburit ett direkt motarbetande av jordbrukarnas intresse. Även i det avseendet tror jag, det är lämpligt, att man något justerar sin uppfattning rörande tullarnas allenasalgörande verkningar.

En hel del detaljer i övrigt i det föreliggande förslaget skulle det naturligtvis vara av intresse att röra vid, men dels blir det anledning att återkomma

till dem, när de olika paragraferna föredragas, och dels utgår jag, som sagt, för närvarande däriifrån, att även om det möter stora svårigheter att åstadkomma en sådan lösning av kommunalskattefrågan för närvarande, att den kan tillnärmelsevis tillfredsställa alla parter, så anser jag i varje fall icke, att vad som i det avseendet hittills gjorts, är tillräckligt för att man skall kunna säga, att en dylik lösning icke kan åstadkommas.

Jag anser även ett annat skäl tala för att man icke nu i hastigheten här fastlåser det provisorium, som för närvarande härskar, och det är den omständigheten, att vi under närmast gångna tid, delvis under den tid kommunalskattesakkunniga arbetat, och delvis under den tid, som sedan förgått, levat under i viss mån abnorma förhållanden, och det är aldrig klokt att på grund av erfarenheten från abnorma tidsförhållanden gå att lagstifta för någon längre tid framåt. Det kan också vara skäl att något litet undersöka, hur förhållandena komma att gestalta sig i olika avseenden, när det hela något litet mer få stabilisera sig, när man får se, vilka av dessa kastningar under själva kristiden som äro av övergående natur och vilka av dem som bliva bestående och som man således måste räkna med för framtiden. Även ur den synpunkten synas mig alla skäl tala för att icke nu kasta yxan i sjön, som jag anser, att man verkligen enligt förslaget gjort, i fråga om en rationell lösning av kommunalskatteproblemet, utan verkligen på allvar taga upp problemet igen. Vill man på allvar göra det och ej bara måla upp politiska fantasibilder i det avseendet, lär det nog vara möjligt att åstadkomma en lösning av kommunalskatteproblemet, som ingalunda vältrar större bördor på de jordbrukare, som ej ha förmåga att bära dem, än för närvarande är fallet, utan snarare tvärtom, en lösning, som icke heller behöver, såsom man inom en del borgerliga partier synes ha för avsikt, ytterligare nedskära den skattefria summa, som man 1920 gick med på för löntagarnas vidkommande.

Herr talman! Då det nuvarande provisoriet tillkommit under sådana förhållanden, att det icke kan vara ägnat att läggas till grundval för en verklig lösning av kommunalskatteproblemet, då vidare Kungl. Maj:ts förslag ingalunda kan anses vara ens något försök att åstadkomma en dylik verklig lösning, utan endast avser att fastlåsa detta provisorium, och då jag anser, att det ej kan vara riksdagen värdigt att nu endast förklara sig inkompetent att lösa kommunalskattefrågan efter något så när rationella principer, hemställer jag om avslag å såväl utskottets förslag som Kungl. Maj:ts proposition, vilket väl i huvudsak betyder detsamma som bifall till den av herr Bärg m. fl. avgivna reservationen.

Skulle emellertid detta förslag icke vinna majoritet i kammaren, förbehåller jag mig givetvis rätt att vid föredragningen av de olika paragraferna framställa ändringsyrkanden i överensstämmelse med den från kommunistiskt håll väckta motionen.

Herr Nilsson, Petrus: Herr talman! Rörande skattelagarna kan fällas samma omdöme som finnes i våra gamla domarregler, nämligen att menige mans bästa är bästa lag. Det första krav, man därför kan ställa på den kommunala skattelagen, är att det skall finnas vara enkelhet, klarhet och reda i densamma, så att såväl beskattningsnämnderna, som handhava tillämpningen, kunna finna sig tillrätta i dess olika irrgångar, som även den stora allmänhet, som därav beröres, utan alltför mycket besvär kan lära känna de grunder, varefter den beskattas.

När man nu tittar på detta komplex av lagförslag, så finner man, att även om det, såsom det från visst håll säges, är förenklat i uppställningen, likväl synes menige man omfattande och invecklat dessa över 300 paragrafer. Men

*Förslag
till kommu-
nalskattelag
m. m.
(Forts.)*

*Förslag
till kommun-
alskattelag
m. m.*

(Forts.)

därjämte bör på en skattelag även ställas ett annat och än större krav, nämligen att grunderna för skatternas utgörande äro rättvisa.

Under den långa utredningen, som föregått detta kommunalskatteförslag, har man ej kunnat ena sig om principerna för den s. k. fastighetsskattens utgörande. Det är huvudsakligen två principer, två olika linjer eller ståndpunkter, som man stannat för. Orsaken till att man ej kunnat enas ligger nog i åtskilliga omständigheter, varav jag endast skall beröra den, som jag anser viktigast. Jag förbiser därvid den politiska synpunkten. Den s. k. fristående objektskatten har naturligtvis vissa tekniska förtjänster och fördelar, framför allt i tillämpningen av de skattefria avdragen, såsom familjeavdrag, avdrag för skuldränta och dylikt. Men i och med man icke låter denna skatt vara enbart objektskatt, utan även gör den till garantiskatt, har man frångått principen om vad ett visst skatteobjekt, som sådant, bör betala i skatt till kommunen och i stället räknat kommunens behov av skattegaranti från detsamma, och det är enligt min mening det stora kardinalfelet, som torde vara svårt att komma ifrån och som anhängarna av denna skatt hänga fast vid. Skatten blir därför mera garanti- än objektskatt. Det repartitionstal, varefter skatt skall uttagas, sättes så högt, att det ej står i förhållande till objektets intresse — om sådant förefinnes. Man har sagt, att repartitionstalet ej kan sättas för lågt, ty då får icke kommunen det skattebehov fyllt, som den under svåra ekonomiska förhållanden behöver. Därför måste objektskatten sättas så pass högt, att den kommer att utgöra även garantiskatt. Men som skatt även skall utgå från den inkomst, som härflyter från objektet, så blir det faktiskt, säga vad man vill, dubbelbeskattning. Man uttager från samma inkomst skatt två gånger efter olika system, och det är just denna dubbelbeskattning, som mött motstånd.

Kan alltså icke garantiskatt undvaras i ett kommunalt skattesystem bör den anordnas på annat sätt än genom sammankoppling med en fristående objektskatt å fastigheterna. Det torde vara lämpligare att för närvarande gå den väg, som utskottet föreslagit, men därvid ifrågasätter jag, huruvida skattegarantien behöver sättas till den höjd, som här är föreslagen, nämligen till en beräknad inkomst av 6 procent på jordbruksfastighet och 5 procent på annan fastighet. När man utnämer en sådan garantiskatt — jag skulle även vilja kalla den minimiskatt — bör den väl vara så avvägd, att den ungefär motsvarar medeltalet av inkomsterna från ifrågavarande skatteobjekt. Vi känna nog litet var till genom de undersökningar, som gjorts under de senare åren, att medelavkastningen från jordbruket för närvarande ej går upp till 6 procent; den stannar vid omkring 4 procent och mellan 4 och 5 procent. Då borde man väl sätta garantiskatten, som för kommunerna skall utgöra det säkra ekonomiska underlaget för fyllandet av dess uppgifter, till vad näringen eller objektet verkligen avkastar eller ungefär så, att den motsvarar detta. Skulle sedan inkomsterna från ifrågavarande skatteobjekt bli högre, uttages härav särskild inkomstskatt. Det är ju alltså endast en garanti, man i det förra fallet vill försäkra sig om, och den anser jag, att man bör, såvitt möjligt, försöka avväga så, att den motsvarar den verkliga inkomsten.

Nu sade herr Sederholm, som varit en av de sakkunniga: Det är möjligt att man skulle kunna sätta repartitionstalet på jordbruksfastigheterna till 5, men därom är ingen tillräcklig utredning verkställd. Eljest ställde han sig tveksam till huruvida man icke skulle kunna sänka det till 5, och jag tror till och med, att han ansåg att det skulle kunna gå för sig, ehuru han ej tidigare förordat det. Jag anser också, att man bör kunna vidtaga denna sänkning. 5 procent kommer nog att utgöra en så pass stor garanti, att det torde för våra kommuner numera vara tillräckligt. I reservationen till utskottets utlåtande uttalar även herr Magnusson i Tumhult med flera reservanter att »ur synpunkten av kommunernas behov av garanti för viss minimiskatt lär det icke med

fog kunna påstås, att bibehållandet av den högre skattesatsen för jordbruksfastighet är nödvändig, då åtminstone även med en nedsättning till fem procent kommunens behov i berörda hänseende måste anses vara fullt tillräckligt tillgodosett».

*Förelä-
till kommu-
nalskattelag
m. m
(Forts.)*

Från rättvisans synpunkt torde det näppeligen numera kunna försvaras, att pålägga jordbruksnäringen en högre skatt än andra näringar, men jordbruksnäringen är för närvarande den enda näring, som behöver lämna skatt, även om den ej lämnar någon inkomst. Här är icke heller framställt tillräckligt bärande skäl för bibehållandet av ett högre repartitionstal för jordbruksfastigheterna än för andra fastigheter. När nu riksdagen går att fatta ståndpunkt till en ny kommunalskattelag borde ju redan nu vidtagas den åtgärden att sätta denna för jordbruket högre kommunalskatt i paritet med skatten från annan fastighet. Om det ännu är nödvändigt att tillgodose kommunernas behov av skatter genom en fastighetsskatt, så bör denna så långt möjligt avvägas så, att försörjningsavdrag kan tillämpas, vilket icke bör hindras av att det är gamla skatter, som även kallas goda skatter. Sänkes repartitionstalet till 5, ges det möjlighet för särskilt de skuldsatta jordbrukarna, och de som ha stora familjer att försörja, att komma i åtnjutande av större skuldränte-, familje- och ortsavdrag än vad eljest blir fallet. De jordbrukare, som ej bli berättigade till så stora avdrag, komma sannolikt i alla fall, särskilt vad beträffar de mindre och medelstora jordbruket, att ha så pass stora inkomster av sina jordbruk, att de få skatta för 6 procent på jordbrukets taxeringsvärde, då även deras arbetsinkomst medräknas häruti. Men för de jordbrukare, som äro skuldsatta och hava stor försörjningsplikt, skulle nog möjligheten till större avdrag vara till gagn. Framför allt ur den synpunkten vore det med nuvarande skattesystem ett steg i rätt riktning, om det ej uttages garantiskatt till högre belopp än som anses nödvändigt för kommunernas behov därav.

Sedan är det ifrågasatt, huruvida man redan nu skulle fatta ett avgörande beslut i denna fråga. Jag tror, att det är bättre att få något lugn och ro och någon säkerhet i beskattningsförhållandena. Det har nu rätt osäkerhet i många år. Man har väntat på att få en definitiv kommunalskattelag. Skulle nu detta provisorium ytterligare komma att utsträckas att bli gällande någon längre tid, kommer denna osäkerhet att bibehållas. Och när icke denna 30-åriga utredning ens under dessa senare år, sedan vi beslöto antaga provisoriet, gett mera stoff, utöver det som föreligger i förslaget, än endast fragmentariska anvisningar, att man på annat lämpligt sätt kanske kunde få en näringsskatt utan alltför stora tekniska besvär och svårigheter, och att man möjligen kunde tänka sig andra skatteobjekt än fastigheterna som underlag för garantiskatt — när denna utredning verkligen ej lämnat större resultat, anser jag, att man på denna grund icke nu behöver uppskjuta avgörandet. Ty om vi nu företaga avgörandet av kommunalskattelagen i dag, så kunna vi ju i alla fall besluta en skrivelse till Kungl. Maj:t om vidtagande av utredning, huruvida icke även andra skatteobjekt kunde läggas till grund för en garantibeskattnings. Det blir i varje fall härigenom något större trygghet, större säkerhet såväl ibland dem som ha det tekniska arbetet med taxeringsförfarandet, som även bland den stora allmänheten. Och även om vi nu skulle antaga en definitiv kommunalskattelag och förklara, att den vore definitiv, är jag förvissad om att man ändå inom kort, kanske inom några år finge yrka på en justering av beskattningslagarna, ty det är givet, att den förändring, som samhället är underkastat, även kommer att medföra krav å förändring, anpassning i skattelagarna. Jag anser i varje fall, att det provisorium, som nu i 7 år varit tillämpat, undanröjt de då bestående största orättvisorna och även enligt nu föreliggande förslag kommer att medföra åtskilliga smärre förbättringar. Beträffande skogen har man ändå låtit sakkunskapen bli mer

*Förslag
till kommu-
nalskattelag
m. m.
(Forts.)*

avgörande än beträffande det rena jordbruket. Man har där mera gått in för principen att beskatta skogen, när den avverkas, när den lämnar inkomsten. Samma princip bör man nog även följa, när det gäller jorden.

Med anledning av vad jag nu anfört, herr talman, skall jag be att få yrka bifall till förslaget, med den ändring, som reservationsvis yrkats i punkten 1) av herr Magnusson i Tumhult m. fl., vartill även herr Johansson i Kälkebo och herr Ericson, K. Oscar, givit sin anslutning.

Herr Frändén: Herr greve och talman! Då jag på denna punkt instämt i den reservation, som avgivits av herr Magnusson i Tumhult, ber jag på de skäl, som anförts i reservationen, att få yrka bifall till densamma.

Herr Reuterskiöld: Herr greve och talman, mina herrar! Det är rätt egendomligt att följa med debatten i dag och höra hur flertalet, som talat för det föreliggande förslaget, i sin motivering talat *emot* det. Det har blivit föremål för en hel del kritik och invändningar, men till slut komma talarna ändå fram till att det väl i alla fall bör antagas. Man säger, att detta provisorium har varat i 7 år. Ingen är nöjd med provisoriet. Därför skola vi nu taga en definitiv lag, men — den är lika med provisoriet i stort sett. Sällan har jag sett, att man lättvindigare avskaffat ett ont än genom att göra det permanent, låt vara med en del förbättringar i detaljer och, såsom jag tror, även en del försämringar i princip.

Ser man på det föreliggande förslaget, är det i stort sett provisoriet, men i *en* punkt, en mycket väsentlig, är det en principskillnad, även om den kanske framträder i något förklädd form. Det är, när det gäller frågan om fastighetsbeskattningen. Ty det föreliggande förslaget delar upp kommunalskatten i dels fastighetsskatt, dels inkomstskatt och betecknar fastighetsskatten såsom en särskild, fristående skatt, låt vara att i 23, 26 och 45 §§ medges vissa avdrag. Vad är då enklare än att man om en tid med en socialdemokratisk majoritet i kammaren, om man vill gå tillbaka till objektskattesystemet, upphäver 23, 26 och 45 §§? Det kan gå enkelt nog, och *då ha vi objektskatt på fastigheter, men med 6 procent*. Jag tror, att de som tala för garantiskattesystemet i nu föreliggande form, borde observera den ofantliga lätthet, som formuleringen ger, att kunna övergå till rent fristående fastighetsbeskattning på 6 procent. Men bortsett från detta, är den konstruktion som gjorts, även från rent rättslig synpunkt, av fastighetsskatten sådan, att jag ej kan gå med på den, ty den innebär, att, vad vi icke förut haft, *fastigheterna såväl i stad och på landet komma att intaga en alldeles sär egen ställning med säregen beskattning gent emot andra beskattningsföremål*.

Om man läser nu gällande — men för tillfället suspenderade — kommunalförfattningar och deras formulering av beskattningsbestämmelserna, finner man, att de 6 och 5 procenten på taxeringsvärdet å fastighet, som där äro stadgade, icke innebära någon slags garantiskatt i modern mening, utan en *genomsnittlig beräkning av den verkliga inkomsten ur dessa inkomstkällor*. Man räknar med inkomst av fastighet, och lagen talar uttryckligen om detta. Den fixeras till genomsnittligt 6 %, vare sig den blir mer eller mindre. Därmed följer en viss faktisk garanti, men det är icke syftet. Den gällande kommunalförfattningen, bortsett ifrån provisoriet, slår fast, att fastighet såsom sådan icke intager någon särställning. I provisoriet har man också kommit till att visserligen låta inkomsten fortfarande läggas till grund även vid beskattning av fastigheterna, men man har låtit dessa 5 å 6 % få en helt annan karaktär än förr och låtit dem bli en garanti, så att, *om fastigheterna ge högre inkomst, det skall skattas för denna men med avdrag av den inkomst, som man förut fått efter sagda procental beskattad, ehuru bägge delarna*

anses som inkomst, alltså utan att någon fastighetsskatt av särskild natur skapats.

I det föreliggande förslaget är fastighetsbeskattningen däremot av en *fullkomligt annan typ* och därför vågar jag säga, att det med detta skattelagförslag, om jag skall använda uttrycket *skattelagförslag*, vilket är en felaktig benämning, har kommit därhän, att fastigheten fått en särställning, som den icke förut haft, och en sämre ställning mot andra. En sådan anordning är åtminstone så stridande emot det program i politiskt avseende, som jag givit min anslutning och som fordrar *likställighet* i alla avseenden mellan jordbruk och andra näringar, att jag för min del redan på denna principiella grund icke kan ge förslaget min anslutning.

Men jag kommer också därmed över till den andra invändning, som jag här har att göra. Den är mera av konstitutionell och formell natur. Utskottet har ägnat den erinran, som jag motionsvis härvid framställt, några sidor — sidorna 50—52 — i sitt betänkande och stannat vid att egentligen uttala en önskan, som för ett särskilt utskott av detta utskotts karaktär är tämligen ovanlig, uttalandet om önskvärdheten av en grundlagsändring, som enligt utskottsbetänkandet skulle bli en grundlagsförklaring. Jag tror nu icke, att det är lika lätt gjort som det är sagt att åstadkomma en sådan grundlagsförändring, men jag skall tillåta mig påpeka vad det här i själva verket gäller. Om den föreslagna kommunalskattelagen är en verklig *lag* — är den då enligt regeringsformen en kommunallag och kommer att såsom sådan behandlas — så skall den konsekvent framdeles behandlas av konstitutionsutskottet, icke av bevillningsutskottet såsom sakligt sett vore naturligast. Det är detta, som även det särskilda utskottet finner vara litet betänkligt, och det är därför som utskottet önskar en grundlagsändring. Men meningen kan väl ej vara att grundlagen skall ändras efter tillfälligheter, som kunna undvikas, blott därför att man ej vill undvika dem. Jag har litet svårt att följa med i den galoppen.

Är det däremot icke en kommunal skattelag utan i själva verket, fastän den kallas lag, en kommunalskatteförordning, så följer den andra regler. Men vad blir då resultatet av ett bifall till det förslaget? Jo, då blir följden den att, sedan vi väl upphävt våra nuvarande verkliga kommunallagars bestämmelser angående skattegrunderna för den kommunala beskattningen, det icke finns någon som helst obestriddig och verklig *lagstiftning* därom, utan endast denna skatteförordning, vilken skall ändras på samma sätt som alla andra skatteförordningar. Frågan, hur detta skall ske, är i verkligheten en konstitutionellt öppen fråga. Man har svävat på målet i praxis härvidlag, men hittills i allmänhet funnit sig i att åtminstone i många fall behandla den såsom lag, alltså utan avgörande genom gemensam votering. Regeringsformens 73 § är emellertid fullkomligt klar och tydlig i detta fall. Kommunalskattelagen är, trots sin benämning, en förordning om pålagor, och varje sådan förordning skall enligt regeringsformen § 73 behandlas som om bevillningsstadgar är föreskrivet. Att åter nu i år, då det första antagandet sker, båda kamrarnas samtycke erfordras, detta sammanhänger därmed, jag upprepar det ännu en gång, att det nu innebär ändring i gällande kommunallag, och om den skall upphävas, måste det ske i den *för lag och lagstiftning* stadgade ordningen.

Jag kan därför icke finna, att man kommer till så synnerligen stor trygghet, om man antager detta förslag och *upphäver* kommunallagarnas bestämmelser i detta avseende, såsom det i ett följdutlåtande från utskottet i anslutning till en annan kungl. proposition föreslagits. Just därför att man här rör sig på ett så ovisst område och just därför att man vill få vissa garantier, som man i själva verket icke får, tror jag, att man är ute på hal is, om man bifaller detta förslag i den mycket inkonstitutionella form, som det här fått.

*Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)*

Förslag
till kommunalskattelag
m. m
(Forts.)

Jag skulle slutligen också vilja säga att när man talar om, att det ligger en fara i att skjuta upp avgörandet av denna fråga, därför att man i stället kunde få ett förslag, som vore så mycket sämre, så undrar jag, om det resonemanget verkligen håller streck, ifall man granskar det litet närmare. Vad blir väl följden av ett avslag i denna stund? Jo, följden måste bli antingen en förlängning av provisoriet och en ny provisorisk kommunalskattelag, som kommer att gälla för viss bestämd tid, eller en återgång till den aldrig upphävida ordningen före 1920 års provisorium, om förlängning ej sker. När sedan provisorietiden utgår, så upphör denna provisoriska lag att gälla genom själva tidsförloppets utgång. Om den lagen icke förnyas genom båda kamrarnas samtycke, har den upphört att gälla. Och om man vid den tidpunkten har, låt oss säga, en socialdemokratisk regering, som lägger fram ett förslag, vilket icke kan accepteras, vad blir då följden av att t. ex. första kammaren avslår ett sådant förslag? Jo, följden blir, att provisoriet icke heller förlänges, om man icke kan få kammarens samtycke därtill, och då återvänder man ipso jure till den nu gällande, men genom provisoriet suspenderade kommunallagen, som ger jordbruket en beskattning efter 6 % och annan fastighet en beskattning efter 5 %, *varken mer eller mindre*. Jag tvivlar på att en socialdemokratisk regeringen, som vill komma längre än vad t. o. m. nuvarande provisoriska bestämmelser innebära, skulle finna sig i att gå tillbaka till det, som var före 1920. Och då detta alltid på grund av lagens provisoriska karaktär är möjligt, ligger redan däri en sådan pressning och en sådan hållhake på varje förslag från en annan regering, att man kan ifrågasätta, huruvida, såvida icke även första kammaren helt och hållet ändrar karaktär, det ens är tänkbart att få igenom ett sämre förslag än det nu föreliggande.

Då jag tror, att vi kunna få många andra förslag, men intet som är sämre än detta, yrkar jag avslag å såväl Kungl. Maj:ts proposition som utskottets hemställan.

Herr **Nothin**: Herr talman! Det har av olika talare framhållits att efter- som det nu föreliggande förslaget föregåtts av ett snart trettioårigt förarbete, måste frågan nu vara färdig till lösning; den måste lösas. Jag kan emellertid icke se, att förslaget innebär en verklig och god lösning av frågan, utan denna har, såsom en talare sade förut i dag, förts in i en återvändsgränd.

Det nu gällande provisoriet infördes för sju år sedan, icke såsom ett försök att slutligt lösa skattefrågan och icke i avsikt att efter prövning upphöjas till lag, utan provisoriet infördes för att tillfälligt bereda en lättnad åt de särskilt skattetyngda, medan frågan var föremål för ytterligare överväganden.

Nu har herr finansministern mot flertalet av de sakkunniga myndigheterna, föreslagit, att detta provisoriska skattesystem skall upphöjas till en definitiv lag. Han har emellertid därvid föreslagit åtskilliga förändringar i provisoriet; i vissa fall hava dessa ändringar varit försämringar, som utskottet emellertid rättat till. Jag skall icke här för länge dröja vid detaljerna, utan endast erinra om de av utskottet föreslagna ändringarna i Kungl. Maj:ts proposition beträffande orts- och familjeavdrag samt den kommunala progressivskatten. Som förslaget nu föreligger innebär det, på sätt åtskilliga talare redan framhållit, i stort sett blott ett upphöjande av provisoriet till slutlig lag.

Det skall visserligen erkännas, att förslaget i vissa delar innehåller redaktionella förbättringar och förtydliganden; men fördelen av att få dessa förändringar och förtydliganden införda är nu, sedan beskattningsmyndigheterna blivit förtrodda med den provisoriska lagstiftningen, icke så betydande, att man för den sakens skull bör vara beredd att gå in för ett upphöjande till lag av det nuvarande provisoriet, därest betänkligheter ur andra synpunkter möta däremot.

Jag vill erinra om att snart sagt varena talare, som yttrat sig här i dag, varit missnöjd med det föreliggande förslaget. Den ene har påyrkat en förändring och den andre en annan. Därest man nu går att upphöja det föreliggande provisoriet till definitiv lagstiftning, skulle därigenom för avsevärd tid framåt fastlåsas två enligt min uppfattning stora felaktigheter i vårt skattesystem. Dessa felaktigheter äro redan tidigare berörda. Den ena består däri, att för närvarande endast fast egendom ligger såsom grundval för den mera fasta beskattning, varav kommunerna äro i behov, och den andra är den, att skatten har lagts icke såsom en objektsskatt, utan såsom en garantiskatt.

Jag skall icke närmare gå in på att utveckla skälen för det ena eller det andra systemet. Jag vill dock gentemot den talare, som förklarade, att det icke var rättvist att lägga inkomstskatt ovanpå objektsskatt, framhålla, att det valet — om man skall välja objektsskatte- eller garantiskattesystemet — icke är av betydelse för att avväga skattebördan mellan fastighetsägarna å ena sidan och inkomsttagarna å andra sidan. En fristående objektbeskattning kan så avvägas, att skatten vilar på fastighetsägaren mindre än vad den nuvarande garantiskatten gör liksom den naturligtvis också genom ändring av repartitionstalet kan komma att bli högre. Men objektskattesystemets fördel framför garantiskattesystemet ligger däri att man genom det förre kan vinna en rättvisare fördelning av skattetrycket fastighetsägarna emellan inbördes.

Jag nämnde, att det nu föreliggande förslaget i stort sett innebär ett lagfästande av det nuvarande provisoriet. Emellertid skall jag här beröra en ändring, nämligen frågan om bolagens beskattning. Detta spörsmål behandlas närmast i propositionen nr 103, som alltså icke nu föreligger till avgörande, men jag hoppas, att herr talmannen ursäktar mig, om jag i allt fall nämner ett ord om det sätt, varpå den statliga beskattningen av bolag är tänkt bli ordnad, därför att avgörandet i det ena förslaget icke kan ske utan hänsynstagande till det andra.

Enligt den kungl. propositionen skola svenska aktiebolag frikallas från skatt på utdelning från andra svenska aktiebolag, d. v. s. kedjebeskattningen skall helt och hållet försvinna. Mot ett sådant befriande har rests den gensagan, att därigenom möjligheter öppnas för ett kringgående av nu gällande beskattningsbestämmelser. Låt oss antaga, att en affärsman har en avsevärd inkomst av sin rörelse och därjämte sitter med en betydande inkomst av aktier. För närvarande skall han skatta såväl för inkomsten å rörelsen som för utdelningen å aktierna. Därest det nu föreliggande förslaget upphöjes till lag, kommer i många sådana fall vederbörande skattskyldige säkerligen att sätta sin förmögenhet på s. k. familjebolag. Detta innebär, att utdelningen å aktierna, i den mån den skattskyldige icke själv behöver använda densamma för att täcka sina levnadskostnader utan fonderar den genom att låta behållningen stå inne i familjebolaget, blir i hans hand fullständigt skattefri. Jag tager här ett exempel: antag att en skattskyldig har en inkomst på 300.000 kronor, varav 100.000 i utdelning på aktier. Den skattelättnad han skulle vinna genom att sätta förmögenheten på aktiebolag och låta utdelningen stå inne, skulle belöpa sig till ungefär 16,000 kronor om året. Nu föreslås visserligen införande av en utskiftningsskatt, men denna utskiftningsskatt utgår med mycket lägre skatteprocent — den är endast fem för etthundra — så att staten får icke ens i framtiden på långt när igen det oguldna skattebeloppet.

Vidare kan emot denna utskiftningsskatt väl erinras, att det är en beskattning, som drabbar många gånger helt andra än de ursprungliga innehavarna av aktierna. Den drabbar personer, som överhuvud taget utan vetskap om att utskiftningsskatten häftar vid aktierna, övertagit dem till deras efter utdelningen beräknade fulla värde.

*Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)*

*Förslag
till kommun-
alskattelag
m. m.
(Forts.)*

Ja, herr talmannen önskade, att jag skulle vara kortfattad. Jag har här omnämnt ett exempel på vad de genom den kungl. propositionen föreslagna ändringarna kunna leda till. Flera andra erinringar kunde vara att göra. Jag tror, att man måste ställa sig betänksam mot att nu upphöja detta förslag till lag, och jag ber därför få instämma med dem, som yrkat avslag på den nu föredragna punkten av utskottets hemställan.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Då väl åtskilligt av vad jag tänkt anföra redan blivit sagt, skall jag fatta mig kort. Tillsammans med åtskilliga andra av kammarens ledamöter har jag i anledning av Kungl. Maj:ts förslag väckt motion, däri jag påyrkat vissa ändringar i detta förslag. Åtskilligt av vad som i denna motion framhållits har blivit tillmötesgåendet, men på en viktig punkt, och det är just den paragraf, som vi nu behandla, har utskottet ställt sig avvisande. Det gäller repartitionstalet på jordbruksfastighet; därvidlag har jag och mina medmotionärer yrkat, att detsamma måtte sättas till 5 %, lika som för annan fastighet.

Det är en orättvisa, som sedan länge har stått klar för fastighetsägarna, denna olikhet i fastigheternas inbördes beskattning, och det är en orättvisa, som har blivit större, sedan man gått in för att fastigheterna skola beskattas för hela sin inkomst.

Jag skall nu icke gå in på någon utförligare motivering härför, sedan åtskilliga talare här anfört detsamma som jag i det avseendet hade att säga, utan jag ber endast att få framställa ett yrkande med åberopande av vad i min motion och av vad reservanterna anförts samt vad som i detta avseende anförts under diskussionen.

Innan jag gör detta, vill jag emellertid till herr Nothin säga, att åtskilliga talare visserligen här ha riktat anmärkningar emot det föreliggande förslaget, men att dessa icke synas mig vara av sådan beskaffenhet att man därför bör fälla hela lagen. De anmärkningar, som riktats emot förslaget, ha ju dock så pass klart utformats, att det bör vara möjligt för kammarens ledamöter att omedelbart kunna taga ställning till desamma. Det synes mig därför i olikhet mot herr Nothin icke riktigt att därför fälla detta föreliggande lagförslag.

Jag skall emellertid, herr talman, begränsa mig till att på den föredragna punkten yrka bifall till herr Magnussons i Tumhult m. fl. reservation, som innebär, att jordbruksfastigheternas repartitionstal sättes till 5 % eller lika med för annan fastighet.

Herr Trygger: Herr greve och talman! Jag har för min del den uppfattningen, att den kungl. propositionen är sådan, att man i det stora hela bör bifalla den. Vad särskilt den andra paragrafen i detta förslag beträffar, är jag emellertid av annan mening med avseende på beskattningen av jordbruksfastigheterna, den s. k. garantibeskattningen. Jag anser nämligen att det borde vara samma garantibeskattning för jordbruksfastighet som för annan fastighet, d. v. s. efter 5 %, och orsaken till att jag anser det vara rättvist skall anges i det följande.

Det var ock en talare från Västervik, som hade ordet och sade, att han erkände, att denna garantibeskattning efter 6 % var orättvis med avseende på vissa fastigheter. Han sade visserligen, att det med avseende på den stora massan av fastigheter, 95 % av dem, vore rättvist med en dylik garantiskatt, men att det med avseende på de övriga 5 procenten av fastigheterna, de stora fastigheterna, icke vore rättvist med 6 procent garantiskatt. Man behövde emellertid icke bry sig om de 5, när repartitionstalet är rättvist för de 95 procenten. Jag tycker, att detta är en ganska egendomlig logik. Det kan väl icke t. ex.

*Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)*

bli berättigat att slå ihjäl 5 procent av människorna, därför att man låter 95 procent leva. Här föreligger alltså en orättvisa, som erkänts av personer, som talat för Kungl. Maj:ts förslag. För min del anser jag det vara även principiellt orättvist med avseende på de 95 procenten. När vi tänka på dessa reparationstal med avseende på jordbruksfastighet och annan fastighet, finna vi, att det var ganska förklarligt ursprungligen, att man med avseende på jordbruksfastigheterna hade 6 % och med avseende på de andra fastigheterna 5 %. Detta var nämligen all den beskattning, som ålades dessa fastigheter. Även om ägarna hade aldrig så mycket mer i inkomst av jordbruksfastigheten eller annan fastighet än 6 respektive 5 %, så sluppo de undan med skatt på detta belopp, och när man skulle motivera, varför man lade mera på jordbruksfastigheterna än på de andra, så sade man, att man tagit hänsyn till att det för den stora massan av jordbrukare förelåg också ett arbete, som skulle beskattas. När man lämnat denna ståndpunkt, och det gjorde man med provisoriet, och fullföljer det i Kungl. Maj:ts förslag, kan man icke fortsätta med den anförda motiveringen. Vad är det nämligen som man vill lägga garantiskatt på? Jo, man vill lägga garantiskatt på fastigheterna, på jordbruksfastigheter och på andra fastigheter, men man erkänner ju själv, att man bestämt garantiskatten efter 6 % på jordbruksfastighet men efter 5 % på annan fastighet, därför att det föreligger ett visst arbete, som jordbrukaren lägger ned vid bruket av sin fastighet och som man vill komma åt nu liksom i äldre tider före provisoriet. Med avseende på jordbrukaren har man alltså garantiskatt icke bara på fastigheten, utan även på hans inkomst av arbete, under det att man vid annan fastighet endast har sådan skatt på fastighet. Med avseende på andra personer, som ha inkomst av sitt arbete, finnes det ju ingen, som ifrågasätter garantiskatt. Man har ifrågasatt garantiskatt eller objektskatt, och man har på vissa håll gått in för garantiskatt på t. ex. annan näring, industri o. s. v. jämte sådan fastighet, men det är ingen som ifrågasatt, att man även med avseende på inkomst av arbete i allmänhet skulle lägga en dylik skatt. Med avseende på jordbrukarna gör man det däremot. Man säger nämligen: vi ha lagt 6 % garantiskatt på jordbruksfastigheterna, därför att denna skatt bör vara icke blott en fastighetsskatt utan även en skatt på inkomst av arbete.

Jag menar, att det är fullkomligt principvidrigt att numera göra en skillnad i nämnda hänseende mellan jordbruksfastighet och annan fastighet. Det är ju klart, att ifall den, som har ett litet jordbruk, kan med sitt jordbruk och sitt arbete å detsamma få fram mer än 5 %, bör han skatta för detta, och det gör han ju också. Man skänker honom således ingenting genom att sätta garantiskatten till 5 % och icke till 6 %, utan man behandlar honom blott lika rättvist som alla andra, d. v. s. man fasthåller den principen, att den kommunala garantiskatten är en skatt på fastighet och icke en skatt på något annat.

På dessa grunder, herr talman, ber jag att få yrka bifall till herr Magnussons i Tumhult m. fl. reservation.

Herr Rune: Jag vill endast beträffande den siste ärade talarens uttalande angående min logik säga, att det måste naturligtvis alltid bli så, om man skriver en skattelag att gälla under alla de skiftande ekonomiska förhållanden, varunder folket här i landet lever, att resultatet av en sådan skattelag blir, att den drabbar för hårt i somliga fall och för lätt i andra fall. Det är en sak, som icke någon skattelag, tror jag, kan råda bot för. När det är på det sättet, så menar jag — och jag tror, att det är logik i det resonemanget —, att om man skriver en skattelag, som icke kan drabba på ett rättvist sätt över hela linjen, är det dock lämpligare att lagen i det övervägande antalet fall drabbar rättvist än att den i de flesta fall drabbar orättvist.

Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande av den nu föredragna paragrafen, vidare på paragrafens godkännande med den lydelse, som påyrkats i den av herr Magnusson i Tumhult därom anförda reservationen samt slutligen på bifall till punkten 1 i herr Bärge m. fl. vid utlåtandet avgivna reservation; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Wigforss* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vardera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr Bärge m. fl. reservation.

Herr *Johansson, Johan Bernhard*, äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående 2 § i första särskilda utskottets förslag till kommunalskattelag antager bifall till punkten 1 i herr Bärge m. fl. reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits godkännande av paragrafen med den lydelse, som påyrkats i herr Magnussons i Tumhult därom anförda reservation.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Nothin* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 52;

Nej — 82.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 2 § i det av första särskilda utskottet i utlåtande nr 1 punkten 1 (Bilaga 1) tillstyrkta förslaget till kommunalskattelag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes paragrafen med den lydelse, som påyrkats i herr Magnussons i Tumhult därom anförda reservation.

Sedan denna voteringsproposition efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Johansson, Johan Bernhard*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 72;

Nej — 61.

Herr talmannen uppstod nu och avlägsnade sig, varvid ledningen av kammarens förhandlingar övertogs av herr förste vice talmannen.

1 samt 3—19 §§ jämte till dessa paragrafer hörande anvisningar.

Lämnades utan erinran.

20 § jämte därtill hörande anvisningar.

Denna paragraf hade följande avfattning:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

(i utskottets förslag:)

Vid beräkningen av inkomsten från särskild förvärvskälla skola från samtliga ur förvärvskällan under beskattningsåret härflutna intäkter i penningar eller penningars värde (bruttointäkterna) avräknas alla omkostnader under beskattningsåret för intäkternas förvärvande och bibehållande.

Avdrag må *icke* ske för:

den skattskyldiges levnadskostnader och därtill hänförliga utgifter, däruti inbegripet vad skattskyldig utgivit såsom gåva eller såsom periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk utbetalning till person i sitt hushåll eller, där understödet icke utgör skadestånd eller är av den art, varom i 22, 25 eller 29 § förmåles, till annans undervisning eller uppfostran;

värdet av den skattskyldiges, andre värdet av den skattskyldiges, andre makens eller hemmavarande barns under 16 år arbete i den skattskyldiges under 18 år arbete i den skattskyldiges förvärvsverksamhet; förvärvsverksamhet;

ränta å den skattskyldiges eget, i hans förvärvsverksamhet nedlagda kapital; allmänna skatter;

kapitalavbetalning å skuld;

förlust, som är att hänföra till kapitalförlust.

(Se vidare anvisningarna.)

Enligt en vid utlåtandet avgiven, med 5) betecknad reservation hade herrar *Sederholm, Jeansson, K. Oscar Ericson, Borell, Frändén, Magnusson* i Tumhult, *Brännström, Johansson* i Kälkebo och *Petersson* i Lerbäcksbyn av angivna orsaker tillstyrkt, att paragrafen skulle erhålla den lydelse, Kungl. Maj:t föreslagit.

Herr *Sederholm*: I anslutning till den reservation, som jag avgivit tillsammans med en del andra ledamöter av utskottet, får jag yrka att åldersgränsen i fråga om barn, vilken i utskottets förslag är satt till 18 år, i stället måtte sättas till 16 år, och alltså yrka bifall till den reservation, som är upptagen under punkt 5 på sid. 413. Som skäl ber jag att få anföra att det synes mig liksom övriga reservanter lämpligt och riktigt att skatteplikten in-

*Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)*

*Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)*

träder för barn redan vid 16 år, enär för många vid denna tid en viss, ibland t. o. m. fullständig försörjningsmöjlighet föreligger och alltså även skatteplikt bör inträda. Detta innebär givetvis inte att någon sådan skatteplikt skall utnyttjas i andra fall än där verkligen beskattningsbar inkomst föreligger. Likaså anser jag det rimligt och riktigt att föräldrarnas rätt till avdrag för hemmavarande barn inte må åtnjutas längre tid än till 16 år, då efter 16 år, i de flesta fall åtminstone, möjlighet till försörjning från barnens sida föreligger.

Jag ber alltså att få yrka bifall till nämnda reservation.

Herr von Sneidern: Herr talman! Denna fråga är inte av någon så stor betydelse, men enligt min mening har det dock förebragts skäl för att hellre bibehålla den åldersgräns, som nu finnes, än införa den, som föreslagits av Kungl. Maj:t. Det motiv för sänkning av åldern från 18 till 16 år, som förebragts såväl i propositionen som i kommunalskattekommittén, har varit att vid 16 års ålder upphör rätten till fattigunderstöd. Jag har litet svårt att se det nödvändiga sammanhanget härvidlag. Med den förändring, som föreslås, kommer man rentav till en strängare bestämmelse enligt denna skattelag än enligt fattigvårdslagen, ty enligt fattigvårdslagen inträder åldersgränsen, då barnet blir 16 år, men här blir det först vid slutet av beskattningsåret, så att faktiskt har man många gånger att räkna med arbete av en 15-åring och inte av en 16-åring. Genom att det gäller slutet av året blir på samma sätt vad man här egentligen strider om, 16- eller 17-åringarnas arbete. När dessa arbetat utom hemmet och förtjänat ett belopp av 450 kronor, skola de ändå beskattas. Detta inträffar mest i arbetarhemmen, och där skulle de alltså beskattas till sin fulla inkomst, men när de, som det nu tyvärr inte så sällan händer, gå arbetslösa, ges det möjlighet till barnavdrag, som i lägsta klass är 140 kronor. I hem, där barnen arbeta i hemmet såsom i jordbrukar- och hantverkarhem, innebär adertonårsgränsen, att för 16- eller 17-åringar det lilla familjeavdraget visserligen inte får göras, men däremot avdrag för arbete i det yrke, som bedrives i hemmet. Det blir naturligtvis mycket svårt att bestämma beloppet, ty i regel kan arbetet ej taxeras till värdet av en fullvuxens arbetsprestation. I praktiken kommer det ofta att utfalla så, att det inte blir det lilla familjeavdraget på 140 kronor eller litet mer, som fadern får avdraga, utan det blir ett större belopp, värdet av arbetsförtjänsten, som dock inte är så stor, att den kan hos barnet beskattas.

Jag för min del tycker att de skäl, som anförts för åldersgränsen 18 år, äro starkare än de, som anförts för 16 år, och jag har därför anslutit mig till utskottets ståndpunkt, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Herr statsrådet Lyberg: Den avvikelse från Kungl. Maj:t, som av utskottet ifrågasatts beträffande åldersgränsen, är ju inte av så synnerligen stor vikt. Emellertid får jag säga, att utskottet inte synes mig ha förebragt några egentliga skäl för denna avvikelse. Jag medger att även propositionen i sin ordning inte tagit så synnerligen omständligt på frågan, men det berodde på — och det är egentligen det jag vill erinra om — att kommunalskattekommittén *enhälligt*, alltså inklusive de medlemmar av utskottet, som nu gått in för en annan åldersgräns, förordat åldersgränsen 16 år. Jag hemställer därför huruvida det inte vore riktigast att på denna punkt följa Kungl. Maj:ts förslag, d. v. s. den av herrar Sederholm m. fl. avgivna reservationen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositionen, först på godkännande av nu ifrågavarande paragraf och anvisningar samt

vidare på godkännande av motsvarande delar av Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

*Förslag
till kommu-
nalskattelag
m. m.
(Forts.)*

Herr *von Sneidern* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som beträffande 20 § jämte därtill hörande anvisningar i det av första särskilda utskottet i utlåtande nr 1 punkten 1 (Bilaga 1) tillstyrkta förslaget till kommunalskattelag godkänner motsvarande delar av Kungl. Maj:ts förslag i ämnet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes utskottets förslag i dessa delar.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

21 § jämte därtill hörande anvisningar.

Lämnades utan erinran.

22 § jämte därtill hörande anvisningar.

Denna paragraf var så lydande:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

(i utskottets förslag:)

1 mom. Från bruttotäkten av jordbruksfastighet må *avdrag* göras för omkostnader, såsom för:

allt, som är att hänföra till driftkostnader, såsom lön och underhåll åt arbetspersonal, som uteslutande eller huvudsakligen använts för jordbruket eller dess binärningar; anskaffning av levande eller döda inventarier till ersättning för avyttrade, utrangerade eller genom olycksfall eller kreaturssjukdom förlorade; reparation och underhåll av byggnader, stängsel, diken och inventarier; inköp av utsäde, foder, gödselmedel och dylikt; kostnader för skogs vård och underhåll, såsom förvaltning, bevakning, väg- och byggnadsunderhåll, skogskultur, skyddsdikning, skogsindelning med mera dylikt, ävensom, då fråga är om skogsavverkning, kostnader för virkets huggning, tillredning, utdrivning, flottning med mera; försäkring av arbetspersonal, byggnader, skog, gröda, förråd och inventarier, som ej äro att hänföra till personlig lösegendom, med mera sådant;

värdeminskning, som till jordbruket värdeminskning, som till jordbruket eller dess binärningar eller till skogsbruket eller dess binärningar eller till skogsbruket hörande byggnader äro underkastade; inbegripna för driften nödiga bostadsbyggnader, äro underkastade;

undantagsförmåner, pensioner, periodiska understöd eller därmed jämförliga periodiska utbetalningar på grund av förutvarande anställning å fastigheten;

arrende, som fastighetens brukare haft att därför utgöra, samt frälseränta eller annan avgäld, som skolat utgå av fastigheten;

ränta å lånat, i fastigheten nedlagt eller för dess drift använt kapital; speciella skatter eller avgifter till det allmänna.

*Förslag
till kommun-
alskattelag
m. m.
(Forts.)*

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

Har skog avverkats eller försålts, och understiger det återstående virkeskapitalet därefter virkeskapitalet vid den tidpunkt, då ägaren förvärva- de fastigheten (ingående virkeskapita- let), må ägaren njuta avdrag med så stor del av skogens för honom gällan- de ingångsvärde, som kan anses mot- svara minskningen av det ingående virkeskapitalet.

Hemmavarande barn, som uppnått 16 års ålder och deltagit i arbetet å fastigheten, anses tillhöra arbetsper- sonalen.

2 mom. Avdrag får icke göras för: kostnad för ny-, till- eller ombyggnad å fastigheten eller för grundförbätt- ring därå, såsom nyodling, vattenavledning, sjösänkning med mera dylikt; nyuppsättning av eller värdeminskning å inventarier.

(Se vidare anvisningarna.)

Punkten 5 av de till paragrafen hörande anvisningarna hade följande lydelse:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

I avseende å hemmavarande barn gäller, att barn, som uppnått 16 år och deltagit i arbetet å fastigheten, anses tillhöra arbetspersonalen. Bar- net taxeras alltså självt för den in- komst, det kan hava haft i avlöning och naturaförmåner eller eljest, var- emot föräldrarna få göra avdrag så- som för annan arbetshjälp. För hemmavarande barn *under* 16 år får däremot intet avdrag göras, även om barnet deltagit i arbetet (se 20 §), varav följer, att lön och underhåll åt barnet ej heller skall upptagas såsom inkomst för barnet. Den lind- ring i föräldrarnas skattskyldighet, som medges för sådant barn, regle- ras genom ortsavdragen (se 48 §).

Åldersfrågan bestämmes efter för- hållandet vid taxeringsårets ingång (se 65 §).

(i utskottets förslag:)

I avseende å hemmavarande barn gäller, att barn, som uppnått 18 år och deltagit i arbetet å fastigheten, anses tillhöra arbetspersonalen. Bar- net taxeras alltså självt för den in- komst, det kan hava haft i avlöning och naturaförmåner eller eljest, var- emot föräldrarna få göra avdrag så- som för annan arbetshjälp. För hemmavarande barn *under* 18 år får däremot intet avdrag göras, även om barnet deltagit i arbetet (se 20 §), varav följer, att lön och underhåll åt barnet ej heller skall upptagas såsom inkomst för barnet. Den lind- ring i föräldrarnas skattskyldighet, som medges för sådant barn, regle- ras genom ortsavdragen (se 48 §).

Åldersfrågan bestämmes efter för- hållandet vid taxeringsårets ingång (se 65 §).

I herr *Sederholms* m. fl. ovannämnda reservation 5) hade tillstyrkts, att 22 § 1 mom. skulle erhålla följande avfattning:

Från bruttointäkten — — — (= utskottets förslag) — — — till det all- männa.

Hemmavarande barn, som uppnått 16 års ålder och deltagit i arbetet å fastig- heten, anses tillhöra arbetspersonalen.

Därjämte hade reservanternas tillstyrkt, att punkten 5 av de till paragrafen hörande anvisningarna skulle erhålla den lydelse, Kungl. Maj:t föreslagit.

*Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)*

Herr **Sederholm**: I anslutning till det beslut, som nyss fattades, får jag hemställa att 22 § får den avfattning, som finnes angiven i den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr förste vice talmannen, att därunder endast yrkats, att nu förevarande paragraf och anvisningar skulle godkännas med den ändring, att paragrafens 1 mom. samt punkten 5 av anvisningarna erhöles den lydelse, som påyrkats i den vid utlåtandet fogade reservationen 5), av herr Sederholm m. fl.

Sedermera gjordes propositioner, först på godkännande av utskottets förslag i nu föredragna delar samt vidare enligt berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

23—28 §§ jämte till dessa paragrafer hörande anvisningar.

Lämnades utan erinran.

29 § jämte därtill hörande anvisningar.

I 1 mom. av denna paragraf förekom bland annat en bestämmelse av följande lydelse:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

(i utskottets förslag:)

Hemmavarande barn, som uppnått 16 års ålder och biträdd i rörelsen, anses tillhöra arbetspersonalen. Hemmavarande barn, som uppnått 18 års ålder och biträdd i rörelsen, anses tillhöra arbetspersonalen.

I den vid utlåtandet fogade reservationen 5), av herr *Sederholm* m. fl., hade för ifrågavarande moment påyrkats följande avfattning:

Från bruttointäkten — — — (= utskottets förslag) — — — till kapitalförlust.

Hemmavarande barn, som uppnått 16 års ålder och biträdd i rörelsen, anses tillhöra arbetspersonalen.

Herr **Sederholm**: Jag ber att få yrka att denna paragraf måtte få den förändrade lydelse, som anges i den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes propositioner, först på godkännande av nu ifrågavarande paragraf och anvisningar samt vidare, enligt herr *Sederholms* yrkande, därpå att utskottets förslag i denna del skulle godkännas med den ändring, att paragrafens 1 mom. erhöles den lydelse, som påyrkats i den vid utlåtandet fogade reservationen 5); och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

30—47 §§ jämte till dessa paragrafer hörande anvisningar.

Lämnades utan erinran.

48 § jämte därtill hörande anvisningar.

2 mom. av förevarande paragraf innehöll bland annat följande bestämmelse:

Förslag
till kommun-
alskattelag
m. m.
(Forts.)

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

Skattskyldig, vilken under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med sin hustru eller som haft hemmavarande eller av den skattskyldige helt eller delvis underhållet barn under 16 år, vilket icke haft minst 450 kronors inkomst, är berättigad att, utöver grundavdrag, åtnjuta familjeavdrag.

I reservationen 5), av herr *Sederholm* m. fl., hade påyrkats, att 48 § 2 mom. skulle erhålla följande lydelse:

Skattskyldig fysisk — — — (= utskottets förslag) — — — delvis underhållet barn under 16 år, vilket icke haft — — — (= utskottets förslag) — — — men eljest modern.

Herr *Sederholm*: Jag ber att få yrka bifall till den avfattning av 48 §, 2:a momentet, som finnes angiven i den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes propositioner, först på godkännande av utskottets förslag i nu föredragna delar samt vidare, i enlighet med herr *Sederholms* yrkande, därpå att ifrågavarande paragraf och anvisningar skulle godkännas med den ändring, att paragrafens 2 mom. erhöles den lydelse, som påyrkats i den vid utlåtandet fogade reservationen 5), av herr *Sederholm* m. fl.; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

49—52 §§ jämte till dessa paragrafer hörande anvisningar.

Lämnades utan erinran.

53 § jämte därtill hörande anvisningar.

1 mom. av denna paragraf lydde:

Skyldighet att erlägga skatt för inkomst åligger, såframt ej annat föreskrives i denna lag eller i särskilda bestämmelser, meddelade i den ordning 72 och 73 §§ angiva:

a) fysisk person:

för tid, under vilken han varit här i riket bosatt:

för all inkomst, som av honom här i riket eller å utländsk ort förvärvats; samt

för tid, under vilken han ej varit här i riket bosatt:

för inkomst av här belägen fastighet;

för inkomst av rörelse, som här bedrivits;

för härifrån uppbyren, genom verksamhet här i riket förvärvad inkomst av tjänst;

för härifrån åtnjuten royalty och ersättning för utnyttjande av patent, mönster eller dylikt; samt

för vinst å icke yrkesmässig avyttring av fastighet eller rörelse här i riket eller härstädes befintliga tillbehör till sådan fastighet eller rörelse;

b) staten:

för inkomst av jordbruksdomäner, skogar samt uthyrda eller med tomträtt eller vattenfallsrätt upplåtna fastigheter; samt

för inkomst av rörelse, som ej härflutit av bank- eller försäkringsrörelse eller av kommunikationsverk med tillhörande byggnader och anläggningar eller av industriell verksamhet, som huvudsakligen avser att tillgodose statens egna behov, eller av leverans av elektrisk kraft till nämnda kommunikationsverk med tillhörande byggnader och anläggningar eller industriella verksamhet, som nyss sagts;

*Förslag
till kommunalskattelag
m m.
(Forts.)*

c) landsting, kommuner och andra menigheter ävensom hushållningssällskap: för inkomst av fastighet och av rörelse;

d) kyrkor, akademier, vetenskapliga samfund, allmänna undervisningsverk, sjukvårds- och barmhärtighetsinrättningar jämte andra fromma stiftelser ävensom stipendiefonder, pensionsanstalter, som icke äro bolag, sjukkassor, understödsföreningar, Sveriges allmänna hypoteksbank, konungariket Sveriges stadshypotekskassa, allmänna hypotekskassan för Sveriges städer, hypoteksföreningar, järnkontoret, så länge kontorets vinstmedel användas till allmänt nyttiga ändamål och kontoret icke lämnar utdelning åt sina delägare, sådana ömsesidiga försäkringsbolag för försäkring av egendom å landsbygden, å vilka lagen om försäkringsrörelse icke äger tillämpning, ävensom sådana ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag, som avses i lagen om försäkring för olycksfall i arbete:

för inkomst av fastighet samt, vad angår allmän kassa, som åtnjutit inkomst från lediga ecklesiastika sysslor, tillika för sådan inkomst;

e) svenska aktiebolag, solidariska bankbolag och sådana bolag, som enligt särskild författning äro skyldiga att avstå sin vinst, ekonomiska föreningar ävensom under punkt d) ej nämnda samfund, stiftelser, verk, inrättningar och andra inländska juridiska personer, därunder inbegripna ägare av för gemensamt behov avsatta så kallade besparingsskogar, häradsallmänningar samt andra likartade samfälligheter, som förvaltas självständigt för delägarnas gemensamma räkning:

för all inkomst, som här i riket eller å utländsk ort förvärvats;

f) utländska bolag:

för inkomst av här belägen fastighet;

för inkomst av rörelse, som här bedrivits;

för härifrån åtnjuten royalty och ersättning för utnyttjande av patent, mönster eller dylikt; samt

för vinst å icke yrkesmässig avyttring av fastighet eller rörelse här i riket eller härstädes befintliga tillbehör till sådan fastighet eller rörelse.

Enligt en vid utlåandet avgiven, med 7) betecknad reservation hade herrar *von Sneidern* och *Rune* yrkat,

dels att 1 mom. i nämnda paragraf skulle hava följande ändrade lydelse:

Skyldighet att erlagga — — — (= utskottets förslag) — — — ecklesiastika sysslor, tillika för sådan inkomst;

e) ideella föreningar, vilka uteslutande avse att främja ett religiöst, fosterländskt, kulturellt, välgörande eller allmännyttigt ändamål, ävensom stiftelser med likartat ändamål, vilka ej äro att hänföra till fromma stiftelser:

för inkomst av fastighet och av rörelse;

f) svenska aktiebolag, solidariska bankbolag och sådana bolag, som enligt särskild författning äro skyldiga att avstå sin vinst, ekonomiska föreningar ävensom under punkterna d) och e) ej nämnda samfund, stiftelser, verk, inrättningar och andra inländska juridiska personer, därunder inbegripna ägare av för gemensamt behov avsatta så kallade besparingsskogar, häradsallmänningar samt andra likartade samfälligheter, som förvaltas självständigt för delägarnas gemensamma räkning:

för all inkomst, som här i riket eller å utländsk ort förvärvats;

Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)

g) utländska bolag:
för inkomst av här belägen fastighet;
för inkomst av rörelse, som här bedrivits;
för härifrån åtnjuten royalté och ersättning för utnyttjande av patent, mönster eller dylikt; samt
för vinst å icke yrkesmässig avyttring av fastighet eller rörelse här i riket eller härstädes befintliga tillbehör till sådan fastighet eller rörelse,
dels ock att anvisningarna till förenämnda paragraf skulle hava den ändrade lydelse, reservationen visade.

Herr von Sneidern: Herr talman! Vid denna paragraf ha herr Rune och jag reserverat oss till förmån för en motion, som avgivits av herrar Fehr, Trygger och Schlyter. Den avser en mindre beskattning av vissa ideella föreningar än den, som föreslagits i propositionen och till vilken utskottet anslutit sig. Det gäller sådana ideella föreningar, som uteslutande avse att främja ett religiöst, fosterländskt, kulturellt, välgörande eller allmännyttigt ändamål, ävensom stiftelser med likartat ändamål, vilka icke äro att hänföra till fromma stiftelser. Dessa skulle enligt vår önskan endast beskattas för inkomst av fastighet och av rörelse, medan de enligt utskottet även skulle komma att beskattas för annan inkomst, ehuru väl den progressiva beskattning, för vilken de nu äro utsatta, skulle strykas även enligt utskottsförslaget.

De skäl, som föreburits mot denna ändring, ha huvudsakligen varit två. Det ena har varit det sedvanliga, att om man stryker några beskattningsföremål, så vältrar man över skatten på andra. Ja, det är naturligtvis alltid sant, men beträffande dessa beskattningsföremål är dock att märka, att praxis i rätt stor utsträckning hittills gått ganska milt fram mot dessa beskattningsföremål. Jag har haft den erfarenheten att det i många fall är först under de senare åren, som beskattningsmyndigheterna börjat uppmärksamma dessa stiftelser och ideella föreningar. Förut har man funnit det vara så naturligt att dessa föreningar och stiftelser skulle vara befriade från skatt, att man faktiskt inte tagit upp dem till beskattning. Det har sannolikt varit den uppmärksammade striden om Nobelstiftelsen, som väckt skattemyndigheterna på många håll och givit upphov till deras ingripande. Detta innebär att man faktiskt på de senare åren kommit till en strängare beskattning på detta område än förut varit fallet.

Det andra skälet, vilket framförts av statsrådet i hans motivering för propositionens ståndpunkt, är att det är naturligt att den fondbildning, som på detta område förekommer, blir föremål för beskattning. Ja, det må vara sant, men hur är det med denna fondbildning? Genom den sänkning av penningvärdet, som ägt rum på senare tider, ha fonderna i realiteten blivit till värdet så deprecierade, att fonderna ha de allra största svårigheter att fylla de uppgifter, som varit och är avsikten med fondbildningen i fråga. Man kan därför finna — vilket jag gör — att det skulle vara naturligt, om samhället gäve dessa välgörande stiftelser och föreningar ett handtag i den svåra belägenhet, som de flesta av dem nu befinna sig i på grund av det minskade värdet av fonderna. Denna hjälpande hand skulle ges, om skatten sänktes.

Av dessa skäl, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den av herr Rune och mig avgivna reservationen.

Herr statsrådet Lyberg: Herr talman! Frågan om ideella föreningars beskattning har ju varit mycket omstridd. När det kungl. förslaget slutligen stannade för ett system med en proportionell statsbeskattning och frihet från progressiv kommunalskatt, så får ju detta betraktas som en medelväg, som

bland annat med hänsyn till kommunernas intresse av skatteunderlag ansetts rimlig och skäligh.

Det är egentligen tre skäl, som gjort att jag för min del inte velat tillstyrka den mera omfattande skattefrihet, som nu enligt reservanternas förslag ifrågasättes. Det första skälet är det som jag nyss antydde: den icke oväsentliga betydelse, som frågan har för en del av rikets kommuner, visserligen inte många, men en del av dem. Det andra skälet är, att det kan sägas vara inkonsekvent, att de föreningar, varom nu är fråga, skulle vara tvungna att betala skatt för inkomst av fonder, som äro placerade i fastigheter, medan inkomst av fonder, som inte äro placerade i fastigheter, skulle bli fri från skatt. Det tredje och kanske avgörande skälet hänför sig därtill, att enligt reservanternas förslag man skall göra skillnad mellan förening, som är »rent ideell» och förening som är »blandat ideell», som termen lyder. Det är uppenbart, att det i praktiken kommer att bli en massa svårigheter att avgöra var gränsen går: att säga vilka ideella föreningar, som med hänsyn till denna gränsskillnad skola beskattas på det ena sättet, och vilka som skola beskattas på det andra sättet.

*Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)*

Herr Möller: Herr talman! Jag skall i korthet be att få tillstyrka bifall till den reservation, som vid denna paragraf är avgiven av herrar von Sneidern och Rune. Det förefaller mig vara ganska rimligt, att föreningar, som inte ha till ändamål att i egentlig mening bereda vare sig själva eller sina medlemmar någon slags inkomst, inte beskattas. Att de i alla fall fastighetsbeskattas hänger väl samman med att i stort sett alla fastigheter utan undantag beskattas; vi ha en garantiskatt på den punkten och vi kunna väl inte utan vidare befria dem därifrån. Annars vore det obestriddigen den naturliga konsekvensen av den ståndpunkt, som reservanterna och även jag intar.

Jag vill inte förlänga debatten, utan tillåter mig att med hänsyn till det syfte, som reservationen avser att främja, yrka bifall till densamma.

Häri instämde herr *Schlyter*.

Herr Fehr: Herr talman! Man måste ju säga, att det är ett ganska dåligt sätt att stimulera den ideella företagsamheten, i den mån den tager sig uttryck i att bilda ideella föreningar eller att göra donationer till ideella stiftelser för allmännyttigt ändamål, när man icke beviljar denna företagsamhet någon väsentlig lindring i skattskyldigheten. Såsom utskottets ärade ordförande anför, har man på många orter redan med nu gällande lagstiftning icke ansett lämpligt att upptaga dessa samfälligheter till beskattning. Man har nämligen icke kunnat föreställa sig, att det skulle vara överensstämmande med rättsuppfattningen i skattelagstiftningen, att man beskattar dem efter gängse författningar. Detta är väl också ett tecken på, att vi befinna oss på en god väg, om vi nu bifalla reservationen.

Då nu herr statsrådet och chefen för finansdepartementet anförde, att det var något ologiskt av reservanterna att icke föreslå befrielse för dessa samman slutningar även från skatt för inkomst av fastighet och av rörelse, så måste jag göra den invändningen, att dessa ideella föreningar och stiftelser äro nog tacksamma att få någon skattelindring, även om de icke få all lindring, utan fortfarande få betala någon skatt.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Trygger*, *Kobb*, *Kvarnzelius* och *Jacob Larsson*.

Herr Borell: Herr talman! Jag har vidrört denna fråga redan under principdebatten, och jag skulle kunna nöja mig med att här återropa vad jag då an-

*Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)*

förde. När emellertid herr Fehr nyss sökte göra gällande, att man icke tillräckligt främjar de kulturella intressena, om man icke ger någon skattelindring åt de ideella föreningar, som företräda sådana intressen, bör det dock ihågkommas, att även med utskottets förslag en mycket väsentlig lindring inträder i dessa föreningars skattskyldighet. För nobelinstitutet till exempel utgör den skattelindring, som följer av ett bifall till utskottets förslag, en högst väsentlig nedsättning av skattebeloppet. Skulle man emellertid gå så långt i denna del som reservanterna ifrågasätta, skulle detta utan tvivel komma att medföra en betydlig förskjutning av skattskyldigheter, som då finge utgöras av andra beskattningsföremål.

Jag tillåter mig därför att i denna punkt yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen jämlikt de därunder framkomna yrkandena gjorde propositioner, först på godkännande av nu föredragna paragraf och anvisningar samt vidare därpå att utskottets förslag i dessa delar skulle godkännas med de ändringar, som påyrkats i den av herrar von Sneidern och Rune därom anförda reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen sig finna den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Borell* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 53 § jämte därtill hörande anvisningar i det av första särskilda utskottet i utlåtande nr 1 punkten 1 (Bilaga 1) tillstyrkta förslaget till kommunalskattelag med de ändringar, som påyrkats i den av herrar von Sneidern och Rune därom anförda reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes utskottets förslag i dessa delar oförändrat.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

54 § jämte därtill hörande anvisningar.

Denna paragraf hade följande avfattning:

Från skattskyldighet *frikallas*:

a) svenska aktiebolag och svenska ekonomiska föreningar, vilka icke driva bank-, emissions- eller annan penningrörelse eller försäkringsrörelse:

för utdelning från svenska aktiebolag, svenska solidariska bankbolag och svenska ekonomiska föreningar;

b) medlem av konungahuset:

för av staten anvisat anslag samt för inkomst av kapital;

c) utlänning eller i utlandet bosatt svensk medborgare, vilken givit eller medverkat vid offentlig föreställning, som avses i gällande förordning angående bevilningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter:

för inkomst av föreställning, för vilken dylik avgift utgjorts eller beträffande vilken befrielse från avgift jämlikt särskilt stadgande i samma förordning åtnjutits;

d) ägare av sådan fastighet, varom förmäles i 5 § 1 mom.:

för inkomst av fastigheten genom dess begagnande för de i nämnda mom. avsedda ändamål;

e) i riket bosatt delägare i oskift dödsbo efter person, som vid sitt frånfälle icke varit här i riket bosatt:

för av dödsboet åtnjuten, till honom utdelad inkomst, för vilken dödsboet skall utgöra kommunal inkomstskatt;

f) rusdrycksförsäljningsbolag:

för inkomst av rörelse.

Att personer, om vilka i 70 § förmäles, äro frikallade från skattskyldighet för vissa inkomster, framgår av bestämmelserna i samma paragraf.

(Se vidare anvisningarna.)

Enligt en vid förevarande paragraf avgiven, med 8) betecknad reservation hade herrar *von Sneidern, Sederholm, Rune, Jeansson, Borell, Frändén, Åkerberg, Magnusson* i Tumhult, *Brännström* och *Petersson* i Lerbäcksbyn på anförda skäl yrkat, att paragrafen skulle erhålla följande lydelse:

Från skattskyldighet — — — (= utskottets förslag) — — — kommunal inkomstskatt.

Att personer — — — (= utskottets förslag) — — — samma paragraf.

(Se vidare anvisningarna.)

Herr von Sneidern: Herr talman! Vid denna paragraf föreligger en reservation, avgiven av nio av utskottets ledamöter förutom mig.

Frågan gäller beskattningen av de s. k. systembolagen. Enligt propositionen skulle dessa bolag beskattas, men utskottsmajoriteten har ändrat bestämmelsen så, att den föreslagit, att dessa bolag skola befrias från skattskyldighet. Motivet för denna åtgärd är, att man anser att genom skattefrihet för dessa bolag skulle nykterhetsintresset befrämmas. Man förmenar, att anordnandet av systembolag på olika orter skulle främjas därigenom, att bolagen beskattas, enär respektive kommuner därigenom komma i åtnjutande av skatt. Detta kan måhända i viss grad vara sanning, men jag vill erinra om, att så många andra motiv här spela in, att nämnda intresse vid en jämförelse med den skada som genom skattebefrielsen åstadkommes för kommunerna, kan betecknas vara så pass ringa, att nykterhetsintresset vid ett dylikt avvägande av de olika motiven ingalunda får anses vara av den betydighet, utskottsmajoriteten förmenat. Jag vill erinra därom, att när nu detta betraktas som en så viktig nykterhetsfråga, är dock det märkliga, att varken kontrollstyrelsen eller den nuvarande regeringen ha följt utskottets linjer, utan i stället föreslagit, att bolagen skola beskattas. Har man då icke en mycket grundad anledning, att anse, att det verkliga nykterhetsintresset här inte spelar den roll för denna frågas avgörande som utskottet velat tillmäta detsamma? Skälet, varför man vill bibehålla beskattningen, är naturligtvis den skada, som genom skattebefrielse kommer att förorsakas åtskilliga stadskommuner och andra samhällen, där det finnes systembolag. Jag vill inflicka en sak och det är — vilket här är att observera — nämligen att i rusdrycksförsäljningsförordningen gjorde riksdagen för några år sedan den ändringen, att det i stort sett icke får inrättas några nya systembolag. De bolag, av detta slag, som numera inrättas, äro därför filialbolag till redan befintliga och betyda ur skattesynpunkt mindre för ifrågasättande kommuner. Ser man emellertid på hur de samhällen, där systembolag

*Förslag
till kommun-
alskattelag
n. m.
(Forts.)*

*Förslag
till kommu-
nalskattelag
m. m.
(Forts.)*

finnas, ha det ställt ekonomiskt, så spelar naturligtvis denna skattskyldighet i sådana stora kommuner som Stockholm praktiskt taget ingen roll. Men många av de mindre kommunerna ha det sannerligen inte så lätt, att man har anledning att minska antalet av de skattekrönor, som nu stå till deras förfogande. I detta skattekomplex ha vi ett annat förslag enligt vilket man nödgats gå den vägen, att man låter även städerna komma i åtnjutande av statlig skatteutjämning. Att då i samma andetag vidtaga åtgärder, som minska antalet skattekrönor, kan väl icke anses förnuftigt.

Jag har kanske under mina tidigare år här ofta talat om landskommunernas svåra ställning, när det gäller ekonomin, och det är givet att så ofta är fallet. Men allt mera kommer man nog nu att få göra den iakttagelsen, att städerna i alla fall inte heller ha det så synnerligen väl ställt i den delen. Jag har en viss erfarenhet av den saken, då jag nu själv blivit stadsbo och — om jag så får uttrycka mig — står med ena benet i en stad och med det andra benet i en landskommun. I stadskommunen har jag 50 procent högre skatter än jag har inom landskommunen. Och samma förhållande går nog igen på många andra håll. Här fatta vi för övrigt ej sällan beslut, varigenom vi för en del samhällen borttaga skattekrönor. Så kommer riksdagen nu att inskränka sparbankernas skattskyldighet och detta minskar skatteinkomsten i avsevärd grad på vissa orter. Riksdagen har vidare tagit död på en del institutioner, som för åtskilliga kommuner utgjort tämligen goda skattekrönor. Jag hänsyftar på det beslut som fattades 1925 om indragandet av vissa regementen. Allt detta sammanlagt gör, att skattefrågan för åtskilliga städer är synnerligen ömtålig, men här vill man ytterligare skrida till en inskränkning av deras skattekrönor.

Av denna anledning ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Winberg: Herr talman! I 54 § mom. b) uppräknas bland dem, som skola vara befriade från skattskyldighet »medlem av konungahuset: för av staten anvisat anslag samt för inkomst av kapital».

Om man kan tvista om, huruvida alla »gamla skatter äro goda skatter» eller ej, så kan man ännu mera tvista om, huruvida alla gamla skattebefrielser verkligen äro goda skattebefrielser. Jag tillåter mig i detta avseende hysa den uppfattningen, att denna bestämmelse är ovanligt medeltidsaktig. Jag har visserligen ingen anledning att här plädera för kungahusets renommé och anseende, men nog förefaller det mig, som om det i alla fall skulle vara en degradering, man härigenom verkställer av kungahusets medlemmar, vilken alltför mycket påminner om det gamla uttrycket: barn och militärer gå för halv avgift!

Jag kan inte förstå, varför man skall ha en sådan bestämmelse, som väl enbart bottnar i ren servilitet. Varje person, som uppehåller sig inom detta land och särskilt de, som äro anställda i statstjänst, ha ju skyldighet att skatta för sin inkomst, och de ha även skyldighet att skatta för sitt kapital. Jag kan inte förstå denna servilitet, att man från den skyldigheten undantager vissa statsanställda, bara därför att de hava en hög ställning och därför eventuellt en högre inkomst. Det är en absurditet, som det sannerligen inte är värdigt att man längre drages med i vår skattelagstiftning.

Naturligtvis kan man säga, att detta är ingen stor ekonomisk fråga, och det erkänner jag villigt. Men allt sådant, som inte sakligt kan motiveras i förevarande lagstiftning, bör utrensas, och ur den synpunkten anser jag att tiden verkligen borde vara inne nu, att man kunde vara så pass realistisk, att det inte får anses på något sätt förödmjukande, att man i detta avseende jämställer samtliga invånare i detta land, så att de komma in under samma bestäm-

melser, och inte av något slags missriktad opportunitetshänsyn fritager vissa personer, som råka ha en litet högre social ställning i samhället.

På grund härav ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag med den ändring, som innefattas i den av herr Spångberg m. fl. vid denna punkt avgivna reservationen, med uteslutande sålunda av vad som i detta sammanhang förekommer i moment b) av förevarande paragraf.

*Förslag
till kommu-
nalskattelag
m. m.
(Forts.)*

Herr Bårg: Herr talman! Jag skall be att få yttra några ord med anledning av det av utskottets ordförande framställda yrkandet om bifall till reservationen angående systembolagens beskattning.

Herr ordföranden erinrade om att varken kontrollstyrelsen eller den nuvarande regeringen funnit skäl att biträda det förslag om skattebefrielse som utskottet i denna del framlägger. Man finner i propositionen de skäl, som här varit avgörande för kontrollstyrelsen. Kontrollstyrelsen yttrar nämligen, att för de större kommunerna spelar beskattningen av spritbolagen egentligen ingen roll, men medger, att skattebefrielse gör situationen svårare för de smärre kommunerna. Detta förhållande har utskottet också uppmärksammat och föreslår därför vissa åtgärder för att göra övergången från det nuvarande tillståndet till ren skattebefrielse vad dessa bolag angår så dräglig som möjligt för nämnda kommuner. Vad den nuvarande regeringens ståndpunkt beträffar, nödgas jag säga — d. v. s. om jag nu skulle ge mig in på att gissa —, att om nuvarande regeringschefen skulle ha skrivit propositionen, så torde densamma i nu anmärkta del ha fått en lydelse, som sammanfaller med utskottets formulering. Ty ännu så sent som 1921 motionerade den nuvarande statsministern om åtgärder i av utskottet föreslaget syfte, och jag har ingen anledning att tro att han nu skulle ha ändrat uppfattning i detta hänseende. En blivande votering kommer att visa om jag gissat fel. Med det sagda som stöd får jag den uppfattningen, att meningarna inom själva regeringen gå i sår i denna fråga. Det av herr ordföranden i den delen anförda skälet, nämligen regeringens ståndpunkt, är således inte något argument, som griper djupare in mot utskottet.

Otvivelaktigt förhåller det sig på det sättet, att man i rätt många av dessa kommuner skulle få en annan syn på behövligheten att inom kommunen inrätta systembolag, om man vore frigjord från hänsyn till skatteintäkterna. Det vill dock synas mig, som borde frågan om inrättande inom kommunen av ett spritbolag avgöras med hänsyn till om allmän önskan verkligen inom kommunen föreligger att erhålla ett sådant och icke med hänsyn till de skatteintäkter, bolagets inrättande kan komma att medföra. Inrättandet av spritutskänkning synes mig vara en så pass ömtålig och grannliga sak, att den bör granskas och vägas endast med hänsyn till den uppgift, man anser att ett spritbolag har att fylla och inte med hänsyn till detsamma såsom skattedragare.

Vad i övrigt beträffar de ömmande omständigheter, man här åberopar för kommunerna, så vill jag säga, att herr von Sneiderns påpekande, att några nya systembolag svårligen komma att inrättas, sannerligen inte förefaller mig som ett skäl att inte följa utskottet i detta hänseende. Jag vet icke, varför detta monopol i fråga om skatteintäkter, skall beredas en hel del kommuner, endast därför att de en gång fått det. I övrigt är det ju så, att rusdrycksbolagen icke förekomma så allmänt, utan det är ett visst begränsat antal kommuner, som en gång hava fått sådana och således anse sig i all framtid skola hava den förmån, som följer med att hava dylika bolag såsom skatteobjekt. Detta är begripligt ur de enskilda kommunernas synpunkt men kan icke få vara ett avgörande moment då man går att bedöma det allmänna gagnet eller skadan som förknippas med hanteringsens utövande. Då sprithandeln i övrigt icke numera är en fri hantering, så att bolag icke kunna bildas i var kommun, som önskar det, och icke heller näringen såsom sådan drives fritt, utan i stor utsträckning är ett

Förslag
till kommu-
nalskattelag
m. m.
(Forts.)

skatteobjekt för staten, så förefaller det mig vara ännu större anledning att följa utskottet i detta hänseende.

Med det förslag till övergång, som utskottet här framlägger i ett senare kommande yrkande, anser jag som sagt, att den ekonomiska risk, som kommunerna här skulle åsamkas, är synnerligen ringa. Om det nu för de kommuner, varom här är fråga, är så nödvändigt att hava spritbolagen som skatteobjekt, vad skall man då icke säga om alla de andra kommunerna, som icke hava spritbolag och ändå få försöka reda sig, t. o. m. om dit lokaliserade industrier och andra näringar nedläggas, från vilka kommunen ha erhållit rätt betydande skatter? Där träder sannerligen icke staten emellan, som här är föreslaget, och ger ersättning under en längre avvecklingsperiod.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häri instämde herr *Holmgren*.

Herr Åkerberg: Herr talman, jag kunde helt instämma med vad utskottets ordförande här sagt. Jag vill dock anföra ett par siffror till stöd för reservanternas framställning, som i denna detaljfråga sammanfaller med den kungliga propositionen.

Det säges här, att då det är fråga om upprättande av ett systembolag, skulle många, vilka eljest hade motsatt sig ett sådant förslag, rösta därför på grund av sin önskan, att kommunen måtte erhålla skattemedel därifrån. Jag vet inte, om det kan påvisas, att så har varit fallet någon gång, men jag tänker mig, att den synpunkten spelar en mycket underordnad roll vid sådana frågors avgörande. Det är helt andra hänsyn man tar, då fråga uppstår om beviljande av oktroj åt ett systembolag. Jag har svårt att tro, att någon enda människa vid ett sådant besluts fattande tänker på den skatt, som eventuellt skall komma samhället till godo.

För övrigt har man ju på andra sätt gått in för att »kanalisera bort» inkomsterna från bolagen, så att det inte blir så synnerligen mycket kvar att beskatta. Jag vill nämna ett par siffror beträffande systembolaget i den ort, där jag är hemma, vilka också visa, att talet om att det här är fråga om monopolvinster, vilka inte böra tillfalla den kommun, där bolaget är befintligt, inte heller har så stor betydelse. Systembolaget i Örebro erlade år 1926 en kommunalskatt av 37,646 kronor och 50 öre, varav dock 11,782 kronor och 50 öre utgjorde den kommunala progressivskattens utjämningsandel. Det återstår alltså för kommunen endast ungefär 26,000 kronor av det belopp, som bolaget erlade i kommunalskatt. Men samtidigt inflöt till staten på olika sätt, dels som nettovinst, dels som omsättningsskatt och genom andra skatter ungefär 800,000 kronor från detta bolag. Det är alltså en ytterst ringa del av den inkomst, som bolaget i verkligheten har, om man tar hänsyn även till omsättningsskatten, som kommer kommunen till godo. Och man får också lov att säga, att i rätt så stor utsträckning draga väl även dessa företag nytta av de anordningar, som kommunerna hava och som kräva ganska stora utgifter. Bolagets bilar, om det finnes sådana, och det gör det väl i allmänhet, nöta ju kommunernas gator, andra saker att förtiga. Man kan erkänna, att städerna hava rätt stor fördel av att ha systembolag, men man kan säga, att det gäller beträffande även alla andra företag som finnas i städerna. Om det t. ex. ligger en fabrik i en stad, så ökar den kommersen och arbetarna och personalen i övrigt skatta till kommunen. Skall man anlägga den synpunkten på beskattningsfrågorna som utskottet framfört då skulle man lätt nog kunna advocera fram, att inga företag alls borde erlägga någon kommunalskatt. I stället arbeta vi ju på att öka beskattningen på näringsföretagen.

Om man skall anlägga nykterhetssynpunkten på denna fråga, så skulle man

ju för övrigt också befria källarmästare och andra, som ha med sprithantering att göra, ifrån kommunalskatt, ty annars har ju kommunen en fördel av deras verksamhet.

Jag nämnde nyss, att kommunalskatten är ytterst obetydlig i förhållande till den verkliga vinst, som bolagen i allmänhet hava. Nu har ju en del av nettovinsten tidigare gått och går alltjämt till kommunerna enligt Kungl. Maj:ts nådiga förordning 1913. Men det är ju så, att på grund av tidigare beslut av riksdagen håller man på att taga bort dessa inkomster för kommunerna. Jag nämnde nyss, att Örebro stad i kommunalskatt från spritbolaget erhöll 37,000 kronor 1926. Samtidigt hade den en inkomst av 73,000 kronor på den andra vägen, d. v. s. enligt Kungl. Maj:ts förordning 1913. Men detta belopp minskas redan i år till 66,000 kronor, och år 1935 är det nere i 3,884 kronor, för att år 1936 vara helt obefintligt.

Man håller alltså på att på en annan väg avveckla detta beroende av sprithantering för de kommuner, där systembolag finnas, och jag tycker, att man redan har gått tillräckligt långt på den vägen, så att det inte finnes någon anledning att här ytterligare fråntaga kommunerna den lilla inkomst, de ha i form av skatt från dessa företag.

Därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Strömberg* och *Lindgren*.

Herr statsrådet **Lyberg**: Jag anser mig böra säga, att jag icke vill förneka, att det finnes vissa skäl, som tala för, att systembolagen skola åtnjuta den skattefrihet, som av utskottet ifrågasattes. Detta med hänsyn till det åberopade förhållandet, att dessa bolag grunda sig på monopol. Men jag vill då också säga, att om man utgår från denna uppfattning, så borde man göra åtskillnad mellan den del av vinsten, som grundar sig på monopolställningen, och den del, som kan anses vara vinst av affärsrörelsen såsom sådan. Vidare förefaller det mig ej vara riktigt att gå in för ett sådant frikallande från skatte-skyldighet beträffande systembolagen, utan att samtidigt taga upp motsvarande fråga i vad angår partihandelsbolagen, d. v. s. Vin- och spritcentralen. Kunnat herrarna säga mig, varför Stockholms stad skall få taga skatteinkomster av *detta* monopolföretag, utan någon begränsning, under det att däremot de mångahanda samhällen, som för närvarande i hög grad äro beroende av sina skatteintäkter från dessa systembolag, skulle gå miste om dem? Jag vill som sagt ej bestrida, att det finnes vissa skäl för kravet på skattefrihet, men man bör då göra ett arrangemang med uppdelning av vinsten i monopolvinst och annan vinst, och man bör göra lika även med partihandeln.

När nu emellertid regeringen gått in för en skattelindring, men ej vågat gå så långt, som utskottet har ifrågasatt, så är det endast i överensstämmelse med den uppfattning, som man följt på den ena punkten efter den andra, nämligen att man får se till, att man ej på en gång tar bort för mycket av en kommuns skatteunderlag. Och nu är det verkligen så, att enligt statistiska uppgifter — jag har ej några siffror tillgängliga senare än för 1922: de, som äro intagna i kommunalskattekommitténs betänkande — var det för detta år 1922 ej mindre än 10 samhällen, som hade mer än 15 % av sin skatteinkomst från systembolag. Det är givet, att det kan ha sina risker att på en gång taga bort en så stor skatteintäkt. Jag tror för övrigt, i likhet med vad någon annan talare tidigare har sagt, att man strängt taget måste medge, att detta ej så mycket är en nykterhetspolitisk fråga, som man vill göra gällande. Jag tänker, att även nykterhetsfolket märkt, att man, då fråga uppkommit om att indraga systembolag i skilda samhällen, ej så mycket åberopat faran för att förlora en betydande skatteintäkt, utan åberopat en hel del andra

*Förslag
till kommu-
nalskattelag
m. m.
(Forts.)*

*Förslag
till kommu-
nalskattelag
m. m.
(Forts.)*

olägenheter — för affärslivet och för samhället i dess helhet — vilka skulle bli en följd.

Det är i korthet av dessa skäl, som jag trots försiktigheten bjuda, att ej taga ett alltför stort steg på en gång, och jag har velat erinra, att man i varje fall ej bör gå in för någonting, utan att tänka på, att man borde ha gjort likadant beträffande likartade fall.

Herr Olsson, Oscar: Ja, herr finansministern påstod visserligen, att nykterhetsfolket självt har märkt, att skattefrihet i detta hänseende ej skulle betyda något för nykterhetsintresset i samhället. Om herr finansministern därvid också avsåg hans excellens statsministern, så har ju finansministern mera intima förbindelser åt det hållet än vad jag har, varför ju herr finansministern bör vara betydligt säkrare i sitt omdöme, än jag kan vara. Emellertid håller jag fortfarande på hans excellens statsministerns mening, innan han blev excellens, då han år 1921 i denna fråga väckte sin motion här i kammaren, och jag skulle djupt beklaga, om han i detta fallet har stått i den flock, om vilken herr statsrådet Lyberg talade, då han omnämnde nykterhetsfolkets ställning i detta hänseende. Jag kanske ej är tillräckligt snabb i vändningarna för att kunna följa med hans excellens statsministern i så fall eller andra regeringsledamöter, som 1921 intogo en annan ståndpunkt.

Herr finansministerns uttalande står för övrigt i en ganska skarp motsättning mot herr Åkerbergs. Herr Åkerberg talade om, att detta här ej hade någon ekonomisk betydelse för städerna, så att det ej vore någonting, som nykterhetsfolket från den synpunkten borde taga hand om. Finansministern, om jag rätt förstod honom, påstod, att det var vissa städer, som hade ej mindre än 15 % av sin inkomst från det hållet. Jag kunde visserligen ej riktigt följa med herr finansministerns uttalande i det fallet, men det föreföll mig ändå, som om herr finansministern vädjade till kammaren att ej gå för hastigt fram, då man, som uttrycket föll sig, genom att gå utskottets väg skulle taga bort för mycket av vissa kommuners skatteunderlag. Skall det betyda någonting, så betyder det således, att ej båda herrarna, både herr Åkerberg och finansministern, kunna ha rätt i sin argumentering. Vidare måste herr Åkerberg draga mycket långt gående konsekvenser för att komma fram till att nykterhetsfolket i detta hänseende hade en orimlig ställning, då det i överensstämmelse med herr Ekmans motion 1921 ville verka för att bolagen skulle vara fria från kommunalskatt. Herr Åkerberg lyckades därmed, såvitt jag förstår, endast visa det, att kommunerna, även om de skulle gå miste om dessa skatter, dock hade ekonomiska fördelar på annat sätt av att bolagen funnos i dessa kommuner. Jag kan då ej förstå, att det finnes den ringaste anledning för riksdagen att gynna dessa kommuner ytterligare, utöver det gynnande, som även herr Åkerberg erkände att man medgav dem, i och med att bolag fick finnas i dessa städer. Således, herr talman, finner jag mig böra helt och fullt instämma i herr Bärge's resonemang och yrkar bifall till utskottets förslag i denna punkt.

Herr statsrådet Lyberg: Herr talman! Jag vill till en början nämna för herr Olsson, att jag icke har här stått och »vädjat» till kammaren. Jag tror uppriktigt sagt icke, att den fråga, som vi nu resonera om, är så betydelsefull, att jag behöver »vädja», utan jag har endast velat förklara, varför jag för min del har förordat denna partiella befrielse, som för övrigt icke står i strid med den ståndpunkt, som riksdagen intog 1921, då riksdagen anhöll om utredning av frågan »i vilken utsträckning och under vilka former» sådana bolag, som här äro i fråga, skulle kunna befrias från kommunal skattskyldighet. Jag röstade för den skrivelsen och anser mig ingalunda hava från-

trätt min ståndpunkt, när jag nu ansett mig böra förorda en partiell befrielse från skattskyldighet.

Jag vill dessutom erinra herr Olsson om att jag ej har talat om städer, som 1922 hade 15 % eller mera av sina skatteintäkter från systembolagen, utan jag talade om *samhällen*. Det förhåller sig sålunda ej alls så, att vad herr Åkerberg och vad jag har sagt står i strid med vartannat, utan det är riktigt även vad herr Åkerberg sagt. Ty städer i allmänhet äro ej i så hög grad beroende av systembolagen som vissa andra mindre samhällen.

Herr Olsson, Oscar: Ja, jag konstaterar med tillfredsställelse, att det var endast för vissa samhällens, och däribland endast få *städers* avseende, som finansministern och herr Åkerberg slog ihjäl varandras argument. Vidare ber jag att få konstatera, att jag talade om herr C. G. Ekmans motion, som gav anledning till riksdagens skrivelse, då däremot herr finansministern talade om skrivelsen, vilket väl också är att tala om olika saker, och vilket ej precis innefattade ett svar på min anmärkning.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr förste vice talmannen, att därunder yrkats, 1:o) att nu förevarande paragraf och anvisningar skulle godkännas enligt utskottets förslag; 2:o) att kammaren skulle med godkännande av anvisningarna antaga paragrafen med den lydelse, som förordats i den av herr von Sneidern m. fl. vid densamma avgivna reservationen; samt 3:o), av herr Winberg, att kammaren skulle med godkännande av anvisningarna antaga paragrafen med den ändring, att mom. b) utelämnades och bokstavsbe-teckningen för de efterföljande momenten ändrades i överensstämmelse därmed.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande av utskottets förslag i förevarande delar vara med övervägande ja besvarad.

Herr von Sneidern begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det under 2:o) upptagna yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 54 § jämte därtill hörande anvisningar i det av första särskilda utskottet i utlåtande nr 1 punkten 1) (Bilaga 1) tillstyrkta förslaget till kommunalskattelag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, beslutar kammaren att med godkännande av anvisningarna antaga paragrafen med den lydelse, som förordats i den av herr von Sneidern m. fl. vid densamma avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr förste vice talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr Olsson, Oscar, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 38;
Nej — 67.

Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)

Förslag
till kommu-
nalskattelag
m. m.
(Forts.)

55—68 §§ jämte till dessa paragrafer hörande anvisningar.

Lämnades utan erinran.

69 § jämte därtill hörande anvisningar.

Denna paragraf var så lydande:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

(i utskottets förslag:)

Ä svensk medborgare, som tillhör svensk beskickning hos utländsk makt eller lönat svenskt konsulat eller beskickningens eller konsulatets betjäning och som på grund av sin tjänst är bosatt utomlands, skall tillämpas vad i denna lag stadgas angående här i riket bosatt person; dock är han icke skattskyldig här i riket för sin inkomst av berörda tjänst, och skall för annan hans inkomst, som enligt föreskrifterna i denna lag och § 3 mom. 2 mantals-skrivningsförrordningen skolat beskattas i S:t Nikolai församling i Stockholm, skatt i stället utgöras i Stockholm för gemensamt kommunalt ändamål.

Vad ovan sagts gäller i tillämpliga delar jämväl sådan persons hustru samt barn under 16 år, därest de äro svenska medborgare och bo hos honom. Vad ovan sagts gäller i tillämpliga delar jämväl sådan persons hustru samt barn under 18 år, därest de äro svenska medborgare och bo hos honom.

(Se vidare anvisningarna.)

(Se vidare anvisningarna.)

I herr *Sederholms* m. fl. reservation 5) hade tillstyrkts, att paragrafen skulle erhålla den lydelse, Kungl. Maj:t föreslagit.

Herr *Sederholm*: I anslutning till kammarens beslut beträffande § 20 hemställer jag, att § 69 måtte få den lydelse, som finnes angiven i Kungl. Maj:ts förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes propositioner, först på godkännande av nu ifrågavarande paragraf och anvisningar samt vidare, enligt herr *Sederholms* yrkande, därpå att kammaren skulle med godkännande av anvisningarna antaga paragrafen i den lydelse, Kungl. Maj:t föreslagit; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

70 § jämte därtill hörande anvisningar.

1 mom. av denna paragraf lydde:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

(i utskottets förslag:)

Person, som tillhör främmande makts härvarande beskickning eller lönade konsulat eller beskickningens eller konsulatets betjäning och som icke är svensk medborgare, anses i beskattningshänseende icke vara här i riket bosatt. För inkomster, vilka enligt föreskrifterna i denna lag beskattas i hemortskommunen, skall skatt av sådan person utgöras i den kommun här i riket, där han senast under beskattningsåret haft sitt egentliga bo och hemvist eller, utan att sådant fall förelegat, stadigvarande vistats.

Vad ovan sagts gäller jämväl sådan persons hustru och barn under 16 år, därest de bo hos honom och icke äro svenska medborgare. Vad ovan sagts gäller jämväl sådan persons hustru, barn under 18 år och enskilda tjänare, därest de bo hos honom och icke äro svenska medborgare.

I reservationen 5), av herr *Sederholm* m. fl., hade för ifrågavarande moment påyrkats följande avfattning:

Person som — — — (= utskottets förslag) — — — vistats.

Vad ovan sagts gäller jämväl sådan persons hustru, barn under 16 år och enskilda tjänare, därest de bo hos honom och icke äro svenska medborgare.

*Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)*

Herr **Sederholm**: I anslutning till kammarens beslut med avseende å § 20 hemställer jag, att § 70 mom. 1 måtte få den lydelse, som står angiven i den av mig med flera avgivna reservationen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes propositioner, först på godkännande av utskottets förslag i nu föredragna delar samt vidare, enligt herr *Sederholms* yrkande, därpå att utskottets förslag skulle godkännas med den ändring, att paragrafens 1 mom. erhöles den lydelse, som påyrkats i den vid utlåtandet fogade reservationen 5); och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

71—76 §§ jämte till 74 § hörande anvisningar.

Lämnades utan erinran.

Härefter framställdes proposition på godkännande av alla hittills föredragna delar av ifrågavarande lagförslag, som icke redan varit föremål för beslut; och blev denna proposition med ja besvarad.

Återstående delar av utskottets förslag till kommunalskattelag.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 1.

Bifölls, i vad den ej besvarats genom kammarens beslut i fråga om lagförslaget.

På framställning av herr förste vice talmannen beslöts att den fortsatta handläggningen av förevarande utlåtande skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 10 B, angående regleringen för budgetåret 1927—1928 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet;

nr 217, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till tryckningskostnader;

nr 218, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till tryckningskostnader;

nr 219, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till tryckningskostnader;

nr 220, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till tryckningskostnader;

nr 221, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställning rörande flygvapnets anslag till tryckningskostnader;

nr 222, i anledning av väckta motioner om anslag till nybyggnad för lantmäterikontoren i Kopparbergs län och Jämtlands län m. m.;

nr 223, i anledning av väckt motion om anslag till uppförande av posthusbyggnad i Sandviken;

nr 224, i anledning av väckta motioner om flyttningssersättning åt sådana till truppförband eller stab i Boden hörande officerare m. fl., som lämna tjänsten på grund av avsked eller överföras på övergångsstat; samt

nr 225, i anledning av riksdagens år 1926 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1925—30 juni 1926.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 228, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare i vad rör jordbruksärenden;

nr 229, angående reglering av utgifterna för kapitalökning för budgetåret 1927—1928, i vad angår jordbruksärendena;

nr 230, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 6 och 8 §§ i förordningen den 15 juni 1923 (nr 213) angående skogsvårdsstyrelser;

nr 231, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i gällande grunder för upplåtande från vissa kronoegendomar av jordbrukslägenheter under åborätt enligt lagen om upplåtelse under åborätt av viss jord samt av egnahemslägenheter;

nr 232, i anledning av väckt motion om ändring i gällande bestämmelse om storleken av lån ur gödselvårdslånefonden;

nr 233, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker med flera områden;

nr 234, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 12, 13 och 15 §§ i lagen den 5 juni 1909 (nr 53 s. 1) angående husbehovsskogar inom vissa områden; samt

nr 235, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av ett statens skogsutdikningsanslag.

Anmälades och godkändes sammansatta stats- och andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 247, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 111, med förslag till lag om ändrad lydelse av 40, 41 och 51 §§ i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården m. m.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 146, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förläggning av 1:a flygkåren till Västerås m. m.;

nr 147, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till socialstyrelsen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 148, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag till räntor å statsskulden m. m.;

nr 149, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag för avbetalning å statsskulden;

nr 150, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till fonden för mötande av förluster å aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 jämte i ämnet väckta motioner;

nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av för-

ordningen om fördelning av automobilskattemedel, dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställningar om vissa anslag till vägar, dels ock i dessa ämnen väckta motioner; samt

nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställning angående anslag för fortsatt uppehållande av en särskild polisbyrå för övervakande av här i riket vistande utlänningar;

sammansatta stats- och andra lagutskottets memorial nr 3, angående ersättning till sekreterare och vaktmästare hos sammansatta stats- och andra lagutskottet för behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 111;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § i förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften; samt

nr 54, i anledning av väckt motion om upphävande av tullsatserna för obränt samt bränt eller rostat kaffe;

bankoutskottets utlåtande och memorial:

nr 59, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ett tillfälligt understöd åt eldaren E. A. Bäckströms änka;

nr 60, angående ersättning åt sakkunnigt biträde, anlitat av bankoutskottet vid handläggning av visst ärende; samt

nr 61, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande viss del av bankoutskottets utlåtande nr 52 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, jämte i ämnet väckta motioner; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillskott till dyrtidstillägg åt vissa lantmätare;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt föreståndare och lärare vid lantmannaskolor, lanthushållsskolor och lantbruksskolor;

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Finland den 10 maj 1927 avslutad konvention rörande ordnandet av det samfälliga laxfisket i Torne och Muonio älvar m. m.;

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående rätt för Konungen att utfärda vissa föreskrifter rörande fisket inom Torne älvs fiskeområde;

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och staden Ystad i vad rör nedskrivning av statens domäners fond;

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förläggning av 1:a flygkåren till Västerås m. m.; samt

nr 88, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 5.35 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Lördagen den 28 maj e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.; och dess förhandlingar leddes till en början av herr andre vice talmannen.

*Förslag
till kommu-
nalskattelag
m. m.
(Forts.)*

Fortsattes föredragningen av första särskilda utskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kommunalskattelag m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Utskottets förslag till förordning om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt (Bilaga 3).

1—6 §§.

Lämnades utan erinran.

7 §.

Denna paragraf innehöll bestämmelser angående frikallelse i vissa fall från skattskyldighet för inkomst.

Enligt en vid utlåtandet avgiven, med 10) betecknad reservation hade herrar von Sneidern och Rune yrkat, att paragrafen skulle erhålla viss ändrad lydelse. Den påyrkade ändringen innefattade, att bland från skattskyldighet frikallade skulle under mom. e) av paragrafen upptagas ideella föreningar, vilka uteslutande avsåge att främja ett religiöst, fosterländskt, kulturellt, välgörande eller allmännyttigt ändamål, samt stiftelser med likartat ändamål, även om de ej vore att hänföra till fromma stiftelser.

Herr von Sneidern: I överensstämmelse med det beslut, som kammaren fattade vid 53 § kommunalskattelagen angående beskattning av ideella föreningar, hemställer jag om bifall till den vid utskottets utlåtande av herr Rune och mig fogade reservationen vid denna paragraf.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr andre vice talmannen, att därunder endast yrkats, att den nu förevarande paragrafen skulle godkännas med den lydelse, som påyrkats i den vid utlåtandet fogade reservationen 10), av herrar von Sneidern och Rune.

Sedermera gjordes propositioner, först på godkännande av utskottets förslag till paragrafens lydelse samt vidare enligt berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med övertvägande ja besvarad.

8—11 §§ jämte till 9 § hörande anvisningar.

Lämnades utan erinran.

12 § jämte därtill hörande anvisningar.

Förevarande paragraf innehöll bestämmelser rörande frikallelse i vissa fall från skattskyldighet för förmögenhet.

I reservationen 10), av herrar *von Sneidern* och *Rune*, hade påyrkats viss ändring i paragrafens 1 mom., innebärande att bland från skattskyldighet frikallade skulle upptagas ideella föreningar, vilka uteslutande avsåge att främja ett religiöst, fosterländskt, kulturellt, välgörande eller allmännyttigt ändamål, ävensom stiftelser med likartat ändamål, även om de ej vore att hänföra till fromma stiftelser.

Herr *von Sneidern*: I överensstämmelse med samma beslut vid 53 § kommunalskattelagen yrkar jag även vid nu föredragna paragraf bifall till den av herr *Rune* och mig vid paragrafen fogade reservationen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes propositioner, först på godkännande av nu ifrågavarande paragraf och anvisningar enligt utskottets förslag samt vidare, i enlighet med herr *von Sneiderns* yrkande, därpå att förslaget i dessa delar skulle godkännas med den ändring, att åt 12 § 1 mom. gäves den lydelse, som påyrkats i den av honom och herr *Rune* avgivna reservationen 10); och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

13—15 §§.

Lämnades utan erinran.

16 §.

1 mom. av denna paragraf innehöll bland annat följande bestämmelse:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

(i utskottets förslag:)

Skattskyldig, vilken under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med sin hustru eller under året haft hemmavarande eller av den skattskyldige helt eller delvis underhållet barn under 16 år, vilket icke haft minst 450 kronors inkomst, är berättigad att, utöver grundavdrag, åtnjuta familjeavdrag.

Skattskyldig, vilken under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med sin hustru eller haft hemmavarande eller av den skattskyldige helt eller delvis underhållet barn under 18 år, vilket icke haft minst 450 kronors inkomst, är berättigad att, utöver grundavdrag, åtnjuta familjeavdrag.

I den vid utlåtandet fogade reservationen 5), av herr *Sederholm* m. fl., hade för ifrågavarande paragraf föreslagits viss ändrad lydelse. Den föreslagna ändringen innebar, att de i nyss angivna del av momentet förekommande orden »18 år» skulle utbytas mot »16 år».

Herr *Sederholm*: I anslutning till kammarens beslut vid 20 m. fl. §§ kommunalskattelagen får jag hemställa, att den föredragna paragrafen måtte få den förändrade lydelse, som anges i den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes propositioner, först på godkännande av den nu föredragna paragrafen samt vidare, enligt herr *Sederholms* yrkande, därpå att paragrafen skulle godkännas med den ändring, att 1 mom. erhöi den lydelse, som påyrkats i den av honom m. fl. avgivna reservationen 5); och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

*Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)*

Förslag
till kommu-
nalskattelag
m. m.
(Forts.)

17—25 §§ jämte till 18 § hörande anvisningar.

Lämnades utan erinran.

26 §.

Denna paragraf var så lydande:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

(i utskottets förslag:)

Å svensk medborgare, som tillhör svensk beskickning hos utländsk makt eller lönat svenskt konsulat eller beskickningens eller konsulatets betjäning och som på grund av sin tjänst är bosatt utomlands, skall tillämpas vad i denna förordning stadgas angående här i riket bosatt person.

Vad nu sagts gäller jämväl sådan persons hustru samt barn under 16 år, därest de äro svenska medborgare och bo hos honom. Vad nu sagts gäller jämväl sådan persons hustru samt barn under 18 år, därest de äro svenska medborgare och bo hos honom.

I reservationen 5), av herr *Sederholm* m. fl., hade påyrkats, att ifrågavarande paragraf skulle erhålla den lydelse, Kungl. Maj:t föreslagit.

Herr *Sederholm*: Med samma motivering som vid 16 § får jag yrka, att 26 § måtte få den lydelse, som återfinnes i Kungl. Maj:ts förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter gjordes propositioner, först på godkännande av den nu föredragna paragrafen samt vidare, i enlighet med herr *Sederholms* yrkande, på paragrafens godkännande med den lydelse, Kungl. Maj:t föreslagit; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

27 §.

Denna paragraf innehöll bestämmelser angående frikallelse från skattskyldighet för person, som tillhörde främmande makts härvarande beskickning eller lönade konsulat eller beskickningens eller konsulatets betjäning. I paragrafens första moment fanns upptagen en föreskrift av följande lydelse:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

(i utskottets förslag:)

Vad ovan sagts gäller jämväl sådan persons hustru samt barn under 16 år, därest de bo hos honom och icke äro svenska medborgare.

Vad ovan sagts gäller jämväl sådan persons hustru, barn under 18 år och enskilda tjänare, därest de bo hos honom och icke äro svenska medborgare.

I reservationen 5), av herr *Sederholm* m. fl., hade för ifrågavarande föreskrift påyrkats följande avfattning:

»Vad ovan sagts gäller jämväl sådan persons hustru, barn under 16 år och enskilda tjänare, därest de bo hos honom och icke äro svenska medborgare.»

Herr *Sederholm*: Med samma motivering, som vid 16 och 26 §§ får jag hemställa, att den föredragna paragrafen måtte få den lydelse, som föreslås i den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Efter härmed slutad överläggning gjordes propositioner, först på godkännande av den nu ifrågavarande paragrafen samt vidare, enligt herr *Sederholms* yrkande, därpå att paragrafen skulle godkännas med den ändring, att 1 mom.

erhölle den lydelse, som påyrkats i den av honom m. fl. avgivna reservationen 5); och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

*Förslag
till kommunal-
skattelag
m. m.
(Forts.)*

28—32 §§.

Lämnades utan erinran.

Härefter gjordes proposition på godkännande av alla hittills föredragna delar av ifrågavarande förordningsförslag, vilka icke redan varit föremål för beslut; och blev denna proposition med ja besvarad.

Övriga delar av utskottets förslag till förordning om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 3.

Bifölls, i vad den ej besvarats genom kammarens beslut i fråga om förordningsförslaget.

Punkten 4.

Utskottets förslag till förordning om kommunal progressivskatt (Bilaga 4).

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 4.

Bifölls, i vad den ej besvarats genom kammarens beslut i fråga om förordningsförslaget.

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6.

Utskottets förslag till lag om skogsaccis (Bilaga 6).

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 6.

Bifölls, i vad den ej besvarats genom kammarens beslut i fråga om lagförslaget.

Punkten 7.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte för sin del antaga i propositionen nr 134 framlagt förslag till förordning om skatt vid utskiftning av aktiebolags och solidariska bankbolags tillgångar i den ändrade lydelse bilaga 7 angäve.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Lithander* och *Anderson* i Linköping ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte lämna Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition nr 134 utan bifall.

Herr **Lithander**: Herr talman! Vid denna punkt ha herr Anderson i Linköping och jag fogat en reservation, i vilken vi yrka avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 134.

*Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)*

Under förmiddagens plenum framhöll herr Borell i detalj de skäl, som talade för att riksdagen icke borde antaga Kungl. Maj:ts proposition, och jag skall nu icke upptaga kammarens tid med att åter utveckla dessa utan ber med hänvisning till den motivering, som då förebragtes, och med särskilt framhållande av att det vid rekonstruktion av bolag och vid fusioner vore olägligt, om detta förslag bleve lag, att få yrka avslag på propositionen nr 134.

Herr von Sneidern: Herr talman! Denna skatt har ursprungligen tillkommit såsom en ersättning för B-skatten, men den torde nog för närvarande spela en minst lika stor roll samt i ännu högre grad motiveras som ett komplement till det nu fattade beslutet om bortfallande av även statlig kedjebeskattnings. Tidigare har under debatten framhållits den roll, som den föreslagna skatten kommer att spela i detta avseende, och jag tror, att särskilt alla de, som äro intresserade av att kedjebeskattningsen skall bortfalla, även böra vara intresserade av att utskiftningskatten kommer till stånd.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 8—12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13.

Utskottets förslag till taxeringsförordning (Bilaga 13).

1—11 §§.

Lämnades utan erinran.

12 §.

3 mom. av denna paragraf lydde:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

Av kommun må till ledamot eller suppleant i beredningsnämnd, fastighetstaxeringsnämnd eller taxeringsnämnd utses allenast den, som är inom kommunen mantalsskriven, och av landsting må till ledamot eller suppleant i fastighetstaxeringsnämnd utses allenast den, som är mantalsskriven i kommun inom fastighetstaxeringsdistriktet; och må ej annan väljas än den, som tillika under året näst före taxeringsåret haft att utgöra allmän kommunalskatt till kommunen eller statlig inkomst- och förmögenhetsskatt och jämväl, i den mån utskylderna vid tiden för valet varit förfallna, erlagt desamma.

(i utskottets förslag:)

Av kommun må till ledamot eller suppleant i beredningsnämnd, fastighetstaxeringsnämnd eller taxeringsnämnd utses allenast den, som är röstberättigad i kommunens allmänna angelägenheter, och av landsting må till ledamot eller suppleant i fastighetstaxeringsnämnd utses allenast den, som är röstberättigad i kommun inom fastighetstaxeringsdistriktet.

Vid förevarande paragraf hade reservation avgivits av herrar *Borell* och *Anderson* i Linköping, som med instämmande av herrar *Sederholm*, *K. Oscar Ericson*, *Frändén*, *Lithander*, *Johansson* i Kälkebo och *Laurén* ansett, att 3 mom. bort erhålla den av Kungl. Maj:t föreslagna lydelsen.

*Förslag
till kommu-
nalskattelag
m. m.
(Forts.)*

Herr Borell: I 3 mom. av denna paragraf finnas föreskrifter om valbarhet till beskattningsnämnd. Till detta moment har fogats en reservation av mig och herr *Anderson* i Linköping, däri vi yrkat, att den föredragna paragrafen skall erhålla den av Kungl. Maj:t föreslagna lydelsen. I den kungl. propositionen har såsom villkor för valbarhet till beskattningsnämnd stadgats såväl bostadsort inom distriktet som fullgjord skattskyldighet till stat och kommun för sista året. Detta stadgande ansluter sig i huvudsak till de bestämmelser i ifrågavarande hänseende, som finnas i 25 § av gällande taxeringsförordning.

Vid behandlingen av detta ärende ansågo de taxeringssakkunniga, att man icke borde uppställa annat villkor för valbarhet än att vederbörande skulle äga rösträtt i kommunens allmänna angelägenheter, och till detta yrkande ha anslutit sig motionärer i andra kammaren. Såsom skäl för sin ståndpunkt anförde taxeringssakkunniga, att då såsom villkor för valbarhet i taxeringsnämnd fullgjord skattskyldighet föreskrivits, detta ägt samband med tidigare bestämmelser om fullgjord skattskyldighet såsom villkor för rösträtt, men sedan rösträtsbestämmelserna väsentligt förändrats, ansågo taxeringssakkunniga, att valbarhetsbestämmelserna borde jämkas, så att för valbarhet till beskattningsnämnderna endast fordrades rösträtt inom kommunen. Då bestämmelserna om fullgjord skattskyldighet bibehållits i taxeringsförordningen, har väl emellertid detta berott på att man för ifrågavarande uppdrag velat kräva särskilda kvalifikationer. Man har väl, förmodar jag, då ifrågavarande bestämmelse bibehållits i taxeringsförordningen, utgått från den uppfattningen, att personer, som skola avgöra andra kommunmedlemmars skattskyldighet, själva borde ha fullgjort sin egen.

Det har anförts mot Kungl. Maj:ts förslag i denna del, att om man bibehölle dessa fordringar för valbarhet till beskattningsnämnderna, skulle det kunna hända, att en person, som vore särskilt kvalificerad för ifrågavarande uppdrag men som på grund av sjukdom eller andra omständigheter icke kunnat betala sin skatt för sista året, ej kunde komma i fråga och att detta vore olämpligt. Sådant kan naturligtvis inträffa, men det torde vara undantagsfall. Det synes mig dock vara rätt naturligt, att man fordrar, att personer, vilka skola hava det uppdrag, som tillkommer en medlem i en beskattningsnämnd, böra hava fullgjort sin skattskyldighet gentemot kommunen, och praktiskt taget torde bibehållandet av dessa bestämmelser icke vålla några svårigheter.

Jag tillåter mig därför att yrka, att 3 mom. i den föredragna paragrafen erhåller den av Kungl. Maj:t föreslagna lydelsen.

Herr von Sneidern: Man lär väl kunna antaga, att det skall vara ytterst sällan, som icke den av Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelsen i praktiken kommer att följas. Det skulle vara i några särskilda undantagsfall, såsom herr *Borell* nämnde, som det kunde vara lämpligt, att den av utskottet föreslagna mindre stränga bestämmelsen finge tillämpas. Men just med hänsyn till sådana undantagsfall kan det vara skäl att icke uppställa strängare valbarhetsbestämmelser än utskottet föreslagit. Beträffande alla övriga viktiga förtroendeuppdrag, som finnas inom kommunen, har man icke strängare valbarhetsbestämmelser än de av utskottet här föreslagna, och då förefaller det, som om man också lugnt kunde bibehålla dem i detta fall.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)*

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr andre vice talmannen jämlikt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på godkännande av den nu ifrågavarande paragrafen samt vidare därpå att paragrafen skulle godkännas med den ändring, att 3 mom. erhöles den lydelse, Kungl. Maj:t föreslagit; och förklarade herr andre vice talmannen, sedan han upprepade propositionen på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Borell* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 12 § i det av första särskilda utskottet i utlåtande nr 1 punkten 13 (Bilaga 13) tillstyrkta förslaget till taxeringsförordning, röstar
Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes paragrafen med den ändring, att 3 mom. erhåller den lydelse, Kungl. Maj:t föreslagit.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr andre vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

13—24 §§.

Lämnades utan erinran.

25 §.

Denna paragraf innehöll bestämmelser angående skyldighet att avlämna självdeklaration. I paragrafens första moment fanns upptagen en föreskrift av följande lydelse:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

(i utskottets förslag:)

Vid tillämpning av vad i första stycket under 2) b) är stadgat skall i fråga om svensk medborgare, som tillhör svensk beskickning hos utländsk makt eller lönat svenskt konsulat eller beskickningens eller konsulatets betjäning och som på grund av sin tjänst varit bosatt utomlands, så ock i fråga om sådan persons hustru samt barn under 16 år, därest de äro svenska medborgare och bo hos honom, så anses, som om den skattskyldige varit bosatt här i riket. Person, som tillhör främmande makts härvarande beskickning eller lönade konsulat eller beskickningens eller konsulatets betjäning och som icke är svensk medborgare, så ock sådan per-

Vid tillämpning av vad i första stycket under 2) b) är stadgat skall i fråga om svensk medborgare, som tillhör svensk beskickning hos utländsk makt eller lönat svenskt konsulat eller beskickningens eller konsulatets betjäning och som på grund av sin tjänst varit bosatt utomlands, så ock i fråga om sådan persons hustru samt barn under 18 år därest de äro svenska medborgare och bo hos honom, så anses, som om den skattskyldige varit bosatt här i riket. Person, som tillhör främmande makts härvarande beskickning eller lönade konsulat eller beskickningens eller konsulatets betjäning och som icke är svensk medborgare, så ock sådan per-

*(i Kungl. Maj:ts förslag:)**(i utskottets förslag:)*

*Förslag
till kommunalskattelag
n. n.
(Forts.)*

sons hustru samt barn under 16 år, vilka bo hos honom och icke äro svenska medborgare, anses däremot vid tillämpningen av vad i första stycket under 2) b) är stadgat icke vara här i riket bosatta.

sons hustru, barn under 18 år och enskilda tjänare, därest de bo hos honom och icke äro svenska medborgare, anses däremot vid tillämpningen av vad i första stycket under 2) b) är stadgat icke vara här i riket bosatta.

I den vid utlåtandet fogade reservationen 5), av herr *Sederholm m. fl.*, hade för ifrågavarande föreskrift påyrkats följande avfattning:

Vid tillämpning av — — — (= utskottets förslag) — — — utomlands, så ock i fråga om sådan persons hustru samt barn under 16 år, därest de äro svenska medborgare och bo hos honom, — — — (=utskottets förslag) — — — så ock sådan persons hustru, barn under 16 år och enskilda tjänare, därest de bo — — — (=utskottets förslag) — — — här i riket bosatta.

Herr Sederholm: I anslutning till föregående beslut om ålder för skattskyldighet får jag yrka, att denna paragraf måtte få den lydelse, som föreslås i den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Efter härmed slutad överläggning gjordes propositioner, först på godkännande av den nu förevarande paragrafen samt vidare, enligt herr *Sederholms* yrkande därpå, att paragrafen skulle godkännas med den ändring, att 1 mom. erhöles den lydelse, som påyrkats i den av honom m. fl. avgivna reservationen 5); och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

26—35 §§.

Lämnades utan erinran.

36 §.

1 mom. av denna paragraf var så lydande:

Självdeklaration, som jämlikt 25 § 1 mom. skall avgivas utan anmaning, skall, försåvitt ej annat följer av vad här nedan stadgas, vara avlämnad senast den 15 februari under taxeringsåret.

Staten, landsting, kommun och annan dylik menighet må åtnjuta anstånd med självdeklarations avlämnande till den 31 mars.

Verk eller bolag, som är försett med Kungl. Maj:ts oktroj eller blivit registrerat såsom aktiebolag eller står under offentlig kontroll, så ock annan, som nästföregående är enligt lag varit skyldig föra handelsböcker, må tillgodonjuta liknande anstånd, försåvitt dess räkenskapsår gått till ända senare än den 31 oktober året näst före taxeringsåret, samt skriftlig anmälan om anståndets begagnande göres hos taxeringsnämndens ordförande senast den 15 februari under taxeringsåret.

På ansökan av deklarationsskyldig, som visar, att i följd av hans förvärvskällor särskilda beskaffenhet eller verksamhetens mera betydande omfattning eller av annan giltig orsak hinder möter att avlämna självdeklaration inom ovan stadgad tid, må landskamreraren i län, där taxeringen skall äga rum, utsätta särskild tid för avlämnandet.

Vad i tredje och fjärde styckena är sagt skall hava motsvarande tillämpning å delägare i vanligt handelsbolag eller rederi, å solidarisk delägare i kommanditbolag, och kommanditdelägare i annat kommanditbolag än, som i 53 § 3 mom. kommunalskattelagen sägs.

Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)

Enligt en vid förevarande moment avgiven reservation hade herr *K. Oscar Ericson* och herr *Johansson* i Kälkebo på anförda skäl yrkat, att momentet skulle erhålla följande lydelse:

Självdeklaration — — — (=utskottets förslag) — — — vara avlämnad före februari månads utgång under taxeringsåret.

Staten — — — (=utskottets förslag) — — — hos taxeringsnämndens ordförande före utgången av februari månad under taxeringsåret.

På ansökan — — — (= utskottets förslag) — — — kommunalskattelagen sägs.

Herr **Ericson, Oscar**: Vid denna paragraf har jag jämte herr *Johansson* i Kälkebo avgivit en reservation, vari vi yrka, att tiden för deklarations avlämnande skall fastställas till den 1 mars, och jag hemställer, att kammaren behagade bifalla denna reservation.

Herr **von Sneidern**: Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag. Det ligger nog så till, att det är av verkligt värde för taxeringsarbetet, att deklarationerna inkomma i god tid.

Denna fråga har rätt länge diskuterats, och utredningen har visat de fördelar den föreslagna förändringen skulle hava för taxeringsarbetet. Man har också i allmänhet varit av den uppfattningen, att den icke skulle vara till nämnvärd olägenhet för de deklarationsskyldiga. Särskilt tror jag knappast, att jordbrukarna skulle lida någon skada av att deklarationerna inlämnas litet tidigare.

Jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr andre vice talmannen i enlighet med de därunder framkomna yrkandena gjorde propositioner, först på godkännande av den nu föredragna paragrafen samt vidare därpå att paragrafen skulle godkännas med den ändring, som förordats i den av herr *K. Oscar Ericson* och herr *Johansson* i Kälkebo därom avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ericson, Oscar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 36 § i det av första särskilda utskottet i utlåtande nr 1 punkten 13 (Bilaga 13) tillstyrkta förslaget till taxeringsförordning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes paragrafen med den ändring, som förordats i den av herr *K. Oscar Ericson* och herr *Johansson* i Kälkebo därom avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr andre vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

37—148 §§.

Lämnades utan erinran.

Härefter gjordes proposition på godkännande av samtliga paragrafer i förvarande förordningsförslag, vilka icke redan varit föremål för beslut; och blev denna proposition med ja besvarad.

Övriga delar av utskottets förslag till taxeringsförordning.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 13.

Bifölls, i vad den ej besvarats genom kammarens beslut i fråga om förordningsförslaget.

Punkten 14.

Utskottets förslag till förordning angående understöd av skatteutjämningsmedel åt synnerligt skattetyngda kommuner (Bilaga 14).

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 14.

Bifölls, i vad den ej besvarats genom kammarens beslut i fråga om förordningsförslaget.

Punkten 15.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 16.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte för sin del i skrivelse hos Kungl. Maj:t anhålla om vidtagande av åtgärder för att nödiga medel måtte finnas tillgängliga till ersättning i enlighet med vad i utlåtandet angivits för mistad kommunalskatt åt kommuner, i vilka allt ifrån tiden för 1927 års ingång funnits inrättade rusdrycksförsäljningsbolag eller filialer därtill.

Herr von Sneidern: Med anledning av kammarens beslut i förmiddags rörande 54 § kommunalskattelagen, vilket beslut innefattade en ändring av utskottets förslag rörande systembolagens beskattning, hemställer jag om avslag å den nu föredragna punkt 16).

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare, enligt herr von Sneiderns yrkande, på avslag därå; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 17.

Mom. a) — af).

Kammaren beslöt, att ifrågavarande motioner, i den mån de ej blivit besvarade genom kammarens föregående beslut, icke skulle till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Första kammarens protokoll 1927. Nr 37.

*Förslag
till kommu-
nalskattelag
m. m.
(Forts.)*

Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)

Mom. ag).

I motionen nr 346 i andra kammaren, av herr *Olsson* i Kullenbergstorp m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte

dels avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 102 med förslag till kommunalskattelag m. m.;

dels besluta, att nu gällande provisoriska författningar på detta område skulle på sätt som skedde vid 1924 års riksdag, hava förlängd giltighet till den 1 januari 1930; och

dels i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag enligt i motionen angivna riktlinjer till en sådan kommunalskattereform, som, med bibehållande av det s. k. garantiskattesystemet, icke ställde jordbruksfastigheter i en orättvis undantagsställning vid jämförelse med andra skatteunderlag, som lämpligen kunde komma i fråga för tryggheten under växlande konjunkturer av kommunernas ekonomi.

Utskottet hade i det nu föredragna momentet hemställt, att förevarande motion, i den mån den icke blivit av utskottet tillstyrkt eller eljest beaktad, icke skulle till någon riksdagens åtgärd föranleda.

I punkten 5 av den av herr *Bärg* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen hade hemställts, att riksdagen måtte med anledning av motionen II: 346 anhålla hos Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t ville låta utreda på vad sätt och i vad mån tryggheten åt kommunerna av tillgång på fasta beskattningsunderlag kunde oavsett i vilken form detta skulle ske, komma att åvila jämväl andra beskattningsföremål än fastighet samt för riksdagen i samband med nytt förslag till lösning av kommunalskattefrågan så snart som möjligt framlägga utredningens resultat.

Enligt den vid utlåtandet avgivna reservationen 2) hade herr *K. Oscar Ericson* och herr *Johansson* i Kälkebo med instämmande av herr *Magnusson* i Tumhult på anförda skäl anhållit, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning rörande möjligheten och lämpligheten av en sådan utsträckning av garantiskattesystemet, att även andra värden än fastigheter ålades garantiskatt, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Herr Ericson, Oscar: Herr talman! Jag har jämte herr *Johansson* i Kälkebo framställt ett yrkande om att »riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning rörande möjligheten och lämpligheten av en sådan utsträckning av garantiskattesystemet, att även andra värden än fastigheter åläggas garantiskatt samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda».

Jag yrkar alltså bifall till denna hemställan.

Herr Wigforss: Herr talman! I denna punkt har, som väl kammarens ledamöter sett, även den socialdemokratiska reservationen ett utredningsyrkande. Det kan ju förefalla tämligen hopplöst att framställa ett yrkande om bifall härtill, sedan kammaren nu bifallit ett kommunalskattelagsförslag, som väl ändå får uppfattas som ganska definitivt. Men på grund av de många yttranden under debatten, vari man förklarar, att denna kommunalskattelag nog icke finge uppfattas som sista ordet i den trettioåriga diskussionen utan snarare som ett förbättrat provisorium, förefaller det mig, som om det kanske ändå skulle vara möjligt att framställa det yrkande, som innehålles i denna reservation. Det överensstämmer ju i ett hänseende med det yrkande, som har gjorts

av herr Ericson i Obergå, men skiljer sig naturligtvis på den punkten, att vi med våra utgångspunkter icke önska ha uttalat, att utredningen skall gälla frågan, huruvida just garantiskattesystemet kan utsträckas till att gälla andra beskattningsföremål. För att göra det möjligt för alla som öfverhuvud önska en sådan utredning att gå med på vårt yrkande ha vi gjort det fullständigt neutralt i den punkt det här gäller. Vi yrka sålunda endast, att riksdagen måtte »med anledning av motionen II: 346 anhålla hos Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t ville låta utreda på vad sätt och i vad mån trygghand åt kommunerna av tillgång på fasta beskattningsunderlag må kunna, oavsett i vilken form detta skall ske, komma att åvila jämväl andra beskattningsföremål än fastighet». De därefter följande raderna i reservationen få efter kammarens nu fattade beslut strykas och punkt sättas efter »fastighet».

Det förefaller mig, som om det skulle vara av ett visst intresse att från denna kammare få ett uttalande om hur man uppfattar det nu fattade beslutet, huruvida det betraktas såsom definitivt eller om man verkligen är villig att låna sitt öra åt alla dem, som talat för en utsträckning av de fasta beskattningsunderlagen till annat än fastighet. Med denna motivering ber jag att få hemställa om bifall till det nu av mig formulerade yrkandet.

Herr von Sneidern: Utredningen i denna fråga har, som nämnts, pågått under flera tiotal år och lett till det resultat, att man icke kommit till den eftersträfvade näringsskatten. Då förefaller det ju rätt hopplöst att nu, när man hoppas att stå vid slutet av en utredningsperiod och äntligen kunna fatta ett beslut, ånyo börja om igen. Herr Wigforss och herr Ericson i Obergå ha förhoppning om att en ny utredning skall leda till något resultat, men av den, som ser litet mera pessimistiskt på saken, kan man ju inte begära, att han omedelbart skall vara med om en sådan.

Ännu för några år sedan hyste man här i riksdagen en viss betänksamhet mot att upptaga nya utredningar. Man avbröt påbörjade sådana och ansåg, att en viss försiktighet borde iakttagas, när det gällde att upptaga nya. Denna försiktighet tycks nu vara alldeles försvunnen i kammaren och riksdagen, och oförfärat ger man sig åter in på nya och gamla spörsmål. För min del kan jag icke finna annat än att det var rätt klokt att iakttaga den återhållsamhet, som man under några år ålade sig, och i enlighet med denna uppfattning yrkar jag avslag på de gjorda skrivelseförslagen.

Herr Wigforss: Jag vill med anledning av detta utskottsordförandens yttrande endast understryka, hur riktigt de hade, som menade, att det beslut, som av kammaren nu fattats, kommer att uppfattas som definitivt, och att var och en, som här har röstat för utskottets utlåtande i förhoppning om att det skulle vara möjligt att senare vinna förbättringar däri, helt enkelt icke insett, hurudan situationen var.

Herr Rune: Jag vet inte, om man precis kan skriva under vad herr Wigforss nu yttrade. Sedan den nya kommunalskattelagen blivit antagen av riksdagen och den börjat tillämpas, kan det ju hända, att man kommer underfund med att det på en eller annan punkt behöver göras någon ändring. Då får man väl reda upp den saken och se till, om man kan bättra på, där så kräves, och laga efter lägligheten, som det heter.

Det är en sak, men en annan sak är, att det ifrågasättes, att man nu skall påbörja en ny utredning på bred bas. Vad skall man utreda? Man skall utreda, om man kan åstadkomma objektiskatter eller garantiskatter på flera beskattningsföremål än man hittills föreslagit. Ja, den utredningen höll kommunalskattekommittén på med i fyra år, och jag försäkrar, att man icke saknade

*Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)*

*Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)*

intresse för den saken hos de skickliga skatteexperter och icke heller bland de ledamöter som äro herr Wigforss' partikamrater, men det gick inte. Det visade sig, att det icke var möjligt att komma till något resultat på den vägen. Därmed är det, såvitt jag kan förstå, konstaterat, att det inte tjänar något till att komma med förslag om ytterligare utredning, men därmed är ej sagt, att icke erfarenheten kan komma att visa, att lagen på en eller annan punkt behöver en liten korrigering. Att däremot, som här föreslås, arrangera en utredning om vad som redan under så många år blivit utrett kan jag icke finna rimligt.

Jag ber därför att få förena mig med herr von Sneidern i hans yrkande.

Herr Wohlin: Den ifrågasatta utredningen skulle gälla, huruvida fastigheterna skola vara de enda beskattningsföremål, som komma att bära garantibeskattningsens tunga. För den händelse utskottsutlåtandet av riksdagen bifalles, bli ju fastigheterna inom en kommun, och i ett stort antal fall företrädesvis eller uteslutande jordbruksfastigheterna, de enda beskattningsunderlag, som komma att träffas av denna tyngande garantibeskattnings på 6 procent. Jag får endast erinra om att man i Sverige har en mycket stark dispersion av vår industri på landsbygden. Det finnes i hundratals svenska kommuner industriföretag vid sidan av jordbruket, och det kan ju icke vara orimligt att man åtminstone undersöker, i vad mån en jämnare fördelning av garantibeskattningen på olika beskattningsunderlag skulle kunna genomföras. I många bergslagskommuner torde det vara så, att exempelvis ett där befintligt järnverk under en depressionsperiod får relativt litet bidra till garantibeskattningen, under det några hundra eller några tusen bergslagsbönder i fattiga förhållanden, med huvudsakligen gräsodling och mjölkförsäljning som förvärvskälla, egentligen äro de enda personer inom kommunen, som träffas av denna hårda garantibeskattnings. Även om man har herr Runes uppfattning att en dylik undersökning icke kan leda till något annat än negativt resultat, bör man väl icke vara rädd för att en undersökning av detta slag tages upp. Slutligen ber jag få säga, att om denna undersökning komme till stånd, skulle den enligt min mening även från industriens synpunkt kunna hava den fördelen, att den av mig på förmiddagen påtalade orimliga anordningen med en progressiv kommunalbeskattnings skulle kunna i sammanhang därmed upptagas till förnyad omprövning. Det skulle kunna tänkas, att även den svenska industrien framdeles funne med sina intressen förenligt att bliva befriad från den kommunala progressivskatten, mot det att industrien i varsam och skälig omfattning finge i något större utsträckning än nu är fallet bidra till tryggheten av kommunernas behov av skattekrönor under depressionstider.

Jag tycker därför, att detta skrivelseförslag icke bör avvisas, och jag ber, herr talman, att för min del få yrka bifall till det förslag om skrivelse till Kungl. Maj:t, som senast av herr Wigforss anbefalldes till kammarens godkännande.

Herr Winberg: Herr von Sneidern framhöll, att man inte kunde begära, att de, som äro mera pessimistiskt anlagda, skola vara med om ett skrivelseförslag av här ifrågasatt art. Nej, det kan jag förstå. Men å andra sidan kan det ifrågasättas, om det egentligen skall vara pessimisterna, som skola vara utslagsgivande vid de beslut, som riksdagen fattar. För min del tycker jag, att man icke skall överlåta alltför mycket åt dem att säga sista ordet.

Jag skulle för öfrigt också vilja understryka det något tragiska läge, vari — såsom redan har framhållits — en hel del kammarledamöter här nu befinna sig. De ha förut förklarat, att det nuvarande systemet visserligen icke är så tillfredsställande, men antingen på grund av vissa skräckmålningar, som här dragits upp, eller av andra skäl hava de gått med på det föreliggande förslaget

under den förhoppningen, att man i alla fall sedermera skall kunna komma fram till några jämkningar i detta system. När man nu från regeringspartier-
nas sida synes anse sig hava förslaget i hamn, får man klart besked om att det
här icke kan bli fråga om att ens taga upp till prövning de skäl, som från olika
håll hava framförts. För min del är jag ju nu av den bestämda uppfattningen,
att herrarna inte böra tro, att det beslut, som nu här i dag fattats, även om det
blir riksdagens beslut, innebär någon som helst definitiv lösning av denna fråga.
Om herrarna också äro trötta och pessimistiska, få ni nog räkna med att ut-
vecklingen driver fram något annat. Om också 1921 års kommunalskattekom-
mitté inte har kunnat komma till något resultat i denna fråga, är det ju inte
därmed sagt, att det skall vara lika omöjligt för all framtid att komma till en
lösning härvidlag. Jag kan för en gångs skull i viss mån instämma med den
närmast föregående talaren. Det är också min uppfattning, att industrien nog
måste bekväma sig till att i något större utsträckning än som hittills skett på-
taga sig vissa skattebördor, så att de icke komma att i huvudsak vila på jord-
bruket och löntagarna.

Jag väntar nu inte några så synnerligen stora resultat av en sådan utredning,
som här föreslagits, men jag anser, att det är det minsta man har rätt att begära,
då man nära nog från alla håll erkänt, att även om man går in för detta för-
slag, förklarar man det ingalunda tillfredsställande utan medger, att därvidlag
måste vidtagas vissa jämkningar.

Jag hemställer sålunda om bifall till det av herr Wigforss framställda för-
slaget.

Herr von Sneidern: Jag har mycket svårt att förstå herr Wohlin. Både i
förmiddags och nu i kväll har han varit inne på denna fråga, och båda gånger-
na har han sagt, att detta icke blir något annat än att garantiskatten uteslutan-
de kommer att ligga på jordbruket. Men varenda människa vet ju, att så icke
blir fallet, ty även annan fastighet skall bära garantiskatt, och detta efter unge-
fär samma repartitionstal, d. v. s. efter fem procent, under det att jordbruks-
fastighet har sex procent. Man kan väl därför inte tala om att jordbruket ute-
slutande kommer att bära garantiskatten, ty det blir ju även en annan stor
grupp, som kommer att bära denna skatt.

Vad nu beträffar herr Wigforss' yttrande, talade han om, såsom skäl för att
han ville ha denna utredning, att man behöver andra grunder för garantiskat-
ten än fastigheterna och behöver andra skatteobjekt än dessa inom kommuner-
na. Men om man samtidigt ser på den socialdemokratiska motionen, vilken har
legat till grund för socialdemokraternas förslag i år, finner man, att garantien
är minskad därigenom, att repartitionstalet vid den fristående fastighetsskat-
ten har satts lägre än det tal, som nu har fastställts, nämligen fem.

Naturligtvis kan man vara med om en utredning, och man behöver ingalun-
da vara rädd för en utredning i denna fråga. Men skall man verkligen vara
med om varje utredning, som man inte är rädd för? Jag yttrade nyss, att det
här blivit nästan en mani, på samma sätt som det var för ett tiotal år sedan,
att gå med på alla möjliga utredningar. Herr Wohlin står nu och förebrår oss
för att vi inte omedelbart äro med på en utredning och menar, att om vi inte
äro det, skulle vi visa oss rädsla för utredningen. Vår ståndpunkt motiveras
naturligtvis därav, att vi efter de erfarenheter, som vunnits, icke ha någon tro
på att man skall komma till något resultat, och att vi därför anse en utredning
innebära bortkastad tid och arbete. Jag anser verkligen, att man också har
rättighet att hysa den uppfattningen.

Herr Rune: Herr talman! För min del kan jag inte underlåta att finna den
situation, som här föreligger, rätt märkvärdig. Här påyrkas från socialdemo-

*Förslag
till kommunalskattelag
m. m.
(Forts.)*

kratiskt håll en utredning rörande utsträckning av garantiskattesystemet även till andra än fastighetsägarna. Jag vill minnas, att herr Wigforss talade för denna sak i förmiddags och då sade, att löntagarna borde stå utanför denna sak. På vem vill han då lägga den nya garantiskatten? Från bondeförbundshåll framhålles, att man också där vill hava en utredning om att garantiskatten skall utsträckas till andra skattskyldiga, men man vill väl inte där, antar jag, att den särskilt skall utsträckas genom någon näringskatt på jordbruket, utan det är väl meningen, att man skall införa någon garantiskatt, som skall drabba löntagarna. Jag får verkligen säga, att jag tycker, att det är rörande att se, hur dessa båda partier, som i sak verkligen ha så stridiga intressen — ty det har visat sig, att deras intressen oftast stå rätt skarpt i strid med varandra — nu förena sig om detta yrkande, att det skall verkställas en utredning på denna punkt.

Här talas om att man är rädd för en dylik utredning och att det är möjligt, att man kan åstadkomma ytterligare utredning. Jag vill då erinra därom, att denna fråga har ju till att börja med först varit föremål för utredning inom flera kommittéer under ett trettiotal eller åtminstone ett tjugotal år. Därefter verkställdes av den socialdemokratiska regeringen 1920 en grundlig utredning, och man kom med ett förslag, som innefattade objektskatt på både fastighet och näring. Då var, såvitt jag kan förstå, denna sak föremål för prövning i hela dess vidd. Riksdagen sade då sitt ord i saken. Därefter har frågan behandlats av 1921 års kommunalskattekommitté, som verkställt utredning i både ena och andra avseendet. Jag vill särskilt erinra om att det förslag, som nu från bondeförbundshåll framförts, nämligen att man skulle utsträcka garantiskattesystemet även till andra beskattningsföremål, var så allvarligt och grundligt föremål för kommitténs utredning, att det utarbetades ett särskilt förslag i ämnet, som finnes tryckt i kommunalskattekommitténs betänkande och som gick ut på att garantiskattesystemet skulle tillämpas icke blott på fastigheter utan även på näringar; det är ungefär vad som här yrkas från bondeförbundshåll. När det sedan kom till slutspurten i kommitténs arbete, visade det sig, att det var så omöjligt att kunna lägga upp ett dylikt förslag, som kunde bli tillfredsställande, att ingen inom kommittén vågade gå in för denna sak, ehuru väl det naturligtvis fanns ledamöter, som hade ett visst intresse av att få frågan löst i denna riktning. Och, mina herrar, efter kommunalskattekommitténs utredning har nu regeringen tillsatt en skatteberedning, som gnuggat igenom denna fråga och utrett den om igen, varefter Kungl. Maj:t har framlagt detta förslag. Och sedan komma nu herrarna och säga, att man är rädd för utredning, därför att man inte ytterligare vill hänvisa frågan till en ny utredning, vilken, det får jag bekänna, jag finner vara bra utsiktslös och meningslös. Mig förefaller det, som om detta vore ett ganska märkvärdigt yrkande, till vilket man inte har den minsta anledning att lystra. Jag protesterar emot att det här säges, att man är rädd för en utredning, därför att man nu inte vill vara med om att ännu en gång utreda samma sak. Någon gång får det väl lov att vara slut på utredningen.

Sedan har här talats om frågan, huruvida den nya skattelag, som kammaren i dag antagit, skulle vara definitiv eller provisorisk. Ja, det lär väl inte finnas annat än provisoriska lagar, som vi här antaga, ty en kommande regering och riksdag kan ju ändra dem. Jag vet inte, varför denna lag skall vara märkvärdigare än alla andra lagar i detta hänseende. Befinns det, att denna lag, om vi nu antaga den, är dålig, få vi försöka att få den ändrad. Så gör man ju alltid, och så finner jag för min del, att man måste göra även i detta fall. För min del kan jag därför inte finna den ringaste anledning till att i dag gå med på yrkandet om en utredning.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Wohlin: Med all respekt för den sista kommunalskattekommitténs arbete anser jag dock för min del, att det varit omöjligt för denna kommitté att penetrera hela det stora ärende, som här föreligger. Åtskilliga uppslag hava icke tagits upp av kommittén och vid ett bifall till det förslag om en skrivelse, som här föreligger, skulle dessa uppslag kunna komma under övervägande. Med anledning av vissa under diskussionen fällda yttranden får jag påpeka, att det skrivelseförslag, till vilket herr Ericson i Obergå yrkat bifall, jämväl är understött av en lantmannarepresentant i andra kammaren, vilkens omdöme och ställning borgar för att förslaget icke är förhastat utan att det innehåller en rimlig önskan, som bör kunna med berättigade anspråk från jordbrukarnas sida bli föremål för omprövning. Herr Magnusson i Tumbult har även understött det yrkande, som herr Ericson i Obergå gjort. De medlemmar av kammaren, som vid omröstningen om repartitionstalet för jordbruksfastigheter röstat för repartitionstalet 5, synas också böra i konsekvens med sin då hävdade uppfattning vara med om en skrivelse, vars resultat kanske skulle bli att repartitionstalet 5 bleve gällande för jordbruksfastigheter, vilket ju skulle medföra vissa lättnader för jordbrukarna. Jag får fortfarande yrka bifall till förslaget om en skrivelse av det mera generella men fullkomligt ofarliga innehåll, som förordats av herr Wigforss.

*Förslag
till kommu-
nalskattelag
m. m.
(Forts.)*

Herr Rune: Det är väl ändå rimligt, om man vill ha en utredning, att man giver några direktiv för densamma. Åtminstone bör man väl få veta i vilken riktning utredningen skall gå.

Herr Wohlin har talat om, att det nog är flera saker, som icke varit föremål för utredning av kommunalskattekommittén, och det skulle därför intressera mig att höra, om herr Wohlin kan angiva några sådana saker.

Herr Wohlin talade vidare om en generell utredning. Ja, det skola alla veta, att den är generell, ty det enda resultat, som man vet, att den vill komma till, är, att man skall få flera skatteobjekt.

Jag har icke hört talas om någon sida av saken, som icke varit föremål för utredning tidigare, och det skulle därför vara roligt, om herr Wohlin kunde giva anvisning på någon sådan, så kunde vi sedan börja resonera därom.

Herr Wigforss: Herr talman! Jag skall icke upptaga kammarens tid länge.

Herr von Sneidern yttrade, att den socialdemokratiska motionen icke gått längre än att den föreslår ett lägre repartitionstal även för jordbruksfastigheter. Detta är riktigt, men vi förutsätta även att, om detta förslag går igenom, frågan därmed icke skall vara slutbehandlad; vi säga uttryckligen, att frågan om en näringskatt bör tagas upp till ytterligare utredning. Det kan jag således svara även herr Rune. Vi ha pekat på en näringskatt, och från bondeförbundshåll har man pekat på att även förmögenheten skulle kunna bilda en sådan garanti.

När nu herr Rune med visst skäl pekat på att man här gör utredningsyrkande från två sidor, av vilken den ena håller på garantiskatt och den andra på en fristående objektbeskattning, så kan det kanske synas egendomligt, att vi intressera oss för en utredning, när vi veta, att den andra parten vill ha en särskild form, som vi icke tro på. Men i överensstämmelse med vad jag yttrade på förmiddagen vill jag säga, att jag tror, att garantiskattesystemet för närvarande är så sönderskjutet, att det endast behövs en tids lugn och lidelsefri diskussion i denna fråga för att de sista dimmorna skola skingras, och att även de, som för närvarande tro, att garantiskattesystemet utgör ett skydd för fastighetsägarna och att det fristående objektbeskattningssystemet innebär ett angrepp mot fastighetsägarna, skola inse denna sin villfarelse. Därför har jag

Förslag
till kommu-
nalskattelag
m. m.
(Forts.)

kunnat gå med på yrkandet om utredning. Men jag vill för herr Ericson i Öberga påpeka, att det naturligtvis är rimligt, att detta yrkande om utredning får en generell form, så att utredningen icke bindes vid en av de möjliga linjerna.

Herr Pålsson: Herr talman! Det vill synas, som om skillnaden i uppfattning hos de olika partierna här i kammaren skulle bottna i frågan, huruvida det för jordbruksfastigheter bör vara samma repartitionstal som för annan fastighet eller med andra ord huruvida repartitionstalet för jordbruksfastigheter bör vara 5 eller 6. Enligt de borgerliga partiernas uppfattning bör repartitionstalet för jordbruksfastigheter sänkas till 5, så att det blir detsamma som för annan fastighet. Det synes mig, som om denna lilla skillnad skulle kunna utjämnas ett kommande år, och att man då skulle kunna på borgerligt håll enas om ett gemensamt repartitionstal utan att en ny utredning behöver företagas.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr andre vice talmannen, att därunder förekommit följande yrkanden: 1:o) att kammaren skulle besluta, att motionen nr 346 i andra kammaren, i den mån den ej blivit besvarad genom kammarens föregående beslut, icke skulle till någon riksdagens åtgärd föranleda; 2:o), av herr *Ericson, Oscar*, att den av honom och herr *Johansson* i Kälkebo vid utlåtandet avgivna reservationen skulle bifallas med den ändring, att orden »samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda», utelämnades; samt 3:o), av herr *Wigforss*, att kammaren skulle bifalla punkten 5 i den av herr *Bärg* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen, dock med utelämnande av orden »samt för riksdagen i samband med nytt förslag till lösning av kommunalskattefrågan så snart som möjligt framlägga utredningens resultat».

Sedermera gjorde herr andre vice talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till det under 1:o) upptagna yrkandet vara med övervägande jag besvarad.

Herr *Wigforss* begärde votering, i anledning varav herr andre vice talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr andre vice talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Wigforss* yrkande.

Herr *Ericson, Oscar*, äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående punkten 17 mom. ag) i första särskilda utskottets utlåtande nr 1 antager bifall till herr *Wigforss* yrkande i ämnet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till herr *Oscar Ericsons* yrkande i frågan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på

det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr andre vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr andre vice talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

*Förslag
till kommu-
nalskattelag
m. m.
(Forts.)*

Då emellertid herr *Schedin* begärde rösträkning verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 60;

Nej — 57.

I anledning härav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att motionen nr 346 i andra kammaren, av herr Olsson i Kulenbergstorp m. fl., i den mån den ej blivit besvarad genom kammarens föregående beslut, icke skall till någon riksdagens åtgärd föranleda, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles punkten 5 i den av herr Bärge m. fl. vid första särskilda utskottets utlåtande nr 1 avgivna reservationen med den av herr Wigforss under överläggningen föreslagna ändringen.

Sedan denna voteringsproposition efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr andre vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Mom. ah)—bö).

Kammaren beslöt, att ifrågavarande motioner, i den mån de ej blivit besvarade genom kammarens föregående beslut, icke skulle till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Föredrogs ånyo första särskilda utskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 146 med förslag till lag om ändrad lydelse av 19, 20 och 21 §§ i lagen den 9 december 1910 (nr 141, sid. 27) om reglering av prästerskapets avlöning, nr 203 med förslag till lag om ändrad lydelse av §§ 15 och 35 i förordningen den 21 mars 1862 (nr 15) om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd m. m., och nr 207 med förslag till lag om ändring i lagen den 16 oktober 1908 (nr 110, sid. 1) angående lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning m. m.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölles.

Föredrogs ånyo första särskilda utskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 197 med förslag till lag om ändring i 6, 59 och 83 §§ lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet och nr 206 med förslag till förordning om ändrad lydelse av 52 § i stad-

*Ang. väg-
skattebördans
fördelning.*

Ang. väg-
skattebördans
fördelning.
(Forts.)

gan den 22 juni 1911 om skjutsväsendet jämte i förstnämnda ärende väckta motioner.

I en den 11 mars 1927 till riksdagen avlåten, till dess första särskilda utskott överlämnad proposition nr 197 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i 6, 59 och 83 §§ lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet.

Vidare hade Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 22 februari 1927 avlåten proposition nr 206 föreslagit riksdagen att antaga vid denna proposition fogat förslag till förordning om ändrad lydelse av 52 § i stadgan den 22 juni 1911 (nr 63) om skjutsväsendet.

I samband med propositionen nr 197 hade utskottet till behandling förehåft följande med den sammanhängande och till utskottet hänvisade motioner, nämligen

inom första kammaren

nr 16, av herr Nilsson, Petrus, m. fl.,

nr 321, av herr Nilsson, Petrus, m. fl., och

nr 326, av herr Gabrielsson; samt

inom andra kammaren

nr 15, av herr Johansson i Kälkebo m. fl.,

nr 426, av herr Mårtenson m. fl.,

nr 427, av herr Olsson i Kullenbergstorp m. fl.,

nr 448, av herr Henrikson m. fl., samt

nr 449, av herr Brännström m. fl.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

1) att riksdagen måtte, under förmälan, att det i propositionen nr 197 framlagda författningsförslag ej kunnat av riksdagen i oförändrat skick bifallas, med bifall till vad i motion II: 426 yrkats, för sin del antaga det i proposition nr 197 framlagda förslaget till lag om ändring i 6, 59 och 83 §§ lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet i den ändrade lydelse bilaga 1 vid detta utlåtande utvisade,

2) att följande i detta utlåtande behandlade motioner, nämligen

a) I: 16, av herr Nilsson, Petrus, m. fl.,

b) I: 321, av herr Nilsson, Petrus, m. fl.,

c) I: 326, av herr Gabrielsson,

d) II: 15, av herr Johansson i Kälkebo m. fl.,

e) II: 427, av herr Olsson i Kullenbergstorp m. fl.,

f) II: 448, av herr Henrikson m. fl.,

g) II: 449, av herr Brännström m. fl.,

icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda,

3) att riksdagen måtte antaga det i proposition nr 206 framlagda, i bilaga 2 vid detta utlåtande fogade förslag till förordning om ändrad lydelse av 52 § i stadgan den 22 juni 1911 (nr 63) om skjutsväsendet.

Reservation hade avgivits av, utom andra, herrar *Bärg, Wigforss, Nothin, Norling Akerberg, Eriksson* i Grängesberg, *Larsson* i Västerås, *Lindqvist* i Halmstad, *Sköld, Pettersson* i Hällbacken och *Fast*, vilka på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 197 med förslag till lag om ändring i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet.

Angående sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr von Sneidern: I avseende å föredragningen av första särskilda utskottets utlåtande nr 3 hemställles,

att detsamma må företagas till avgörande punktvis och punkten 1 på det sätt, att först föredrages det av utskottet framställda lagförslaget, där så erfordras paragrafvis, med promulgationsstadgande, ingress och rubrik sist, var-
efter utskottets hemställan föredrages;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, den-
na må omfatta utlåtandet i dess helhet;

att lagtext ej må behöva uppläsas i vidare mån, än sådant av någon kamma-
rens ledamot begäres.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten 1.

Det av utskottet tillstyrkta lagförslaget.

6 §.

Denna paragraf lydde:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

(i utskottets förslag:)

I skyldigheten att bygga och underhålla allmän väg, bro och färja deltaga,
efter nedan stadgade grunder, följande beskattningsföremål:

a) all jordbruksfastighet, för vilken fastighetsskatt enligt kommunalskatte-
lagen skall utgöras, dock att äldre lotshemman, så länge de äro underkastade
lotsningsskyldighet, bibehållas vid dem hittills förunnad frihet från väghåll-
ningsbesväret;

b) all annan fastighet, för vilken sådan fastighetsskatt skall utgöras, såvitt
taxeringsvärdet uppgår till minst åttahundra kronor; samt

c) till kommunal inkomstskatt be- c) till kommunal inkomstskatt be-
skattningsbar inkomst. skattningsbar inkomst, därest den till
sådan skatt taxerade inkomsten upp-
går till minst ettusen kronor.

Herr Gabrielsson: Herr talman, mina herrar! Man skulle ju kunna tycka,
att man borde vara nöjd, då man i viss mån rönt tillmötesgående i fråga om
grunderna för vägs-katten. Men med tanke på de orättvisor, som varit rådande,
och då man erkänt, att intresseprincipen icke mera tillämpas i fråga om väg-
skattebördan, skulle det varit önskligt, att man kunnat gå ännu längre. Ut-
skottet har också erkänt detta, men det har likväl stannat vid vad Kungl. Maj:t
föreslagit, nämligen att vägs-katten skall minskas till hälften i fråga om jord-
bruksfastighet. Utskottet säger emellertid: »Sedan naturaunderhållet alltmer
kommit ur bruk samt erfarenhet vunnits i fråga om huru den fördelning av väg-
skattebördan, som nu föreslås till antagande, verkar, håller utskottet före, att
kravet på vägs-kattebördans rättvisa fördelning möjligen kan komma att på-
kalla ytterligare nedsättning av den fastighetsägarna påvilande andel däri. Ut-
skottet förväntar, att under sådana förhållanden denna fråga åter upptages till
prövning.»

Jag vill särskilt understryka, att det trots den jämkning, som gjorts, likväl är
så, att ägare av jordbruksfastigheter betungas med en tre gånger så hög väg-
skatt som andra inkomsttagare. Jag vill för att bevisa detta taga ett exempel.
Om man har en jordbruksfastighet, taxerad till 40,000 kronor, får man enligt
de nu gällande bestämmelserna 400 vägfyrk, och i de vägdistrikt, där vägs-kat-

*Ang. väg-
skattebördans
fördelning.
(Forts.)*

ten utgår med 50 öre för varje fyrk, såsom den gör i många distrikt i övre Norrland, får man således för en dylik fastighet betala 200 kronor. Om vi som jämförelse taga en industriidkare, som har en beskattningsbar inkomst av 9,000 kronor, så får denne industriidkare 300 vägfyrek, och han får erlägga 150 kronor i vägs katt. Om en jordbruksfastighet icke lämnar någon som helst inkomst, får ägaren till densamma ändock betala samma höga vägs katt, under det att industriidkaren icke behöver betala mer än efter den verkliga inkomsten.

Nu har man åtminstone på det tidigare stadiet av diskussionen i denna fråga sagt, att, om man skulle lindra vägs kattebördan i större utsträckning än detta förslag innebär, skulle det komma att drabba de små inkomstagarna mycket hårt. Jag vill då taga ett exempel. Vi kunna tänka oss en egnahemslåntagare, som har en jordbruksfastighet, taxerad till 10,000 kronor. Denna fastighet åsättes 100 vägfyrek, och med 50 öre för varje fyrk blir skatten 50 kronor. Vi kunna sedan tänka oss en inkomsttagare, som har 100,000 kronor insatta i bank, och för detta kapital får han deklarerat en inkomst av 4,000 kronor i ränta. Om han t. ex. har hustru och tre barn, har han rättighet att göra ett avdrag på 2,200 kronor, så att den beskattningsbara inkomsten endast blir 1,800 kronor. Han får 60 vägfyrek och han får betala en vägs katt av 30 kronor. Alltså, den, som har 100,000 kronor insatta i bank, får efter de nuvarande bestämmelserna betala 30 kronor, under det att den fattige egnahemslåntagaren, som måhända är skyldig allt vad han har och icke har någon inkomst av fastigheten, får betala 50 kronor. Enligt de nu föreslagna bestämmelserna får han betala 25 kronor, under det att den andre endast får betala 30 kronor, men det blir i alla fall icke rättvist.

Jag har väckt en motion, däri jag yrkat att, då det numera, sedan motorfordomen spela en sådan dominerande roll vid landsvägs trafik, erkänts, att något intresse icke längre förefinnes för att fastighetsägare skola betala högre katt, skatten skall utgå efter allmän bevillning, d. v. s. att alla skatteobjekt skola taxeras efter lika grunder. Utskottet har icke velat förorda detta utan gått med på Kungl. Maj:ts proposition. Jag anser nu emellertid det är lönlöst att göra något yrkande om bifall till min motion men jag har i alla fall velat framhålla detta, för att det må tagas i överbägande, när frågan ånyo kommer upp om ytterligare lindring i fastigheternas vägs kattebörda.

Efter härmed slutad överläggning godkändes förevarande paragraf.

Övriga delar av ifrågavarande lagförslag.

Godkändes.

Utskottets hemställan.

Bifölles, i vad den ej besvarats genom kammarens föregående beslut.

Punkterna 2 och 3.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Föredrogs ånyo första särskilda utskottets utlåtande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 202 med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet m. m.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölles.

Föredrogs ånyo första särskilda utskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 238 med förslag till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 6 och 12 §§ handelsbalken m. m.

I en den 22 mars 1927 till riksdagen avlåten, till dess första särskilda utskott överlämnad proposition nr 238 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om ändrad lydelse av 17 kap. 6 och 12 §§ handelsbalken;
- 2) lag om ändrad lydelse av 2 kap. 23 § i lagen den 14 juni 1907 (nr 36 sid. 1) om nyttjanderätt till fast egendom;
- 3) lag om ändrad lydelse av 24 § i lagen den 25 juni 1909 (nr 57 sid. 2) om arrende av viss jord å landet inom Norrland och Dalarne; samt
- 4) lag angående vad med uppskattning till allmän beviljning av fast egendom i vissa fall skall förstås.

De i propositionen nr 238 framlagda författningsförslagen sammanhängde med de av Kungl. Maj:t i propositioner nr 102 m. fl. framlagda förslag till kommunalskattereform.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte antaga de i nämnda proposition framlagda förslagen, nämligen

- 1) förslag till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 6 och 12 §§ handelsbalken;
- 2) förslag till lag om ändrad lydelse av 2 kap. 23 § i lagen den 14 juni 1907 (nr 36 sid. 1) om nyttjanderätt till fast egendom;
- 3) förslag till lag om ändrad lydelse av 24 § i lagen den 25 juni 1909 (nr 57 sid. 2) om arrende av viss jord å landet inom Norrland och Dalarne, samt
- 4) förslag till lag angående vad med uppskattning till allmän beviljning av fast egendom i vissa fall skall förstås.

På framställning av herr andre vice talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

Herr von Sneidern: Herr talman! Det ligger på kammarens bord ett förslag om ändring i vissa delar av den norrländska arrendelagen, och detta förslag berör även denna paragraf. Av denna anledning hemställer jag, att paragrafen måtte återremitteras till utskottet.

Ang. ändringar i den norrländska arrendelagen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr andre vice talmannen, att i avseende på den nu föredragna punkten annat yrkande ej förekommit, än att densamma skulle visas åter till utskottet.

Därefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på återremiss; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning av första särskilda utskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse angående förslag till formulär för deklara-tionsblanketter, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Herr förste vice talmannen infann sig och övertog ledningen av kammarens förhandlingar.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 29, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 30 juni 1913 (nr 120) om allmän pensionsförsäkring, dels ock i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

*Ang.
ersättning åt
köpmannen
M. Nylén.* Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare ersättning till M. Nylén för ett av staten övertaget kaffeparti jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 30 december 1926 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 40, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att från statens folkhushållningskommissions fond finge såsom ytterligare ersättning för i statsrådsprotokollet angivna av staten övertagna kaffepartier till köpmannen M. Nylén utbetalas ett belopp av 12,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två inom första kammaren väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

nr 188 av herr *Lindhagen*, vari hemstälts, att riksdagen måtte medgiva, att, utöver det i propositionen nr 40 föreslagna belopp, finge från statens folkhushållningskommissions fond utbetalas ytterligare ersättning till det belopp, som efter vederbörande utskotts förslag kunde anses skäligt och med statens värdighet överensstämmande; samt

nr 189 av herr *Julin*, vari hemstälts, att riksdagen måtte medgiva, att från statens folkhushållningskommissions fond finge såsom ytterligare ersättning för ifrågavarande kaffepartier till köpmannen M. Nylén utbetalas ett belopp av 65,000 kronor.

I sitt utlåtande nr 19 hade utskottet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning och motionerna I:188 och 189 medgiva, att från statens folkhushållningskommissions fond finge såsom ytterligare ersättning för ifrågakomna av staten övertagna kaffepartier till köpmannen M. Nylén utbetalas ett belopp av 34,669 kronor 50 öre.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hade båda kamrarna visat ärendet åter till utskottet för ny behandling.

Utskottet, som i anledning av vad sålunda förekommit införskaffat ytterligare utredning i ärendet, hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte med avslag å de i ämnet väckta motionerna I:188 och 189 bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Reservation hade avgivits av herrar *Sederholm*, *Nilsson* i Kabbarp, *Boberg*, *Sjöblom*, *Olsson* i Broberg, *Gabrielsson* och *Kropp*, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, och avslutas med en

hemställan, att riksdagen måtte lämna såväl den förevarande propositionen som de i anledning av densamma väckta motionerna utan bifall.

Ang.
ersättning åt
köpmannen
M. Nylén.
(Forts.)

Herr Winberg: Under de 15 å 16 år jag varit ledamot av riksdagen har jag fått bevittna många underliga saker, men något mera underligt än den proposition, de motioner och det utskottsutlåtande, som föreligga i denna fråga, har jag dock aldrig sett. Det är nog icke skäl att upptaga kammarens tid med någon längre debatt i denna fråga.

Man kan kanske beklaga, att Kungl. Maj:t vid detta tillfälle icke vill träda fram och säga, att sedan Kungl. Maj:ts proposition avlämnades, sådana saker framkommit, som då icke voro för regeringen kända och att regeringen därför icke anser sig böra hålla på ifrågavarande proposition. Jag kan förstå, att regeringen icke vill göra detta, men däremot förefaller det mig, som om det skulle vara alla skäl för motionärerna i denna fråga och i synnerhet för den motionär, som yrkar på ett belopp av 65,000 kronor, att i eget intresse förklara, att de, som saken nu ligger, frånträda sina yrkanden. Om så icke sker, kanske det är bäst att i barmhärtighetens namn draga en tystnadens slöja över motionerna.

Jag skall icke ingå på de olika faserna av denna fråga eller på de rent juridiska skäl, som kunna tala för att man i detta fall bör giva någon ersättning. Men jag vill erinra om, att ifrågavarande person har, i likhet med alla andra, som i någon mån drabbats av kristidens lagar och förordningar, fått sin sak prövad av alla instanser, som för prövningen av dylika ärenden stått till förfogande och att han i vissa delar fått sina anspråk godkända och i andra delar ogillade.

Jag kan förstå, att en regering eller en minister kan tröttna på att bli uppvaktad av en så energisk person, som jag fått erfarenhet av att denne person är, och att man till sist får den uppfattningen, att det kanske är bättre att föreslå att giva honom något för att man skall bli av med honom.

Nu säger man emellertid, att det icke är rent juridiska synpunkter, som varit de avgörande varken för Kungl. Maj:t eller för de enskilda motionärerna utan man förmenar att, när det gäller att tillämpa kristidens lagar och författningar, det alltid kan uppstå fall, där det kan bli nödvändigt att reglera saker, beträffande vilka full juridisk rättvisa icke kunnat skipas och att det vid en sådan skälighetsprövning icke är fråga om någon juridisk skyldighet utan om, huruvida det kan vara rätt och skäligt att lämna någon ersättning utöver vad som på den juridiska vägen kunnat vinnas. Jag kan visserligen erkänna, att i vissa fall sådana omständigheter kunna förekomma, att en dylik skälighetsprövning av riksdagen kan i någon mån rekommenderas. Men för det första får man vara mycket försiktig med att göra sådana korrigeringar, synnerligast från riksdagens sida, och för det andra måste jag säga mig, att skall det förekomma fall, där det är nödvändigt för riksdagen att direkt ingripa och reglera vad juridiska och andra myndigheter prövat och inte kunnat gå med på, så böra dessa vara av helt annan art än det nu föreliggande. Här ha, sedan denna sak upptogs till behandling, framkommit så klara och tydliga skäl, att jag anser det skulle vara riksdagen synnerligen ovärdigt, om den på detta sätt ger sig till att premiera i ett fall, där det sannerligen inte finns någon anledning för riksdagen att låta sitt goda hjärta tala. Jag skall inte inlåta mig på frågan, huruvida, därest en ersättning av riksdagen skulle beviljas, denna ersättning rätteligen skall gå till herr Nylén, eller om den skall gå till Nyléns aktiebolag. Den saken är fortfarande ganska omstridd. Jag skall inte heller beröra vad som har framkommit sedan dess, nämligen att man säger, att de personer, av vilka denne Nylén köpte kaffet, fortfarande ha att fordra betalning av honom för detta kaffe, men i varje fall kan det vara skäl för riksdagen, innan den

Ang.
ersättning åt
köpmannen
M. Nylén.

(Forts.)

överhuvud går att fatta beslut, att göra klart för sig, vem som rätteligen skall komma i besittning av de kompensationsmedel, som riksdagen möjligen i detta fall kan komma att bevilja.

De övriga ledamöterna av riksdagen ha väl i likhet med mig själv uppvaktats med en skrivelse av herr Nylén. I denna skrivelse anför han de mest välgående motiv för avslag på utskottets hemställan. Han anser nämligen, att ingen som helst rättvisa kommer honom till del, om saken ordnas så, som utskottet föreslagit. Han utdömer denna lösning fullständigt. Jag tror, att riksdagen, och i varje fall första kammaren, vid sådant förhållande skall godtaga herr Nyléns motivering och underkänna utskottsförslaget, likaväl som herr Nylén själv har gjort det. Men det är särskilt en passus i denna skrivelse, som jag inte kan underlåta att citera, därför att den tydligt visar, vilken smart person vi här ha att göra med, en person, som inte skyr några medel att framställa den sak, han anser sig ha intresse av, i en för honom så behaglig dager som möjligt. I den skrivelse, som han uppvaktat oss med, heter det bl. a. om de tidningsartiklar, som förekommit om saken: »De artiklar i tidningspressen, som föranledde kamrarnas återremiss av ersättningsfrågan till utskottet, utgingo från en å samtliga tidningsredaktioner här i Stockholm känd försäljare av notiser, vilken emellertid numera å de flesta redaktioner tillbakavisas, enär han upprepade gånger beträffs med att avyttra rent uppdiktade nyheter. Mannen, som är notorisk alkoholist och går under benämningen 'Fyll-Jakob', var sommaren 1917 anställd i Martin Nyléns Aktiebolag, men skildes från tjänsten och angavs hos kriminalpolisen, enär han förskingrat c:a 800 kronor bolaget tillhöriga medel.»

Nu hade jag verkligen litet reda på den saken förut, men för att vara alldeles säker, ringde jag i går till tredje polisintendenten och bad hos honom få reda på, vilken påföljd denna anmälan haft, d. v. s. vad undersökningen resulterat i från polisens sida. Polisintendenten meddelade då, att den resulterat i ingenting, därför att den anmälde kunde lämna fullt nöjaktiga uppgifter angående de dispositioner han måst vidtaga med bolagets pengar. Den anmälde var nämligen, som herr Nylén själv erkänner här, anställd i bolaget och måste naturligtvis göra vissa utbetalningar. Sedan föll det herr Nylén in, att han inte kunde godkänna en del av utbetalningarna, och därför tog han utan vidare och anmälde personen hos polisen för förskingring, alltså en ren okynnesanmälan, som egentligen borde medfört rekonventionstalan från den anmäldes sida, men det brydde denne sig inte om. Trots att herr Nylén känner till detta, drar han sig inte för att draga in denna historia här och säga, att mannen i fråga hade förskingrat 800 kronor, vilket är en uppenbar lögn, som polisen vederlade, då den förklarade, att personen i fråga kunde lämna fullt nöjaktiga uppgifter.

Ja, jag skall inte upptaga tiden längre. Jag tror, att det är alldeles tillräckligt med vad som sagts. Jag tror, att det för regeringen och för utskottet och framför allt för de motionärer, som engagerat sig här, vore lyckligast, om vi göra som jag sade, draga en barmhärtig tystnadens slöja över denna sak, och jag skulle anse det vara synnerligen egendomligt, om riksdagen i ett fall som detta skulle vilja desavouera de myndigheter och andra, som haft att behandla denna sak förut, och premiera en person, som det sannerligen inte finns någon anledning för riksdagen att särskilt premiera.

Herr talman! Jag hemställer om avslag å såväl utskottets hemställan som å Kungl. Maj:ts proposition och de i ämnet väckta motionerna.

Herr Sederholm: Herr talman, mina herrar! När jordbruksutskottet första gången handlade detta ärende, förelåg det från Kungl. Maj:ts sida en proposition, som hemställde om ett anslag av 12,000 kronor till herr Nylén på grund av

detta kaffebeslag, som hade skett år 1917. Utskottet tog kännedom om ärendet såväl genom den tryckta propositionen som genom de övriga handlingar, som tillhandahöllos oss, och det framgick enligt utskottets mening otvetydigt, att här skett en rättskränkning gent emot ägaren av det kaffe, som folkhushållningskommissionen då satt sig i besittning av.

Det var ju så, att det fanns rätt för folkhushållningskommissionen att efter Kungl. Maj:ts särskilda beslut lägga beslag på kaffe, men en sådan procedur föregick icke detta kaffebeslag, utan folkhushållningskommissionen anmodade kriminalpolisen att utan vidare sätta sig i besittning av kaffet. Under tiden den hade kaffet i sin besittning, utverkades av Kungl. Maj:t rätt till beslaget, och så skedde några dagar senare detta beslag. Alltså hade kriminalpolisen, utan att ha beslagsrätt, tagit kaffet från herr Nylén eller den, som då ägde kaffet, och därigenom hindrat vederbörande ägare att tillgodogöra sig detta under dessa dagar, något, som utredningen visat, att han hade haft möjlighet att göra. Det syntes utskottet då uppenbart, att här ett olagligt ingrepp skett, som hade åsamkat ägaren till kaffet viss förlust. På detta grundade utskottet sitt utlåtande. Det tillstyrkte ett belopp, vida högre än det av Kungl. Maj:t föreslagna. Utskottet menade, att det fanns icke någon reell grund, varför man skulle stanna vid denna summa, 12,000 kronor, utan man ansåg, att man borde gå upp till en siffra, som motsvarade kaffets värde, och den siffran uträknade utskottet till det belopp, som då föreslogs i ersättning.

Ärendet återremitterades till utskottet. Det infordrades nya upplysningar. Det hade påståtts, att herr Nylén inte var ägare till kaffet och att alltså ersättningen för den rättskränkning, som skett, rätteligen icke tillkom Nylén, utan borde tillkomma Martin Nyléns aktiebolag.

De upplysningar, som kommit utskottet tillhanda, ha, i stället för att göra saken klarare, tvärtom gjort den vida mera grumlig, än den var, när vi hade den före första gången. Det visade sig först, att det existerade ett Martin Nyléns aktiebolag. Detta bolag fanns till samtidigt som Nylén drev sina affärer, och Nylén ägde praktiskt taget alla aktier, så att Nylén opererade dels genom bolaget, dels själv. Hur uppdelningen av arbetet mellan dessa två var ordnat, det har man icke kunnat få upplysning om, och jag tror närmast man får säga, att det var inte ordnat alls.

Nu finnes denna fordran för beslaget av folkhushållningskommissionen upptagen i Martin Nyléns aktiebolags konkursstat. Detta skulle ju vara ett indicium på att denna fordran verkligen tillkomme aktiebolaget och inte herr Nylén. Å andra sidan har det blivit upplyst och bevisat, att samma fordran, under den tid bolaget existerade och innan det gick i konkurs, hade tagits i mät hos Nylén personligen och också blivit försåld till en herre, som hette, vill jag minnas, Bergström. Vid tillfället för konkursen ägde han denna fordran. Alltså är det åtminstone mycket sannolikt, att Bergström var ägare till denna fordran för kaffebeslaget, samtidigt som Nylén såsom ledare av aktiebolaget tog upp det i konkursstaten. Själv uppger han, att han oriktigt tagit upp det i konkursstaten. Han säger sig ha gjort det i överdriven ängslan och samvetsömhet, då han inte ville riskera något genom att försumma att taga upp någonting, som möjligen kunde tillhöra bolaget. Alltså, här föreligger å ena sidan uppgiften i konkursstaten och å andra sidan denna upplysning, att Bergström skulle vara ägare till denna fordran. Det är två stridiga uppgifter. Det är, som jag sade, mera troligt eller sannolikt, att det var Bergström, än att det var bolaget, men man vet det inte. I allt fall, sedan bolaget gjort konkurs, köper Nylén av bolagets konkursmassa alla bolagets osäkra fordringar jämte möbler, värderade till 800 kronor. Alltsammans köper han för 600 kronor. Vidare, sedan han fått gottgörelse genom en viss ersättning från folkhushållningskommissionen, förvär-

*Ang.
ersättning åt
köpmannen
M. Nylén.
(Forts.)*

Ang.
ersättning åt
köpmannen
M. Nylén.
(Forts.)

var han av Bergström samma fordran. Då är han obestriddigen ägare till denna fordran, såväl genom förvärvet från bolaget som genom förvärvet från Bergström. Då skulle man väl kunna säga, att det är alldeles säkert, att Nylén är rätte mannen att få ersättning för den ifrågavarande rättskränkningen. Detta synes mig dock rätt ovisst. Först och främst föreligger en viss oklarhet med avseende på den där uppgiften beträffande konkursstaten, huruvida Nylén eller bolaget vid tiden för konkursen var ägare. Vidare har utskottet fått kännedom om, att Nylén, då det sedermera beslagtagna kaffet skulle köpas, skulle ha disponerat bolagets medel för att köpa kaffet. Dessa uppgifter äro dock fullständigt obestyrkta och av Nylén bestridda, men de föreligga i alla fall. Om så vore förhållandet, skulle Nylén alltså ha uppträtt visserligen nominellt såsom stående utanför bolaget, men i realiteten, kan man säga, såsom bolagets bulvan.

Vidare har till utskottet framkommit ett krav på åtskilliga tusen kronor från en herre i Norrland, som säger: »Det är jag som har sålt kaffet till Nylén, och jag har aldrig fått pengar för det. Jag är rätte ägaren till den ersättning, som kan komma ifråga.» Det är herr Kauppi, tror jag han heter, i Lomkärr. Han vill alltså ha pengarna. Bolagets konkurs avslutades utan någon utdelning, och under förutsättning, att den reelle ägaren till kaffet verkligen varit bolaget — låt vara, att kaffet förvärvats genom bulvanförhållandet mellan Nylén och bolaget — så är det ju icke alls orimligt, att den ersättning, som skall utgå till Nylén, den bör inte utgå till Nylén, utan till aktiebolagets kreditorer, som icke fått någon som helst utdelning.

Allt detta tillsammans, både denna oklarhet med avseende på bolaget, oklarheten, huruvida Nylén har uppträtt såsom bulvan för bolaget i denna affär, oklarheten, huruvida ersättning skall utgå till Nylén eller till den person, som påstår sig vara den, som skall ha pengarna i stället för Nylén, emedan han inte fått betalt för kaffet, alla dessa omständigheter tillsammans ha gjort, att vi reservanter tycka saken vara så oklar och grumlig, att vi efter denna nya utredning icke anse, att riksdagen bör taga ställning med avseende på något som helst positivt understöd till Nylén för denna sak.

Det är väl för övrigt för mycket begärt av ett riksdagsutskott, att det skall kunna gå till botten i en sak så komplicerad och som ligger så långt tillbaka i tiden. Vi ha för övrigt sökt få fram bolagets böcker, men de äro förkomna. Ifall det av regeringen eller av Nylén eller av någon annan kan på sådant sätt styrkas, att verkligen Nylén och ingen annan är den, som bör ha ersättning för denna rättskränkning, då menar jag, att man eventuellt får förvänta ny framställning från Kungl. Maj:t. Då får utskottet taga den bättre utredda saken under förnyat övervägande.

Nu har utskottsmajoriteten ställt sig på den linjen, att här föreligger, även för majoriteten, all denna oklarhet. Detta har gjort saken så pass mycket grumligare för utskottsmajoriteten, att den icke vill ge 35,000 kronor, men den vill ge 12,000 kronor. Vi, minoriteten, ha inte ansett oss kunna gå in på någon gradering av grumligheten, utan vi anse, att det är bättre att avslå det hela och låta utredningen komma, ifall den kan presteras, och i så fall vidhålla vi, att rättskränkning föreligger. Den, som visar sig vara kränkt, må komma med sitt krav, och då anser jag, att det också är statens moraliska skyldighet att ersätta det.

Jag ber om tillgift för att jag så länge tagit kammarens uppmärksamhet i anspråk, men jag menar det är bäst att åtminstone söka nå den klarhet, som man kan få om dessa saker, och jag anser också, att jag genom denna utredning givit skäl för den åsikt reservanterna uttalat. Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen.

Herr Reuterskiöld: Herr talman! Det förefaller mig, som om den förda diskussionen till fullo styrker, att kammaren kommit in på ett område rörande enskilda personer, som grundlagen egentligen förbjuder oss att behandla. Jag vidhåller den uppfattning, jag tidigare uttalat, att Kungl. Maj:t bort på egen hand avgöra denna fråga. Har staten obehörigen riktats på någons bekostnad, är det enligt min mening *Kungl. Maj:ts sak* att återbetala vad som har influtit för mycket vid realisation av annan tillhörig egendom, som ej lagligen övergått i statens ägo. Men Kungl. Maj:t har i detta avseende ingen anledning att besvära riksdagen med en prövning, som riksdagen i själva verket knappast kan verkställa.

Under sådana förhållanden och särskilt efter de upplysningar, som av utskottet lämnats, är jag mest benägen att gå med på reservationen. Men då jag gör ett yrkande om bifall till reservanternas hemställan, vill jag säga, att jag däri inlägger, att Kungl. Maj:t fortfarande är oförhindrad att i vanlig ordning pröva de krav, som kunna vara för handen. Därest Kungl. Maj:t finner ett sådant krav berättigat, kan Kungl. Maj:t göra den utbetalning, vartill omständigheterna föranleda, eller också mot förmodan göra den förnyade framställning till riksdagen, som därav må bliva en följd. Men jag kan under inga förhållanden vara med om, att kammaren skulle försöka gå in på en prövning av alla möjliga förhållanden, som ligga utanför möjligheten för kammaren att kunna bedöma.

Jag ber, herr talman, att få begränsa mig till vad jag nu sagt samt yrka bifall till reservationen under den av mig angivna förutsättningen.

Herr Julin: Herr Winberg ville ha upp motionärerna i denna sak, och jag skall be att få presentera den ene. Herr Lindhagen, som är den andre motionären, är av sjukdom förhindrad, men han har sänt en hälsning, att han lider lika mycket av att vara frånvarande som av sin sjukdom. Han anser nämligen, att när en enskild man är kränkt, så borde han vara närvarande och försöka försvara denne man.

När Kungl. Maj:ts proposition i denna fråga kom, föll i mina händer ett utlåtande i saken av häradshövdingen G. F. Lindstedt. Jag fäste mig kanske i viss mån vid detta utlåtande, därför att namnet var mig bekant, ty häradshövding Lindstedt har ju varit riksdagens militieombudsman. Det utlåtande, han avgivit i frågan, fanns icke bifogat Kungl. Maj:ts proposition, men det finnes inryckt i utskottets utlåtande, som i dag föreligger till behandling. Häradshövding Lindstedts utlåtande visar till fullo och på ett långt bättre sätt, än jag kan göra, att en rättskränkning föreligger. Även de, som i detta stycke yrka avslag på all hjälp till Nylén, ha ju måst medgiva, att en kränkning av hans rätt är för handen och att det är på andra skäl, som de gått in för ett avslag.

När alltså i detta fall en kränkning var för handen och skulle gottgöras och man studerade handlingarna, sådana de förelägo i Kungl. Maj:ts proposition, fick jag för min del det intrycket, att man icke borde lämna lägre ersättning än den, som kunde innebära verklig gottgörelse av den skedda kränkningen. Med denna utgångspunkt byggde jag min motion på häradshövding Lindstedts utlåtande, vilket jag också bifogade min motion, och yrkade, att vederbörande skulle få ut allt vad som kunde tänkas i fråga om inköpskostnader, ränta å nedlagt kapital, frakter o. s. v., eller en summa av 65,000 kronor. Det är givet, att jag såsom motionär icke kunde göra en sådan utredning, att jag kunde angiva det alldeles rätta beloppet. Men jag föreslog det högsta belopp jag rimligtvis kunde tänka mig, för att det skulle vara möjligt för medlemmarna av utskottet att lägga sitt votum för vilket belopp som helst mellan det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet 12,000 kro-

Ang.
ersättning åt
köpmannen
M. Nylén.
(Forts.)

Ang.
ersättning åt
köpmannen
M. Nylén.
(Forts.)

nor och det av mig angivna, 65,000 kronor. Utskottet gick också in för en utredning och kom, såsom vi känna till från utskottets utlåtande nr 19, daterat den 15 mars i år, till det resultatet att omständigheter förelågo, som gjorde, att staten icke borde undandraga sig ersätta Nylén med ett belopp motsvarande vad han själv vid inköpet fått betala. Därefter gör utskottet en kalkyl och hemställer sedan i klämman: »att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning och motionerna I: 188 och 189 medgiva, att från statens folkhushållningskommissions fond må såsom ytterligare ersättning för ifrågakomna av staten övertagna kaffepartier till köpmannen M. Nylén utbetalas ett belopp av 34,669 kronor 50 öre».

Då detta kom på kammarens bord var jag för min del villig att gå in för detta belopp, ehuru det vida understeg vad jag föreslagit. Men jag ansåg givetvis, att jag borde böja mig för den mera ingående utredning, som det varit möjligt för utskottet att i denna sak prestera.

Vad händer nu? Sedan utskottet utrett denna fråga, som först passerat en mängd instanser, såsom statskontoret och Kungl. Maj:t, och frågan därefter kommer till kammaren, inträffar det, att en tidning innehåller en insändare, som drar i tvivelsmål, huruvida Nylén verkligen var den, som borde hava denna ersättning. Man får säga, att det är lösa grunder, på vilka riksdagens handlande baserar sig, när man efter denna utredning av myndigheter, Kungl. Maj:t och utskottet icke vågar fatta beslut utan anser, att en insändare i en tidning skall vara skäl nog för att kullkasta frågan.

Jag sökte emellertid i vad som framkommit efter vad som möjligen skulle kunna tänkas förmå riksdagen att frångå dessa utredningar och detta förslag. och jag fann för min del, att det väl skulle vara, att man inte trodde, att det var Nylén utan aktiebolaget med hans namn, som var kaffeimportören och som i detta fall borde ersättas, när krav därpå framställdes. När frågan var uppe i riksdagen var jag i tillfälle att meddela, att omständigheterna vid köpet voro sådana, att man tillfullo visste, att det var Nylén personligen som köpt kaffet. Jag skall inte trötta kammaren med att föredraga vad jag då yttrade, utan jag ber i stället att få övergå till de handlingar, som numera föreligga och lämna någon utredning i saken. Herr Sederholm har redan dragit upp konturerna för frågan, så att jag kan nu bli ganska kort och vill endast påpeka följande.

Av förste stadsfogdens här i Stockholm protokoll kan man inhämta, att han år 1918 i januari och februari hade att taga befattning med ett kravmål på herr Nylén. När detta krav, som grundade sig på en växel, tillställdes förste stadsfogden för indrivning, hade han ju att undersöka, huruvida de ägodelar, i vilka utmätning skulle göras, verkligen tillhörde Nylén. Av protokollet framgår, huru han sökte i Nyléns bostad och på hans kontor utan att finna någonting. Däremot fann han på folkhushållningskommissionens handelsavdelning en Nyléns fordran, vilken han utmätte. Innan han kunde göra detta, måste han göra en undersökning. Detta hände år 1918, så nära nu ifrågasvarande händelse, att man måste lämna stadsfogdens utredning vitsord.

Men det finns en särskild omständighet, som gör, att hans undersökning är ännu mera bindande, och det är, att när växeln sändes till honom, åtföljdes den av ett brev, vari fordringsägaren just framhöll för stadsfogden möjligheten av, att denna fordran icke var Nyléns utan aktiebolagets. Stadsfogden har sålunda haft särskilt skäl att undersöka just den sak, varom man tvistat. När han vid detta tillfälle kom till ett resultat, det nämligen, att denna fordran tillhörde Nylén, tror jag, att man nu måste böja sig för denna undersökning av offentlig tjänsteman rörande en sak, som ligger så långt ifrån oss. Det måste alltså anses fastslaget att detta kaffeparti vid denna tidpunkt tillhörde Nylén personligen.

Ser man alltså saken på det sättet, har, sedan jordbruksutskottet avgav sitt utlåtande nr 19, ingenting tillkommit i saken. Jag vill verkligen icke anse, att något tillkommit, därför att några tidningar i denna sak tagit munnen full. Jag känner icke Nylén mer än till utseendet och vet inte alls, om de smädelser, som herr Winberg tillät sig gentemot honom, hava något som helst berättigande. Det hör inte heller till saken. Jag vill alltså påstå, att sedan utskottets utlåtande nr 19 kom på kammarens bord, har ingenting i sak passerat, ty man kan icke tillmäta de tidningsartiklar, som sett dagen, något som helst värde. Man får ju betänka, att man använder sig av sådana vapen som exempelvis följande, som stått att läsa i en tidning: »Meddelandet är av så pass uppseendeväckande innebörd, att man faktiskt nödgas sätta tro till de ivriga rykten, som under den senaste tiden beträffande kristidsgulaschen Nyléns penningupplåningar mot reverser bland riksdagsmännen varit i omlopp. Han lär f. ö. helt öppet under den sista tiden hava braverat om att 'farbröderna' äro så vackert tvungna att ge mig mina pengar, annars få de själva dra veven med deras reverser.» Om riksdagen skulle böja sig för en sådan journalistik tror jag överhuvud taget inte man skall anföra några skäl.

Då alltså ingenting tillkommit i denna sak, sedan jordbruksutskottets utlåtande nr 19 framlades, ber jag, herr talman, att få göra samma yrkande som jordbruksutskottet då hade.

Herr Andersson, Elof: I jordbruksutskottets utlåtande nr 19, som förekom för två månader sedan och återförvisades till utskottet för förnyad behandling, sade utskottet till en början: »Vad i ärendet förekommit har bibragt utskottet den uppfattningen, att staten *omhändertagit och tillgodogjort sig* ifrågavarande Nylén tillhöriga kaffepartier *på sätt och under omständigheter*, som göra, att staten icke bör undandraga sig att ersätta Nylén därför med ett belopp motsvarande vad han själv vid inköpet fått betala.» Utskottets ärade vice ordförande medger i dag, att en rättskränkning har ägt rum. Detta förhållande har för mig varit avgörande vid ärendets senaste behandling. I den första behandlingen deltog jag icke.

Då jag alltså har anledning antaga, att en rättskränkning förekommit, är det för mig icke så betydelsefullt, huruvida Nylén själv eller hans aktiebolag var ägare till kaffepartierna vid den tid, då beslaget ägde rum. Rättskränkningen är här för mig avgörande.

Emellertid synes det icke vara så oklart, som utskottets vice ordförande ville göra gällande, huruvida Nylén varit ägare personligen eller hans bolag. I nu förevarande utlåtande säger utskottet bland annat: »Av den av utskottet införskaffade utredningen framgår emellertid, att en fordran hos folkhushållningskommissionen om ersättning för här berörda kaffeparti den 6 februari 1918 togs i mät för skuld såsom Martin Nyléns enskilda egendom, varefter densamma å offentlig stadsaktion den 4 mars 1918 försålles till utmätningssökanden. Härav synes framgå, att kaffepartiet icke tillhört Martin Nyléns aktiebolag utan Nylén personligen.» — Det synes sålunda vara mest sannolikt, att Nylén personligen var ägare till kaffepartiet.

Emellertid har jag för min del icke ansett mig kunna biträda motionerna. För övrigt hava utskottets ledamöter överhuvud taget ställt sig på den ståndpunkten, att ersättningen icke skulle sträcka sig längre, än vad Kungl. Maj:t föreslagit.

Jag tillåter mig, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Åkerman: Herr talman! Enligt min uppfattning är detta en fråga, som hör domstol och icke riksdagen till. Jag yrkar alltså bifall till reservationen.

Ang.
ersättning åt
köpmannen
M. Nylén.
(Forts.)

Ang.
ersättning åt
köpmannen
M. Nylén.
(Forts.)

Herr statsrådet **Hellström**: Då det här uttalats en viss förvåning över, att Kungl. Maj:t förelagt detta ärende riksdagens prövning, skall jag be att få säga, vad som föranlett mig att tillstyrka denna åtgärd.

Det framgår av de papper, som överlämnats till jordbruksutskottet, och av den utredning, som förebragts i propositionen, att billigheten av den åtgärd, som vidtagits mot Nylén, varit föremål för en ganska ingående granskning från sakkunnigt håll. Först och främst har häradshövding G. F. Lindstedt, som var delegerad för avvecklingen av folkhushållningskommissionen, lämnat en utförlig utredning, i vilken han slutar med att säga, att billighetsskäl föreläge i frågan och att den mot Nylén tillgripna åtgärden i förhållande till eljest tillämpade principer och till förfoganderättslagens grunder framstode som orättvis. Dessutom har folkhushållningskommissionens ordförande, nuvarande landshövdingen Elmquist, som kanske närmast är ansvarig för den vidtagna åtgärden, förklarat att Nylén blivit onödigt hårt och knappast riktigt behandlad från folkhushållningskommissionens sida och att det syntes riktigt och billigt, att Nylén tillerkändes högsta möjliga ersättningsbelopp, vilket landshövding Elmquist sålunda ville på det varmaste förorda. — Det förelåg sålunda från dessa personer uttalanden om, att billigheten krävde, att det skulle vidtagas någon åtgärd.

Nu var Nylén mycket angelägen om, att Kungl. Maj:t skulle själv avgöra denna sak, men jag för min del meddelade honom, att jag var mycket ovillig att föreslå Kungl. Maj:t att av nåd utanordna pengar, då riksdagen snart skulle sammanträda och man således kunde underställa frågan riksdagens prövning. Då inlämnade emellertid Nylén en promemoria, som egentligen blev utslagsgivande för min ställning till frågan. Den var nämligen undertecknad av C. A. Reuterskiöld, professor juris publicae et gentium, och i denna säges:

»Enligt uppgift söker M. Nylén att av nåd av Kungl. Maj:t tillerkännas visst belopp såsom ersättning för ett, utan laglig grund, av folkhushållningskommissionen tillgodogjort kaffeparti, och har sökanden genom intyg och åberopade utredningar och yttranden styrkt, att laglig grund för detta tillgodogörande saknas. Under förutsättning härav är uppenbart, att staten genom folkhushållningskommissionen obehörigen riktats på sökandens bekostnad; och då upplyst är, att av den behållning, som finnes å sagda kommissions fond, ännu återstår ett belopp, som mer än väl täcker vad sökanden begär, synes billigheten och rättvisan kräva, att staten till sökanden ur dessa medel återbär det belopp, varmed staten obehörigen riktats.»

Detta var för mig det viktigaste. I senare delen av promemorian sade intygsgivaren, att denna fråga icke hörde under riksdagens prövning utan borde avgöras av Kungl. Maj:t. Emellertid var jag a priori icke villig att gå den vägen, att Kungl. Maj:t skulle, då riksdagen var samlad, avgöra denna fråga, utan ansåg, att den borde hänskjutas till riksdagen. Just på grund av professor Reuterskiölds uttalande i första delen av hans promemoria beslöt jag mig för att hemställa, att regeringen skulle gå med på att underställa frågan riksdagens prövning. Den utredning, som förelåg och som skulle visa billigheten och skäligheten, blev meddelad i propositionen, men däremot blev beklagligtvis professor Reuterskiölds intyg icke medtaget. Jag beklagar detta, ty i så fall hade det väl varit litet svårt för professor Reuterskiöld att, såsom han nu gjort, uppträda och yrka avslag på den föreliggande propositionen.

Jag har icke på sådant sätt engagerat mig i denna fråga, att jag skulle taga det särskilt hårt om framställningen icke kommer att godkännas, men jag har ansett att frågan lämpligen borde underställas riksdagens prövning och jag anser för egen del att billighet och rättvisa tala för, att riksdagen borde bevilja det belopp, som av Kungl. Maj:t föreslagits.

Herr Julin sade, att han ansåg beloppet vara väl lågt. Jag vill därför säga några ord angående den väg, på vilken jag kommit till detta belopp.

Det har nämligen visat sig, att s. k. lyxkaffe vid denna tid såldes för ett pris av 6 kronor 50 öre per kilogram, och det är icke uteslutet, att det kaffeparti, som beslagtagits, verkligen också sålts såsom lyxkaffe och att staten sålunda tillgodogjort sig en högre ersättning, än staten utbetalat till Nylén. Då resonerade jag som så, att det icke var mer än rätt och billigt, att man till Nylén betalade skillnaden mellan det pris, som staten själv erhållit, om den sålt kaffet såsom lyxkaffe, och det pris som staten utbetalat till Nylén. Gör man en sådan beräkning, kommer man till ett belopp av mellan 7 och 8,000 kronor, och med hänsyn till att nio år förflutit, sedan beslaget gjordes, ansåg jag, att man borde lägga till — icke ränta i egentlig mening men dock ett skäligt belopp — och kom så till denna siffra av 12,000 kronor.

Jag tror icke, att man kan säga, att riksdagen genom ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition fattar något så olämpligt beslut, som vissa talare här velat göra gällande.

Herr Schlyter: Herr talman! Såväl jordbruksministern som herr Julin hava såsom ett viktigt dokument åberopat det i utskottets utlåtande intagna yttrande, som avgivits av häradshövding Gustaf Lindstedt. Detta var det första uttalande, som jag läste i saken, och det grundlade omedelbart hos mig en mycket stor skepsis mot herr Nyléns krav.

Jag skall be att få fästa uppmärksamheten vid ett par punkter i häradshövding Lindstedts utlåtande. Han börjar med att säga: »Såvitt det nu är mig möjligt utreda, äro de av Nylén i hans underdåniga skrivelse lämnade faktiska uppgifter riktiga.» Det var skönt, tänkte jag, då måste Lindstedt hava grundligt studerat akterna i målet. Det har ju passerat genom samtliga instanser, från underrätten till hovrätten och högsta domstolen. Men jag blev icke litet förvånad, då jag längre fram i utlåtandet läste följande: »Huruvida numera någon möjlighet står Nylén till buds att vid domstol göra sin talan mot kronan gällande, kan jag, i saknad av ordalagen i kungl. hovrättens dom i ovannämnda mål samt av övriga handlingar i saken, icke bedöma.» Då utlåtandet alltså avgivits utan att dess författare ens sett hovrättens dom eller handlingarna i målet, har jag svårt att tillmäta detsamma någon större auktoritet.

Häradshövding Lindstedt slutar sitt utlåtande med att förklara, att Nylén borde tillerkännas ersättning åtminstone för sina »självkostnader». Jag hade hittills vid läsningen av utskottsutlåtandet frågat mig: varpå baseras hela detta ersättningsyrkande, vad har Nylén betalat för kaffepartiet? Frågan var överhuvud taget förut icke berörd i utlåtandet, och varför har häradshövding Lindstedt icke upplyst, vad Nylén betalt för kaffet? Min frågvishet blev tillfredsställd, då jag några rader längre ner i statskontorets utlåtande fann följande passus: »Härtill kommer, att sökanden ej kunnat styrka beloppet av denna förlust eller de 'självkostnader' (inom citationstecken), för vilka han enligt häradshövdingen Lindstedts mening under viss förutsättning borde skäligt erhålla ersättning.» Man får av detta uttalande det intryck, att statskontoret läst handlingarna i målet.

Ovanpå detta material följer så i utskottsutlåtandet det jämväl av jordbruksministern åberopade utlåtandet av landshövding Elmquist, däri denne uttalar sig för, att Nylén måtte erhålla högsta möjliga ersättning för sin förlust. Den springande punkten i landshövding Elmquists uttalande är, att han finner det vara utrett att Nyléns fall är i sitt slag enastående. Detta tror jag också att utskottet åberopar såsom skäl för riksdagen att ingripa. På vilket material landshövding Elmquist och utskottet stöda denna sin uppfattning, vet jag icke. Jag har ju icke mycken erfarenhet på detta område, men ett enda fall har jag

*Ang.
ersättning åt
köpmannen
M. Nylén.
(Forts.)*

Ang.
ersättning åt
köpmannen
M. Nylén.
(Forts.)

varit med om, och det var såsom kronans ombudsman för många år sedan i ett mål, som jag nu inte skall låta mig förledas att närmare beskriva. Men det var så tillvida likartat med det nu föreliggande, att det var lika »enastående». De personer, som där hade för dryga pengar berett sig tillfälle att få del av den s. k. Lindgrenska spriten, återfingo slutligen, när en viss ersättning enligt förfoganderättslagen tillerkändes dem, endast en mycket ringa bråkdel av det belopp, som de hade betalat för att komma i besittning av denna sprit. Jag tror icke, att herr Nyléns fall är enastående, och jag har hört en sakkunnig ledamot av denna kammare förklara, att det finns många som vänta på att detta krav blir bifallet, för att komma fram med fullständigt likartade anspråk.

Herr Elof Andersson yttrade, att det var konstaterat, att en rättskränkning förelåg, och att detta för honom var avgörande samt att det icke spelade så stor roll, om det blir ett större eller mindre belopp. Jag vill då påminna herr Andersson om att frågan passerat genom samtliga domstolsinstanser. Hade det förelegat en rättskränkning, skulle domstolarna hava beaktat detta och tillerkänt Nylén ersättning. Om han riktat sin talan mot orätt svarande eller eljest lagt målet på fel bog, står det honom alltjämt öppet att inför domstol göra gällande anspråk på den ersättning, som han kan grunda på en förelupen rättskränkning.

Jag har, herr talman, försökt att med uppmärksamhet följa med varje i diskussionen i dag framförd omständighet, för att sedan efter bästa förstånd och samvete avge mitt votum, och jag får säga, att sällan har jag hyst så ringa tvekan om hur jag borde rösta. Jag yrkar bifall till den av herr Sederholm m. fl. avgivna, vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Sederholm: Det har här ifrågasatts, huruvida verkligen en rättskränkning har skett, när domstolarna icke velat tillerkänna vederbörande någon ersättning för en sådan. Jag vill med anledning härav i korthet relatera, hur det gick till vid detta beslag.

Folkhushållningskommissionen lade icke själv beslag på partiet utan hemställde, att kriminalpolisen ville sätta sig i besittning därav. Själva beslaget skedde icke från folkhushållningskommissionens sida, förrän den fått Kungl. Maj:ts medgivande, och folkhushållningskommissionen har alltså icke gjort någonting brottsligt. Men kriminalpolisen har satt sig i besittning av kaffet, och däri ligger, om jag så får säga, den reella rättskränkningen. Kriminalpolisen kan, enligt vad det upplysts mig, efter lag icke ställas till ansvar. Det är en lucka i vår lag, men det var dock på den grunden, hovrätten ogillade detta anspråk.

Herr Julin ville göra troligt, och jag tror han har rätt, att i februari eller mars 1918 stadsfogden gjort en undersökning, som resulterade i, att herr Nylén personligen var ägare till det kaffeparti, varom nu är fråga. Detta bevisar emellertid icke, att herr Nylén i december 1917 var ägare till partiet, ty det kan förhålla sig så, att bolaget då var ägare och herr Nylén sedermera blivit det under loppet av dessa två månader. Där är en lucka i bevisningen, som ännu står öppen.

Vidare är det icke på något sätt bevisat eller styrkt, att icke den sammanblandning mellan herr Nyléns och bolagets affärer, som ägt rum, i realiteten innebar, att, om också herr Nylén formellt var ägare till kaffet, den reelle ägaren, om man frånser de juridiska formaliteterna, var bolaget och icke herr Nylén. Det är sant, att om här skulle vara fråga om ett rent juridiskt krav, man finge se till, vem som var den formelle ägaren, men här är icke fråga om något sådant krav utan om ett krav, där man efter billighet och den reella rättens synpunkter skall ersätta en rättskränkning. Då måste man se, vem som var den reelle ägaren, och då är saken efter min mening ytterst dunkel.

Herr statsrådet hävdade, att här skett en rättskränkning, och hans argumentering gick övervägande ut på att understryka, att så var förhållandet och att den kränkte borde ha en ersättning. Där äro vi alldeles ense. Men jag menar fortfarande liksom förut, att saken är otillräckligt utredd och oviss och föreligger icke i det skick, att riksdagen, därest nu frågan skulle falla under dess prövning, också bör av denna bifallas.

Den konstitutionella sidan av saken vill jag icke här ingå på. Den berör ju alldeles speciellt professor Reuterskiöld, och jag är övertygad om, att han i detta hänseende är beredd att själv försvara sin ståndpunkt.

Jag ber alltså att fortfarande få yrka bifall till reservationen.

Herr Dahl, Adolf: Herr talman! Min ärade vän herr Reuterskiöld har åberopats i två särskilda avseenden: dels i fråga om ärendets formella behandling och dels i fråga om dess sakliga bedömande, och jag får säga, att i detta spörsmål, liksom för övrigt rätt ofta, kan jag till dels instämma med honom, men delvis måste jag bestämt opponera. Jag tror i motsats mot herr Reuterskiöld, att det kan vara rätt tveksamt, huruvida icke en fråga som denna, även om den kan, som herr Reuterskiöld påstår, i nådeväg avgöras av Kungl. Maj:t, likväl lämpligen bör av Kungl. Maj:t hänskjutas till riksdagens bedömande, när fallet, sakligt sett, är så tvivelaktigt, som det förevarande.

När det sedan gäller det sakliga avgörandet, har ju herr Reuterskiöld, efter vad vi här fått en förnyad erinran om och som jämväl nämnes i handlingarna, ehuru jag för dagen icke har dem tillgängliga, tidigare avgivit utlåtande av innebörd, att den ifrågavarande petitionären borde erhålla ersättning för detta kaffeparti. Jag har nyss haft tillfälle att hos herr Reuterskiöld helt flyktigt förvissa mig om de förbehåll, herr Reuterskiöld gjort vid detta utlåtandes avgivande, vilka om de tillbörligen beaktas enligt min uppfattning betaga herr Reuterskiölds utlåtande allt sakligt värde, ty dessa förutsättningar, under vilka han avgivit tillstyrkande utlåtande, äro näppeligen för handen.

Liksom åtskilliga andra av kammarens ledamöter har jag fått under gårdagen mottaga en del handlingar från petitionären, som såvitt jag kan bedöma ställt saken på den ståndpunkten, att han näppeligen kan anses berättigad att få det ersättningsanspråk tillgodosett, som man här framställt. Han vitsordar där själv, att han i det i ärendet ifrågakomna bolagets konkurs såsom firmatecknare för bolaget uppgivit denna fordran såsom konkursboets tillgång. Han säger visserligen, att han gjort detta av samvetsömhet, men jag tror icke, att detta förbehåll i nuvarande sammanhang kan tillmätas någon betydelse, ty det står fast, att han uppgivit denna tillgång som fordran för bolaget och att han sedermera för en ganska ringa penning på exekutiv auktion inropat fordringsrätten till detta ersättningsbelopp. Det är således denna senare grund för hans fordringsrätt, som såvitt jag förstår är det relevanta. Det är ett mycket ringa belopp, han här utgivit för att juridiskt få sig tillerkänd denna kravrätt, som han nu med mångdubblat belopp gör gällande emot kronan. Skall han kunna åberopa några skälighetsgrunder för sitt krav, måste här finnas en mycket starkare bevisning, än som i detta avseende föreligger.

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet sade, att det skulle icke vara något omänskligt beslut, om petitionärens framställning bifölles, och han erinrar om, att landshövding Elmquist i ett avgivet utlåtande tillstyrkt, att högsta möjliga belopp måtte tillerkännas petitionären. Jag skall icke uttala mig om, huruvida mänsklighet eller omänsklighet komme att tillgodoses. Jag tycker för min del, att vi här, när det gäller utgifter för statens räkning, ha att pröva, för det första, huruvida lagliga skäl äro för handen och, för det andra, huruvida skälighetssynpunkter föreligga. Vad herr Elmquist kan tycka vara det mesta möjliga här, det är av mindre betydelse, i varje fall från den syn-

*Ang.
ersättning åt
köpmannen
M. Nylén.
(Forts.)*

Ang.
ersättning åt
köpmannen
M. Nylén.
(Forts.)

punkt, som jag anser bör för varje riksdagsman här vara avgörande, nämligen om det finns laglig grund för hans anspråk eller, i annat fall, om det finns skälighet för kravet. Icke ett enda skäl har, såvitt jag kunnat höra, åberopats för någondera av dessa förutsättningar, och jag har överhuvud taget mycket svårt att förstå, hur herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet kunnat tillstyrka Kungl. Maj:t att framlägga denna proposition. I likhet med herr Schlyter är jag därför på det klara med, att de skäl, som åberopas här i propositionen, och de uttalanden av de åberopade särskilda ledamöterna i sakkunnigsammanställningar och i övrigt, som haft i uppdrag att utreda denna sak, bevisa icke någonting alls. Jag har sällan sett en framställning till riksdagen, som på mig gjort intryck av att vara så föga sakligt grundad och att vara tillkommen på så föga vederhäftiga skäl som den här ifrågavarande. Den har enligt det intryck, som åtminstone jag har fått, tillkommit under en uppgiterad stämning. Jag kan mycket väl föreställa mig, att en man, som själv bibragt sig den uppfattningen, att han under kristidens dagar blivit illa behandlad, till den grad pressat myndigheterna, att man till sist sagt: Låt oss i all barmhärtighets namn — en snedvriden och misstolkad barmhärtighet visserligen — ge karlen en penning, så att vi bli fria från honom. Så kan man säga, men under sådant tryck bör icke Kungl. Maj:t komma med en proposition, och lika litet bör riksdagen låta ett sådant inflytande vara avgörande för frågans utgång.

För egen del är jag övertygad om, att jag handlar rätt, då jag yrkar avslag på propositionen och bifall till reservationen.

Herr Reuterskiöld: Herr talman! Jag beklagar djupt, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet hade lika svårt att uppfatta mitt yrkande här, som han haft att läsa och förstå den promemoria han citerade. Mitt yrkande här var yrkande om bifall till reservationen, som innebär, att propositionen skall lämnas utan bifall, och jag tillät mig — jag ber att få upprepa det, efter som herr statsrådet tydligen icke riktigt uppfattat det — säga i motiveringen till mitt yrkande, att jag i detta yrkande *förutsatte, att Kungl. Maj:t skulle ha möjlighet att återupptaga frågan till prövning efter de föreliggande omständigheterna och därvid fatta det beslut, som Kungl. Maj:t på egen hand kunde och borde fatta* — alltså i full överensstämmelse med min promemoria.

Att jag icke formulerade ett *särskilt* yrkande, berodde därpå, att jag ansåg denna *motivering* vara alldeles tillfyllest för den väl formulerade reservationen och herr talmannen har bemyndigat mig meddela, att han helst önskade för enkla proceduren genom att undvika i sak samstämmiga men formellt olika yrkanden.

Beträffande min av herr statsrådet åberopade promemoria är det egendomligt, att herr statsrådet enligt egen uppgift fäste sig vid den del, som var oväsentlig, men utelämnade den del, som var väsentlig. Hela den promemorian går ut på, att någon *proposition till riksdagen är grundlagsenligt icke möjlig*. Jag slutar den med att säga: »Ej heller kan någon tvekan råda därom, att i dylika fall riksdagens prövning principiellt är av grundlagen utesluten.»

Med tillämpning av denna promemoria har herr statsrådet framlagt frågan! Jag undrar, om en sådan tillämpning av vad promemorian innehåller i själva verket är överensstämmande med vad författaren avsett?

Jag har visserligen i inledningen till densamma sökt redogöra för det *faktiska* förhållande, från vilket hela resonemanget utgått. Jag började med att säga, att »enligt uppgift» sökte M. Nylén att »av nåd» av Kungl. Maj:t tillerkännas visst belopp såsom ersättning för ett av folkhushållningskommisionen utan laglig grund tillgodogjort kaffeparti och att sökanden genom intyg och åberopade utredningar och yttranden styrkt, att laglig grund för detta

tillgodogörande saknades. Jag har med flit undvikit att yttra mig om, huruvida *sökanden* eller någon annan haft rätten, men att ett *olagligt tillgodogörande* objektivt, oavsett till vilkens nackdel, ägt rum, syntes mig uppenbarligen ådagalagt. Jag har förutsatt, att ersättning verkligen tillkomme sökanden, och det vore uppenbart, att staten obehörigen riktats, men om denna förutsättning icke vore för handen — och det hade jag icke möjlighet att pröva — kunde naturligtvis icke någon ersättning komma sökanden till godo, även om själva saken innebure ett obehörigt riktande av staten på annans bekostnad. På denna punkt har jag samma mening som utskottets herr vice ordförande. Ett obehörigt riktande har ägt rum, på vems bekostnad kan jag icke yttra mig om, och jag anser icke heller, att riksdagen kan yttra sig om den frågan. Det är i själva verket på det sättet, att endast Kungl. Maj:t kan avgöra frågan på eget ansvar och med vetskap om, att konstitutionsutskottet, som är den enda behöriga granskande myndigheten, sedermera skall tillse, huruvida tillräckliga skäl funnits eller icke. Att Kungl. Maj:t överflyttar sitt ansvar i ett ansökningsmål rörande viss rätt för enskild person på riksdagen i strid med § 90 regeringsformen, kan jag icke finna riktigt; en disposition av dessa medel kan och bör ske utan riksdagens medverkan, då här i verkligheten är fråga om enskildes medel, som utan fog kommit under statens förfogande, och att det icke tillkommer riksdagen att pröva enskilda besvärsmål och ansökningar av dylikt slag. Jag tror, att vi skulle komma ut på alldeles vilna vägar, om enskilda besvärsmål, enskilda ansökningar om upprättelse skulle ställas under riksdagens prövning.

Jag säger vidare i min P. M., att detta förfarande »av nåd» innebär intet annat, än att dispositionen grundar sig icke på domstols utslag — som numera enligt uppgift icke kan erhållas och möjligen över huvud icke, såsom i G. Lindstedts utredning visats, kunnat erhållas med stöd av den åtgärd, som ställde partiet till kommissionens förfogande utan laglig grund — utan på Kungl. Maj:ts diskretionära prövning av det föreliggande konkreta fallet. Sedan må man hysa vilken uppfattning man vill om omfattningen av Kungl. Maj:ts benådningsrätt, men säkert är, att då det är fråga om obehörigt riktande på annans bekostnad, gäller det icke statens medel utan andras, och då skall Kungl. Maj:t ha det självansvaret att på egen hand avgöra frågan, annars komma alla besvärsmål in för riksdagen och vi äro tillbaka i frihetstidens betänkliga prövningar av enskildas besvär och ansökningar.

Jag tror, att detta är en mycket betänklig väg, och då jag fortfarande vidhåller mitt bifallsyrkande till reservationen, som är så formulerad, att den ger Kungl. Maj:t möjlighet att ännu en gång pröva frågan under det konstitutionella ansvar, som grundlagen lägger på Kungl. Maj:t, står jag därmed, så vitt jag kan se, i fullständig överensstämmelse med min promemoria, vilken uteslutande avsåg att få Kungl. Maj:t att på egen hand avgöra ärendet efter den sakliga prövning, som Kungl. Maj:t kunde åstadkomma. Någon saklig prövning har jag varken kunnat eller velat ingå på, och har ej heller nu någon rätt att i denna kammare så göra.

Herr Hederstierna: I denna fråga har jag endast att döma efter de handlingar, som äro relaterade här under debatten, men jag tycker, att herrarna i kritiken av denna proposition äro något väl skarpa, även om jag själv skulle i ett visst avseende vilja rikta någon kritik emot Kungl. Maj:t.

Jag skulle först vilja säga, att herr Åkerman har tydligen inte läst utskottsutlåtandet, där just denna fråga är relaterad, i vad den kan komma under domstols bedömande. Att nu komma och säga, att detta hör till domstol, det är väl något post festum. Det är nämligen tydligt, att det, som här kan

Ang.
ersättning åt
köpmannen
M. Nylen.
(Forts.)

Ang.
ersättning åt
köpmannen
M. Nylén.
(Forts.)

bedömas av domstol, det har redan varit under sådan prövning, och alla parter utgå nu ifrån, att sökanden icke kan komma någon väg med domstols hjälp. Detta ha domstolarna i laglig väg sagt. Den vägen kommer han inte fram. Men man utgår ifrån, att det är en obillighet begången mot denne man genom att polisen inskred. Nu kan han icke få någon ersättning av polisen, och därför bör staten inskrida och rätta till den obillighet, som är begången. Något annat har aldrig ifrågasatts. Talet om rättskränkningar är sålunda på sätt och vis oriktigt, om man nämligen därmed vill säga, att det är domstol, som skall rätta till saken. Det går av formella skäl inte. Herr Schlyter sade, att det var fråga om en rättskränkning, men det är icke fråga om en sådan. Det är bara fråga om huruvida icke staten av billighetsskäl bör ge denne man något.

När herr Dahl talade om, att man vet icke beloppet, tänkte han sig tydligen, att inköpssumman, det belopp för vilket den här mannen återköpt sin fordran, är det enda, det kan bli fråga om. Men detta är väl inte rätt. Här anser man ifrån vederbörligt håll, att här har staten inskridit emot en person, som ägde detta kaffe, och berövat honom rättigheten att tillgodogöra sig partiet. Kaffet var ännu inte sekvestrerat på något lagligt sätt, och det är inte fråga om att ersätta honom de 600 kronorna, utan det är fråga om att ersätta den rättskränkning — för att tala med herr Lindstedt — som begicks, då polisen tog kaffet i beslag, innan den hade rättighet till detta. Det är det, som skall rättas.

Så vill jag säga, att jag sällan sett, att Kungl. Maj:t kommit med en sådan här proposition utan att ha bättre utredning än som här föreligger, och när sedermera en invändning kommer upp mot denne mans rättigheter, har Kungl. Maj:t inte heller försökt reda ut den frågan vidare. Kungl. Maj:ts proposition låg ju då här på riksdagens bord, och det hade väl varit skäl i att då taga hand om frågan och se till: är detta rätt, äro dessa påståenden riktiga? Det står påstående mot påstående.

Jag tycker nu, att herrarna som opponerat sig mot propositionen — jag tänker särskilt på herr Dahl och herr Schlyter — äro något stränga, men, å la bonheur, om ni vilja vara det och saken skall granskas, få vi väl acceptera reservationen. Men när jag hemställer om, att reservationen skall bifallas, gör jag det under den bestämda förutsättningen, att Kungl. Maj:t kommer igen till nästa riksdag och reder ut frågan, så att vi få veta vad vi göra. Skulle jag inte tro det, skulle jag vara färdig att gå med på åtminstone Kungl. Maj:ts proposition.

Under sådana förhållanden ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Julin: Herr Hederstierna har i mycket sagt vad jag ämnade säga^A och givetvis mycket bättre än jag kunde ha gjort, men jag kan ändå inte låta bli att vända mig direkt mot herr Dahl och herr Schlyter och litet exemplifiera vad herr Hederstierna sade.

Man klagat över den dåliga utredning Kungl. Maj:t förebragt, och kanske ha de rätt, som säga, att frågan borde aldrig ha kommit inför riksdagen. Herr Dahl hade i går fått ett papper, på vilket han grundade sin argumentation här i dag, och denna argumentation vände han mot en punkt, som ingen bestrider, nämligen frågan om vem som äger kaffet i dag. Men detta hör inte alls hit. Det är fråga om vem som ägde kaffet vid den tid, då det togs i beslag. Vad jag åberopade, då det förra betänkandet var före, och vad jag åberopar i dag, torde till fullo visa, vem som då ägde kaffet, och någon annan bevisning lär icke kunna ifrågakomma.

Gent emot herr Schlyter vill jag säga, att då han med sådan säkerhet vände sig mot denna sak på grund av vissa uttryck i häradsbövding Lindstedts inlaga, vågar jag påstå, att herr Schlyter icke läst denna inlaga fullständigt, ty han har inte ens observerat, att den inlaga, han vänder sig mot, är den, som daterats den 4 augusti 1926, där herr Lindstedt talar som privatman och där han givetvis kan tillåta sig sådana allmänna uttryckssätt, som att han inte har papperen till hands just då. Han har emellertid två år tidigare i egenskap av folkhushållningskommissionens avvecklingsdelegerade, den 21 maj 1924, avgivit ett officiellt utlåtande, och detta har herr Schlyter tydligen inte sett. På så lösa grunder anser man sig kunna ta ton i denna sak.

De juridiska distinktionerna kanske jag felar i, när jag talar om en rättskränkning, men det är väl i alla fall på det sättet, att en reell orätt har blivit begången mot någon. Någon har genom statens ingripande blivit lidande. Finns det någon i denna sal, som tvivlar på att detta just var den man, för vilken Kungl. Maj:t gått in här? Varför skall man då inte gottgöra vad som skett, när Kungl. Maj:t lämnar riksdagen möjlighet att göra detta?

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till jordbruksutskottets utlåtande nr 19.

Herr Dahl, Adolf: För den händelse kammaren har tålamod att fortfarande tära den här kaffeblandningen, skall jag be att med ett par repliker få bemöta de senaste talarna.

Herr Hederstierna började med att säga att här icke var fråga om att gottgöra en rättskränkning, men i fortsättningen upprepade han, att det just var fråga om att gottgöra en rättskränkning. Jag kan ju inte förutsätta, att han tappade sammanhanget, och jag får väl därför antaga, att han använde detta uttryckssätt i olika mening vid dessa tillfällen.

Herr Julin har mot mig sagt, att det här icke var fråga om vem som ägde kaffet för närvarande utan om vem som ägde det vid beslagstillfället. Jag har citerat de handlingar, som — åtminstone såvitt underskriften utvisar — petitionären själv tillställt mig. Av dessa handlingar framgår, att han gör gällande närmast, att han förvärvat rätten till detta ersättningskrav genom inrop på exekutiv auktion. Han gör visserligen gällande, att han även tidigare varit ägare, men han sticker in det erkännandet, att han dessemellan såsom uppgivare av konkursboet för visst bolag uppgivit denna fordringsrätt såsom en bolagets tillgång. Då måste jag för min del anse, att han medgivit att denna fordringsrätt vid visst tillfälle var bolagets, fast han sedan — jag vet inte av vilka skäl, man kan nästan säga av vilka opportunitetsskäl — påstått att rätten var hans. Detta har han emellertid inte på något sätt styrkt. Vad som är styrkt är att rätten tillhört bolaget och att han sedermera för en ringa penning förvärvat den. Då kan man icke tala om billighetsskäl. De juridiska skälen kvarstå. Sedan kan jag vara överens med herr Reuterskiöld därom, att om det finns någon lucka i vare sig den juridiska bevisföringen eller billighetsprövningen, vore det önskvärt, att saken klarades upp av Kungl. Maj:t. Detta kan ju ske i nådeväg, och om Kungl. Maj:t då stannar för en prövning, som befinnes vara av beskaffenhet, att riksdagen bör granska saken, då har ju riksdagen sin kända väg.

Som saken nu ligger, anser jag, att ett avslag bör vara det, som ligger närmast till hands.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att i avseende å det under behandling varande utlåtandet yrkats 1:o att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att den vid utlåtandet fogade reservation skulle godkännas; samt 3:o), av herr *Julin*, att kammaren

Ang.
ersättning åt
köpmannen
M. Nylén.
(Forts.)

Ang.
ersättning åt
köpmannen
M. Nylén.
(Forts.)

skulle besluta, att riksdagen skulle i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning och motionerna I: 188 och 189 medgiva, att från statens folkhushållningskommissions fond finge såsom ytterligare ersättning för ifrågakomna av staten övertagna kaffepartier till köpmannen M. Nylén utbetalas ett belopp av 34,669 kronor 50 öre.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande av den vid utlåtandet fogade reservationen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Andersson, Elof*, begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till utskottets hemställan, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner den vid jordbruksutskottets utlåtande nr 70 fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Ang. statens
avdiknings-
anslag.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående statens avdikningsanslag.

I den till riksdagen den 4 januari 1927 avlätna proposition angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1927—1928 hade Kungl. Maj:t under punkt 95 av nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen

a) godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkt ändring av gällande villkor för statsbidrag, från statens avdikningsanslag;

b) medgiva, att Kungl. Maj:t finge under budgetåret 1927—1928 bevilja statsbidrag från avdikningsanslaget å tillhoppa högst 3,100,000 kronor; samt

c) anvisa för budgetåret 1927—1928 under benämningen statens avdikningsanslag ett extra reservationsanslag av 2,100,000 kronor.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

a) godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkt ändring av gällande villkor för statsbidrag från statens avdikningsanslag med den jämkning utskottet i utlåtandet angivit;

b) medgiva, att Kungl. Maj:t finge under budgetåret 1927—1928 bevilja statsbidrag från avdikningsanslaget å tillhoppa högst 3,100,000 kronor; samt

c) anvisa för budgetåret 1927—1928 under benämningen statens avdikningsanslag ett extra reservationsanslag av 2,100,000 kronor.

Enligt en vid utlåtagandet fogad reservation hade herrar *Sederholm*, *Boberg* och *Sköld* ansett, att utskottets utlåtagande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, slutande med en hemställan,

Ang. statens
avdiknings-
anslag.
(Forts.)

I) att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts framställning under punkt a) måtte godkänna sådan jämkning av gällande villkor för statsbidrag från statens avdikningsanslag, som innefattades i vad utskottet i det av reservanterna föreslagna utlåtagandet förut anfört;

II) att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i övrigt

a) medgiva, att Kungl. Maj:t finge under budgetåret 1927—1928 bevilja statsbidrag från avdikningsanslaget å tillhopa högst 3,000,000 kronor; samt

b) anvisa för budgetåret 1927—1928 under benämningen statens avdikningsanslag ett extra reservationsanslag av 2,000,000 kronor.

Herr **Sederholm**: Herr talman! Det framgår av utskottets utlåtagande, att den utvidgning av rätten att erhålla lån ur statens avdikningsanslag, som riksdagen på sin tid, i vissa avseenden utöver vad utskottet då föreslog, beslöt för vissa norrländska län och Dalarna samt även för vissa delar av Värmland och Västmanland, i tillämpningen medfört vissa ganska stora svårigheter, nämligen vid beräkningen, huruvid statsanslag skall utgå med hälften eller en tredjedel av kostnaden, eller till något belopp däremellan. Det föreligger en kungörelse från Kungl. Maj:t, som bestämmer vissa grunder därvidlag, men dessa grunder tarva vissa förtydliganden. Visserligen har utskottet beträffande denna sida av saken gjort ett uttalande, som måhända medför vissa förenklingar, det vill jag nu lämna öppet, men jag tror i alla fall, att det även i fortsättningen kommer att bli en rätt komplicerad historia.

Herr statsrådet föreslår nu, att detta utdelande av understöd till mellan hälften och tredjedelen av båtnaden skall utsträckas även till södra och mellersta Sverige. Jag och några medreservanter ha ansett, att denna utsträckning lämpligen borde kunna anstå, till dess att formerna för dessa beräkningar blivit mera stadgade och man vunnit större erfarenhet om deras lämplighet. Nu kan man ju fråga sig, huruvida det ändå icke ligger en fara i ett sådant dröjsmål. Det föreligger dock för närvarande anslagsäskanden inne betydligt överstigande de belopp, vilka staten anslår för ändamålet. Emellertid få ju de sökande även med stadgandet om anslagets begränsning till en tredjedel vänta, till dess man vunnit visshet om, att anslaget kommer att till fullo utnyttjas för det ändamål, för vilket det är avsett, och då så är förhållandet har jag och mina medreservanter ansett, att man också lämpligen bör kunna avvakta erfarenheterna av de bestämmelser, som börjat tillämpas i norra Sverige, innan man går in för en utvidgning.

På grund av detta ha vi föreslagit, att anslaget skall minskas med 100,000 kronor och att de nuvarande grunderna fortfarande skola vara gällande för södra och mellersta Sverige. Emellertid vill jag betona, att det ju i sig självt är en god sak, om jordbrukarna även i södra och mellersta Sverige kunna få anslag efter dessa nya grunder, och framdeles, när tillräcklig erfarenhet har vunnits, vill jag följaktligen icke motsätta mig de krav, som kunna komma fram i denna riktning. Men jag vill nu hemställa, att i avvaktan på denna erfarenhet reservationen måtte bifallas.

Herr statsrådet **Hellström**: Jordbruksutskottets ärade vice ordförande har här yrkat, att riksdagen icke måtte i år bifalla Kungl. Maj:ts förslag att utsträcka de gynnsammare villkoren för erhållande av anslag från allmänna avdikningsanslaget att gälla även för de södra och mellersta delarna av lan-

Ang. statens
avdiknings-
anslag.
(Forts.)

det, och som skäl härför har han åberopat, att man borde invänta erfarenhet om, hur denna bestämmelse kan komma att verka i de norra delarna av landet. Det sätt för beräkningen av båtnadens värde, som blivit diskuterat i den kungl. propositionen och i utskottsutlåtandet, är emellertid en rent formell fråga. Det gäller endast, på vilket sätt man skall beräkna det avdrag, som bidraget skall undergå, för den händelse båtnaden överstiger dikningskostnaderna, i enlighet med vad riksdagen föregående år beslöt sig att gå in för. Men denna sak har ju ingen som helst betydelse för den fråga, som nu föreligger, eller frågan om man skall utsträcka de gynnsammare bidragsvillkoren att gälla också söder om Dalarna och Värmland.

Förra året behandlades detta spörsmål i en kungl. proposition, och denna proposition föranledde en del motioner, i vilka påyrkades, att det område, inom vilket de gynnsammare villkoren voro gällande, skulle utsträckas till vissa delar av det övriga landet. Det förhåller sig nämligen så, att för de södra delarna av landet utgår bidraget endast med en tredjedel av kostnaden, medan det däremot för Norrland och Dalarna sedan gammalt utgått med hälften av torrlägningskostnaden. Vid förra årets riksdag bestämdes i enlighet med dessa motioner, att de gynnsammare bestämmelserna, då det gällde oodlad jord, skulle utsträckas att omfatta icke endast Norrland och Dalarna och en del av Värmland, utan även vissa andra delar av Värmland samt vissa delar av Örebro län. Under den debatt, som fördes i riksdagen rörande denna fråga, framhölls från flera håll, att det skulle vara lämpligt, att denna rätt utsträcktes till ytterligare andra delar av landet. Man nämnde särskilt Dal och vissa delar av Småland, där förhållandena ansågos vara sådana, att de mycket väl motiverade större bidrag.

Med anledning av de uttalanden, som då gjordes i riksdagen, har jag föreslagit Kungl. Maj:t, att hos riksdagen hemställa, att ifrågavarande bestämmelser skulle få utsträckas även till de södra och mellersta delarna av landet. Jag anser nämligen, att det är av mycket stor betydelse, att även de odlingsmarker, som finnas söderut, bli tillgodogjorda. I dessa tider, då det gäller att tillvarataga alla möjligheter, som finnas för att förbättra villkoren för jordbruket och jordbrukarna, dels genom att bilda nya jordbruk, och dels också genom att utvidga de jordbruk, som redan finnas, anser jag det vara en angelägenhet av mycket stor vikt, att man begagnar sig av all landets disponibla odlingsmark.

Nu är det många som tro, att det i de södra delarna av landet egentligen icke finns några odlingsmarker. Det är emellertid en oriktig uppfattning. Jordkommissionen har på sin tid verkställt en ganska omfattande undersökning på detta område, och i sitt betänkande av år 1922 meddelade jordkommissionen resultatet av denna undersökning. Det visade sig då, att i Götaland och Svealand, med undantag av Värmland och Dalarna, fanns odlingsbar jord till en areal av 51,919 hektar. Sedan ha också 1925 års kolonisationssakkunniga gjort en undersökning på detta område med anlitande av hushållningssällskapen och en del andra uppgiftslämnare, och jag har från sekreteraren hos dessa sakkunniga inhämtat resultatet av denna undersökning. 1925 års kolonisationssakkunniga ha vid den undersökning, som de utfört efter något andra grunder än jordkommissionen, kommit till en siffra för Svealand och Götaland av 48,900 hektar, mot jordkommissionens 51,919. Tar man medeltalet av de båda undersökningarna visar det sig sålunda, att det i runt tal finns ungefär 50,000 hektar odlingsbar mark i södra och mellersta delarna av landet, som ännu ej tagits i anspråk för odlingen.

1925 års kolonisationssakkunniga ha verkställt samma undersökning beträffande Norrland, och för denna landsdel ha de sakkunniga kommit till en areal av 307,000 hektar. Sålunda finns ungefär en sjundedel av vår dispo-

nibla odlingsmark i de delar av landet, som Kungl. Maj:ts föreliggande förslag berör, och enligt min uppfattning måste det anses vara en angelägenhet av synnerligen stor vikt, att man även i dessa delar av landet, där dock förutsättningarna för jordbruk i stort sett måste anses vara gynnsammare än i Norrland, söker tillgodogöra sig där befintliga odlingsmarker. Att man även där, då det gäller åtgärder för att taga i anspråk oodlad jord, behöver större bidrag än de nuvarande, är för var och en, som något känner till jordbruksförhållandena, alldeles uppenbart. Om man gör en torrläggning av redan odlad jord, får man ju mycket snart avkastning och alltså ersättning för det arbete man har nedlagt, medan det däremot, om man har oodlad jord och verkställer torrläggning och uppodling av denna, dröjer mycket långre tid innan man får denna ersättning. Det är sålunda synnerligen väl motiverat att här lämna större bidrag — överhuvud taget anser jag, att behovet av större bidrag förefinns alldeles oberoende av, huruvida odlingsmarken ligger i de norra delarna av landet eller i de södra.

*Ang. statens
avdiknings-
anslag.
(Forts.)*

Jag tror därför, att det skulle vara synnerligen lyckligt, om riksdagen bifaller det förslag, som nu föreligger om att utsträcka de gynnsammare villkoren för erhållande av anslag ur avdikningsanslaget även till de södra och mellersta delarna av landet.

Vad beträffar det sätt för beräkning av båtnadsvärdet, som diskuteras i propositionen och i jordbruksutskottets utlåtande, och av vilken diskussion framgått, att lantbruksstyrelsen har föreslagit en enklare och mera summarisk metod för denna beräkning, vill jag endast förklara, att jag för min del icke har något att invända mot denna del av jordbruksutskottets yttrande.

På grund av vad jag här anfört ber jag, herr talman, att få hemställa, att kammaren måtte bifalla jordbruksutskottets förslag i den föreliggande frågan.

Herr Gabrielsson: När frågan om avdikningsanslaget behandlades i följande var det också ifrågasatt vissa ändringar i bestämmelserna, och jag var en av de motionärer, som herr statsrådet omnämnde här och som yrkade, att detta anslag skulle utgå intill hälften av kostnaden, när det var fråga om oodlad mark. När frågan behandlades i riksdagen var jag också, liksom herr statsrådet, i tillfälle att uttala mig, och meddelade då, att om det föreslagits, att bestämmelserna skulle utsträckas till att gälla hela landet, skulle jag ha förordat detta förslag. När nu frågan denna gång har behandlats i jordbruksutskottet, har jag också ställt mig på denna sida. Ehuru vi i Norrland och vissa delar av Värmland redan äro tillgodosedda i detta avseende, anser jag likväl rättvist att utsträcka bestämmelserna att gälla över hela landet. När det, som herr statsrådet har framhållit, är fråga om uppodling av oodlad mark, gör man det allmänna lika stor nytta, vare sig jorden ligger exempelvis i Småland eller i Värmland.

Jag vill icke upptaga tiden med att ytterligare motivera denna ståndpunkt efter den utförliga motivering herr statsrådet här har givit, utan inskränker mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson, Elof: Efter det ingående och klarläggande anförande, som herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet nyss höll, kan jag inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan. Jag vill dock erinra om, att i södra och mellersta delarna av landet är det alldeles säkert lika stort behov av bidrag i detta avseende som i andra delar av landet.

Ang. statens
avdäknings-
anslag.
(Forts.)

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny lantmäteritaxa;
nr 73, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden; samt
nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1927—1928 för viss personal inom den civila statsförvaltningen i vad rör nionde huvudtiteln.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 215, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar, punkterna 8 och 27.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Ang. försälj-
ning av torp-
lägenheten
Stenhagen.

Punkten 2.

Under punkten 8 av en den 4 mars 1927 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 215, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att torplägenheten Stenhagen finge med i statsrådsprotokollet angivet område från kronoegendomen 3 $\frac{7}{8}$ mantal Skenäs kungsgård nr 1 i Östra Husby socken av Östergötlands län försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, med förbehåll om rätt för köpare av lägenheten till utfartsväg över stamfastigheten samt med hembuds rätt för Aug. Hertzman.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två i anledning av Kungl. Maj:ts berörda framställning inom riksdagen väckta likalydande motioner, nämligen nr 337 i första kammaren av herr *Andersson, Karl*, och herr *Bergström, Albert*, samt nr 454 i andra kammaren av herr *Johansson* i Arkösund m. fl., vari hemställdes, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 215 måtte medgiva, att Versholmen med därintill liggande skär och till dessa områden hörande fiskevatten finge från kronoegendomen 3 $\frac{7}{8}$ mantal Skenäs kungsgård nr 1 i Östra Husby socken av Östergötlands län försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter med hembuds rätt för Nils Eriksson.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

a) att riksdagen måtte medgiva, att torplägenheten Stenhagen finge med i statsrådsprotokollet angivet område från kronoegendomen 3 $\frac{7}{8}$ mantal Skenäs kungsgård nr 1 i Östra Husby socken av Östergötlands län försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar,

med förbehåll om rätt för köpare av lägenheten till utfartsväg över stamfastigheten samt med hembuds rätt för Aug. Hertzman;

b) att motionerna I: 337 och II: 454 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Ang. försäljning av torplägenheten Stenhagen. (Forts.)

Herr Andersson, Karl: I den föreliggande punkten har jag och några riksdagskamrater väckt motion om att lägenheten Versholmen under Skenäs kungsgård skulle få försälas till förutvarande arrendatorn. Vi hava i motionen anført, att denne man, Eriksson, som förut arrenderat Skenäs kungsgård, själv har uppfört husen på den där lägenheten, Versholmen, och där utfört ganska kostsamma odlings- och andra förbättringsarbeten. Han har ett par gånger gjort framställning om att få köpa stället i fråga, men fått avslag hos Kungl. Maj:t. Myndigheterna ha yttrat sig över den här saken, och de flesta ha ju avstyrkt densamma.

En av motionärerna i andra kammaren har för några dagar sedan besökt platsen ifråga, och han fann därvid, att de olägenheter, som utskottet här åberopar, icke alls böra kunna vara till finnandes eller äro så svåra, som utskottet här framhållit och anført till motivering för avslag. Utskottet framhåller, att det skulle vara svårt för delning av fiskevattnet, som hör till huvudgården, om Versholmen skulle avskiljas och försälas. Nu är det ju så, att den där holmen är ju belägen ganska långt ifrån land, nämligen cirka 1,400 meter, och denna avsöndring bör således icke vara till någon så stor olägenhet för huvudgården. För övrigt är hela strandrätten till Skenäs kungsgård omkring 8 kilometer, varför ganska mycket fiskevatten finns ändå för egendomens behov.

Jag anser, att rättvisa och billighet fordra, när statsmakterna för övrigt lägga ned så mycket pengar — som rätt är — på att skapa egna hem, att staten även här föregår med gott exempel och avyttrar denna lilla lägenhet till personen ifråga, och jag ber därför att få yrka bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr Andersson, Elof: Vid behandlingen av detta ärende har jordbruksutskottet ansett sig böra följa myndigheternas uttalanden. Utskottet har givetvis intet annat till ledning vid behandlingen av ett sådant ärende som detta än just de uttalanden, som förefinnas i den kungl. propositionen. Av dessa uttalanden har, som också den föregående talaren anförde, framgått, att försäljningen av Versholmen skulle vara ur flera synpunkter olämplig och oläglig för huvudgården. Inför dessa skäl har utskottet nödgats avstyrka motionerna och bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle bifalla de i ämnet väckta motionerna och i övrigt bifalla vad utskottet hemställt; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölles.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets memorial nr 76, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om statsinköp av bulvanhemman.

Utskottets hemställan bifölles, för så vitt den angick första kammaren.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets memorial nr 77, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om förslag till grunder för tillgodogörande av kronans jakträtt, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt, för såvitt det angick första kammaren.

Vid ånyo skedd föredragning av första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion angående ändringar i visst syfte i folkskolans undervisningsplan, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

*Ang.
omsättnings-
och utskänknings-
skatten
å spritdrycker.*

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker.

I en den 4 januari 1927 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 35, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga följande, vid propositionen fogade

Förslag

till

förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker.

Härigenom förordnas, att förordningen den 8 juni 1923 angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker med däri genom förordningarna den 20 juni 1924 (nr 228) och den 4 juni 1926 (nr 150) gjorda ändringar skall äga fortsatt tillämpning intill utgången av juni månad år 1932.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 35 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas, antaga följande

Förslag

till

förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker.

Härigenom förordnas, att förordningen den 8 juni 1923 angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker med däri genom förordningarna den 20 juni 1924 (nr 228) och den 4 juni 1926 (nr 150) gjorda ändringar skall äga fortsatt tillämpning intill utgången av juni månad år 1928.

Herr Lithander: Herr talman! I den föreliggande propositionen har Kungl. Maj:t hemställt om förlängning av nu gällande bestämmelser härvidlag till år 1932. Utskottet har föreslagit, att de skola gälla endast till juli månad 1928. Mot utskottets yrkande har jag, herr talman, ingen erinran att göra utan yrkar bifall till detsamma, men jag ber med anledning av motiveringen här få säga några ord.

Saken är nämligen den, att här gäller det de medel, som skola tillföras rus-

drycksmedelsfonden, och Kungl. Maj:t har tillsatt en kommitté, som har under utredning att se till att vad staten, i detta fall rusdrycksmedelsfonden, skall få också inflyter. Jag ber att få fästa dels kammarens, dels särskilt den kommittés uppmärksamhet, som arbetar och vars ärade ordförande tillhör denna kammare, på ett förhållande, som icke bör få förbises vid bedömande av vad staten får eller icke får. Saken är nämligen den, att i statsverkspropositionen för nästa budgetår står att från partihandelsbolag skola inlevereras 4 miljoner kronor, men i samma andedrag, som partihandelsbolaget förklarar sig kunna inleverera 4 miljoner kronor såsom resultat av en mycket omfattande verksamhet, skriver samma bolag bort 700,000 kronor på ett dotterföretag, nämligen på Grand Hôtel. Jag finner, att det är en viss disproportion mellan detta. Det kan icke vara rimligt, att när staten för sitt vidkommande endast får 4 miljoner kronor, man då skriver bort 700,000 kronor och detta så mycket mera som, när 1923 en beredning undersökte dessa saker — just dessa tillgångar — den sade som så, att tillgångarna i ifrågavarande bokslut äro mycket lågt värderade och att det verkliga värdet väsentligt överstiger det bokförda. Då så är förhållandet, synes det mig, att statens intresse beaktas icke, när för fjärde gången bortskrivs 350,000 kronor och i år bortskrevs 700,000 kronor.

Vi röra oss med så stora siffror här understundom, att man kanske icke fäster sig så mycket vid dem, men jag tror, att svenska folket, om det får klart för sig — såsom det i verkligheten är — att på varje liter, som förbrukas inom riket, får staten 21 öre, men att närapå 10 % av detta skrives bort på en sak, som, för såvitt jag har mig bekant, icke någon hemställan är riktad till regeringen om att de ha rätt att göra det. Det skulle förvåna mig, därest framsättning har gjorts till regeringen, om den blivit bifallen.

I alla händelser har jag velat, herr talman, fästa uppmärksamheten på detta förhållande, så att de personer, som fått Kungl. Maj:ts uppdrag att gå in i denna kommitté, också måtte beakta dessa synpunkter. I övrigt har jag, som sagt, intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Det skulle kanske vara onödigt att här begära ordet, då den siste ärade talaren yrkade bifall till utskottets hemställan, men det synes mig dock här böra sägas ifrån, att det förefaller mig vara tämligen onödigt med det uttalande, som herr Lithander nu framfört. Det är dock så, att i partihandelsbolaget, Vin- och spritcentralen, utses ju ledamöter i styrelsen av Kungl. Maj:t, liksom även revisorer från Kungl. Maj:ts sida. Dessutom finnes en av Kungl. Maj:t tillsatt jourhavande direktör. Därjämte har Kungl. Maj:t tillsatt en kommitté, som har till uppgift att granska monopolbolagens verksamhet. Det synes mig, som man icke har någon anledning, när ifrån såväl dessa styrelseledamöter, jourhavande direktör och revisorer icke kommer fram någon anmärkning, att här göra någon anmärkning. Man får väl avvakta resultatet av den ytterligare utredning, som är igångsatt. Jag vill också nämna, att denna fråga har i viss mån varit diskuterad inom utskottet. Uppgifter ha där lämnats som ansetts tillfredsställande.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förvarande betänkande hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 137, i anledning av väckt motion om återbetalning till Bure aktiebolag av i visst fall erlagda stämpelmedel, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang.
omsättnings-
och utskänk-
ningsskatten
å spritdrycker.
(Forts.)

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 139, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag till riksdags- och revisionskostnader m. m.;
nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i grunderna för utlåningen från fonden för torvindustriens befrämjande; samt
nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag rörande avsättning till statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om återbetalning av tillfälliga lånemedel.

Punkterna 1—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

*Ang. kronans
gruvegen-
dom i Skellef-
tefältet.*

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till överenskommelse angående kronans gruvegendom i Skelleftefältet jämte i ämnet väckta motioner.

Uti en till riksdagen den 18 mars 1927 avlåten proposition, nr 230, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att å statens vägnar i enlighet med ett propositionen bilagt förslag träffa överenskommelse med Skellefteå gruvaktiebolag angående kronans gruvegendom i Skelleftefältet.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehäft två i ämnet väckta motioner.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 346, hade herr *C. Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville antingen, med avslag å propositionen nr 230 om Skelleftefältet, hemställa hos Kungl. Maj:t om nytt förslag med iakttagande av de i motionen under kapitelrubrikerna 1)—5) gjorda erinringar och yrkanden, eller omedelbart vidtaga de förändringar eller tillägg i propositionen, som av nämnda erinringar och yrkanden kunde föranledas.

Herr *P. A. Hansson* m. fl. hade i en inom andra kammaren väckt motion, nr 474, yrkat, att förevarande proposition, nr 230, icke måtte av riksdagen bifallas samt att det måtte framläggas nytt förslag om utnyttjande av statens gruvegendom i Skelleftefältet, som bättre än det föreliggande tillgodosåge statens fiskaliska intressen och gäve staten möjlighet att öva inflytande på gruvegendomens utnyttjande.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet under åberopande av vad däri anförts hemställt,

a) att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte av riksdagen bifallas;

b) att de av herr Lindhagen och herr P. A. Hansson i Stockholm m. fl. i ämnet väckta motionerna (I: 346 och II: 474) måtte anses besvarade med vad utskottet sålunda anført och hemställt.

Herr statsrådet **Hamrin**: Herr talman! Jag hyser givetvis icke någon som helst förhoppning om att kammaren skall fatta annat beslut än det, varom statsutskottet enhälligt hemställt. Men då den föreliggande frågan är av synnerlig stor vikt och betydelse, tillåter jag mig i alla fall att besvara kammaren med att framföra något till försvar för Kungl. Maj:ts proposition.

Statsutskottet har nu enhälligt hemställt, att Kungl. Maj:ts proposition icke måtte av riksdagen bifallas. I motiveringen till utskottets hemställan vill det förefalla, som om en tendens till överskattning av Skelleftefältmalmernas möjligheter i vissa avseenden gjort sig gällande. Med avseende å utskottets motivering tillåter jag mig i övrigt att framställa några erinringar, varvid jag stöder mig på upplysningar, vilka lämnats mig av Sveriges Geologiska undersökning, alltså den mest sakkunniga myndighet, som vi ha på det här området i vårt land. Beträffande först de verkställda undersökningarna har statsutskottet i sitt utlåtande framhållit, att de ännu icke fortskridit så långt, att något mera tillförlitligt begrepp om deras omfattning och värde kunnat vinnas. Detta är i och för sig riktigt och har ävenledes av mig framhållits i propositionen. Men det måste i detta sammanhang betonas, att det på grund av ifrågasvarande malmfyndigheters säregna beskaffenhet närmar sig det omöjliga att för rimliga kostnader åstadkomma en fullt tillförlitlig sådan utredning om de olika fyndigheternas värde, utan att detta sker i sammanhang med deras utnyttjande. För undersökning av malmernas beskaffenhet i dessa fyndigheter är man nämligen, framhåller Sveriges Geologiska undersökning, så länge undersökningarna skola bedrivas utan sammanhang med deras brytning, i huvudsak hänvisad till diamantborrningar.

Staten har inom Skelleftefältet hittills utfört 31 st. borrhål med en sammanlagd längd av 1,910 meter, och staten har, sedan riksdagen beviljat anslag för ändamålet, härför nedlagt ett belopp av omkring 400,000 kronor. Centralgruppens emissionsaktiebolag har utfört icke mindre än 134 st. borrhål med en sammanlagd längd av 9,025 meter, och bolagets kostnader ha uppgått till ett belopp, som för mig uppgivits närma sig 2,000,000 kronor. På grund av dessa malmers blandade och växlande beskaffenhet erfordras ett mycket stort antal diamantborrhål. Det torde alltså vara klart, att om det kräves, att statens fyndigheter skola vara så noggrant undersökta, att värdet av malmerna i de särskilda fyndigheterna skola med tillförlitlighet kunna angivas, innan de börja exploateras, måste ytterligare mycket stora kostnader nedläggas på desamma. Att vänta med exploatering av gjorda fyndigheter till dess möjligheter att göra nya upptäckter inom området i fråga blivit uttömda, skulle innebära, att malmletningarna finge fortsättas årtionden ännu, och det skulle måhända ändå icke kunna med visshet förnekas, att icke även därefter möjligen ett nytt Boliden kunde påträffas. Vad man efter de 8 gångna årens intensiva undersökningar med bestämdhet kan påstå är dock, att det kommer att vara mycket svårt och förenat med mycket stora kostnader att uppdaga nya malmfyndigheter av värde inom Skelleftefältet. Men såvitt med någon sannolikhet kan bedömas, torde de hittills upptäckta fyndigheterna utgöra de förnämsta inom området. I alla händelser finnas numera icke några utsikter att för rimliga kostnader göra nya värdefulla upptäckter.

Propositionen hade till huvudändamål att befordra en snar uppkomst av en enhetlig och rationellt ordnad gruv- och förädlingsindustri, baserad å de såväl staten som enskilda tillhöriga gruvorna på sådana villkor, att staten — utan att löpa några ekonomiska risker och utan att själv behöva idka gruvdrift, vilken lämpligen synes böra omhänderhavas av privata företag — tillföres viss vinstandel. Genom ett bifall till propositionen skulle man också ha kunnat uppnå den fördelen att i stället för att de upptäckta malmfyndigheterna nu äro i statens och i tvenne olika bolags ägo, samtliga fyndigheter skulle kommit att

Ang. kronans
gruvegen-
dom i Skellef-
tefältet.
(Forts.)

Ang. kronans
gruvegen-
dom i Skellef-
tefältet.
(Forts.)

bearbetas och exploateras av ett bolag, alltså en juridisk personlighet. Vidare ber jag i detta sammanhang få påpeka, att Sveriges Geologiska undersökning, eftersom det förefaller mig, att utskottet hade tänkt sig, att den skulle fortsätta med en närmare undersökning och värdesättning av de upptäckta fyndigheterna, ju icke är något affärsdrivande verk, utan en vetenskaplig institution, som blott kan fortsätta malmletningarna, men icke rimligtvis kan taga hand om några närmare undersökningar. Ett avslag å propositionen innebär visserligen för bolaget ett klart besked om att nu föreliggande avtalsförslag icke kan från statens sida godkännas, men i utskottets motivering saknas tyvärr närmare uppgifter att tjäna till ledning vid eventuellt kommande förhandlingar mellan staten och bolaget i nu angivet syfte. Följden av ett avslag blir dessutom den, att staten tvingas att ensam fullfölja sin undersökningsverksamhet samt vidkännas de därmed förenade ökade kostnader, som enligt avtalsförslaget skolat komma att helt åvila bolaget. Nya möjligheter för uppnående av det för staten bästa resultatet skola emellertid icke lämnas obeaktade, utan kommer noggrann prövning av de utvägar, som stå till buds för frågans lösning, att verkställas.

Något ytterligare i saken, herr talman, har jag icke att andraga.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Det är alldeles riktigt som herr statsrådet yttrade, att utskottets motivering för sitt avslagsyrkande är skäligen magert, och det kunde kanske behövas en utförligare redogörelse. Jag vill emellertid säga, att det förnämsta skälet, varför utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka propositionen, var den långa arrendetiden. Då det icke fanns tillräckligt material för att utskottet skulle kunna bilda sig en bestämd mening om att arrendevillkoren voro väl avvägda, att staten verkligen fick den andel av vad som kan hämtas upp ur gruvorna och som borde tillkomma staten, var det icke med den brådska, som för närvarande under sista tiden gjort sig gällande inom statsutskottet, möjligt för utskottet att våga sig på att tillstyrka propositionen.

Det förnämsta skälet var, som sagt, enligt utskottets mening den synnerligen långa arrendetid, som det här var fråga om. Då den erfarenhet, man har ifrån det avtal, som gäller för Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund å ena sidan och staten å den andra, där man icke har så lång arrendetid, likväl givit vid handen, att man gång efter annan under avtalstiden måste vidtaga jämkningar i avtalet, måste nog herr statsrådet förstå, att den synpunkten, 60 år framåt i tiden, var en för utskottets flesta ledamöter tämligen avskräckande lång tid. Det är det enda, som jag i detta avseende kan meddela. Att utskottet, så arbetsfyllt som det varit, skulle ha kommit med några riktlinjer om hur ett avtal lämpligare bort läggas, är litet obilligt begärt, tycker jag, då vi ändå inom statsutskottet haft så mycket annat att syssla med.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Asplund: Herr talman! Jag kan icke underlåta att anmärka, att det skulle enligt min mening varit lyckligare, om den för statens räkning bedrivna undersökningen uppe i norra Västerbotten hade bedrivits på ett mer extensivt sätt än fallet varit. Jag tror, att det då skulle ha funnits utsikter till att det kunnat påträffas flera fyndigheter än vad som nu blivit fallet. Att nu omedelbart fortsätta med ingående, ytterligare djupborrningar på de fyndigheter, som redan äro upptäckta och utmålslagda, förefaller mig icke vara lämpligt, då det icke kan bli tal om att icke det stora antal fyndigheter, som ägas av de enskilda bolag, vilka där bedriva verksamhet, äro tillräckliga för en ganska lång framtid och att således statens fyndigheter mycket väl kunna ligga i reserv.

Men för övrigt var ju avtalet så avfattat, att det skulle ha medgivit faktiskt monopol för ett enda bolag på alla fyndigheter å kronojord inom ett område,

som är — om jag minns rätt nu — icke mindre än 15 à 17 mil långt och omkring 7 mil brett. Det skulle ha medfört, att om någon annan hade påträffat fyndigheter på denna kronojord, skulle han ha varit betagen den möjlighet, som inom andra delar av riket inmutare på kronojord ha, nämligen att kunna vid en auktion på kronojordägarandelen få tillfälle att inropa arrendet å denna och därmed få utnyttja hela fyndigheten.

*Ang. kronans
gruvegen-
dom i Skellef-
tefältet.
(Forts.)*

Då den kungl. propositionen även direkt tager avstånd från frågan om anläggande av järnväg, som är en nödvändig förutsättning för utnyttjande av fyndigheterna, var det ett ytterligare skäl att icke nu bifalla förslaget.

Jag vill slutligen säga att om ett nytt avtal skulle träffas, bör det enligt min mening gå ut därpå att staten träffar uppgörelse med det enskilda gruvbolag, som där kommer att anlägga malmförädlingsverk, om förädling av den malm, som kan komma att brytas på statens fyndigheter, antingen genom staten, genom något annat företag eller genom detta gruvbolag, och med rätt för staten att mot en viss avgift få malmen förädlad och återbekomma den färdiga metallen. Det är ju nämligen så, att det bolag, som här skulle få monopol på statens fyndigheter, är så konstruerat, att det till $\frac{9}{10}$ -delar kan ägas av utlänningar. När man tänker på de trustbildningar, som förekomma såväl beträffande koppar som svavel i världen, kan det icke vara lämpligt, att staten frånhänder sig all rätt att kontrollera dessa fyndigheter för en så lång tid.

Jag har intet annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 144, i anledning av väckta motioner rörande fondering av viss del av inkomsten å statens aktier i Loussavaara—Kiirunavaara aktiebolag m. m.

*Ang.
fondering av
inkomsten å
statens aktier
i Loussavaara
—Kiiruna-
vaara aktie-
bolag m. m.*

I en inom första kammaren väckt, till statsutskottet remitterad motion, nr 143, hade av herr C. I. Asplund hemställts, att riksdagen ville i skrivelse hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och framläggande för riksdagen av förslag, i vad mån i framtiden till statskassan inflytande utdelning å statens preferensaktier i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag samt royalty enligt 1908, 1913 och 1918 års överenskommelse med nämnda bolag, aktiebolaget Gellivare malmfält, trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund samt Norrbottens järnverks aktiebolag — vilka belopp, under förutsättning att medgivna malmkvantiteter hunne utfraktas före 1936 års slut, uppginge för åren 1927—1936 till sammanlagt nära 135 miljoner kronor — kunde fonderas eller reserveras för att användas vid blivande inlösen av stamaktierna i Loussavaara—Kiirunavaara aktiebolag och till efter denna inlösen nödigt diftkapital för bolaget, vilket f. n. tillhandahölls av Grängesbergsbolaget, till eventuell inlösen av anläggningarna vid Luossavaara enligt 1918 års avtal samt i övrigt till ändamål, som tjänade till ökande av värdet av statens gruvegendom inom Norrbottens län och till befordrande av malmens förädling inom landet.

Vidare hade herr E. Hage m. fl. i en inom andra kammaren väckt motion, nr 210, under åberopande av vad som anförts i förenämnda motion, gjort en likalydande hemställan.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att de av herr Asplund samt herr Hage m. fl. väckta motionerna I: 143 och II: 210 icke måtte av riksdagen bifallas.

Ang.
fondering av
inkomsten å
statens aktier
i Luossavaara
—Kiiruna-
vaara aktie-
bolag m. m.
(Forts.)

Reservationer hade avgivits

1) av herr *Asplund*, vilken ansett, att i utlåtandet bort intagas viss del av den av honom i ämnet väckta motionen samt att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, slutande med en hemställan, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte med beaktande av de synpunkter, utskottet i det föreslagna yttrandet anfört, föranstalta om utredning, huruvida i framtiden till statskassan inflytande utdelning och royalty från malmbrytningen i Luossavaara, Kiirunavaara och Gellivare malmfält i viss utsträckning kunde fonderas eller reserveras för att användas, därest inlösen av stamaktierna i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag komme i fråga, och i övrigt till ändamål, som tjänade till värdeökning av statens gruvegen- dom i Norrbottens län och till befordrande av malmens förädling inom landet, samt för riksdagen framlägga det förslag i ämnet, vartill utredningen kunde giva anledning.

2) av herrar *Bergqvist*, *Wallen* och *Eriksson* i Stockholm, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr *Asplund*: Såväl i 1907 års kungl. proposition som i 1913 års angående uppgörelse om malmbrytning i de norrbottniska järnmalmfälten förekomma vidlyftiga utredningar, som avsågo att utvisa, hurusom den utdelning, staten skulle erhålla genom avtalen, skulle kunna räcka till för en inlösnings av gruvfälten. Det har inom utskottet väckt gensagor, att i den motion, som av mig i denna kammare och av herr Hage och övriga norrbottniska riksdagsmän i andra kammaren vid riksdagens början väcktes, föreslogs viss användning av inflytande utdelning å statens preferensaktier i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och att den skulle till någon del fonderas eller reserveras för att användas till inlösen av stamaktierna i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag. Vi hade ju även påvisat andra önskvärda sätt, på vilka man skulle kunna utnyttja dessa statens inkomster av malmbrytningen, dels för värdeökning av statens övriga gruvegen- dom inom Norrbottens län samt till befordrande av malmens förädling inom landet. Men dessa syftemål synas icke alls ha intresserat utskottets majoritet.

Jag har emellertid under utskottsbehandlingen av ärendet ansett mig böra göra den inskränkningen i motionens yrkande, att jag har begärt en utredning, *huruvida i framtiden till statskassan inflytande utdelning från malmbrytningen i Luossavaara, Kiirunavaara och Gellivare malmfält i viss utsträckning* må kunna fonderas eller reserveras för att användas, *därest inlösen* av stamaktierna i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag *kommer i fråga*. Därmed har jag velat poängtera, att här är det icke fråga om att *nu* taga ståndpunkt till någon inlösen. Jag ansåg mig endast icke kunna förbigå de intensioner, som givits från de ursprungliga malmavtalen, där denna fråga har framställts som en naturlig sak. Sedan motionen väckts, har frågan om nytt avtal med Grängesbergsbolaget framkommit, och i denna proposition finns ett uttalande av statskontoret, som jag har tillåtit mig att återropa i min reservation till detta utlåtande. Jag skall be att få konstatera, att statskontoret anser, att inkomsten från malmbrytningen »*uppkommer genom en exploatering av landets naturtillgångar, som innebär en konsumtion av själva kapitalet*», och vidare säger statskontoret: »En sund finanspolitik borde därför kräva, att icke inkomsten i sin helhet tages i anspråk för statens löpande utgifter utan att en avsevärd del i stället nedlägges i andra kapitaltillgångar av räntabel natur eller sålunda användes till bestridande av sådana statsverkets utgifter för kapitalökning, till vilka eljest lånemedel brukas anlitas. Denna fråga äger givetvis icke direkt sammanhang med den nu föreslagna uppgörelsen

mellan staten och bolagen. Det synes emellertid statskontoret motiverat, att statsmakterna till principiellt övervägande upptaga berörda för statens framtida finanspolitik viktiga fråga redan då de beslut skola fattas, som komma att tillföra staten det ökade inkomstflödet.» Här har ju således statskontoret i direkt ställt sig på motionens ståndpunkt.

När man nu under behandlingen av det nya malmavtalet har erfarit av de kalkyler, som ha delgivits statsutskottet, att statens samlade vinst oberäknat skatter för de närmaste 80 åren å malmbrytningen i Luossavaara, Kiiruna-vaara och Gellivare malmfält vid en total årsbrytning av 8 miljoner ton uppgår till ungefär 2 miljarder 917 miljoner kronor, om man bibehåller de nuvarande avtalen och verkställer inlösen i slutet av år 1936, och till ungefär 2 miljarder 600 miljoner kronor vid inlösen enligt det nya avtalsförslaget i slutet av år 1947, eller om icke alls någon inlösen kommer i fråga i någotdera fallet, till ungefär 1 miljard 500 miljoner enligt nuvarande avtal och till ungefär 1 miljard 600 miljoner kronor enligt det nya avtalet, då måste man medgiva, att här föreligger en fråga av ofantlig betydelse kanske icke så mycket för denna generation, men så mycket mera för våra barn och våra barnbarn.

Då en gång malmtillgången måste taga slut eller brytningen i varje fall måste komma ned till så stort djup, att den icke längre blir lönande, skulle en ödesdiger minskning av statens inkomster uppstå, om de tidigare åtnjutna inkomsterna icke i tillräcklig grad använts till ändamål av räntabel natur, varigenom en ersättning kan beredas staten, sedan inkomsterna av malmbrytningen upphört eller nedgått till mera blygsamma mått. Detta nu beträffande statens direkta inkomst av malmbrytningen.

Men det finns även andra intressen, för vilka det är av stor betydelse, att icke dessa väldiga inkomster av gruvorna få gå till löpande utgifter utan att något annat kommer i stället. Gruvbrytningen i Norrbottens län är en av huvudbetingelserna för länets ekonomiska existens. Det är därför alldeles nödvändigt, att, innan gruvbrytningen nedgått alltför långt från nuvarande dimensioner, andra näringskällor blivit så utvecklade, att länets invånare kunna livnära sig å dessa.

Vi ha från Norrbottens län redan pekat på en del åtgärder i detta syfte, bl. a. genom en motion angående en räntefri kraftledning ned till norrbottenskusten för att hjälpa den tynande sågverksindustrien att få billigare kraft och möjliggöra en järntillverkning vid kusten med anlitande av det sågavfall, som i riklig mängd finnes där och som till stor del icke kommer till någon som helst användning.

Det har ju också ifrån Kungl. Maj:t kommit en proposition därom, att man bör bevilja ett statslån för ett sågverk och en cellulosafabrik i Kalix. Det låge ju nära till hands att därtill anlita de ökade inkomster, som, vare sig nytt avtal träffas eller icke, komma staten till godo under de närmaste åren. Men det är även ett för hela landets näringsliv mycket betydande intresse, att järnhanteringen i sin helhet skulle kunna tillgodoses genom en rationell användning av de medel, som inflyta från gruvbrytningen, och det har ju alltid vid slutandet av alla avtal ansetts vara av intresse att tillgodose järnhanterings krav.

Det har just i dag hållits föredrag och diskussioner på Jernkontoret angående dessa den svenska järnhanterings aktuella problem, och där har då av professor Arvid Johansson framhållits, att den »nuvarande depressionen med dess relativt låga pris» icke kan »betraktas på något vis normerande» för de tackjärnspriser, som nu råda. Det är icke möjligt att öka tackjärnstillverkningen i Bergslagen, ifall det skulle bli bättre konjunkturner, utan att priset springer upp, därför att stora mängder träkol då måste tagas ända

Ang.
fondering av
inkomsten å
statens aktier
i Luossavaara
—Kiiruna-
vaara aktie-
bolag m. m.
(Forts.)

Ang.
fondering av
inkomsten å
statens aktier
i Luossavaara
—Kiruna-
vaara aktie-
bolag m. m.
(Forts.)

från övre Norrland. Han fortsätter även med att säga: »Enda framkomliga vägen för tackjärnsprisets sänkning synes därför vara genom den elektriska masugnen. Högvärdigt tackjärn med tillsats av ett högvärdigt skrot är det primära underlaget för en bestående järnhantering av högsta klass.» I fortsättningen av sitt föredrag har han även pekat på elektrostålugnens stora betydelse framför allt för martinståltillverkningen. För denna tillverkningsmetod är erhållandet av billig kraft vid stålverken en nödvändig förutsättning. Vidare har han påpekat den stora betydelse, som i framtiden måste tillmätas tillverkningen av järnsvamp. Det har under några år pågått försök i stor skala för en sådan tillverkning och det lär endast vara den omständigheten, att det ännu dröjer ett par år, innan verket får sina vattenkrafttillgångar utbyggda, som gör, att ett av våra förnämsta stålverk, som har bedrivit de senaste årens undersökningar på detta område, icke ännu har byggt något verk i full storlek.

Jag har i min motion om malmfältsavtalet framhållit, att enligt de siffror jag fått ifrån Ingenjörsvetenskapsakademiens undersökningar angående tillgången på sågavfall inom Sundsvalls sågverksdistrikt, angående avfallets storlek vid ett sågverk på 8,000 standard, som inte är kombinerat med sulfattillverkning, man av det avfall, som blir över, sedan hushållen i trakten fått sina behov tillfredsställda, och som eljest endast kan användas till kraftalstring, kan få reduktionsmedel för en tillverkning av cirka 25,000 ton järnsvamp om året. Vid denna tillverkning får man av biprodukterna vid föregående kolning av avfallet ut mera i värde än man kan få ut i form av kraft, ifall jag nu värdesätter kraften till det värde den kan ha nere vid kusten, när man får en större konsumtion där. Om jag räknar med ett kilowattpris av 80 kronor, således ett öre per kilowattimme vid fullt utnyttjande året runt, skulle reduktionsmedlet för ett ton järnsvamp kunna vara betalt med 225 kilowattimmar, d. v. s. 2 kronor 25 öre. Då jag däremot använder samma avfallskvantitet till framställning av järnsvamp, får jag redan vid kolningen tjära och andra biprodukter såsom träspnit och sådant till ett värde av 2 kronor 80 öre. Jag har då således reduktionsmedlet gratis, medan det vid en elektrisk masugn åtgår träkol för ungefär 25 kronor, om man räknar priset på träkol till en krona per hektoliter. Kraftåtgången vid järnsvampframställningen är 1,600 kilowattimmar och vid tackjärnsframställningen 2,500 kilowattimmar. Om man vid ett sågverk å norrlandskusten skulle med sågavfall som reduktionsmedel tillverka järnsvamp av t. ex. fosforren malm från Kiruna å 17 kr. per ton vid sågverket med kraft å 1 öre per kwh, skulle järnsvampen inklusive frakt till bergslagsbruk å 11 kr. per ton vid bruket kosta ungefär 86 kr. per ton färdigt stål.

Det färdiga stål, exempelvis verktygsstål eller hård valstråd, som tillverkats av tackjärn där nerifrån, kommer att kosta ungefär 290 kronor per ton, medan stål, tillverkat av järnsvamp inklusive frakt till Bergslagen, smältning i elektrostålugn och utvalsning vid bruket kommer på 238 kronor per ton. Denna besparing på över 51 kronor täcker mer än väl alla arbetslöner, såväl i hyttan som i martinverket och i valsverket. Vid ett besök, som statsutskottets ledamöter gjorde i Sandvikens järnverk — det är för övrigt just det järnverk, som ytterligare utarbetat denna järnsvampmetod — fingo vi den upplysningen, att verkets billigaste malm var den, som kom ifrån Tuolluvaara i närheten av Kiruna, för vilken malm det betalades en frakt av 5 kronor 8 öre per ton, medan exportmalmen från Kiruna betingade en frakt av endast 3 kronor 48 öre per ton för samma väg. Malmen föres vidare i prämar efter bogserbåtar längs hela norrlandskusten från Luleå till Gävle förbi alla de norrländska sågverken, där oerhörda mängder av sågavfall ligga outnyttjade; lastas sedan på järnväg i Gävle och föres därifrån till Sandviken. Denna malm

var, efter järnprocent räknat, billigare än den malm, som järnverket fick från egna gruvor i Norberg till självkostnadspris.

Om man nu exempelvis skulle använda en del av de medel, som inflyta från gruvorna, till att först och främst anlägga kraftledningar till kusten och möjliggöra uppkomsten av en järnförädling, en förädling till tackjärn och järnsvamp, och man sedan, i den mån denna förädling utvecklas, bygger ut nya kraftverk för tillgodoseende av det alltjämt ökade kraftbehovet, så ligger gränsen för produktionen av järnsvamp med det avfall, som blir kvar, sedan hushållens vedbehov och hälften av det till sulfatflis dugliga undantagits, med den tillverkning, som de norrländska sågverken hade år 1924, vid en kvantitet av c:a 2 milj. ton järnsvamp, d. v. s. tre gånger så mycket som Sveriges hela järntillverkning var före kriget. Detta torde kunna visa, vilka möjligheter man här försitter, om man icke gör allt vad som göras kan för att befrämja en sådan utveckling.

Jag har icke avsett, att staten skulle börja anlägga sådana verk. Det är endast fråga om att tillhandahålla kraft nere vid kusten, nere vid sågverken och att tillhandahålla malmen till ett facilt pris. I den kalkyl, som jag här anfört, har malmpriset för övrigt räknats till 17 kronor per ton, vilket är högre än exportpriset vid hamn vid kusten. Jag glömde påpeka förut, att den järnsvamp, som jag här talar om, icke är någon ny produkt, utan att den har tillverkats sedan år 1911, ehuru på annat sätt och under mycket dyrare produktionsförhållanden, vid Höganäs. För denna järnsvamp betalas för närvarande, fastän den är åtskilligt mer förorenad av svavel än vad fallet skulle bli med den svamp, som tillverkas medelst gasreduktion av kirunamalm, för den betalas, säger jag, vid stålverken uppe i Bergslagen 130 kronor per ton. Det blir således en fyr- till femdubbling av malmens värde.

När det nu här talas om att man skall försöka förbättra handelsbalansen genom att öka malmexporten, vill jag bara framhålla, att om man då av dessa medel använder tillräckligt för att befrämja framställningen av en sådan mellanprodukt, kan man ju med en fjärdedel eller femtedel av den exporterade malmkvantiteten framskapa ett lika stort exportvärde, som hela malmexporten representerar. Malmtillgången skulle således med denna utgångspunkt räcka fyra à fem gånger så länge som vid direkt malmexport utan att handelsbalansen försämras. Jag kan ej annat än framhålla, att detta är till stor förmån för våra efterkommande, vilka vi få hoppas skola bättre än vi äga förmågan att utnyttja förädlingsmöjligheterna. Vi ha ej rätt att se bort från att det tillkommer våra efterkommande lika mycket som oss att få njuta av de naturtillgångar, vårt land innesluter.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till min reservation.

Häri instämde herr *Wallen*.

Herr **Kvarnzelius**: Herr talman! Om jag icke vill ingå på något vidare bemötande av vad den föregående ärade talaren anförde, hoppas jag, att han icke betraktar det på något sätt som sidvärldnad. Men jag tror, att kammaren med hänsyn till den sena timmen håller mig räkning, om jag inskränker mig till att, med åberopande av vad utskottet anfört, yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen jämlikt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Asplund vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen,

Ang.
fondering av
inkomsten å
statens aktier
i Luossavaara
—Kiiruna-
vaara aktie-
bolag m. m.
(Forts.)

Ang.
fondering av
inkomsten å
statens aktier
i Luossavaara
—Kiiruna-
vaara aktie-
bolag m. m.
(Forts.)

sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Asplund* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 144, röstar
Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Asplund* vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Ang. viss
ersättning till
Jukkasjärvi
och Gellivare
kommuner
m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 145, i anledning av väckta motioner om ersättning till vissa kommuner m. fl. för uteblivna skatteinkomster från staten såsom aktieägare i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 142, av herrar *C. I. Asplund* och *O. Bergqvist* och den andra inom andra kammaren, nr 220, av herr *J. Grapenson* m. fl., vilka hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, hade hemställts, att riksdagen ville för sin del besluta

a) att av den staten under budgetåret 1927—1928 tillfallande utdelning i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och royalty enligt 1908, 1913 och 1918 års överenskommelser för utfraktad malm från Luossavaara, Kiirunavaara och Gellivare malmfält inom Jukkasjärvi och Gellivare socknar av Norrbottens län, måtte till Jukkasjärvi och Gellivare kommuner och våghållningsdistrikt samt till Norrbottens läns landsting utgå skälig ersättning för de till sammanlagt nära 2,600,000 kronor uppgående skattebelopp till kommun, kyrka, skola och våghållningsdistrikt i sagda kommuner samt till landstinget, vilka skulle hava påförts staten, därest staten varit skattskyldig i nämnda avseenden för den inkomst av något mer än 32 miljoner kronor, som staten på grund av sina jordägarandelar och ovannämnda överenskommelser uppburit under åren 1909—1925;

b) att staten likaledes måtte utgiva ersättning för de skattebelopp av ovan angivet slag, som under enahanda förutsättning skulle komma att utgå för den utdelning och royalty å tillsammans 6,373,056:40 kronor, som staten uppburit under 1926, samt

c) att för framtiden motsvarande årlig ersättning för uteblivna skatteinkomster för nämnda socknar och län måtte utgå, intill dess genom lag bleve bestämt, att staten skulle till vederbörande kommun och landsting erlägga utskyl-der för inkomster av ifrågavarande art.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att berörda av herrar *Asplund* och *Bergqvist* samt herr *Grapenson* m. fl. väckta motioner (I: 142, II: 220) icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade anförts av herrar *Bergqvist*, *Wallen* och *Asplund*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen an-

givits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning, i vad mån ersättning kunde beredas Jukkasjärvi och Gellivare kommuner och väghållningsdistrikt samt Norrbottens läns landsting för de skattebelopp, som härefter skulle komma att påföras staten, därest staten vore skattskyldig för den utdelning och royalty, som tillkomme staten för malm, som utfraktades från Luossavaara, Kiirunavaara och Gellivare malmfält, samt för riksdagen framlägga det förslag i ämnet, vartill utredningen kunde giva anledning.

*Ang. viss
ersättning till
Jukkasjärvi
och Gellivare
kommuner
m. m.
(Forts.)*

Herr Asplund: Herr talman! I en i båda kamrarna väckt motion har yrkats, att det skulle betalas ersättning till Jukkasjärvi och Gällivare kommuner och väghållningsdistrikt samt till Norrbottens läns landsting för de skatteinkomster, som dessa kommuner och landsting gått förlustiga därigenom, att en del av vinsten från malmbrytningen har tillfallit staten. Det var i den första delen av motionen. I punkterna b) och c) yrkas, att sådan ersättning skall utgå för framtiden, intill dess genom lag blir bestämt, att staten skall betala ersättning för inkomster av det slag, det här är fråga om, från gruvbrytningen.

Till det nu föreliggande utlåtandet är fogad en reservation av herrar Bergqvist och Walles samt mig, som är ense med utskottet därutinnan, att någon retroaktiv utbetalning av ersättning för utebliven skatteinkomst icke kan komma i fråga. Den motivering, som första särskilda utskottet anförde beträffande den motion, som väcktes i anslutning till Kungl. Maj:ts proposition om kommunalskatteförordning, hänvisar endast till att royalty möjligen i något fall kan betraktas som förtäckt utdelning och i så fall bör beskattas. Men utskottet uttalade icke alls något om huruvida densamma kunde beskattas på den ort, där rörelsen bedrives, och gjorde för övrigt i slutet av sin motivering det uttalandet, att utskottet ej ville yttra sig angående karaktären av den i motionen omnämnda royaltyn till staten. Utskottet hänvisade vederbörande kommuner, såsom det framgår av motiveringen, till att försöka få en beskattning verkställd av vederbörande taxeringsnämnd och sedan låta den gå till de instanser, som skola fastställa beskattningen, för att möjligen få sin rätt på den vägen. Vi reservanter ha icke ansett det vara lämpligt att i en sådan sak gå den vägen, utan ha begärt en utredning, i vad mån ersättning må kunna beredas de ifrågavarande kommunerna och väghållningsdistrikten för de skattebelopp, som de i framtiden komma att gå miste om på grund av den staten tillkommande royaltyn. Nu är det icke blott denna staten tillkommande royalty, det kan bli fråga om, utan det är ifrågasatt, att om föreliggande malmavtal antages av riksdagen, även Grängesbergsbolaget skall ha en viss royalty, som skall utgå skild från den utdelningsbara vinsten. Det är särskilt för Gellivare kommun mycket bekymmersamt, hur än det går med det nya avtalet, därför att den malm, som kommer att brytas under de närmaste åren, ifall de gamla avtalen bestå, kommer att åsättas en avgift till staten på icke mindre än 3 kronor, och när nettovinsten ej ens uppgår till 4 kronor per ton, blir det nästan ingenting kvar för kommunen att beskatta. Skulle det nya avtalet gå igenom, blir det en avräkning av 2:50 kronor per ton — 1:50 till staten och 1 krona till Grängesbergsbolaget — som avgår i royalty, så att det blir i det fallet ej mer än 1 krona att beskatta. Under sådana förhållanden tycker jag, att man ej gärna kan anse, att det är orimligt begärt, att det verkställdes en utredning, huru denna sak kan ordnas. Det kan i alla händelser ej vara möjligt, att om staten en gång begagnar sin inlösningsrätt, ifrågavarande kommuner skola bli helt utan skatteinkomster. Dessa malmbrytningsföretag äro deras enda skattekälla av betydelse.

Jag ber att få yrka bifall till den reservation, som avgivits till utlåtandet.

Ang. viss
ersättning till
Jukkasjärvi
och Gällivare
kommuner
m. m.
(Forts.)

Herr Kvarnzelius: Det spörsmål, som i detta avseende bragts under riksdagens prövning av motionärerna, är ju ett skattetekniskt spörsmål av synnerligen invecklad och komplicerad beskaffenhet, men det oaktat ha icke motionärerna dragit sig för att formulera ett direkt yrkande och fordrat positivt beslut redan vid denna riksdag. I samband därmed ha de yrkat retroaktiv verkan av det förslag, de framlagt, och det är väl anledningen, varför statsutskottet fått ärendet till sig remitterat. Annars hör ju detta ärende närmast under bevillningsutskottets och icke under statsutskottets prövning.

I själva saken vill jag endast säga, att beträffande den kommun, som närmast och främst beröres av motionen, där gruvdrift i största omfattning äger rum, är den i den lyckliga situationen, att det näppeligen finns någon annan kommun i hela Norrland, som har så låga kommunalskatter som denna kommun har, just på grund av den stora gruvbrytning, som äger rum där. Något annorlunda ställer det sig givetvis för landstinget, som även berörts här. Men såsom ärendet nu ligger till och på grund av vad hittills förekommit, anser jag det icke ens tillrådligt att biträda skrivelseförslaget, som reservationsvis av motionärerna och andra framställts.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag om avslag på motionen.

Herr Bergqvist: Såsom statsutskottets ärade ordförande anført, är ju detta ett rätt invecklat skattespörsmål, och därför anser jag för min del, att det finns all anledning, att det blir föremål för utredning. Nog är det underligt, att en kommun skall gå förlustig en skatt på inkomst, som faktiskt vinnes inom kommunen, men som utgår i form av royalty och därför ej blir föremål för beskattning.

Nu säger herr Kvarnzelius, att den kommun, det gäller, är i en synnerligen gynnsam belägenhet. Jag vet ej vilken kommun herr Kvarnzelius då tänker på. Jag förmodar, att det är Jukkasjärvi, men det är två kommuner, som äro berörda av denna fråga. Den andra kommunen är Gällivare. Och vad den kommunen beträffar, kan man ej säga, att den är i någon gynnsam belägenhet i skatteavseende, ty man har där en kommunalskatt, som överstiger 10 kronor per bevillningskrona, vilket ju icke kan anses vara så särdeles billigt.

Jag anser för min del som sagt, att denna sak är av den beskaffenhet, att den bör utredas, och jag vill därför utan att något vidlyftigare ingå på ämnet yrka bifall till den av mig och herr Asplund anförda reservationen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen enligt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Asplund begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 145, röstar
Ja;

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

*Ang. viss
ersättning till
Jukkasjärvi
och Gällivare
kommuner
m. m.
(Forts.)*

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtande och memorial:

nr 56, angående ändrade bestämmelser i gällande reglementen för riksbanken och riksgäldskontoret samt stadgarna för riksdagsbiblioteket angående behandlingen av disciplinära mål och besvär;

nr 57, angående användande av riksbankens vinst för år 1926 m. m.; samt

nr 58, angående instruktion för nästa riksdags bankoutskott.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

På framställning av herr förste vice talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12.38 på natten.

In fidem
G. H. Berggren.